MULK RAJ ANAND
POVESTEA UNUI COPIL INDIAN

(Lipsa Pag. 111 – 112, 151 – 152)

În româneşte de I. PELTZ şi A. BANTAŞ
EDITURA TINERETULUI

Coperta de IOANA CONSTANTINESCU
În memoria mamei mele
MULK KAJ ANAND
SEVEN SUMMERS
KUTUB-POPULAR, BOMBAY

CUVÂNT ÎNAINTE

Mulk Raj Anand, autorul cărţii de faţă, este unul dintre marii scriitori progresişti ai Indiei. S-*a născut în anul 1905 la Amritsar, un orăşel din Punjab. Tatăl său, argintar-gravor, părăseşte meseria pe care o practicaseră toţi din familia sa şi îmbrăţişează cariera armelor, devenind funcţionar în armata britanică. Mama scriitorului, o femeie simplă de la ţară, se strămută la oraş, urmându-şi soţul în diferite părţi ale Indiei după cum îi impunea ocupaţia lui, de care era foarte mândră faţă de neamurile rămase la ţară. Oricum, dedicându-se acestei cariere, tatăl scriitorului intrase într-o nouă castă – aceea a militarilor şi funcţionarilor, care, după cum se ştie, ocupă locul al doilea în ierarhia socială a Indiei, după casta preoţilor.*

Micul Anand, predispus de timpuriu la visare, observă, însă fără a putea tălmăci, înţelesul lucrurilor din jur, felul cum se desfăşoară viaţa în India dinaintea primului război mondial. Inegalitatea socială dintre oameni ridică bariere chiar între copiii acestora: tăiatul gunoierului, de pildă, e vinovat de toate. Când între puştii din cartier se iscă vreo *încăierare, sau atunci când clin casă dispare un obiect de preţ, primii bănuiţi de furt sunt sacagiul, gunoierul, acei* paria *de la periferia societăţii.*

Nimeni n-ar îndrăzni măcar să bănuie de aşa ceva pe un preot, pe un brahman, *pentru că privilegiul castei din care face parte îl absolvă de la sine.*

Colonialiştii englezi – în vremea copilăriei scriitorului, şi încă mult după aceea, India era sub dominaţie britanică – aceşti oameni „alb-roz" – cum li se păreau băştinaşilor – care merg pe bicicletă, locuind separat, pe partea cu grădini şi cu vile frumoase a drumului, şi în faţa cărora se înclină cu respect indienii, sunt priviţi cu teamă şi cu o ură mocnită, ascunsă.

Cunoscând toate acestea şi având în familie îndemnul de a învăţa, tânărul Anand, scriitorul de mai târziu, începe să studieze cu râvnă. În India, între anii 1918 şi 1923, a avut loc o creştere considerabilă a avântului mişcării de eliberare naţională, care a influenţat puternic dezvoltarea tineretului indian progresist. Deşi mişcarea revoluţionară desfăşurată între aceşti ani a fost înăbuşită, totuşi ea a zdruncinat din temelii credinţele fataliste, mistice din India, dând un nou imbold tineretului progresist din ţară spre cunoaşterea ştiinţifică a lumii. Unii tineri din generaţia lui Anand încep să studieze ştiinţele sociale pentru a-şi explica mai bine situaţia politică de aci. În *anul 1925, Anand absolvă cursurile universităţii din Punjab, apoi pleacă în Anglia pentru a-şi continua învăţătura. Acolo studiază, ca şi alţi tineri hinduşi, filosofia, istoria artelor şi literatura. În 1929 îşi ia doctoratul în filosofie şi începe a publica – la început lucrări cu un pronunţat caracter documentar despre arta indiană. Printre acestea amintim „Pictura persană" şi „Concepţiile artistice ale hinduşilor", apărute în anul 1932. Activitatea de scriitor şi-o începe abia în anul 1935, când se înfiinţează şi „Asociaţia scriitorilor progresişti din India", printre ai cărei organizatori se numără, alături de Prem Ciand, Zaheer şi alţii.*

În timpul studiilor sale în Anglia, scriitorul indian a legat prietenie cu o seamă de scriitori progresişti, printre care Ralph Fox şi Jack Lindsay, care au avut o înrâurire salutară asupra activităţii sale literare.

Primul său roman – „Paria" – apărut în 1935, are în *centru un tânăr sărac care face parte din casta de pe ultima treaptă sociala. Romanul înfăţişează în chip realist încercările acestui tânăr paria de a-şi cuceri dreptul la o viaţă omenească. Descriind viaţa grea a spălătorilor de rufe, a tăbăcarilor, a măturătorilor şi a multor altor oameni de la periferia societăţii, siliţi să ducă un trai aspru, lipsit de orice drept, Anand a ţinut să arate totodată bogăţia* sufletească, *frumuseţea morală a acestora, cărora li se cuvine un trai mai omenos. În anul 1936, scriitorul dă la iveală un alt roman – „Culii" (tradus şi în româneşte) – ocupându-se de condiţiile grele în care sunt siliţi să trăiască muncitorii industriali şi agricoli, culii fără adăpost, nevoiţi să-şi ofere munca pe preţuri de nimic. Atât în romanul „Culii", cât şi în lucrarea „Două frunze şi un mugur", Mulk Raj Anand a încercat să zugrăvească manifestările de revoltă ale muncitorilor indieni, ca şi ale ţăranilor de pe plantaţiile de ceai engleze.*

În anul 1937, Mulk Raj Anand pleacă în Spania, în calitate de corespondent special, şi scrie o seamă de reportaje şi articole, dovedindu-se un luptător activ împotriva fascismului şi un prieten înflăcărat al combatanţilor din Brigada Internaţională. Între anii 1939 – 1942 apar cele trei volume – „Satid" (1939), „Dincolo de apele negre" (1940) şi „Spada şi secera" (1942) – ale unei ample lucrări în care Mulk Raj Anand urmăreşte formarea conştiinţei revoluţionare a unui tânăr ţăran indian. Lucrarea este totodată şi un imn închinat muncii paşnice, eliberate.

Acestei trilogii îi urmează alte romane („O inimă mare", 1944) şi numeroase povestiri şi nuvele cu pronunţat caracter realist critic, în care autorul îşi reia temele sale favorite: demascarea grelelor condiţii de lucru ale muncitorilor în feudalism, problema emancipării femeii, a eliberării maselor de sub influenţa filosofiei gandhiste, lupta pentru apărare/i păcii, demascarea războiului, etc. *După cel de* al doilea *război mondial, Mulk Raj Anand se alătură cu pana sa grupării democratice a*

intelectualilor indieni, care cereau cu insistenţă independenţa deplină a Indiei. El se declara pentru o independenţă şi o libertate care să facă din poporul indian adevăratul stăpân al vieţii şi al pământului său, continuând să-şi afirme neîncetat poziţia sa de intelectual progresist, în slujba propăşirii ţării sale.

„Povestea unui copil indian" este o carte despre copilărie. O carte de amintiri din desfăşurarea cărora citi torul ia cunoştinţă despre o lume nouă, îndepărtată şi apropiată totodată. Îndepărtată prin peisajul inedit, cu uriaşele casuarine, ale căror frunze parcă oftează sub lumina arzătoare a soarelui de după-amiază, cu fântâni persane în care sălăşluiesc „duhuri", cu drumul plin de praf pe care trec bicicletele oamenilor „alb-roz", purtând pălării ciudate, sau caravanele de cămile; cu bazarul plin de tarabe unde stau clădite grămezi de fructe de mango sau de rodii, ori se lăfăie munţi de pilaf aromat; cu dealuri pleşuve unde cresc cactuşi sau foiesc şerpi, dincolo de care se ascund păstorii afghani, cu nas vulturesc, care dau de furcă colonialiştilor englezi. Şi totodată ni se pare apropiată această lume prin scurgerea monotonă sau furtunoasă a vieţii de familie, cu tatăl împovărat de grija de a nu-şi pierde slujba, cu mama nutrind o dragoste aspră şi duioasă totodată *faţă de copii; cu năzdrăvăniile acestora din urmă, cu setea lor nepotolită de a cunoaşte lumea chiar şi împotriva voinţei celor mari. Luăm cunoştinţă astfel de „aventurile" micului Krishna cu sentimentul că ele ne sunt cunoscute, că le-am mai întâlnit undeva. Răsfăţat de toţi, meritându-şi porecla, „Grozavei" trece la explorarea lumii înconjurătoare cu sentimentul firesc de curiozitate al tuturor copiilor. Când odaia sau ograda nu i se mai par interesante, el evadează din curtea părintească, pe drumul prăfos care-l atrage ca un magnet, spre grădinile mari ce înconjoară locuinţele elegante ale sahibilor englezi sau pe dealurile pustii unde-l mână setea de aventură din basmele cu zei viteji ale mamei sale, unde nu va întâlni ce-i drept niciun zeu, dar va da ochii cu un şarpe. Înzestrat cu o memorie excepţională, micul Krishna*

învaţă pe de rost lecţiile din cartea fratelui mai mare, un leneş fără aptitudini pentru învăţătură, şi merge la şcoală înainte de vreme. Dar şcoala mult visată se dovedeşte a fi în realitate un iad, în care învăţătorul este un diavol neîndurător. Elevii sunt bătuţi cu cruzime şi supuşi la nenumărate cazne pentru fiece abatere. Grozavei însuşi, lăudat la început pentru că a ştiut lecţia, primeşte câteva palme pentru că nu-i pălmuieşte la rând id său cum trebuie pe elevii mai mari, pe i (i *depsiţi pentru neştiinţă. La întoarcerea spre casă, băiatul mănâncă bătaie şi de la colegii mai mari pe care primise poruncă să-i pedepsească.*

Şcoala descrisă de Anand în cartea sa nu ne pare complet necunoscută. Asprimea tratamentului aplicat elevilor, pedepsele acordate pentru neînvăţarea lecţiilor ne aduc în minte imagini dintr-o altă carte despre copilărie, a marelui povestitor de pe meleagurile noastre, 1. Creangă. Şi tot ca în cartea marelui humuleştean, şi în „Povestea unui copil indian" figura proeminentă a cărţii, în evocarea căreia autorul pune multă dragoste, este aceea a mamei. Femeie simplă de la ţară, deşi măritată după un orăşean, mama indiană închide în sufletul ei generos un tezaur de basme, eresuri şi obiceiuri care vorbesc despre bogata tradiţie mitologică a unui popor, dar şi de supunerea lui oarbă faţă de filosofia resemnării propovăduită de preoţii din casta suprapusă. Starea de îndelungă ignoranţă a poporului indian l-a făcut temător şi credul, superstiţios şi habotnic, în dorinţa lui de a potoli mânia zeilor şi a duhurilor. Habotnică, temătoare, mama lui Krishna stă la sfat cu zeii, cărora le-a amenajat un altar, căutând să capteze bunăvoinţa tuturor acestora. Pe altarul ei stau laolaltă şi Buddha, şi Mesia, şi cartea mahomedanilor, Coranul. Umblat prin şcoală şi trăind în apropierea englezilor, citind, literatură, tatăl râde de starea de înapoiere a nevestei sale, într-o tacită complicitate cu feciorii. Anand priveşte adesea cu îngăduinţă sau cu ironie misticismul excesiv al mamei sale, ţărancă naivă în ceea ce priveşte chestiunile religioase, dar dând dovadă de un surprinzător bun simţ când, e

vorba de chestiuni de politică la ordinea zilei. Astfel, aducând cu ea ura sătenilor faţă de stăpânitorii englezi, Sundariai nu-i poate suferi, deşi aceştia sunt superiorii soţului ei. Şi în timp ce tatăl e chinuit de îngrijorare când are loc un atentat împotriva lordului guvernator, ea simte o ascunsă satisfacţie, care se amplifică atunci când tribul îndrăzneţ al afghanilor, păstorii de dincolo de deal, îl răpesc pe şeful gării şi nu vor să-l înapoieze autorităţilor engleze decât în schimbul unei sume considerabile. În faţa spaimei soţului, ea are un sentiment de dispreţ şi de mândrie totodată. Dispreţ faţă de teama exagerată, de frământările acestuia, ca şi faţă de manevrele de trupe pe care englezii le fac în speranţa că păstorii se vor înfricoşa; mândrie faţă de gestul cutezător al celor din neamul ei, care nu s-au lăsat intimidaţi de mişcările de trupe şi au căpătat până la urmă cauţiunea în schimbul prizonierului lor. Căldura sufletească a acestei femei simple se revarsă din plin asupra copiilor şi în special asupra lui Krishna, copilid preferat. Basmele pe care i le spune înflăcărează mintea fragedă a celui mic şi, ostracizat din cauza unui accident din lumea tovarăşilor de joacă mai mari, el imaginează tot felul de jocuri, în singurătatea lui populată de fantasme ale închipuirii. Astfel, ca în basmele mamei despre zeul patron al numelui său, Krishna o ia razna pe dealuri, să-i înfrunte pe diavoli, care iau înfăţişarea unui şarpe, destul de cumsecade însă, deoarece copilul se întoarce acasă nevătămat şi numai speriat. Şi, după cum mama neîntrecutului nostru povestitor humuleştean îi spunea lui Nică a lui Ştefan a Petrii să zâmbească cerului pentru ca să apară soarele, tot astfel mama indiană Sundariai, în dragostea ei pentru feciorul său puţintel la trup, dar cu mintea înflăcărată, văzându-l vorbind singur, mai-mai să-l creadă reîncarnarea unui duh sfânt!

Autorul priveşte cu îngăduitoare ironie religiozitatea exagerată a mamei şi cu vădită simpatie aprobatoare atitudinea înţeleaptă a tatălui, care nu scapă prilejul să o tachineze pe prea zeloasa închinătoare a tuturor zeilor. De altminteri, sentimentul religios al lui Sundariai nu se leagă

de vreo doctrină anume, ci e mai degrabă *expresia ancestralului sentiment de spaimă al omului primitiv în faţa fenomenelor necunoscute ale naturii. Cât priveşte felul cum sunt înfăţişaţi preoţii, ni se pare elocvent episodul dispariţiei lingurii de argint din casa părintească. Când constată lipsa obiectului din casă, mama îl caută mai întâi, în speranţa că-l va găsi; apoi, neaflându-l, îl trimite pe Krishna la preot, ca să-i dezlege această taină. Şiret, preotul lasă să cadă bănuiala de furt asupra unor paria ca gunoierul sau sacagiul, care suportă percheziţia, împăcaţi. Condiţia pe care preotul nu uită să o pună lui Sundariai, prin fiul ei, în legătură cu lingura, lasă să se întrezărească adevăratul vinovat de dispariţia obiectului: el trimite vorbă femeii că dacă va dărui templului lingura, aceasta va apărea pe prag, în prima noapte cu lună plină. Şi, în sfârşit, lingura de argint apare pe pragul casei, pentru a dispărea din nou, dusă de data asta de bunăvoie în templu.*

Autorul nu comentează întâmplarea, dar mai este oare nevoie de vreun comentariu când lucrurile sunt atât de limpezi?

O carte de amintiri, şi mai ales de amintiri din copilărie, e ca un caleidoscop viu colorat de impresii, în legătură cu fapte, cu întâmplări care s-au întipărit adânc în memoria afectivă a celui mic. Sunt fapte de obicei deosebite nu atât prin ele însele, cât mai ales prin puterea lor de a declanşa în sufletul delicat şi avid de noutate al copilului emoţii nemaiîncercate: imaginea de neuitat a frumosului sau reversul acestuia. În acest sens, cartea lui Mulk Raj Anand conţine câteva asemenea episoade semnificative. Aşa sunt prima întâlnire cu şcoala, devenită o mare dezamăgire, întâia vizită la Grădina Botanică din Lahore, prilej de nemărginită încântare pentru Krishna, călătoria la Delhi cu ocazia încoronării regelui George al Angliei, care, în ciuda aşteptărilor, a însemnat un eşec, ori cel dintâi drum la Daska, satul natal al mamei, care sub raportul emoţiilor estetice încercate de eroul nostru înseamnă un punct culminant. Descoperirea frumuseţilor unei naturi bogate, a întinderii nesfârşite şi verzi a

lanurilor, misterul fraged al înrourării frunzelor sau cerului „care ne înconjura de pretutindeni", după expresia însăşi a autorului, toate acestea, conjugate cu dulceaţa graiului pun-jab, graiul în care unchiul Sardari le spunea, lui Krishna şi fratelui său, povestea lui Hir şi a lui Ranjha, s-au. Încrustat în amintire asemeni unor nestemate, a căror strălucire rămâne vie de-a lungul anilor.

Evocarea copilăriei micului Krishna nu este, cum s-ar putea crede, doar reînvierea din cămările memoriei a acelor fapte, întâmplări, senzaţii sau afecte care cu un cuvânt se numesc „frumoase". Autorul e un poet sensibil, capabil să extragă fiorul liric al unei întâmplări, dar, vădindu-se şi un bun psiholog, el ştie să înfăţişeze cititorului şi miezul amar sau neplăcut al unora dintre ele. Copilăria, în accepţia lui Midk Raj Anand, nu e doar un şir nesfârşit de bucurii, pe care scurgerea timpului le aureolează, filtrându-le de orice zgură. El nu uită, nu poate uita clipele de îndoială şi de amărăciune provocate de întâile *dezamăgiri suferite de copilul debil, cu mintea iscoditoare şi însetată de adevăr, care era pe atunci. Aceste clipe revin adesea pe parcursul povestirii, căci autorul e dintre acei realişti care nu cată a înfrumuseţa, a idiliza întâmplările trecutului. Mai cu seamă că acest trecut este strâns legat de soarta ţării sale. Vorbind despre severitatea din casa părintească, datorată funcţiei şi mediului în care tatăl său lucra ca militar şi ca om de culoare tolerat pe lângă stăpânitorii englezi, Mulk Raj Anand priveşte cu un ochi lucid petele negre ale copilăriei sale, dându-le o interpretare realistă: «... Dar în marea închisoare a Indiei din acele timpuri, îndeosebi în „temniţa taberei înarmate", cum îi zicea tata cantonamentului, atât fericirea deplină, cât şi mizeria cumplită a copilăriei alternau cu o anumită atmosferă sordidă, născută dintr-un snobism local, agravată de caracterul împietrit pe care trebuia să ţi-l făureşti ca să poţi trăi între soldaţii cu inima îngheţată".*

Tot astfel figura mamei, femeie naivă de la ţară, trăind într-o continuă spaimă şi jertfind mereu pe altarul

zeităţilor de tot felul, pentru a le îmbuna, este zugrăvită în culori realiste. Ceea ce preţuieşte cititorul în chipul acestei femei răbdătoare şi iubitoare este inepuizabila ei bogăţie sufletească, risipită cu dărnicie între copii şi bărbat, bunul său simţ înnăscut, care o călăuzeşte în faptele esenţiale ale vieţii, tezaurul de obiceiuri, de poveşti şi de credinţe, care fac din ea o reprezentantă a poporului, ce ştie să cultive tradiţiile folclorice şi să le transmită mai departe. Toate acestea dau cărţii lui Mulk Raj Anand un spor de interes, iar cititorului prilejul de a cunoaşte – parcurgând-o – ceva din fizionomia, morală, complexă şi contradictorie, a unui popor a cărei literatură mitologică uimeşte prin vechime şi frumuseţe.

EUGENIA TUDOR

PARTEA I

DRUMUL

„Grozav de mult îmi place drumeţia; îmi plac uliţele şi străzile; îmi place să tot merg, să merg fără încetare, pentru că în felul acesta dau prilej gândurilor să se limpezească şi să mă cunosc pe mine însumi datorită chiar sunetului iscat de propriii mei paşi. A merge nu constituie numai un exerciţiu fizic care te menţine în formă; mersul este şi un factor de educaţie spirituală, menit să-ţi păstreze personalitatea...”

Anonim

Razele soarelui se împrăştie – aidoma unei pulberi aurii. Văzduhul e străbătut de un freamăt, ca şi când pretutindeni iar zbura ace de aur. Arborii verzi din dumbravă îşi întind umbra lor protectoare asupra duhului din Mian Mir, cel cu barba colilie, despre care mama mi-a spus că sălăşluieşte în fântâna persană, fântâna cu roată. Alături de casa noastră se întinde cazarma pătrată în care locuiesc soldaţii, iar pe partea cealaltă sunt bungalow-urile1 sahibilor2, cu grădinile lor liniştite, împrejmuite cu garduri văruite, şi care în ochii mei păreau învăluite într-o negură misterioasă. Cazarma e despărţită de bungalow-uri prin drumul străjuit de o parte şi de alta de casuarine – copacii care se înşiră de la un capăt la altul al zării. Rămân

multă vreme cu degetul în gură, întrebându-mă unde se află începutul drumului şi încotro se îndreaptă. Apoi mă învârі: în cerc în poieniţa umbrită de dumbrava de lângă fântâna persană, ameţit şi încântat de propria-mi mişcare, uitând de trecut şi de viitor, îmbătat de fericirea de a fi singur, rătăcind slobod în lumea largă…

Asta e una din primele mele amintiri vii.

Mă învârt în cerc prin dumbravă, pentru că mama mi-a îngăduit să mă duc şi să mă joc afară, numai să nu trec drumul.

Drumul ăsta pe care îl străbat mereu caravane de cămile, măgari, cai şi oameni e primul obstacol pe care trebuie să-i trec.

Grădinarul mă strigă:

— Băieţele, ia vino încoa!

Eu nu-l bag în seamă şi-mi văd mai departe de cercurile mele. Apoi deodată mă împiedic de rădăcina banyanului 3 uriaş şi încep să plâng.

1 Bungalow – în India, un fel de vilă cu un singur etaj, înconjurată de verande, (n.r.)

2 Sahib – domn; titlu dat, în India, albilor şi celor din castele conducătoare, (n.r.)

3 Banyan – un soi de smochin foarte mare, care creşte în India, (n.r.)

*2**

1»

Grădinarul se apropie şi mă ridică, alintindu-mă cu sunete duioase şi ciudate, pe care le rosteşte gura lui umbrită de mustaţa stufoasă. Mă aruncă de câteva ori în sus, dar eu tot mai suspin. Atunci mă aşază călare pe gâtul lui şi începe să ţopăie ca un cal de paradă. Datorită salturilor pe care le face (trupul său şi mişcărilor stângace pe care le *Sac* eu însumi, deşi mă ţin strâns de capul omului, se naşte prilejul de a râde. Şi eu mă bucur din toată inima, deşi nu încetez a striga:

— Lasă-mă jos! Lasă-mă jos!

Bineînţeles, de cum mă pune jos şi mă fixez, pe picioruşele mele voinice, în locul unde grădinarul tăia

iarba, îi cer să mă ridice iar în braţe. Când grădinarul începe să lucreze, mă încântă felul cum taie iarba cu o sapă lată, în timp ce murmură o frântură de cântec.

— Cântă-mi ceva – îi zic eu.

— Du-te acasă, ştrengarule, că te strigă maică-ta – îmi răspunde el.

— Unde-i mama? zic eu, uitându-mă la uşa casei noastre.

Mama nu-i afară. Eu ştiu însă că e înăuntru. Se odihneşte după-masă, culcată alături de frăţiorul meu Prithvi. Aşadar, stărui:

— Cântă-mi ceva.

Grădinarul zâmbeşte şi începe să fredoneze cu glas mai puternic, mişcând totodată din cap.

La rândul meu, mişc şi eu din cap ca el.

Deodată urechea mea prinde un clinchet de clopoţei. Mă reped în direcţia de unde vine.

Trece o turmă de cămile. Legate, coada uneia se află drept în nasul celeilalte. Cei care le mână, aşezaţi pe spinările animalelor, se leagănă în sus şi în jos, deoarece mersul cămilelor aduce cu mişcarea valurilor. Fără să vreau, vâr degetul în gură şi privesc caravana care trece, minunându-mă de picioarele lungi ale cămilelor. Trupul întreg mi-e învăluit în clinchetul clopoţeilor. Tare aş vrea să ştiu de unde vin şi încotro merg! Dar mama mi-a spus: „Krishna, n-ai voie să te apropii de drum!”

a o

Nişte soldaţi vin din direcţia în care mi s-a spus că se află bazarul Sadar. Soldaţii salută, cu capul întors spre stânga.

Trece o formă nedesluşită, un om cu faţa alb-roză, în haine kaki, o formă care se lămureşte a fi un sahib. Ştiu că locuieşte în bungalow-ul din faţa casei noastre, chiar peste drum. Trece repede, şi roţile bicicletei sale sfârâie.

Acum, că a plecat omul ăsta înspăimântător, nu mai e nicio primejdie dacă intru în grădina lui.

Şi ceva mă îndeamnă grozav să trec drumul.

Mă uit înapoi, să văd dacă nu e mama prin preajma.

Cercetez cu privirea şi dumbrava de la fântâna, ca să mă asigur că nu se uită nici grădinarul la mine. Şi, fără să mă opresc să-mi trag sufletul, alerg orbeşte dincolo de barieră, depăşind graniţa tuturor escapadelor mele anterioare.

Odată ajuns dincolo, mă reped în bolţile de verdeaţă ale grădinii. Şi uite, pe negândite, înconjurat de panorama livezilor verzi, pe care nu le văd bine, atac cel mai apropiat boboc de trandafir din tufişul aflat în faţa mea. Mă cuprinde panica, amintindu-mi în clipa aceea de vocea mamei. Şi uit de ghimpii de pe tulpină. Deodată simt o durere cumplită în degete, dar nu mă las, şi trag cât pot. Îmi rămâne în mână bobocul, fără codiţă. Fără să mai privesc înapoi, la bungalow-ul cufundat în tăcere sau la văzduhul tremurător şi plin de freamăt, fug cât mă ţin picioarele.

M-am repezit ca o săgeată peste drum. Dar, în bucuria nebună de-a avea floarea în mână, fac un pas greşit. Mă împiedic şi cad. Fără să vreau, scot un ţipăt. Plâng înspăimântat, trântit pe pământul cald. Soarele se apropie de mine şi eu plâng mai tare, ca să mă audă cineva. Simt gustul prafului în gură. Sudoarea mi se prelinge şiroaie pe obraji; sunt încălzit şi necăjit. Apoi aud paşi. E grădinarul.

— Ei, ştrengarule! zice el, ocărându-mă.

Eu închid bine pumnul în care am floarea, pentru că el, ca grădinar, nu poate suferi să vadă oamenii rupând flori.

Mă ia în braţe şi, legănându-mă încoace şi încolo, încearcă să-mi astâmpere plânsul cu tot felul de vorbe, şoapte şi frânturi de poezii copilăroase.

Maică-mea, care m-a auzit strigând, e în uşă.

— Unde-a fost? întreabă ea.

— S-a jucat şi a căzut – zice grădinarul.

— Cum, în şanţul ăla murdar? Dar ce, nu-cumva a ieşit pe drum? se întreabă ea, cuprinsă deodată de panică.

Eu suspin mereu.

— Nu face nimic, băiete, n-ai făcut decât să striveşti

nişte furnici – o întoarce grădinarul în chip de metaforă.

— Ia arată-mi picioruşele – mă îndeamnă mama, ridicându-mă în braţe.

Gâtul şi faţa ei au un miros dulce, ca de lapte cu zahăr. Mă sărută pe genunchi, zicând:

— Acuma o să-ţi treacă.

Apoi mă întinde pe pat lângă Prithvi şi se culcă şi ea alături, strângându-mă la piept.

Nu mai suspin, scâncesc doar. Curând, somnul, somnul celor osteniţi, mi se furişează pe la gene.

Când mă trezesc, după-amiază, în braţele tatii, mai strâng încă în pumn trandafirul, şi zgârieturile de la spini mă dau de gol.

— Unde-ai fost, coţcarule, unde-ai fost? m-a întrebat el în glumă.

Şi m-a sărutat pe toată faţa, în timp ce eu mă luptam să-l prind de mustaţa mare şi deasă. Mustaţa aceea este cea mai vie impresie pe care mi-a lăsat-o tata. De fapt, pentru mine mustaţa aceea însemna întreg taică-meu. Parcă văd şi acum picăturile de apă care-i stăruiau în mustăţi când se spăla după-amiaza, stând aplecat în curtea locuinţei noastre cu pereţii de lut. Şi eram mai fascinat de smocul de păr de deasupra gurii decât de orice altă trăsătură a făpturii sale. Excepţie făcea poate doar glasul lui puternic şi cald, pe care-l auzeam cu mult înainte ide a intra în curte, răspunzând saluturilor soldaţilor care treceau pe acolo ori salam-ale-cum-urilor rostite de grădinar, glumind cu colegii sau strigând la fraţii mei Harish şi Ganesh, care se jucau cu pietricele la fântâna, împreună cu muzicanţii şi gorniştii, gunoierii şi servitorii regimentului. Eu alergam la uşă în clipa în care-i auzeam glasul şi atunci mă pomeneam pe dată în braţele sale, sub o ploaie de sărutări, gâdilat de mustaţa lui, încântat de cuvintele drăgăstoase, vesele, glumeţe, rostite printre râsete. Do obicei, porecla mea „Grozavei” era subiectul acestor glume.

Grozavei, vai, Grozavei.

Grozavei, băieţel.

Grozavei, căţeluş.

Grozavei, purceluş.

Grozavei, băieţel, băieţel… Aşa era refrenul – refrenul dintotdeauna – oare aduna într-însul toată afecţiunea pe care o avea tata pentru mine, precum şi sentimentul că eram copilul favorit. Curând mi-am dat seama că porecla se datora ştrengăriilor mele necontenite şi îndrăznelii cu care-i trăgeam de sfârcurile mustăţilor.

Încă de când aveam vreo patru-cinci ani, tata începuse să fie pentru mine un erou legendar, coborâtor din Raja Vâkram, despre care îmi povestea mama, sau din Arjuna, discipolul şi prietenul zeului Krishna, despre care se zicea că ar fi săgetat ochiul unui peşte ce se învârtea în vârful unei prăjini, privindu-i imaginea în apa de dedesubt. Pe lângă însuşirile lui de zeu pe care i le atribuia mintea mea de copil, mai erau şi virtuţile lui pământeşti. Era singurul om cu ştiinţă de carte din tot regimentul de munteni, din tribul Dogra. Lui îi aduceau soldaţii scrisorile să le citească, pe el îl rugau să le aştearnă pe hârtie plângerile sau cererile. De la el se amprumutau cu bani bieţii gunoieri, sanitari, servitori şi muzicanţi din cantonamentul Mian Mir. Era salutat de oameni cu mâinile împreunate şi cu cuvintele „mă arunc la picioarele tale”. Aşa îl salutau şi rudele pe care le aveam printre arămarii şi argintarii care veneau din oraşul apropiat, Lahore, sau din oraşul nostru de baştină, Amritsar, sau din diferite alte părţi ale Pânijabului.

Tot trăgând cu urechea la flecăreala din curtea casei, când mama stătea la vârtelniţă şi tata se odihnea într-un fotoliu, cu picioarele întinse pe un scăunel, ascultând plângerile, rugăminţile şi vorbele vizitatorilor, am izbutit mai târziu să adun o seamă de impresii despre viaţa lui aventuroasă.

Era şeful furierilor din Regimentul 38 Dogra. El arbitra toate meciurile de hochei pe iarbă, când juca echipa regimentului. Sufla din fluierul cu care o asurzeam pe mama, dacă reuşeam să-l descopăr pe unde era ascuns, în vreun sertar din biroul tatii.

În comparaţie cu toţi ceilalţi locuitori, părea un fel de atotştiutor. Se zicea că, prin virtuţi proprii, s-a ridicat, dintr-un mediu foarte modest, pe culmile demnităţii.

Din felul ocolit, mai mult din aluziile pe care, le rostea mama când tăifăsuia cu femeile din cantonament, sau din spusele rudelor noastre de sânge care treceau s-o vadă, am înţeles că el venise pe lume în chip de dar făcut de un înţelept mahomedan. Se pare că bunicul şi bunica îi ceruseră acestui fachir să le dăruiască copii. Şi fachirul îi spusese bunicului:

— Dacă vei sădi o grădină şi vei săpa un puţ, ca să vin şi să locuiesc aici, şi dacă vei trece dimineaţa şi seara să te plimbi cu soţia pe-aici, îţi voi dărui doi copii.

Şi bunicul meu, al cărui nume, Chet Ram, l-am auzit pomenit cu multă sfială de nevestele arămarilor din familia noastră, făcuse tot ceea ce îl povăţuise fachirul. Drept care, în anul următor, într-o dimineaţă, când bunica se afla la fântâna, îl găsi pe tata aşezat într-un chiup de lut pe lanţul fântânii, iar în anul următor îl descoperi pe unchiul meu, într-o nişă de lângă mormântul fachirului, care, între timp, îşi dăduse duhul. Tatăl meu căpătă numele de Ram Chand, iar unchiul meu, pe acela de Pratap Chand. Dar pe când venirea pe lume a tatălui meu adusese o adevărată binecuvântare casei bunicilor, cărora în anul acela le merse tare bine, sosirea pe lume a unchiului le aduse ghinion, deoarece bunicul se stinse din viaţă.

Eu nu ştiam ce înseamnă naştere şi nici moarte. Nu înţelegeam decât când mi se vorbea de duhuri, ca acela al fachirului care sălăşluia în puţul săpat de bunic pe şoseaua Jandială, lângă Amritsar, sau de strigoiul lui Khwaja Khizar, un om cu turban verde, cu barbă albă şi haine albe, despre care se spunea că sălăşluieşte în puţul casei noastre de la Mian Mir, precum şi de strigoii nenumăraţilor soldaţi englezi îngropaţi în diferite locuri din cantonamentul militar.

Mai culesesem, din bârfa şi din zvonurile care se auzeau prin casă, tot felul de alte mituri şi legende cu privire la tata. Totuşi, numai datorită mustăţii lui stufoase

îi acordam un loc în imaginaţia mea. Toate poveştile despre înfăptuirile lui mi-au pătruns în minte abia când mergeam pe şapte ani.

Mi-amintesc că impresiile mele despre oameni, deşi adunate vag de pe la trei-patru ani, din crâmpeiele şi frânturile babiloniei celor mari, au început să capete o înfăţişare mai închegată pe la vârsta de cinci ani, pentru că începând de atunci mi-am putut da seama de contururile istoriei şi geografiei unei lumi pe care destul de uşor o înţelegeam.

Printre fiinţele omeneşti pe care am ajuns să le cunosc atunci erau, bineînţeles, frăţiorul meu Prithvi, fratele Ganesh, şi Harish, cel mai mare dintre noi, copiii.

Primele amintiri despre Prithvi se concretizează într-un ghemotoc palid şi încreţit, dormind într-un hamac, apărat de muşte de evantaiul mamei. Faţa lui ascuţită, cu pomeţii ieşiţi, mă cam speria, cu atât mai mult cu cât dormea cu ochii pe jumătate deschişi. Iar carnea lui zbârcită şi ofilită, ca de moşneag, mi se părea dezgustătoare. Nimeni nu mi-a spus de ce dormea mai tot timpul. Atâta doar că mi se cerea să nu fac gălăgie, ca să nud trezesc. Din când în când deschidea ochii şi se uita ţintă la mine, dar fără a se depărta de sânul mamei, de parcă ar fi vrut să-uni spună: „Nu te atinge de sânul mamei!” Şi asta în timp ce sugea de zor. Îndeosebi mă speria privirea lui ciudată, aşa că nu îndrăzneam să mă apropii de ţânc. Dar uneori, când sugea o ţâţă ţinând ochii închişi, începeam şi eu să sug cealaltă ţâţă. Atunci se trezea şi întindea mâinile, ca să mă zgârie şi să mă alunge de pe domeniul său. Numai că eu eram stăruitor şi mă strecuram cu multă viclenie în poalele mamei, sugând până ce Prithvi mă zgâria mai serios şi mă durea. Atunci îl lăsam un timp în pace. Curând, însă, uitam ce-mi făcuse şi reveneam la atac.

Din păcate, însă, mama obosea şi se enerva din prîcina felului nostru lacom de a suge. De la o vreme, mama începu să-şi dea cu boia de ardei pe sfârcuri, ca să ne ţină la distanţă.

Dar cum ar fi izbutit să mă ţie pe mine în frâu? îmi amintesc că în anii care urmară a fost nevoită să facă uz de mijloace foarte tari ca să mă dezveţe de supt.

Dacă faţă de frăţiorul meu Prithvi nutream sentimente de teamă, dezgust şi invidie, pe fratele meu mai mare, Ganesh, în schimb, îl invidiam numai, şi atâta tot. N-aveam ochi să-l văd vreodată că se apropie de maică-mea. Şi aveam grijă ca tata să nu-l ia nicicând pe el în braţe, aşa că nu scăpăm niciodată prilejul de a mă repezi să-mi întâmpin primul părintele. Şi cum amândoi părinţii păreau să mă prefere, cred că Ganesh era ţinut la distanţă de interesele mele monopoliste şi se distra făcând-o pe supăratul sau ieşind afară să se joace cu copiii însoţitorilor regimentului.

Docil, liniştit şi netulburat de nicio vorbă de-a tatii sau a mamei, Ganesh părea că a căpătat o piele foarte groasă, pentru a se apăra în acest fel de lipsa de atenţie a celorlalţi. Lucrul acesta îl vădea masca ciudat de aspră pe care o arbora faţa lui turtită, mongoloidă, cu nasul cârn – o faţă care în anii de mai târziu a căpătat o blândeţe înşelătoare. Aşa a reuşit să-şi ascundă violenţa unui temperament vulcanic, sub masca unui sfânt. Urechile lui erau triunghiulare la vârf, şi prin sat umbla vorba că mama îl căpătase în dar de la un fachir sfânt, care cerea de pomană. Pomeţii săi veşnic îmbujoraţi şi urechile de un format atât de ciudat îi dădeau, în ochii mei, o înfăţişare diabolică. Şi cum îndeobşte el nu mă băga în seamă când ieşea să se joace cu copiii mai mari, eu căutam mereu prilejuri de a-l pârî, pentru ca tata să ţipe la el sau să-i pocnească. Aşa mă răzbunam pe el.

Nu puteam suferi îndeosebi expresia afectată, calmă, veşnic supusă şi domoală de pe faţa lui şi blândeţea plăcută pe care o sugera. Din cauza ei, toată lumea era trasă pe sfoară, crezându-l un om de caracter, pe când eu purtam porecla „Grozavei ştrengarul”. Numai sahibul Owen părea să-şi fi dat seama mai bine, când, pornind de la porecla mea, „Grozavei”, l-a numit pe el „Groaznicel”, iar pe Prithvi, „Grăunţei”, pentru că frăţiorul era tare mic.

Mă supăra şi faptul că toate rudele care veneau îi făceau lui Ganesh propuneri de logodnă, dându-i daruri – bomboane şi fructe uscate – pe care numai el avea voie să le mănânce, în timp ce noi ceream după-amiaza „Oh Kuch”, adică „ceva bun”, din lucrurile pe care le păstra mama într-o cutie mare de lemn. Pe lângă asta, el s-a declarat cu de la sine putere stăpânul şi îngrijitorul pisicii noastre, a întregii familii, iar mie nici nu-mi dădea măcar voie să mă ating de ea. Şi cum părea întotdeauna un îngeraş şi izbutea atât de bine să-şi ascundă răutatea îndărătul aparenţei de sfinţenie, a stârnit ura mea neîmpăcată.

Pe fratele cel mai mare, Harish, îl admiram. Harish era înalt, slab, şi după-amiaza venea pe calul lui, de oţel, tocmai de la Lahore, încărcat cu fructe, jucării şi alte daruri pentru mine. Întotdeauna promitea că o să mă ducă pe cadrul bicicletei, să văd meciul de hochei pe iarbă de la şcoala lui. Pe de altă parte, eram gelos pe îndemânarea lui extraordinară când îi bătea pe băieţii însoţitorilor regimentului la jocul cu bile, de la Khuti, băgând cele mai multe în gropiţa săpată în pământ. Îi admiram priceperea cu care juca crichet şi toate năzdrăvăniile pe care ştia să le facă cu bicicleta, de pildă s-o ţină absolut nemişcată, timp de o jumătate de ceas. Iar când a fost numit în echipa de hochei a regimentului şi a apărut îmbrăcat într-o cămaşă cu dungi şi un şort albastru, am rămas uimit. Dar pe deplin m-a cucerit tratându-mă cu lapte şi dulciuri la cofetăria bazarului regimentului. Mi-aduc aminte cât de mult am plâns şi am suspinat, plin de compătimire, când tata I-a bătut odată cu un băţ de crichet, pentru că a umblat brambura şi s-a hârjonit cu băieţii însoţitorilor regimentului, în loc să înveţe şi să-şi facă temele.

Dar întrucât Harish locuia la mătuşa Aqqi, la oraş, ca să fie mai aproarje de şcoală, şi venea foarte rar să ne viziteze, nu am putut să leg o prietenie prea strânsă cu el.

Diferenţa de vârstă contribuia şi ea la menţinerea unei distanţe oarecare a unuia faţă de celălalt, precum şi la statornicul sentiment de stimă deosebită pe care îl

aveam pentru el.

Nu există nicio îndoială că, imediat după taică-meu, Harish era personificarea eroului, aşa cum mi-l închipuiam în primii ani ai vieţii.

Mătuşa Aqqi era sora mai mică a mamei. Dar ele erau atât de deosebite ca înfăţişare, încât nici n-ai fi zis că sunt surori. Mama avea o faţă ovală, oacheşă, cu

ochi foarte negri şi strălucitori şi o bărbie voluntară, în timp ce mătuşa Aqqi avea o faţă rotundă şi palidă, cu ochi somnoroşi şi buze strânse. Nu numai că se deosebeau ca înfăţişare, dar am observat, întrucât asta era prima mea cale de a cunoaşte oamenii, că ele nu miroseau la fel: cum am mai spus, mama mirosea a lapte cu zahăr, pe când mătuşa Aqqi mirosea parcă a lapte acru.

Prima mea reacţie faţă de mătuşa Aqqi a fost de sfioasă retragere. Mi-aduc aminte că mă ţineam deoparte, îmi sugeam degetul a mirare şi mă uitam la ea pe furiş, când venea să se aşeze lângă mama pe verandă şi să-i povestească necazurile ei. Din vorbele care-i ieşeau din gură ca o răsuflare slabă şi grăbită, am înţeles că soţul ei, unchiul Jai Singh, s-a îmbătat iar, a bătut-o şi a dat-o afară din casă. Am mai înţeles că a făcut drumul ăsta lung, de la oraş, pentru ca să vină să caute un adăpost la noi. O întreba pe mama dacă nu l-ar putea convinge pe tata să-i dea nişte bani, ca să se poată întoarce şi să-şi întemeieze un nou cămin, singură.

În timp ce-şi depăna povestea, glasul ei mi se părea asemănător cu adierea răcoroasă şi tristă ce se abătea adeseori după-amiaza, făcând să freamăte casuarinele de pe drum. Copacii scoteau atunci prelungi oftaturi şi gemete, pe care vântul le purta departe, peste câmpiile de dincolo de cantonament, lăsând somnul să-ţi îngreuneze pleoapele, ca de plumb. Apoi deodată, tonul ei liniştit se ridica până la ţipăt, aidoma celui pe care-l scoate o pasăre istovită de arşiţă. Din când în când, printre crâmpeie de vorbe, câte o lacrimă strălucitoare îi înroura ochii.

Nu peste multă vreme, mama lăsă din mână

bumbacul pe care-l torcea şi se puse şi ea pe suspine amare.

Văzând toate acestea, îmi veni şi mie să plâng. Şi în tăcerea care urmă, în timp ce mama îşi ştergea ochii cu colţul sari-ului ei, nu am îndreptat spre ea, pentru că mă simţeam teribil de singur şi părăsit.

…î

— Unde se duce Grozavei al meu? zise mătuşa Aqqi, săltându-mă deodată în braţe, înainte de a fi putut ajunge lângă mama.

Mătuşa mă aşează în poală, mă alintă şi mă sărută, cântându-mi totodată:

Grozavei, Grozavei.
Grozavei, băieţel.
Grozavei, căţeluş.
Grozavei, purceluş.
Grozavei, băieţel…

Şi atunci, nările mi se umplură de un miros deosebit, ca de lapte acru amestecat cu zahăr brut (melasă), aşa cum mici dădea mama după-amiaza, cu pâine rece. Când mătuşa Aqqi s-a aplecat să mă sărute, i-am simţit mirosul acrişor al subsuorilor şi am încercat să scap din braţele ei, care se încolăceau în jurul gâtului meu. Dar ea m-a strâns şi mai tare la piept. Curând am încercat senzaţia unui trup masiv, tânăr şi cărnos, cu parfumul plăcintelor ou smântână pe care ni le dăruiau în semn de recunoştinţă soldaţii şi negustorii aduşi de nevoi în casa noastră”.

Ce frumoasă îmi păru mătuşa încă ani de-a rândul după această întâmplare! Ce caldă şi atrăgătoare! Şi ce bogată! Asta o spun pentru că niciodată nu uita să-şi desfacă nodul întocmit la capătul şalului şi să-mi dăruiască o rupie 1 de argint strălucitor. Dar, în pofida acestei dărnicii, eu ştiam că, dacă vine să ceară bani de la părinţii mei, situaţia ei nu era prea înfloritoare. Glasul ei, cu care închipuia câteva versete pe tema poreolei mele, căpăta reflexe de aur. Am început s-o iubesc cu un dor izvorât din plăcerea tainică pe care o simţeam din plin când mă ridica în braţe. De aceea, oricâte vorbe ar fi spus mama

împotriva ei, părerea mea despre mătuşa Aqqi nu se schimba. Nu se schimba nici pentru că era o biată femeie săracă şi murdară.

1 Rupie – monedă indiană, (n.r.)

nevasta unui prăpădit de arămar, care mai era şi beţiv pe deasupra, şi nici pentru că izbutise cu cine ştie ce vrăjitorii să-l ademenească pe Harish „al nostru”.

Într-adevăr, m-am speriat niţel când fratele cel mare m-a luat într-o bună zi pe cadrul bicicletei şi m-a dus în casa ei de la oraş. M-am speriat pentru că a trebuit să trecem printr-om coridor strâmt, în care se afla un bivol negru, pe urmă am urcat pe nişte scări strâmbe şi întunecoase, unde stăruiau mirosuri apăsătoare de urină şi de sânge, lucruri despre care mama zicea că erau tocmai mijloacele de magie neagră prin care ea îi făcuse cu ulcica fratelui meu. Dar de îndată ce mătuşa ne-a dat şi mie şi lui Harish bomboane şi sirop, toată frica mi-a dispărut. Ba chiar a început să-mi fie clor să mă mai duc pe la casa ei, din care pricină ceream mereu să mă ia cineva la dânsa.

Mie îmi plăcea chiar şi Jai Singh, beţivul de bărbat-su, o persoană mică şi graţioasă, cu faţa foarte albă şi cu o mână generoasă, care mereu sestrecura printre faldurile doti-ului în care era înveşmântat, pentru a scoate bani de argint, daruri destinate fratelui meu şi mie. Şi întrucât el ţipa cât îl ţinea gura, nemaicontenind cu insultele cele mai murdare, acoperind chiar şi zgomotul uneltelor de aramă pe care le făurea bătându-le ou ciocanul, aşezat călare pe o capră joasă, de lemn, în bazarul Kaserian, fără ca expresia de nevinovăţie să-i părăsească măcar o clipă faţa – începu să-mi fie drag. În faţa mea, el întruchipa viaţa slobodă şi nepăsătoare, care, firește, nu putea decât să mă atragă, dat fiind contrastul cu casa îndepărtată şi destul de singuratică din cantonament. În casa noastră nu se auzea nici pocnetul asurzitor al ciocanelor care turteau metalul şi nici izbucnirile unor dezastre cu amploare de cataclism, datorite beţiilor şi jocurilor de noroc din programul nopţii trecute.

Şi pe urmă m-am împrietenit cu Jhanda Singh,

băieţelul mătuşii Aqqi şi al arămarului beţiv, Jai Singh, deoarece el mi-a cumpărat primul zmeu din viaţa mea.

M-a condus în vârful casei, de unde la înălţat, şi mi l-a dat să-l ţin chiar eu.

Ori de câte ori mă întâlneam cu vreunul dintre aceşti trei oameni minunaţi, mi se părea că eu însumi m-am înălţat spre tăriile cerului.

O altă persoană pe care am început s-o recunosc şi s-o iubesc de timpuriu era Gurdevi, soţia lui babu Chattar Singh, majurul care se ocupa cu treburile administraţiei în regimentul tatii. Era o femeie mică de stat, serioasă, foarte liniştită şi, în societate, cât se poate de plăcută. Avea faţa tristă, dar un glas de turturea îndrăgostită. Venea cam din două în două zile pe la noi şi-şi aducea canavaua roşie pe care lucra. Se aşeza lângă mama, care muncea de zor la vârtelniţă, ţinându-l în poală pe Prithvi. Vorbeau pe şoptite, în mare taină, despre ceva; la început nici n-am înţeles prea bine despre ce anume tăifăsuiau. Abia mai târziu mi s-a desluşit în minte că e vorba de neputinţa lui Gurdevi de a face copii. Mi-am intense cum mă străduiam să nu adorm în după-amiezile acelea, ca să pot auzi totul şi să aflu de ce boală anume suferă Gurdevi şi care sunt pricinile adevărate ale tristeţii ei. Dar mă cuprindea toropeala auzind glasurile blânde şi muzicale ale mamei şi mătuşii Gurdevi, sfârâitul vârtelniţei şi bâzâitul viespilor mari şi negre, oare se învârteau zor-nevoie prin verandă. Mi se îngreuna fruntea, mâinile şi picioarele erau covârşite de o oboseală care îmi copleşea întreaga făptură, trăgându-mă la somn. Dar cum nu-mi găseam locul, Gurdevi mă aşeza în poala ei şi mă adormea cu un cântec de leagăn, dându-mă uţa totodată.

Mă umezea sudoarea cared curgea de pe gât, dar mă liniştea senzaţia şoldurilor ei. Dormeam dus, până ce sosea timpul ca Gurdevi să plece acasă. Atunci, chiar în timp ce mă dădea uţa şi îmi cânta cântecul de leagăn, trecea la altă melodie, ca să mă trezească. Şi eu mă trezeam, mare şi voinic, într-o lume din care soarele plecase, lăsând loc culorilor înserării. Chiar aşa, copil mic, cum eram, îmi

dădeam seama că alintările lui Gurdevi îmi făceau plăcere. Vai, şi ce dulci erau clipele în care mă trezeam, odihnit după acest somn de după-amiază, şi-mi întindeam oasele, ca să simt răcoarea serii de vară!

Uneori, Gurdevi mă lua la ea acasă, ca pe un fel de cavaler, care s-o apere de atenţiile nedorite ale soldaţilor. Altfel s-ar fi putut ca aceştia să fluiere după ea sau să producă tot felul de zgomote grosolane, ca s-o necăjească. În chip de răsplată pentru cavalerismul meu, ea îmi dădea „ceva bun" dintr-o cutie mare, foarte asemănătoare cu cutia cea mare din propria noastră casă, din care mama ne dădea „ceva bun"... Şi, aşa cum stăteam molfăind dulciurile, smochinele uscate sau curmalele, se întorcea de la slujbă şi babu Chattar Singh. El mă ridica de jos şi mă arunca în aer, cântându-mi poezia copilăroasă, legată de porecla mea:

Grozavei, Grozavei, Grozavei, băieţel...

Babu Chattar Singh purta o barbă neagră, mare şi stufoasă. Bineînţeles, grămada asta de păr mă fascina, şi de aceea îl apucam cu amândouă mâinile de barbă şi trăgeam de ea, dându-i drumul numai dacă babu îmi făgăduia să mă ia în cârcă. Şi tot aşa ne jucam, înveselindu-ne din ce în ce mai tare, până ce auzeam afară glasul tatii şi ieşeam în întâmpinarea lui.

Îmbujorat şi fericit, curând mă aflam călare pe umerii tatii, gata-gata să ajung rjână la cer.

Când îi spuneam ce mi s-a întâmplat după-amiaza, înecându-mă şi pierzându-mi răsuflarea de atâta grabă, şi când îi povesteam ce dulci erau bunătăţile pe care mi le dăduse Gurdevi şi ce minunată a fost plimbarea de-a călare pe spinarea lui babu Chattar Singh, mă simţeam învăluit de strălucirea fericirii. Această feri

3 – Povestea unui copil indian care a micşorat-o, însă, porunca tatii de a nu-i mai spune lui Gurdevi pe nume, ci de a o considera „măicuţa mea" şi de a nu-l mai striga nici pe babu Chattar Singh pe nume, ci de a-l socoti „tăticuil meu".

Mi-aduc aminte de curiozitatea nedesluşită pe care

mi-o stârneau pricinile pentru care tata ajunsese să-mi dea acest sfat. Mai târziu am presupus că e în legătură cu sfaturile misterioase dintre Gurdevi şi mama, din care reieşea neputinţa femeii acesteia de a avea un copil. Şi fiind mândru că am fost ales să le trec drept fiu simbolic, mi s-a părut că e nevoie să-mi schimb şi atitudinea faţă de aceşti oameni. De aceea am făcut toate modificările cuvenite pentru a ajunge să corespund ordinii cosmice pe care mi-o inventasem ca să înţeleg lumea mea măruntă.

În mijlocul vieţii fericite şi înstărite pe care o petreceam în singurătatea verde a dimineţilor fierbinţi şi a după-amiezilor de zăpuşeală lângă drumul străbătut neîncetat de caravane şi oameni, într-o bună zi s-a abătut asupra noastră umbra a ceva invizibil, dar înspăimântător, numit „Moarte”. Eu nu cunoşteam numele acestei umbre şi nici n-o puteam vedea. I-am auzit doar numele rostit cu glas scăzut sau şuşotit de cei ce se înghesuiau la uşa noastră de afară, când mă întorceam după o dimineaţă întreagă petrecută la babu Chattar Singh. Eu şi cu fratele meu Ganesh dormisem pe un pătuc de pe veranda casei lui babu, în timp ce „măicuţa” Gurdevi îmi făcea vânt.

Soarele de după-amiază se apleca peste zidurile casei de lut şi totul era învăluit în linişte. Nici mama, nici tata nu păreau să fie pe acolo când am venit noi. Ganesh m-a luat de degetul cel mic şi m-a condus prin curte. Când am găsit pătucul lui Prithvi gol, *pe* verandă, şi uşile ambelor camere de locuit încuiate, am simţit vag că e vorba de o catastrofă şi am început să plâng.

Ganesh avu mai mult curaj şi mă aşeză pe scăunelul mamei, de lângă vârtelniţă. Apoi începu să mă distreze învârtind mânerul vârtelniţei.

— Vreau la mama – spusei eu, nemângâiat. Ganesh luă nişte vată, îşi făcu din ea mustaţă şi încercă să mă distreze imitându-l pe tata.

Numai că asta mă sperie şi mai rău, până ce începui să urlu.

Din fericire, tocmai atunci veni tata, aducând un castronaş cu lapte.

Măcar că aveam întipărită pe obraz o expresie tristă, ivirea lui m-a bucurat.

Ciudat era faptul că mă simţeam mai în siguranţă chiar – aşa cum şedeam lângă Ganesh.

Tata se duse la bucătărie, de unde se întoarse cu două ceşti de lapte clocotit. Ţinea ceştile fierbinţi în câte o cârpă. Ni le dădu nouă, după care îşi aduse şi lui un castronaş de tinichea. Începu să soarbă din lapte, muindu-şi adânc mustăţile în castronaş. Între o sorbitură şi alta, ne dădea şi nouă ghes să bem, dar fără să horpăim. Acum mă simţeam mai liniştit.

„E tatăl meu – îmi spuneam – şi stă lângă mine”.

Dar când mi-am dat seama că lipseşte sfârâitul vârtelniţei, l-am întrebat:

— Unde e mama?

— O să se întoarcă curând, băiete – răspunse el. După ce vă beţi laptele, mergeţi şi vă jucaţi amândoi la „măicuţa” Gurdevi. Ea o să vă dea „ceva bun” de mâncare. Haideţi că vă duc eu până acolo.

Atunci se ridică, îndepărtă castronaşul de tinichea, mă luă în braţe şi-i strigă lui Ganesh să vină şi el.

Nu făcusem decât câţiva paşi, când am dat amândoi cu ochii de mama. Sari-ul ud leoarcă i se lipea de trup, iar mătuşa Aqqi, cu hainele ude, intra în casă, prin coridor. Amândouă păreau istovite şi cu ochii roşii.

— De ce i-ai adus înapoi de la Gurdevi? îl certă mama pe tata.

3*

— Nu-i nimic, nu-i nimic! îi spuse mătuşa Aqqi, sprijinindu-i trupul secătuit de vlagă.

— Nuji lăsaţi să se apropie de mine – se văita mama – pentru că eu mai port încă urmele trupului lui Prithvi.

— Haide, haide, Sundariai, stai jos, odihneşte-te şi gândeşte-te la copilul pe care îl porţi în pântece.

— Dar ce s-a întâmplat cu mama? am întrebat eu nerăbdător, în timp ce Ganesh îi îmbrăţişa picioarele.

Mama voastră nu se simte bine – zise tata. – Lasă-mă să mă duc la ea, lasă-mă! am strigat eu.

Voiam să sar jos din braţele lui şi să mă duc să mă lipesc de mama.

Ea veni foarte hotărâtă până la verandă şi mă luă în poala ei.

— Vai, ce nenorocire s-a abătut asupra casei noastre prin moartea lui Prithvi! udă ea şi începu să-şi dea cu pumnii în cap.

Atunci mătuşa Aqqi îşi dezgoli sânii şi începu să se bată cu palmele, în sunetul melodiei „Hai, hai, Shera”.

— Nu începeţi bocetele aici – zise tata. Nu suntem la Amritsar, suntem în cantonament. Şi pe urmă s-ar putea să ne audă sahibii, că sunt destul de aproape.

— Ah, frate – zise Aqqi, ştergându-şi ochii. O singură consolare avem, că deşi Prithvi s-a dus de pe lumea asta, nevastă-ta va avea curând alt copil.

Tata rămase nemişcat în fotoliul lui, răsucindu-şi tot. timpul mustaţa. Ai fi zis că nu e nicio legătură între el şi carnea caldă a mamei, pe care o simţeam lângă mine.

— Haide, Ganesh, vino cu mine să ne plimbăm până la bazarul Sadar – zise tata. Ganesh se ridică.

Vrăbiile ciripeau şi ţiuiau din cale afară de zgomotoase, în partea umbrită a curţii.

Pleoapele mamei păreau că tremură, într-atâta se căznea să-şi reţină lacrimile.

— Dumnezeu să-l odihnească în pace – zise tata plecând.

3.

— Singura voastră mângâiere este micuţul care va veni – spuse cu compătimire mătuşa. Poate o să fie o fată.

Toate dim juru-mi se învârteau cu mine. Mi se părea căci. văd pe Prithvi, dar tare schimbat la înfăţişare. Trupul lui înţepenit îmi stăruia în minte. Moartea, în felul în care o înţelegeam eu, era egală cu somnul. Şi întrucât îmi dădeam seama că el adeseori se culca în locul unde stăteam eu acum, în poalele mamei, dar că acum nu era acolo, simţeam că mama nu mai e a mea şi eram teribil de speriat. Am închis ochii, ca să nu mai văd faţa lui Prithvi, care părea că se îndreaptă spre mine, venind din ţara

îndepărtată unde plecase, apropiindu-se mereu – căci eram sigur că se va întoarce. Apoi s-a lăsat întunericul asupra mea. Am dormit. În afară de întuneric, nimic nu mai exista pentru mine.

Vestea morţii lui Prithvi a adus o mulţime de vizitatori în casa noastră. Printre ei erau şi două personalităţi care mi-au rămas întipărite în minte; unchiul Pratap şi mătuşa Devaki.

Alcătuiau o pereche minunată: pe cât era unchiul Pratap de bine clădit, pe atât era de gingaşă mătuşa Devaki. Şi în puterea farmecului pe care-l răspândeau ei, am uitat toate neplăcerile oare în mintea mea se legau de persoana lor, datorită legendelor şi poveştilor auzite în casa noastră. Ei făceau grozav de mult caz de mine, cântându-mi de nu ştiu câte ori versurile acelea copilăroase, legate de porecla mea. Mă alintau, mă sărutau şi mă îmbrăţişau, promiţându-mi să mă ia cu ei la Amritsar când se vor întoarce. Şi întrucât mătuşa Devaki mi-a dat un os din carnea pe care a gătit-o pentru masa de prânz, pe când mama rareori gătea carne cu mâna ei, îi îndrăgisem mult şi abia aşteptam momentul când voi fi dus înoasa lor, ca să locuiesc la Amritsar. Mie mi se părea că oraşul acesta, ca şi oraşul de aur al templului de aur, se întinde dincolo de frontierele tremurătoare ale luminii.

După-amiază, în timp ce unchiul Pratap îşi făcea siesta la umbra casuarinelor de pe marginea drumului, pe care le auzeai cântând în bătaia vântului, eu o pisam pe mătuşa Devaki ou nenumărate întrebări privitoare la momentul în care aveau să ne părăsească. Pentru că nu oboseam cu încercările stăruitoare de a-i atrage asupra mea atenţia – ceea ce făcea ca glasul ei să fie auzit cu mare greutate – femeia mă rugă să-mi strâng bagajele: seara plecăm! La auzul acestei veşti, m-am ţinut de capul mamei, insistând să-mi dea hainele noi, pentru ca, pregătindu-mă de plecare, să le pot lega în bocceluţă.

La început, mama a încercat să mă ducă cu zăhărelul, promiţându-mi că înainte de a pleca îmi va da tot ce doresc. Întrucât nu înţelegeam să aştept, ea mă ademeni în

încăperea mai retrasă a casei şi încercă să mă adoarmă pe pătuţul care fusese înainte al lui Prithvi. Mie însă nu numai că mi-era frică să mă culc acolo, dar nici nu căpătasem obiceiul de a dormi după-masa – o auzisem pe mama zicând chiar că „somnul nu-i intră niciodată în ochi”. Şi în ziua aceea eram, bineînţeles, prea tulburat ca să dorm. Atunci mama a început să-mi şoptească, în afară de cântecul. de leagăn şi micile nimicuri despre Devaki, unele din cele mai îngrozitoare lucruri, dorind să mă informeze că rubedeniile noastre mănâncă întotdeauna carne şi beau vin, adunându-se cu tot felul de destrăbălaţi. De asemenea îmi spuse că voi fi foarte nefericit dacă mă voi duce vreodată să locuiesc în casa lor. Acesta era modul cel mai sigur de a mă face însă şi mai hotărât să-mi însoţesc unchiul şi mătuşa, pentru că avusesem înainte prilejul să savurez ciolanul pe care mi-l dăduseră, din carnea gătită de către Devaki. Auzindu-mi părerea, mama m-a plesnit şi m-a lăsat să mârâi într-un colţ, atrăgându-mi atenţia să nu cumva să plâng, să suspin sau să scâncesc, pentru că altfel o să mă spună tatii, care fără doar şi poate avea să-mi aplice leacuri cu mult mai severe, menite a mă vindeca de încăpăţânare şi răutate.

Am fost speriat de pedeapsa pe care am primit-o din mâinile mamei – era printre primele bătăi suferite în copilăria mea. Dar oricât încercam să-mi stăpânesc suspinele de teama bătăii cu băţul de crichet pe care mi-ar fi dat-o tata, aşa cum îl văzusem odată bătân-dud pe fratele mai mare pentru că se jucase toată ziua cu muzicanţii şi-şi irosise vremea, nu mă puteam totuşi stăpâni să nu plâng.

Mătuşa Devaki mă găsi atunci şi, ridicându-mă în braţe, mă legănă de colo-colo, îngânând cântecelul meu. Apoi veni unchiul Pratap şi-mi dădu un păhăruţ dintr-o băutură pe care o făcu din lapte bătut şi apă. Asta mi-a mai alinat niţel necazurile. Bineînţeles, am izbucnit printre suspine şi i-am spus şi lui şi mătuşii Devaki tot ce-mi şoptise mama ca să motiveze refuzul de a mă trimite la Amritsar. Aceste dezvăluiri au amuzat-o pe mătuşa Devaki, în schimb pe unchiul Pratap se pare că l-au jignit. Şi cu

toate că mama a încercat să ascundă cele spuse şi să creeze între toţi o atmosferă prietenească, unchiul Pratap s-a închis într-însul într-o dispoziţie severă şi taciturnă, caracteristică firii sale, în timp ce mătuşa Devaki a început să vorbească despre apropiata plecare a trenului.

Din fericire, tocmai atunci s-a întors tata de la slujbă şi a salvat situaţia prin felul lui deschis de a se purta cu toţi oaspeţii.

Mătuşa Devaki luă asupra ei sarcina de a mă apăra de orice vinovăţie pentru care s-ar fi putut întâmpla să fiu pedepsit. De sub vălul des cu care îşi acoperise tot capul, lăsând deschise privirilor bărbaţilor doar ochii, strigă sus şi tare, ca să o audă tata, că vrea să mă ia cu dânsa la Amritsar şi că mama o refuzase, din care pricină eu eram foarte mâlmit.

Tata, care întotdeauna mă răsfăţa şi mă îmbuiba cu tot felul de bunătăţi, râse la auzul acestei poveşti. Apoi mă luă în braţe şi începu să strige:

— Va să zică aşa, isteţule, vrei să te duci să stai la unchiu' şi la mătuşa 1?

Eu eram prea speriat de bătaia pe care mi-o trăsese mama, pentru ca să mai îndrăznesc să mărturisesc ceva. În schimb fratele meu Ganesh dădu dovada unuia din acele rare accese de curaj şi şopti sfios că ar vrea să meargă la Amritsar cu unchiul şi mătuşa, dacă ar exista posibilitatea de a fi trimis acolo.

— Al vostru e, şi puteţi să faceţi ce vreţi cu el – zise tata, împingându-l *rye* Ganesh înainte, către unchiul Pratap.

— A cam ajuns la vârsta când ar putea să facă ucenicie la noi, să deprindă tainele artei noastre – zise unchiul Pratap.

Îmi place să mă mângâi cu închipuirea că în tot restul după-amiezii, în timp ce mătuşa Devaki mă răsfăţa ţinându-mă în poală şi îşi apleca asupra mea faţa ovală, albă şi rozã, ascunsă sub vălul ei, pe mine voia să mă ducă la Amritsar şi nu pe fratele meu Ganesh. Îmi închipuiam însă că acceptase hotărârea tatii pentru că bărbatul ei

fusese de acord cu ea. Eu mă scăldam în strălucirea frumuseţii ei, încordat, emoţionat şi învăluit de o dragoste profundă pentru ea. Şi în după-amiaza aceea am simţit că nici laptele şi nici zahărul mamei, nici laptele acru al mătuşii Aqqi şi nici măcar iarba dulce şi arsă de soare a „măicuţei” Gurdevi nu puteau nici pe departe să se măsoare cu parfumul de flori *motia* şi *molsari* ce se amesteca cu mirosul pe care-l răspândea făptura mătuşii Devaki. Şi în timp ce oamenii mari vorbeau cu glas scăzut despre Prithvi, mi-aduc aminte că am încheiat în şoaptă un pact tainic cu mătuşa Devaki, ca să mă ia într-o zi la Amritsar. Dulce ca sunetul produs de freamătul vârfurilor casuarinelor era glasul ei când îmi făgăduise aceasta, pline de fiori ca picăturile de ploaie răcoroasă erau sărutările cu care-mi inunda faţa. Niciodată n-am să pot uita sunetul muzical al vocii ei, îngroşat de poziţia în care stătea, cu profilul aplecat pe fruntea-mi.

Deşi nu ţineam prea mult la fratele Ganesh, după cum nici el nu se omora de dragul meu, plecarea lui la Amritsar cu unchiul Pratap şi cu mătuşa Devaki, a lăsat un gol în mica mea lume. După moartea lui Prithvi, nu mai aveam niciun tovarăş de jlacă, iar Ganesh, cel puţin mai înainte „binevoia să consimtă să se joace ou mine din când în când, mai ales dimineţile, când băieţii însoţitorilor1 regimentului erau ocupaţi, trebuind să ajute în casă părinţilor la diverse treburi.

Şi mi-aduc aminte că asupră-mi s-a pogorât o stranie tristeţe, o tristeţe care în mintea mea s-a asociat cu vidul timpului nesfârşit dinaintea mea şi cu spaţiul vast şi gol al terenului de sport şi joacă, folosit şi de caii regimentului, pentru manej şi paradă. Câmpul acesta se întindea dincolo de dumbrava cu puţul persan, vecină cu casa noastră. Gândindu-mă la zilele acelea, mă simt şi acum înclinat să cred că anii copilăriei nu alcătuiesc în chip exclusiv timpul fericit, de aur, pe care îl prezintă sentimentalii spre a compensa severitatea şi asprimea cu care ne întâmpină lumea celor mari. Aş crede mai degrabă că această vreme este caracterizată prin lungi perioade de singurătate, în

care copiii sunt condamnaţi, spre binele sau spre răul lor, să rămână în închisoarea propriilor lor sensibilităţi, surghiuniţi din lumea adulţilor şi lăsaţi pradă chinului singurătăţii. Asta în afară de cazul când au la dispoziţie o creşă, o grădiniţă de copii, un scrânciob sau se bucură de tovărăşia altor copii. Rămas multă vreme solitar, copilul ajunge să capete o sensibilitate asemănătoare cu cea a convalescenţilor; el se încântă singur cu fantezii pe care tot el le plăsmuieşte, dar povara grea a acestui efort timpuriu, deşi de folos mai târziu, nu o înduri uşor când sufletul prea tânăr trebuie să sară mereu din viaţa

1 Gunoieri, spălătorese, diferiţi furnizori etc., care însoţeau regimentul în peregrinările sale, construindu-şi în preajma locului de cantonare bordeie sau barăci, (n.r.)

Il de vis a bolţilor grădinii în lumea realităţii, alcătuită de programul tradiţional al meselor şi orelor de odihnă din casa părintească.

Şi totuşi, din această perioadă, lăsând deoparte tristeţea singurătăţii, eu m-am ales cu un deosebit de viguros temperament. Am învăţat să mă bizui în viaţă pe propriile mele resurse, să mă adaptez şi umbrei deşilor copaci din dumbrava prin care hoinăream, şi ierbii smălţuite cu flori din grădina sahibului, prin care mă rătăceam, din când în când, şi vieţii mereu schimbătoare a drumului. Traversam drumul ieşind de sub ocrotirea unui şir de casuarine şi înfiorându-mă sub adierea lor suavă, treceam de partea cealaltă, rostogolindu-mă prin praf. Pe drumul acesta stăteam de vorbă cu oameni, cu animale şi cu păsări şi drumul îmi domina întreaga viaţă prin trecutul său necunoscut şi prin viitorul său încă nedescoperit. Repetam aidoma papagalului expresiile auzite, aidoma unui şoricel mă furişam din şanţ în şanţ, călcând prin apa scursă din fântâni. Unde întâlneam urme de râme aducând a ţipari, le scoteam din pământ, minunându-mă de trupul lor elastic şi moale. Mă uluia şi faptul că, după ce erau lovite în chip violent de sapa lui Mali Ram Din, ele încă mai izbuteau să se târască. Mă extaziam la auzul poveştilor spuse de grădinar cu privire la nenumăraţii peşti prinşi de

el, cu ajutorul rimelor fixate ca momeală în cârligul de oţel al undiţei.

În aceste clipe învăţam, întins pe pătucul din curtea casei, să urmăresc cu priviri temătoare, tremurânde, siluetele vagi ale norilor în împărăţia albastră a cerului, încercam o tandreţe de neînţeles în răcoarea ce se lăsa în ceasul acela asupra pământului. Era ca o zână ce se apropia simţind dorul de mamă – care se ruga adeseori, aşezată turceşte în curtea interioară a casei, cu mătăniile în mână – o fiinţă dintr-o altă lume, aproape de mine şi totuşi destul de departe, la o distanţă care mie îmi producea fiorii fricii.

Astfel, deşi nu era pic de bucurie în liniştea ce mi se impusese prin absenţa unor tovarăşi de joacă, urmarea acestei absenţe a fost că m-am obişnuit să devin tăcut – ceea ce nu se potrivea de loc cu firea mea agitată. Era aşadar celălalt pol al vitalităţii care emana neîncetat din mine şi al grozavei bunei dispoziţii ce mă stăpânea în permanenţă. În vremea aceea, gura oamenilor mi se părea gravă, glasul femeilor trist; în vremea aceea, pământu-l şi cerul crescură nemăsurat, umbre apăsătoare se lăsară asupra pleoapelor mele, iar ochii îmi ardeau de temeri şi de fantasme.

Într-o bună zi îşi făcu apariţia, la noi, un ursar. Stând în uşa casei noastre, l-am văzut cum se apropie, învârtind în mână o tamburină şi purtând pe braţ un sac cât toate zilele. În urma lui venea un urs mare şi negru, pe care-l trăgea de lanţ.

— *Oh nach ke dikha de ladhia* – cânta el ou un glas înfundat, închipuindu-şi că va găsi în mine un viitor spectator.

Rămăsese locului, încurajat de faptul că eu nu mă mişcasem din prag, şi începuse să descarce sacul pe care-l ducea pe braţ. Apoi, învârtind mai repede tamburina, înghionti ursul cu un băţ, până ce matahala neagră se ridică pe picioarele de dinapoi şi începu să ţopăie. Când clopoţeii de la picioarele ursului începură să sune şi ursul prinse a se legăna cu mişcări greoaie, dar nostime, săltând

în sus şi în jos, se apropie de ursar Ram Din, grădinarul, cu o mulţime de ostaşi, doritori să se distreze.

Ursarul începu să cânte şi să-i vorbească eroului său în fraze muzicale absurde:

— Hai, arată-le cum dănţuieşti, arată-le dansul ceresc. Hai, eroule! Uită-te ce verzi sunt frunzele din dumbravă şi cum printre copaci se strecoară lumina, lumina cerurilor! Hai, dansează, dansează, *ohe baloo*, *ohe ladhia*, *ohe* eroule, ursule, pentru că ei, soldaţii şi sergenţii, o să mă ajute, omenindu-mă cu vreo haină veche! O să-mi dăruiască untdelemnul pe care l-au trecut pe deasupra capetelor, ca să-şi uşureze numărul păcatelor. Şi din cămară o să scoată şi o să-mi dea şi pâinea veche, pe care n-o mănâncă nimeni! Nu te mai uita aşa pofticios la fustele spălătoresei, că nu-i frumos, şi eu am să-ţi aleg o mireasă tot aşa neagră şi păroasă ca tine, cu un rit de porc întocmai ca ăl de e înfipt în mijlocul feţei tale! Dansează, dansează, eroule, ursule, dar întoarce capul de la nevasta gunoierului şi lasă-mă să câştig şi eu ca răsplată o uniformă din armata guvernului. Ia nu mai râde aşa, fără ruşine!

Toată pălăvrăgeala asta mi se părea atât de hazlie, încât am învăţat-o pe de rost, fără a prinde, fireşte, tâlcul viclean pe care îl ascundea.

Peste şuieratul răsuflării fierbinţi a ursului, dincolo de prezenţa lui neagră şi maiestuoasă, eu urmăream clinchetul clopoţeilor şi mişcarea labelor lui scurte. Îmi venea să dansez şi eu în acelaşi ritm, ca şi *baloo*-ul. Dar vicleanul ursar, care voia să se asigure de răsplată înainte de a ne face să preţuim din plin talentele ursului, încetă să mai bată darabana. Monstrul păros se lăsă în patru labe şi căpătă iar înfăţişarea obişnuită.

— Să plece toţi zgârciţii şi să rămână oamenii cu inima largă, ca să-i dea fachir-sainului daruri în hrană şi bani – spuse ursarul cu o voce obişnuită, fără să şi-o mai prefacă.

Auzind aceste vorbe, câţiva dintre soldaţi se îndepărtară.

— Să plece toţi zgârciţii – repetă ursarul, subliniind cuvântul „zgârciţii”.

Unul dintre soldaţi, care voia tocmai să plece, se înfurie din pricina acestei batjocuri şi rămase o clipă locului, zicând totodată că va cere sergentului de zi să-l alunge pe ursar de acolo dacă îndrăzneşte să se mai obrăznicească.

Numai că ursarul nu se lăsă şi răspunse la această ameninţare cu ocări grosolane. Era mai-mai să izbucnească o ceartă, dar tocmai atunci ieşi mama din casă, ţinând în mână un castronaş cu făină. Ursarul se repezi să pună făina în s-ac.

Întrucât ursul s-a apropiat şi el, odată cu stăpânul, eu m-am înfricoşat şi am început s-o trag pe mama de sari, fără să-l mai las din mână.

— Să te binecuvânteze Guru Gorakh Nath şi pe dumneata, şi pe copiii dumitale – zise ursarul.

— Ia spune, fachirule, Guru Gorack Nath e mulţumit de noi? întrebă mama şi, cu o înfăţişare foarte serioasă, îşi trase partea de sus a sari-ului până rjeşte ochi.

Toată vorbăria asta, al cărei înţeles îmi rămânea tăinuit, mă plictisea grozav. I-am cerut, prin urmare, mamei să-l roage pe ursar să facă în aşa fel ca ursul să danseze iar.

— Ai puţină răbdare, copile – îmi spuse ea, încercând să potolească stăruinţa mea.

Dar chiar în clipa aceea am dat cu ochii de tata, care se înapoia de la slujbă.

Îndată ced văzui, izbucnii într-un strigăt desperat:

— Tată, uite a venit la noi un *ma A – ari*, cu un *baloo*. Roagă-l pe *baloo* să joace!

Speranţa unor noi danii îl făcu pe ursar să-şi repete repertoriul. Porni să bată iar din darabană şi să-şi recite trăncăneala vrednică de Babilon. Din spusele lui am mai prins cele ce urmează:

— Hai, viteazule, arată-le cum dănţuieşti tu! Haide, eroule, *ohe*, arată-le cum dansezi tu! Adăpat cu suflarea munţilor, hrănit cu tulpinile înflorite ale florilor sălbatice,

tu care te tragi din stihiile firii, îmblânzit doar de Goru Gorakh Nath, arată-le cum dănţuieşti I

Ridicându-şi din nou labele dinainte, ursul cu şoldurile castanii porni să-şi tremure într-un ritm straniu, oarecum ridicol, uriaşu-i trup. Se legăna matahala cu părul zbârlit, de culoarea paielor, când încoace, când încolo.

Pe mine, clinchetul clopoţeilor şi descântecele ursarului mă aduseră într-un adevărat extaz de uimire, deoarece puterea vorbelor acestui *madari* înteţea vraja dansului într-un mod de-a dreptul diavolesc, îmbinând în ochii mei pământul şi cerul.

— Haide, *ohe*, *ohe*, eroule, dansează, căci tu îi vindeci şi-i ajuţi şi-i farmed, pe bărbaţii necăjiţi! Tu eşti cel care ţii în puterea ta inimile femeilor! *Ohe*, dănţuieşte, *ohe*, erou cu fruntea albă şi trupul negru! Fruntea ţi-e albă, pentru că ţi-e albă şi inima! *Ohe*, dănţuieşte, *ohe ladhia*, risipeşte răul şi adu binele, alungă zgârciţii şi ţine-i aici doar pe oamenii cu punga deschisă!… Căci tu te-ai născut din neamul curat al fiarelor, un prinţ adevărat, prinţul negru!

Ursul dansa mereu, gâfâind iar neobosit, asudat dar neostoit, călcând apăsat pământul cu o adevărată bucurie nepăsătoare. Eu mă lăsam furat de încântarea şi ciudăţenia acestui dans şi râdeam cum nu mai râsesem de luni de zile, dinaintea morţii lui Prithvi.

Copilărie, o copilărie! Ce uşor îţi este să cedezi celei mai mici fericiri, ca şi unei simple umbre de supărare, atunci când eşti copil! Şi există oare vreo bucurie aşa de pură sau vreo supărare aşa de trecătoare ca acelea din copilărie? Care era vraja acestor zile, pe care astăzi nu o mai am?… Era oare nevinovăţia sufletului sau simpla vitalitate a trupului?

Ca o evadare din singurătatea apăsătoare a luminii de zi întinsă pretutindeni şi de care nu-mi puteam feri ochii închizându-i, am tot încercat să mă apropii de unii dintre copiii care locuiau în colonia însoţitorilor regimentului, dincolo de câmpul cu pământ uscat, folosit ca manej.

Multe zile am stat la umbra dumbrăvii de lângă

fântâna şi mi-am aruncat privirea peste spaţiul nesfârşit al terenului de sport şi paradă, către orizont, unde se aflau bordeiele dărăpănate ale însoţitorilor. Erau acoperite de un văl de fum ce ţâşnea din două hornuri de cărămidă roşie. Acolo se ardeau gunoaiele şi murdăria closetelor de tablă ondulată ale soldaţilor din împrejurimi. Stând aşa, cu privirile pierdute în zările îndepărtate, copleşit de bâzâitul ciudat al vreunei gâze ce dădea târcoale dumbrăvii, ştiam că de fapt aştept să se ivească vreun tovarăş de joacă.

Într-o bună zi l-am zărit pe Ali, fratele lui Abdul, saxofonistul regimentului, care se strecura pe furiş către o movilă aflată dincolo de latrine. Acolo s-a culcat pe burtă, în umbra unui kikar. M-am ferit de grădinar şi am fugit către Ali, fără să mai privesc înapoi spre dumbravă. Când am ajuns la el, am văzut că muşca dintr-o bucată de pământ. îi curgea nasul, sudoarea îi şiroia de sub fesul roşu pe gâtul lung şi pe obraji. Era murdar din creştet până-n tălpi şi prăfuit, cămaşa în dungi era tare soioasă, iar şalvarii ar fi trebuit de mult să fie spălaţi.

— Vino şi mănâncă şi tu – îmi şopti cu glasul lui nazal, ieşit de sub nasul ascuţit ca ciocul de papagal. Avea un nas aşa de lung încât muoii îi curgeau de-a dreptul pe buze.

Pe mine, invitaţia lui m-a măgulit foarte mult, pentru că Ali era unul din cei mai buni prieteni ai lui Ganesh, şi ca să se joace cu el, întotdeauna îi pusese acestuia condiţia să nu-mi dea voie să mă apropii de ei. Am muşcat şi eu ţărâna şi mi-a plăcut gustul ei dulce, uscat, ca de praf, care mi se părea că avea o tărie deosebită.

— Stai jos, prostule, că o să ne vadă maică-ta – zise el, trăgându-mă de cămaşă.

Şi mie mi-era frică să nu mă vadă mama, aşa că m-am învoit cu dragă inimă să fiu părtaş la conspiraţia noastră, a tăcerii şi ascunzişului.

— Făgăduieşte-mi că n-o să spui nimănui că ţi-am dat să mănânci pământ.

— Îţi făgăduiesc – i-am răspuns.

Mi-a mai dat să muşc o dată din bucata de pământ pe

care o ronţăia întocmai ca un şoarece.

— Ei, acuma să ne târâm până la cactus, să mâncăm nişte fructe: după ce-ai mâncat pământul tare, îţi face bine o băutură bună şi zemoasă.

M-am târât şi eu după el, până la cactusul din apropiere. De fapt, el mergea chiar în patru labe, pe când eu mai mult ţopăiam.

— Mergi cu burta la pământ, îţi spun! Trăgându-mă jos, mi-a dat şi o palmă răsunătoare.

Am început să urlu.

Atunci mi-a astupat gura cu mâna şi mi-a şoptit: – Pentru numele lui Allah, Grozavei, nu plânge, că altfel am să dau de bucluc. Ia uite ce-ţi dau eu ţie! Cu mâna stângă smulse un fruct roşu-vineţiu, pe care îl frecă o vreme de pământ, apoi îl deschise la vârf.

Din fruct începu să ţâşnească o zeamă stacojie. El începu s-o sugă, clătinând încântat din cap, de parcă ar fi supt un fruct de mango.

— Dă-mi şi mie! am strigat eu. Atunci mi-a dat să sug şi eu din fruct.

Era plăcută la gust zeama, şi caldă, măcar că-ţi cam strepezea dinţii.

— Îţi place? mă întrebă el.

— Îhî.

Dar n-a trecut decât o clipă şi am început să-mi frec furios buzele cu mâna şi să scuip în toate părţile zeama pe care o supsesem.

— Prostule! Vită încălţată! strigă Ali. Ai înghiţit şi spinii odată cu zeama!

Pe mine, această nenorocire mă sperie la culme, aşa că din gâtlej îmi ieşiră cele mai ascuţite ţipete pe care le puteam scoate.

— *Chup raho*, *sale* – mă ocărî el.

Dar eu nu mă mai puteam linişti, întrucât micii spini invizibili de la marginea găurii făcute în fruct, pe care el, din grabă, nu-i mai scosese, îmi înţepau buzele şi limba.

— Uite, mai soarbe o înghiţitură.

L-am ascultat fără murmur, deşi de fapt mi-era încă şi

mai teamă de spini, decât de furia lui, stârnită de faptul că l-am dat de gol. Dar cu toate că am mai supt iar din fructul de cactus, înţepăturile spinilor ascuţiţi mă făceau încă să plâng amarnic. Senzaţia de usturime era mai puternică chiar decât cea pe care mi-o dăduse vreodată boiaua de ardei, folosită de mama ca să mă depărteze de sânii ei.

Ali nu avu încotro şi începu să mă tragă înapoi, către colonia însoţitorilor.

ui

Deoarece pielea mea subţire se freca de pământul fierbinte şi aspru al câmpiei, strigam şi ţipam şi mai tare.

Ţipetele mele treziră atenţia gunoierului Bakha, un flăcău, care se afla întâmplător pe-acolo. Acesta era ocupat cu întreţinerea focului într-un horn de cărămidă roşie, în care zvârlea cu lopata paie şi gunoi.

— Ce-ai cu băieţelul de-l tot tragi aşa? l-a întrebat el pe Ali.

— Pentru că tâmpitul ăsta are să-mi trezească mama din somn. Iar eu am zbughit-o pe când ea dormea – îl lămuri Ali. Ia uite în ce fel m-a răsplătit măgarul pentru că i-am dat să sugă dintr-un cactus!

— Tu eşti tâmpit – îl repezi Bakha – nu vezi că plânge de durere? Ia zi-mi, puştiule, ce ţi s-a-ntâmplat?

Am dus cele cinci degete la gură şi am rostit i

— Spini!

— Mă, da’ mare nătărău eşti – i se adresă el lui Ali, gata-gata să-i dea, cu cizma, o lovitură în fluierele picioarelor.

Se îndreptă ameninţător spre băiatul muzicantului. Bakha era o namilă neagră, cu un turban enorm, desfăcut, şi cu tunica groasă kaki şi pantalonii scurţi murdari de sudoare şi tăvăleală.

— Nu te pot lua în braţe – îmi spuse el. Dar ai răbdare, micuţule, că am să mă duc să chem pe Chotta şi pe Ram Charan.

— Mi-a dat să mănânc pământ – m-am plâns eu, după ce plecase Bakha.

— *Chup raho*, *sale*! strigă Ali şi mai îmi arse o palmă

răsunătoare.

Atunci am început să urlu de puteam să scol şi morţii din somn.

Bakha se opri locului şi strigă tare după Chotta şi Ram Charan, care se jucau cu pietricele, la umbră, în dosul bordeielor însoţitorilor. Întorcându-se, îl trase de urechi pe Ali şi îi spuse să se şteargă mai întâi la nas, ca să-i poată trage o săpuneală cum se cuvine. Dar întrucât Ali nu se supuse, Bakha îi luă fesul şi-i şterse cu el nasul.

Chotta, flautistul, şi Ram Charan, fiul spălătoresei Gulabo, se distrau grozav pe socoteala pedepselor pe care i le aplica Bakha lui Ali.

— Haide, măgarule, feciorul lui Ali. Fă cum îţi zice Bakha – îi porunci Chotta de la distanţă.

— Haide – zise Ram Charan, închizându-şi pe jumătate ochii fără gene, ca să-i ferească de soarele orbitor.

— Aşteaptă tu, pui de lele – îi strigă Ali – aşteaptă până ce-oi putea să mă răfuiesc cu tine! mai întâi, ticălosul ăsta de gunoier s-a legat de mine şi m-a murdărit, şi acum îşi bate joc de religia mea, ştergându-mi nasul cu fesul…

Strâns bine de Bakha, el turba de ciudă şi se zbuciuma, făcând spume la gură.

Mie îmi venea când să râd, când să plâng. Dar întrucât spinii înţepători ai fructului de cactus îmi pătrunseseră în limbă, din când în când scoteam nişte urlete cumplite şi răguşite.

— *Chup raho*, *sale*! strigă Chotta. Ce ţipi aşa, că doar nu te înjunghie nimeni. Ia-l în braţe, Ram Charan.

Dar eu am început să mă rostogolesc în ţărână şi nu l-am lăsat pe Ram Charan să mă ia în braţe, pentru că avea polipi şi ochii lui arătau de parcă erau putrezi.

Ştiind că din pricina situaţiei sale ca gunoier ar da de dracul dacă ar pune mâna pe mine, pângărindu-mă, mai ales dacă s-ar întâmpla cumva să afle mama de toată tărăşenia asta, Bakha se ferea să mă ridice chiar el în braţe. În cele din urmă a fugit repede de acolo, bocănind cu cizmele sale greoaie. Îndreptându-se spre bordeiele

însoţitorilor, mi-a strigat:

— Ai răbdare, copilaşule, că o să-ţi aduc pe cineva care poate să te ia în braţe.

Dar nici nu-şi întoarse bine spatele, că Ali se şi repezi ca un tigru asupra lui Ram Charan. În timp ce ei se luară la trântă, Chotta se străduia să-i despartă. Dar când Ali l-a muşcat de mână, s-a pus şi el pe bătaie.

Acuma eram mai speriat ca oricând şi mă uitam în jurul meu la câmpiile părăsite, acoperite de cactuşi, bălării şi cucută, cuprins de teama pedepsei pe care aveam s-o îndur dacă ani-o găsi mama spinii în gură.

În cele din urmă, Bakha se întoarse cu Clayton, flautistul creştin – un băiat smolit şi înalt, din fanfara regimentului, care-i slujea uneori de ordonanţă tatii la birou. El mă ridică în braţe şi, mângâindu-mă cu cuvinte blânde şi alintându-mă cu tot felul de drăgălăşenii, mă duse acasă.

Mama îşi făcuse somnul de după-amiază şi se trezi tresărind la zgomotul clanţei. Dădu un ţipăt când mă văzu plâns şi prăfuit. Apoi îmi trase o bătaie. A fost a doua bătaie serioasă din viaţa mea, de la care numai Clayton, fiind străin, ar fi putut să mă salveze. După ce-şi astâmpără astfel furia, mă îmbăie şi mă curăţă cu răbdare şi dragoste, blestemându-i între timp şi pe Ali, şi pe Chotta, şi pe Ram Charan, şi pe Bakha, pentru că-i luaseră fiul să facă asemenea prostii primejdioase, să mănânce pământ şi să sugă din fructul de cactus.

Şi îndată mi s-a părut că văd cu dezgust bordeiele însoţitorilor regimentului, acoperite cu bălegar, pe care bâzâiau muştele; mi-am amintit de mirosul acru din aer şi de pământul accidentat, cu gropile pline de pisici şi de câini morţi, aruncaţi printre grămezile de murdărie pe care le puseseră la uscat spălătoresele şi gunoieresele din colonia însoţitorilor.

După această întâmplare nenorocită, tata l-a readus acasă pe Ganesh, care se afla la Amritsar: pe de o parte ca să am un tovarăş de joacă, iar pe de altă parte ca să fie sigur că băiatul va fi trimis la şcoală. Ideea de a-l da să

facă ucenicie în meşteşugul de argintar, exercitat de familie, era doar un pretext pentru ceea ce am ajuns mult mai târziu să descopăr: o manevră cu scadenţă întârziată, făcută de tata, pentru a-l deter

4*

mina pe unchiul Pratap, rămas deocamdată fără urmaşi, să-l înfieze pe Ganesh. În felul acesta, proprietatea comună a familiei avea să rămână în cele din urmă tot în neamul nostru.

Ganesh s-a întors cu o înfăţişare mai deschisă şi veselă, cu un aer de om bine hrănit. Purta o pânză nouă legată în jurul şoldurilor, şi o jachetă de orăşean, după modelul Laba. Timp de câteva zile mi-a arătat foarte multă bunăvoinţă, izbutind astfel să-mi câştige pe de-a întregul încrederea. De exemplu, mi-a dat o batistă de muselină în care erau legate câteva monede de nichel, ca să le păstrez şi să rămână ale mele. Mi-a dat voie să ating jucăria enormă de lut, în chip de cal, pe care zicea că i-o cumpărase unchiul Prataţ) într-o zi când se afla în drum spre locuinţa sahibului Durbar. Ceva mai mult: mi-a povestit că în câteva rânduri mătuşa Devaki a gătit carne şi că de câte ori rodea vreun ciolan, se gândea la mine. Şi cât de multe basime îi povestise când stăteau seara pe terasa casei, lângă propria noastră casă din cartierul Kucha fachir Khuma, din oraşul Amritsar. Mama îl tot trăgea de limbă pe Ganesh, ca să mai afle una alta cu privire la cele ce se petreceau în casa mătuşii Devaki. Fără doar şi poate, a izbutit să adune câteva capete de acuzaţie foarte serioase împotriva mătuşii, din întâmplările imaginare sau reale de care a luat cunoştinţă în felul acesta.

În căminul nostru se înstăpânise acum o atmosferă nouă, mai caldă; era ca un fel de zgomot luminos, plin de ciripitul şi flecăritul vrăbiilor şi de sporovăiala noastră. După moartea lui Prithvi, atmosfera devenise cam sumbră, şi vocile gâlcevitoare, a lui Ganesh şi a mea, nu mai răsunau în certuri pe nenumărate chestiuni legate de obiectele pe care le posedam, în proprietate personală sau

comună, şi nici cu privire la jocurile pe care le jucam. Mai mult: şi fratele cel mai mare, Harish, care tocmai dăduse examenul de intrare la universitate, venea mai des să ne vadă, în timp ce mama era însărcinată. Copilul din pântece începuse să mişte, lucru de care puteam să-mi dau seama din când în când, pentru că uneori ea îmi lipea capul de burta ei, umflată ca un chiup.

Prins de vraja acestei destinderi, Ganesh a consimţit să se joace cu mine, întrucât, fără doar şi poate, altă alegere nu avea. Tata şi mama ne ceruseră în chip stăruitor să ne ferim de băieţii însoţitorilor regimentului, din pricina cărora mi se întâmplase mie, în absenţa fratelui, accidentul acela nenorocit.

Dar noua noastră tovărăşie s-a terminat cu un dezastru, care a fost cu mult mai îngrozitor decât cel suferit de mine în timpul escapadei cu Ali.

Pisica noastră fătase nişte pui, şi zile de-a rândul nu înceta să scuipe pe indiferent cine se apropia de coşuleţ, aşa că ţinuse la distanţă toată lumea, în afară de mama. Pe de altă parte, curiozitatea mea de a vedea pisoii şi de a pune mâna pe ei crescuse tocmai din clipa în care nu mi se mai dădea voie să mă apropii de coş. Ajunsesem să doresc cu desperare să mă joc cu aceste animale.

Într-o bună zi, când pisica-mamă era plecată, eu, care pândisem cu nerăbdare acest moment, m-am dus la coş şi am văzut cei cinci pisoi de culoarea chihlimbarului, vârâţi unul într-altul sau chiar unul peste altul. Trei dintre ei şi făcuseră ochi, pe când ceilalţi doi erau încă orbi, toţi neajutoraţi, greoi şi împiedicându-se la mers.

M-am înţeles cu Ganesh ca el, fiind mai mare, să ia în braţe doi pisoi, iar eu unul. După aceea am propus să ieşim afară, la umbra pomilor din dumbravă, şi să-i arătăm grădinarului ce comoară posedăm. Ganesh a consimţit, drept care am luat fiecare în braţe pisoii, aşa cum stabilisem. Mângâindu-i cu multă drăgălăşenie, în timp ce ei mieunau de zor, giugiulindu-i şi şoptindu-le vorbe dulci, am dus pisoii în dumbravă. Grădinarul nu era de găsit pe nicăieri, aşa că o vreme ne-am jucat, făcându-i să umble.

Pentru că pisoii nu aveau destulă putere ca să se mişte, am hotărât amândoi să ne legăm batistele de gâtul lor şi să-i tragem după noi, aşa cum trăgeau ordonanţele sahibilor de câte o cureluşă câinii şi pisicile.

Numai că pisoii n-au vrut să cedeze acestei manevre şi n-au făcut altceva decât să miaune şi mai trist.

Din această pricină, ne-am hotărât să mergem şi să le arătăm pisoilor chipurile lor oglindite în apa fântânii. Stând pe terasa joasă a puţului şi aplecându-ne peste ghizduri, ţinând pisoii deasupra apei, le vedeam imaginile jucăuşe. Din adâncimea puţului se auzea ecoul glasurilor noastre, aşa că am aşteptat cu atenţie să vedem dacă nu cumva se aud şi ecourile mieunaturilor. Dar glasurile slabe ale micilor animale nu aduceau în afară decât un ecou slab, aproape neauzit.

Deodată Ganesh mă îndemnă să arunc pisoiul meu în fântâna, spunând:

— Am putea auzi în felul ăsta mai limpede ecoul mieunatului!

Dacă-i aşa, am pretins să-şi azvârle şi el puiul de pisică: atunci vom auzi mai multe mieunaturi. S-a învoit imediat. Drept urmare l-am poftit să înceapă dânsul – asta pentru că ţinea doi pui de pisică în mână. El mi-a răspuns, însă, că eu, ca frate mai mic, trebuie să fac începutul.

Atunci, fără multe fasoane, am dat drumul pisoiului în fântână. Puiul a căzut, ţipând, şi după ce şi-a scufundat de vreo două ori capul în apă, s-a mai auzit doar cum mieuna în chip îngrozitor.

Bineînţeles, Ganesh nu şi-a zvârlit pisoii în fântâna, fie datorită faptului că s-a speriat prea tare, fie că nici nu avusese măcar intenţia să-i arunce. S-a lepădat de mine, a fugit în casă şi i-a povestit mamei ce ispravă am făcut.

Mama a ieşit într-un suflet din casă şi s-a bătut cu pumnii în piept de jale, aşa cum făcuse şi la moartea lui Prithvi. Mi-a tras o ocară straşnică, pentru că am săvârşit un asemenea păcat. A strigat după grădinar şi l-a rugat să coboare în puţ, să salveze pisoiul dacă o mai putea.

Grădinarul a coborât pe lanţul ciuturii, ţinând un coş

în mână. Dar când s-a întors sus, a spus că puiul de pisică, pe care-l adusese în coş, e mort.

Nu pricep cum s-a întâmplat de am scăpat de bătaia care mă ameninţa. Ştiu doar că mama mi-a amintit de nenumărate ori de păcatul cumplit pe care l-am săvârşit înecând bietul pisicuţ în fântână. Şi întrucât pisica-mamă era tare necăjită şi plângea şi mieuna, lucru pe care l-a făcut zile întregi, chiar şi atunci când îşi păzea cu străşnicie ceilalţi pui din coş, mama a trebuit să plătească un meşter să-i facă o pisică de aur. Acest giuvaier l-a dăruit templului regimental al lui Pandit Bal-krishan, în chip de răscumpărare a păcatului pe care-l săvârşisem.

Pe-atunci nu-mi dădeam seama de grozăvia actului meu. Drept să spun, însă, a fost nevoie de foarte mult timp ca să scăp de spaima pe care mi-o stârnea amintirea mieunatului pe care-l scosese atunci puiul de pisică zvârlit în fântâna, luptându-se cu moartea. Tot aşa sufeream ca de un coşmar auzind şi vaietele pisicii-mamă, care îşi jelea puiul.

Atunci, copilul sălbatic şi agresiv care eram a suferit o bruscă prăbuşire. După mulţi ani am ajuns să pricep cât de prost am fost când m-am lăsat prins în cursă de Ganesh, autorul moral al isprăvii mele. Nu l-am iertat niciodată pentru chipul în care m-a atras în cursă.

După această întâmplare, am căzut în mare măsură în dizgraţie, îndeosebi în ochii mamei. Nu numai că o apăsa conştiinţa păcatului pe care-l săvârşisem, dar o supăra şi faptul că a trebuit să plătească aurul necesar confecţionării statuetei pisicuţii – darul făcut templului în încercarea de a-mi răscumpăra vinovăţia. Bineînţeles, ea nu-şi exprima în chip deschis mâhnirea, dar din când în când mă ocăra pentru prostia nesăbuită pe care am comis-o, şi asta se întâmpla de câte ori mieunatul pisicii îi reamintea de moartea puiului.

Tata însă continua să mă îndoape cu bunătăţi şi să mă răzgâie, aruncându-mă în aer, cântându-mi cântecele copilăroase, lăsându-mă să-i trag de mustaţă şi râzând de mama pentru credinţa ei habotnică în sfinţi şi în tot felul

de superstiţii. N-am uitat nici acum vorbele lui şi răspunsurile ei, măcar că nu le-am prins de la început înţelesul.

— Maică-ta n-are minte nici cât o găină – zicea el. Poftim ce-i dă prin gând: să cheltuiască bani buni, ca să facă o pisicuţă de aur. Şi pentru ce? Ca să-l împace pe Dumnezeu!… Ştii unde o să ajungă jucăria? Fără doar şi poate o să intre – una mai mult – în lăzile cu bogăţii ale lui Pandit Balkrishan. Pisoiul s-a făcut de bună seamă oale şi ulcele. Iar copilul nu e vinovat, pentru că el nu-şi putea da seama ce face. Şi iată că neroada de Sundariai suferă de prea multe remuşcări.

— Nu fi aşa sigur pe tine – zicea mama, ca să se apere de batjocura lui. Căile Domnului sunt nepătrunse şi el nu ne scapă nicicând din ochi, e atent la tot ce facem. El ne vede dacă facem rău chiar şi unei furnici. Şi nu uită. Iar eu, una, nu vreau ca Dumnezeu să fie supărat pe noi, mai ales că ne-a pedepsit pentru faptele noastre rele şi ni l-a luat pe Prithvi. Eu vreau să le asigur o viaţă lungă băieţilor mei şi copilului care e pe drum. De aceea, te-aş ruga frumos să nu-ţi mai baţi joc, că tot eu o să am de suferit de pe urma păcatelor tale.

— Ciudată idee! zicea tata. Trebuie să fie tare absurd Dumnezeul ăsta al tău, dacă se arată atât de răzbunător!

— Nu huli! striga mama. Dacă mai continui să iei în felul ăsta în deşert numele Dumnezeului atotputernic, atunci voi fi silită să dau câte un ospăţ preotului în fiecare seară cu lună plină, timp de zece ani.

Tata numai ce-a făcut ochii mici şi a râs, apoi luându-ne pe noi, copiii, de mână, ne-a dus la iazul din dumbravă să ne scăldăm.

El pătrundea din ce în ce mai mult în sufletul nostru şi se ocupa din ce în ce mai mult de noi. Se comporta în felul acesta pentru că îşi dădea seama că mama nu se simte în largul ei şi nu ne poate da îngrijirea cuvenită.

Fireşte, aceste atenţii ale tatii ne încântau şi ne mişcau, pentru că în ochii noştri el era un fel de semizeu rar întâmit. Înainte avea obiceiul, după ce ne mângâia şi

pălăvrăgea puţin cu noi, să ne lase acasă în grija mamei, care – ea – purta întreaga răspundere a hranei, a îmbrăcăminţii şi a jocurilor noastre.

Tata era, în felul lui sincer şi deschis, puţin cam repezit şi cam din topor; mijloacele prin care ne distra erau îndeobşte cele care nu-l costau mulţi bani. De exemplu ne lua, pe Ganesh şi pe mine, şi ne ducea la bazarul regimentului, unde făcea cumpărături. Asta constituia pentru noi un prilej de a gusta puţin din zahărul brut (melasă) al băcanului sau un măr ori un fruct de mango la zarzavagiu, şi o plăcintă cu smmtână sau magiun la cofetărie. Fiind un om care se bucura de influenţă şi stimă în cadrul regimentului, negustorii ne ofereau de bunăvoie aceste daruri, iar tata se prefăcea că nici nu bagă de sealmă că noi le primim, până când părăseam bazarul. Apoi ne poruncea să legăm fructele sau dulciurile în batiste şi să punem câteva deoparte, în cutia zisă cu „ceva bun”, pentru a doua zi şi pentru cele următoare.

Ba chiar privea în altă parte, aşa cum se întâmpla când ne lua uneori să inspecteze magazia popotei, aflată peste drum de casa noastră, când negustorul sau vânzătorul din prăvălie ne turna în poate bucăţi de ciocolată, bomboane cu fructe sau chewing-gum-uri. După ce ne-a îndemnat să refuzăm foarte politicos, de trei ori, înainte de a accepta orice danie de acest fel, tot el ne-a încurajat să călcăm regula când bătrânul bucătar, cu barba colilie, Ala Bux, ne-a oferit câte o prăjitură şi câte o turtă mare, scoase proaspăt din cuptor, la brutăria popotei. Din ce în ce mai mult, el se îndepărta de tabuurile mamei, care condamnau mâncarea gătită de mahomedani şi de creştini, deoarece aceştia nu se sfiau să mănânce carne de vacă. Tata considera asemenea credinţe simple superstiţii stupide şi de neînţeles.

Fireşte, pofta noastră crescu şi mai mult, din pricina darurilor cu care eram alintaţi. Vizitele la bazar şi la popotă deveniră o datină ţinută o dată sau de două ori pe săptămână.

Dar asta nu era totul. Eu începusem să nutresc

ambiţii şi mai înalte. Îmi pusesem în cap – nici mai mult, nici mai puţin – să merg cu tata în şareta aghiotantului. Căpitanul Owen se oprea uneori la uşa noastră, ca să-l ia pe tata în drum spre terenul de hochei şi să bea lichidul acela spumos pe care-l văzusem pe masa unor sahibi, într-o zi, cu prilejul unei vizite făcute pe teren împreună cu fratele cel mare, Harish.

Tata nu era prea sigur că sahibul o să fie încântat de prezenţa mea în şaretă. De aceea, el a refuzat în chip categoric să mă ia cu dânsul, poruncindu-mi să vin cu Harish pe cadrul bicicletei sale, sau să merg pe jos, împreună cu Ganesh. Eu m-am prefăcut că-l ascult cu destulă supunere, dar în mod foarte viclean m-am postat pe şosea tocmai în momentul când se aştepta sosirea căpitanului Owen. Când sahibul s-a apropiat, am ridicat braţele, pentru a-i arăta că vreau să merg şi eu în şaretă. Sahibul Owen i-a poruncit servitorului să mă ridice şi să mă aşeze pe spinarea iepei negre. Eu am crezut că o face în glumă, să vadă dacă mă sperii. Cum n-a văzut nici cel mai mic semn de sfială, a poruncit servitorului să mă ridice din nou şi să mă aşeze lângă el, pe capră. Cine s-a mirat cel mai mult când m-a văzut acolo, înfofolit în pătura sahibului Owen, a fost tata, când a venit să se aşeze în şaretă. El a început să-i povestească sahibului despre poznele mele şi până la terenul de sport n-a mai încetat. Toţi băieţii din regiment au prins să şuşotească câte şi mai câte când m-au văzut sosind la meci cu aerul meu atât de triumfal. Dar triumful meu a fost desăvârşit când, la sfârşitul meciului, mi s-a dat o sticlă de limonada s-o beau singur.

Acum nu mă mai încânta propunerea lui Ganesh când acesta se oferea să mă ia cu grupul lui de băieţi, să mergem pe jos până la terenul de hochei. Nu acceptam decât oferta lui Harish de a mă duce pe ea d-rul bicicletei, şi asta în cazul când sahibul Owen se întâmpla să nu meargă la meci în acea zi. Dar chiar şi în asemenea zile preferam să călătoresc cu faetonul care ducea pe teren echipa militară de unsprezece jucători de hochei. Pentru a

merge cu faetonul, legasem o strânsă prietenie cu sergentul Charat Singh, căpitanul echipei, în timpul uneia din vizitele făcute în casa noastră. Din toate vehiculele, îmi plăcea însă îndeosebi şareta. Peste puţină vreme am ajuns să fiu acceptat ca o mascotă a regimentului, la toate ocaziile solemne, pentru că se ştia că adusesem mult noroc echipei de hochei a regimentului prima dată când m-au dus cu faetonul pe terenul de sport. Pe cât de repede ajunsesem să fiu considerat un copil aducător de ghinion, pe atât de brusc izbutisem să trec drept un copil al soarelui, un copilaş fericit, vesel, zâmbăreţ şi strălucit, plin de spirit, vioi şi neîmblânzit, un papagal în vorbă şi un lemur în mişcări.

Răsfăţat şi îndopat cu bunătăţi cum eram, orgoliul meu nu mai cunoscu niciun fel de margini. Voiam ca toată lumea să mă plimbe, să fiu prezentat la tot mai mulţi prieteni de-ai tatii, ca fiind cel mai deştept, cel mai bun copil pe care I-au întâlnit. În felul acesta puteam să-mi permit, mai târziu, s-o fac chiar eu pe măreţul şi să demonstrez tuturor băieţilor invidioşi din colonia însoţitorilor regimentului cât de grozav sunt – măcar că arăt de-o şchioapă. Felul acesta de a mă fandosi îi făcea să mă dispreţuiască şi să nu mă îngăduie în joaca lor. Dezavantajul situaţiei mele de mascotă a regimentului era însă că, fiind încadrat de cei mari, eram deci sfătuit să mă port ca un fel de jucărie mecanică, să fac anumite mişcări discrete, dar în cea mai mare parte să rămân imobil, ca o păpuşa luată în mâini şi admirată de toată lumea, cu dragoste. Cu

5 U

toate acestea, mie îmi plăcea aşa de mult să fiu alintat, încât în fiecare dimineaţă îmi întrebam părinţii: – Astăzi unde mă luaţi?

Ei se priveau zâmbind şi, cu toate că în taină se bucurau de plăcerea deosebită pe care se pare că o simt părinţii de modă veche când trăiesc prin copiii lor şi înfloresc, evitau să răspundă la întrebările mele copilăreşti, eschivându-se cu ajutorul gesturilor formale

ale adulţilor, când au de-a face cu un „enfant terrible”.

Cu cât mai familiare au devenit deci datina cumpărăturilor făcute la bazarul regimentului, vizita la popota ofiţerilor de peste drum şi la meciul de hochei, cu atât tindeam la cucerirea unor lumi noi, mult mai strălucitoare. De aceea, tot mai stăruitoare erau întrebările mele cu privire la eventualele locuri ce puteau fi vizitate la nordul şi la sudul drumului. Auzisem flecăreala femeilor din curtea casei, în legătură cu nişte locuri minunate din preajma oraşului Lahore şi dinlăuntrul lui. Unele din aceste nume le murmuram toată ziua, aşa de dulci îmi sunau în urechi: Poarta Shahimi, Shah-Dara, Nila-Gumbuz, Anarkali, Shalimar, Shish-Mahal etc. Dar nu m-au dus nicăieri; şi cu oricâtă stăruinţă scormoneam în propria-mi imaginaţie, nu izbuteam să prind tâlcul măreţiei sau frumuseţii acelor locuri. Rămâneau, dar, unele raze de lumină pe care mi le închipuiam în fel şi chip, ca într-un caleidoscop sau ca în mirajul culorilor poleite de strălucirea soarelui într-un peisaj tropical, văzut cu ochii orbiţi de lumină.

Eu cred că tata şi mama au tulit-o de vreo două ori până la oraş, să se plimbe singuri şi să admire frumuseţile cetăţii, iar nouă ne-au spus că s-au dus pur şi simplu să viziteze nişte rude. Eu, unul, nu i-am iertat niciodată că nu m-au luat cu ei. Mama ne mai îmbuna cu bomboane sau fructe din cutia „Oh Kuch, iar tata se apuca atunci să mă liniştească, făgăduindu-ne că într-o bună zi, când o avea mai puţină treabă la slujbă, ne va lua să facem un pelerinaj la locurile sfinte ale Hindustanului. Asta aducea o strălucire deosebită în ochii mamei, dar nouă, copiilor, făgăduiala tatii nu ne spunea absolut nimic. În ceea ce mă priveşte, stăruiam mereu să vizitez Shah-Dara, sau Anarkali, sau Shalimar, şi rosteam aceste nume cu o poftă care îl încânta pe tata şi-l făcea să-mi promită marea cu sarea. Atunci începetam să zburd şi să ţopăi de bucurie, bălăbănindu-mi picioarele şi învârtindu-mă în cercuri, până ce tata mă oprea, spunându-mi să nu mai fac aşa ceva. El zicea că e un joc urât, pe care-l practică numai băieţii

numiţi Dăule *Shah ke Choohe*, adică şoarecii lui Dăula Sha, un fel de nerozi ai satului.

Într-o bună zi, tata şi-a anunţat în chip neaşteptat intenţia de a ne duce pe toţi la marea expoziţie deschisă în sala Montgomery, din Parcul Lawrence, în oraşul Lahore. Şi, în urma unei toalete prelungite – în cursul căreia mama ne-a pus rimei pe gene, mi-a făcut un benghi negru pe frunte, ca să nu mă deoache nimeni, ne-a îmbrăcat în haine frumoase, dar fără podoabe, ca nu cumva să ne fure cineva aceste lucruri de preţ – ne-a urcat pe toţi într-o şaretă şi ne-a transportat la expoziţie. Aceasta se afla într-o grădină plină de flori, de plante ornamentale şi de copaci umbroşi.

Oricât de curios ar părea, cel mai însemnat obiect pe care mi-l amintesc de la expoziţie este o cizmă mare, cea mai mare cizmă pe care am văzut-o vreodată în viaţa mea. Era fixată pe un piedestal într-o verandă, şi, împreună cu Ganesh, ne-am vârât înăuntru. M-am străduit însă din răsputeri să-l alung pe fratele mai mare din această împărăţie extraordinară, asupra căreia ridicam pretenţii suverane datorită faptului că numai eu strigasem mereu să facem o excursie în lumea rară şi frumoasă în care intrai mergând pe drumul ce ducea spre nord, dincolo de cazarma cantonamentului.

În rest, mai ţin minte doar că am trecut prin nişte săli uriaşe, înţesate de cutii cu bijuterii stranii, cu jucării şi perdele împodobite. Din când în când, tata mă ridica în braţe, ca să le văd mai de aproape. Mai ţin minte că ne-am întâlnit cu nişte soldaţi de la regimentul nostru, despre care mama spunea că îşi holbau ochii peste măsură la vederea minunilor cu care nu se întâlniseră niciodată pe dealurile sterpe ale Kangrăi şi Hoshiarpur-ului. Dar eu simt şi acum gustul acelei îngheţate, *Kulfi*, prima îngheţată pe care am mâncat-o, ţinut în poalele mamei.

Vânzătorul îşi băga mâinile într-o oală mare de pământ, aşezată lângă el, şi scotea nişte conuri de tinichea, mai mici sau mai mari, după comandă, pline cu îngheţată, rădea cu o mişcare abilă ceea ce depăşea buza conului, golind conţinutul minunat într-un păhăruţ de

metal. Apoi punea puţină fidea pe îngheţată, o stropea cu un pulverizator de argint şi o oferea clienţilor. Vai, cum îmi mai sărea inima de bucurie de câte ori, după aceea, întâlneam vânzătorii de îngheţată! Vai, cum mai îmi lăsa gura apă zărind această îngheţată bine închegată, faţă de care nici cea de vanilie, la mare modă pe vremuri, cu biscuiţii ei crocanţi, şi niciun alt soi de îngheţată nu putea să-mi stârnească atâta poftă sau atâta lăcomie!

Câţiva soldaţi spuneau că înainte de a veni la expoziţie au vizitat „Casa vrăbiilor”, situată în apropiere, şi că merita să duci copiii să vadă animalele de acolo. Din clipa aceea nu m-am lăsat până ce nu i-am obligat pe părinţi să-mi promită că ne vor duce la animale.

Mama îşi dădu cu părerea, pe un ton de dispreţ, că soldaţilor le stătea bine să-şi viziteze surorile, maimuţele din „Casa vrăbiilor”, dar ce rost avea să mergem şi noi să le vedem?

Tata socotea şi el că o să fie prea obositor să mai mergem şi acolo, după ce am vizitat expoziţia, apoi observă că se face prea târziu, dar că negreşit ne vom duce acolo în altă zi.

Numai această promisiune m-a convins să mă las luat în braţe şi dus din locul unde mă zvârcoleam pe jos, plângând şi încăpăţânându-mă în pretenţia de a merge la „Casa vrăbiilor”.

După ce m-au gâdilat puţin sub bărbie, m-am luminat la faţă şi am căpătat o expresie de bucurie, o bucurie dezlănţuită, ca şi cum aş fi fost purtat deodată într-al şaptelea cer.

Atâta l-am bătut pe tata la cap să-şi ţină făgăduiala, încât într-o dimineaţă ne-am aşezat din nou în şaretă şi am pornit, cum se cuvenea, spre „Casa vrăbiilor”.

Nu ştiu cum se face, dar mama mi se părea acum mult îngroşată şi nu mă mai putea suporta în poalele ei. De aceea am stăruit să mă aşez lângă vizitiu, cocoţat pe capra aceea incomodă, de pe care însă puteam vedea lumea largă din juru-mi.

Străbăteam drumul drept şi pietruit care trecea pe

lângă casa noastră şi care, dintru întâi, mă stârnea şi mă provoca cu şanţul său cu neputinţă de sărit, iar mai apoi cu caravanele sale nesfârşite de cămile şi de măgari, cu docăraşele şi şaretele – drum pe care acum începeam să călătoresc. Vizitiul, un bărbat impunător, cu barba în furculiţă, îmi spuse că partea de drum}} e care o părăsisem se numea Drumul Mare, iar partea în care am intrat după trecerea canalului se numeşte Drumul Rece.

Într-un fel sau altul, cuvântul indian „rece" trezea totdeauna în mine atmosfera drumului aceluia mult mai exact decât banala „promenadă" – denumire pe care am învăţat s-o utilizez mai târziu. Două şiruri de arbori, kikari, ce flancau întinse porţiuni ale şoselei, produceau acel calm pe care-l oferă totdeauna umbră. Iar adierile care străbăteau gardurile vii ale splendidelor grădini întinse din jurul bungalow-urilor ce punctau cele două părţi ale drumului îţi dădeau simţământul de odihnă, simbolizat de aceste case şi de bolţile lor de verdeaţă.

Circulaţia pe drum deveni mai intensă pe măsură ce ne apropiam de „Casa vrăbiilor". Întreaga viaţă părea să se concentreze într-un vârtej la răscruci. Eram ameţit de emoţie când am ajuns la porţi. Şi nici mirajul primejdiei de a cădea de pe capra unde eram cocoţat nu mă mai putea ţine acolo. Tata m-a dat jos şi m-a lăsat să-l ţin de deget, întinzându-i cealaltă mână lui Ganesh.

Apoi am coborât cu toţii pasarela, până la nişte alei de-a lungul cărora se întindeau cuşti cu păsări şi animale, cuibărite printre copaci şi flori. Vai, cu ce strigăte ascuţite de bucurie mi-am salutat „rudele şi neamurile", cum numise tata toate aceste animale! Vai, cum mai ţipam de uimire şi curiozitate! Cine poate să mai reînvie emoţiile pure, pe care le simţi când păşeşti pentru prima dată într-o asemenea lume!

Părinţii mei au fost surprinşi în cel mai înalt grad de felul curajos în care m-am comportat în faţa fiarelor. Nu m-am arătat de loc speriat de răgetele leilor şi ale tigrilor, precum n-am fost impresionat nici când, aşezat, cu alţi copii, pe spinarea elefantului, am făcut o plimbare de-a

călare prin grădină. Tot aşa n-am văzut niciun fel de teamă când am oferit maimuţelor nucile aduse în mod special de mama „ca să astâmpere mânia lui Hanuman – zeul-maimuţă – în armata căruia se spunea că sunt înrolate toate maimuţele”.

O ceată de maimuţe mi-a atras atenţia datorită scenei pe care o jucau: maimuţa-mamă vâna păduchii din capul unui maimuţoi mititel, în timp ce maimuţoiul-tată o scărpina pe maimuţa-mamă în cap, tot ca s-o scape de păduchi. Pe mine mă distra grozav această scenă, cu atât mai mult cu cât văzusem adeseori în aceeaşi postură pe gunoieresele regimentului, despăduchindu-se una pe alta.

M-au cam speriat gorilele, probabil pentru că păreau atât de apropiate de oameni şi totuşi atât de deosebite de ei, atât de nefireşti la înfăţişare – cu torsul lor înspăimântător, cu picioarele subţiri şi crăcănate. Mergeau în două picioare, aproape drept, cu ghearele întinse şi privind înainte în spaţiu, cu ochii roşii şi violenţi de parcă ar fi fost gata să pornească la atac.

— Animalele vorbesc aceeaşi limbă ca şi noi? l-am întrebat pe tata.

— Nu, ele n-au darul vorbirii – mi-a răspuns tata. Numai papagalii sporovăiesc ca tine.

— Atunci papagalii vorbesc aceeaşi limbă ca noi?

— Da, dar nu înţeleg ceea ce repetă.

Acest răspuns m-a pus în mare încurcătură, şi în mintea mea naivă mi-am închipuit că cine ştie ce mister ciudat învăluia totul în jurul meu, dar că ceea ce nu ştiam şi nu puteam înţelege îmi va fi cândva dezvăluit. Şi, nerăbdător, curios şi năvalnic, anticipam răspunsurile pe care nu le puteam obţine şi continuam să-mi pun întrebări, să fac presupuneri şi să-mi imaginez în chip fantezist ceea ce nu izbuteam a pricepe, grămădind în mintea mea năluciri de cele mai variate înfăţişări şi forme.

Am văzut o zebră cu gâtul lung şi nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Vreo doi canguri, cu puii bine adăpostiţi în pungile de pe burta mamei, dădeau peisajului o notă mai optimistă.

Când am văzut urşii, mi-am amintit ca de un vechi prieten de patrupedul păros şi negru care-l însoţea pe scamator.

Pe iepuroaică şi pe iepuraşii cei mici am putut chiar să-i mângâi.

Cât despre vrăbiuţele din colivii, care-şi hrăneau puii cu ciocul, ele mi-au umplut sufletul de o gingăşie deosebită datorită îndemânării miraculoase cu care vârau hrana din ciocurile lor în cele ale puilor.

Felul cum se repezeau dintr-un colţ al coliviei în altul canarii cei galbeni, în lumina tremurătoare ce se strecura prin frunzişul des al pomilor, m-a făcut să clatin capul de uimire.

Când începusem să obosesc de atât mers şi căscat gura, mama l-a rugat pe tata să mă ia din nou în braţe. Ce frumoasă îmi păru în clipa aceea mama, ce palidă era când s-a aplecat asupra mea, întrebându-mă dacă nu cumva aş dori să fiu dus în braţe.

Dar eu, încăpăţânat, am mers mai departe pe jos, fascinat de animalele din cuşti şi de bătrâneţea rădăcinilor banyanilor care le ddminau. Ascultam minunatele glasuri ale turturelelor îndrăgostite, vorbele strident rostite ale papagalilor şi cânteeul neîntrerupt al cucilor, pe care-l cunoşteam atât de bine, şi nu voiam să mă dau bătut. Pe vremea aceea, în ochii mei

5 – Povestea unui copil hidian ardea o lumină de nestins, iar fiinţa mea micuţă avea într-însa energia unor vulcani.

Dându-şi seama că sunt istovit de atâta colindat pe aleile „Casei vrăbiilor”, tata nu mai luă în seamă că eu susţineam că nu sunt obosit şi mă ridică în braţe. Apoi, simţind tulburarea produsă în sufletul meu de variatele emoţii care le încercam şi că sunt frământat de întrebarea pe care o puneam în mod repetat, dacă n-aş putea să vin să locuiesc acolo, cu „rudele şi neamurile mele”, tata începu să-mi spună o poveste:

— Ştii – zise el – într-o bună zi, animalele şi păsările

din junglă s-au întâlnit cu toatele laolaltă, pe un teren de paradă. Regele junglei, adică leul, le spuse că a venit un om să trăiască în mijlocul lor şi că fără doar şi poate acesta o să înghită animalele, dacă nu-l înghit ele mai întâi.

— Dar de ce să le înghită? am întrebat eu, mişcat de cuvântul „a înghiţi”.

— Pentru că omul poate să împuşte fiarele, să le taie şi să le înghită, aşa cum înghiţi tu o găluşcă – îmi răspunse tata.

Pe mine mă speria îngrozitor acest cuvânt „a înghiţi”. Dar voiam să aud mai departe povestea:

— Şi ce s-a mai întâmplat?

— Omul a auzit ce a spus regele junglei – continuă tata – şi punând mâna pe puşcă ucise toate animalele. Aşa că, dacă vrei să vii şi să locuieşti aicea, va trebui să-ţi aduci o puşcă, altfel te înghit fiarele.

Pe nepusă masă, am început să plâng.

— Nu-l mai speria cu asemenea poveşti – zise mama.

Tata râse, apoi încercă să mă îmbuneze, spunându-mi:

— Haide, haide, băiete, că n-am să te mai sperii!

Instinctiv, mi-am pus degetul mare în gură şi, legănat de mersul egal, balansat, al tatălui meu, mi-am închipuit că mă aflu nu în grădina menajeriei, ci sub bolţile umbroase ale unui codru des, cufundat în lumina asfinţitului. Mulţimi de oameni, bărbaţi şi femei, se învârteau acolo pe asfalt, ca într-o ceaţă, având fiecare o înfăţişare ciudată, mătăsoasă. Curând n-am mai auzit nimic în afară de gemetele şi de strigătele vătuite ale animalelor şi sporovăială unui papagal. Deodată m-am simţit mai uşor decât aerul. Aveam impresia că plutesc undeva în cer. Apoi se abătu asupra mea vârtejul întunecos al înserării, închizându-mi ochii, şi am simţit că urc tot mai sus, de parcă lumina scânteilor aprinse în mine de vorbele îngânate ale tatii m-ar fi înălţat spre tăriile cerului, cu muzica lor stranie şi aspră, purtându-mă până hăt departe, într-un oraş de dincolo de graniţele cerului.

Nu-mi aduc aminte exact când a pornit familia

noastră din Mian Mir; îmi aduc aminte doar că în zilele când regimentul se pregătea de plecare, şi bagajele sale nesfârşite erau duse la gara cantonamentului din Lahore, fiind purtate în căruţele de fier, trase de corpul local de catâri, am zăbovit timp de ceasuri întregi la marginea drumului, fascinat de şuvoiul nesfârşit de vehicule ce străbăteau şoseaua. Şi în felul acela straniu în care anumite imagini trecătoare se imprimă mult mai adânc în memorie decât altele, pentru ca mai târziu să devină obsesii puternice, drumul acela, care fusese prima mea amintire vie, precum şi ultima impresie din Mian Mir, a devenit mai târziu pentru mine o realitate mereu prezentă. Iată de ce puteam oricând, închizând ochii, să văd aproape fiecare firişor de praf care zbura deasupra drumului, praf stârnit de trăsurile, cămilele, caprele, caii şi oamenii care îl străbăteau. Simţeam suprafaţa încinsă, arzândă, a înălţimilor lui nu prea mari, precum şi marginile răcoroase şi prăfuite, deasupra cărora cântau şi dansau casua-rinele într-un ritm atât de dulce; eram conştient de căldura vieţii acestei mulţimi care se întindea de la un capăt al zării la celălalt. Şi, în afară de toate acestea, în mintea mea de copil se învălmăşeau anumite mituri şi legende, pe care mi le povestea mama, cu privire la oamenii care călătoriseră pe vremuri în sus şi în jos pe acest drum:

Într-o bună zi, zeul soarelui, Surya, pogorâse pe pământ, pe această cale. După ce a uscat pământul, a venit în şiroaie zeul ploilor. Apoi au răsărit de ambele părţi ale drumului diferiţi zei ai râului… Şi apoi se abătuse aici zeul vântului, pe urmă regii vechi trecuseră înainte şi înapoi în caleştile lor. Erau toţi: Kurus, Pandus, Rama, Krishna, Sikandar, Rasalu, Vikramaditya şi Akbar Badshah… Şi mulţi sfinţi şi fachiri cerşiseră pomeni, întrucât călătoriseră către locurile sfinte ale Hindustanului pe acest drum; erau înţelepţi ca Valmiki şi cărturari ca Nanak şi Bhakta Kabir… Şi soldaţii indieni şi lasbkari. ai mughalilor trecuseră în marş pe aici. Venise şi maharajahul cel chior, Rânjit Singh, însoţit de generalul său, Hari Singh Nalwa. Iar mai târziu mărşăluiseră încoace armatele străinilor

(englezilor), tocmai când regimentul Dogra, căruia îi aparţineam noi, făcea instrucţie în sunetul comenzilor „stâng-drept-stâng”, strigate de sergenţi şi plutonieri…

Pupilele ochilor mei înregistrară în chip vag figurile acestea fabuloase, aidoma unor uriaşi şi demoni, alcătuite din norii veşnic în schimbare deasupra capului meu, în timp ce mă aflam în părutul din curtea casei. Uneori contemplam cu o privire fixă, plină de mirare şi în acelaşi timp îngrozită, starea de nemişcare a uneia din aceste himere atotputernice, al cărei cap aducea cu nişte morcovi sau dovleci. Nu existau alţi termeni de comparaţie pentru închipuirile mele despre omenirea care trecuse pe acest drum, afară doar de farjtul că unele contururi de siluete mi-erau sugerate de amestecul de privelişti şi de sunete pe care le cunoscusem până la vârsta de cinci ani. Şi totuşi nu exista niciun pic de confuzie în lumea fantastică şi încâlcită din capul meu.

Mă gândeam la toate acestea în pauzele care interveneau în discuţiile oamenilor mari sau în jocurile noastre din dumbrava de lângă fântâna, închipuind regate pe care, apoi, le distrugeam în sunetele cântecelor de copil auzite de la maică-mea. Nici măcar zgomotul iscat de paşii trecătorilor nu putea înăbuşi cântecul fără cuvinte; nici măcar strigătele mamei: „Krishna, unde eşti? Vino acasă!” nu mă puteau tulbura. Ca să reflectez la toate acestea nu puteam fi împiedicat nici de mustrările grădinarului Ram Din, temător să nu tulbur forma clasică a legumelor, aşa cum nu mă stinghereau nici chiar pocnetele din degete ale tatii. Parcă aş fi fost posedat de toate fantomele care se năpustiseră asupra mea din poveştile şi fabulele auzite sau prinse din zbor urmărind convorbirile familiei…

Atât de intens era efectul acesta, încât noaptea mă chinuiau visuri care aveau ca figură centrală pe fratele meu mort, Prithvi, precum şi coşmaruri cu demoni luptându-se pe viaţă şi pe moarte, ceea ce mă făcea să mă trezesc cu trupul îngheţat de sudori reci; şi, pe deasupra, mai şi vorbeam prin somn.

Afară continuau pregătirile pentru exodul către

cantonamentul din Nowshera. Iar drumul mergea înainte, plin de viaţă, prăfuit şi călcat în picioare de cizme tari şi de ciubote grosolane indiene, fără să fie cinstit, fără să fie luat în seamă şi fără să fie adorat de altcineva decât de mine, care îi urmăream şerpuirea după propriul meu ritm, de parcă drumul ar fi fost în mine, ca şi întreaga lume din jurul meu, întinzându-se pe parcursul a zeci de mile, pe care o împărţeam în ţări nebuloase, nefixate pe hartă, ci realizate doar de mintea mea…

Degetul arătător ţinut în gură exprima uimirea mea de a mă afla acolo, iar ochii mi-erau larg deschişi, plini de o curiozitate nemărginită, care avea să devină lăcomie, poftă şi dorinţă de lucruri frumoase şi bune.

Evident, în zilele acelea, eu îmi eram propriul meu stăpân, suveran suprem al tărâmului fantasmagoric creat de viziunile mele stranii şi de visurile mele şi mai stranii.

PARTEA A H-a

RÂUL

ca nurlie care sfărâmă vechile pietre de hotar, nimicesc aşezări omeneşti, lanuri cu grâne şi fiinţe, în revărsarea lor torenţială, săpând alte canaluri, ca să facă irigaţii, fertilizând alte terenuri, sterpe până atunci, şi răspândind peste toate întinderile pumintul nou al aluviunilor, pentru a le îmbogăţi. Asemenea fenomene nu le ocărăşti şi nu le lauzi; pur şi simplu le înregistrezi şi încerci să le înţelegi tâlcul…”

Anonim

I

— Unele m-ai găsit, mamă? De unde am venit eu? o întrebam pe mama într-o după-amiază de vară.

Stăteam lângă ea pe veranda noii noastre locuinţe, în cantonamentul de la Nowshera, în timp ce dânsa trudea la vârtelniţă.

Mama se uită la mine curioasă. Apoi îşi stăpâni un zâmbet şi, strângând din buze, pe jumătate amuzată, pe jumătate îngrijorată, începu să născocească. O explicaţie pe care mi-o istorisi ca un basm pe jumătate cântat.

— Te aflai în sufletul meu, iubitule, ascuns ca o taină.

Erai în trupul meu, ca o perlă în sideful din lăumtrul scoicii. Erai dorinţa mea cea mai adâncă. Şi eu am încercat să te găsesc. Dar te-am căutat, te-am căutat şi nu te-am putut afla nicăieri. Atunci l-am rugat pe Dumnezeu să mi te dea. Şi Dumnezeu, fiind o persoană foarte de treabă, te-a făcut pe tine pentru mine şi te-a aşezat într-o nişă din casa noastră de la Peshawar…

— Mamă, dar pe Dumnezeu cine l-a făcut?

— Nu ştiu, băiete, dar ştie doica ta – zise mama într-o doară, zâmbind încă, dar începând să-şi piardă răbdarea. Apoi reveni la tonul sentimental şi continuă: Naşa ta, zâna. Dumnezeu a trimis-o în casa noastră şi ea te-a luat din nişă şi te-a pus în braţele mele.

— Naşa mea, zâna? Naşa mea, zâna? am repetat eu, îngânând-o copilăreşte. Dar unde e naşa mea, zâna?

— S-a întors la casa ei, băiete – mi-a răspuns mama. S-a întors în ţara ei de peste mări şi ţări.

— Naşa mea, zâna! Naşa mea, zâna! cântam eu înainte, nepăsător, jucându-mă cu eclisa de fier a vârtelniţei. Dar curiozitatea mea deveni din nou stăruitoare, aşa că îi cerui, ca un copil care pretinde luna de pe cer: Mamă, vreau s-o văd pe naşa mea, zâna! Vreau s-o văd!

— Lasă, puiule, că ai s-o vezi într-o bună zi – îmi spuse mama, ca să-mi distragă atenţia – într-o zi când ai să mergi în Anglia, peste mări şi ţări. Acuma culcă-te sau, dacă nu-ţi vine moş Ene pe la gene, du-te şi te joacă!

M-am ridicat şi, ca şi cum aş fi avut de gând să dorm, am venit şi m-am aşezat în poala ei. Îmi plăcea să stau în poala ei, chiar şi atunci când se apuca de gătit, de mâncat sau de tors. Dacă umbla după alte treburi prin casă, mă ţineam de tivul sari-ului ei şi o urmăream peste tot. Voiam să sug şi să mă lipesc de ea. Dar în ultimii ani părea că o enervează felul meu sâcâitor de a mă lipi mereu de dânsa. Ştiam că asta se datorează frăţiorului meu mai mic, Shiva, aşa cum se întâmplase pe vremuri cu frăţiorul meu Prithvi, care murise. Acuma eram băiat mare, trecusem de cinci ani. De aceea recursese la o soluţie grozav de neplăcută:

îşi dăduse pe sâni cu boia de ardei şi cu oţet, ca să tară ţină departe de pieptul ei. Şi într-adevăr, planul i-a izbutit. În schimb, nu mă putea izgoni din poalele ei decât ţipând la mine. Uneori ajungea şi la asemenea manifestări de furie, dar de cele mai multe ori mă lăsa să-mi fac de cap. Şi acum, când mă îndemnase să mă culc sau să mă joc, ştiam că de fapt nu asta dorea, ci mai degrabă să vin să dorm în poala ei, pentru că îi plăcea să mă audă flecărind… Eram un copil răsfăţat. Iar somnul nu voia să se lipească de mine.

— Dormi, băieţele, dormi – mă îndemnă ea.

Şi, ţinându-mă strâns în braţe, începu să fredoneze un cântec religios. Acordurile dulci şi suspinele cântecului porniră mai întâi leneşe, cu pauze între cuvinte. Apoi mi s-a părut că acest cântec umple întreaga cameră, bogat, stăruitor, că se strecoară prin uşile deschise, până pe verandă, pătrunzând şi în curtea casei mari, de lut.

O priveam pe mama cu ochii larg deschişi. Nu-mi dădeam seama dacă ţinea cu tot dinadinsul să mă culc sau era pur şi simplu enervată că-i băteam capul cu tot felul de întrebări: de ce cutare, de ce aia şi nu ailaltă. Amestecul de înspăimântătoare exaltare şi de bunătate din glasul ei mă făceau să-mi dau anevoie seama cât de supărată era. Şi continuam s-o privesc ţintă, întors cu totul spre ea, cu ochii dilataţi, cu obrajii îmbujoraţi şi umflaţi.

Faţa ei, de obicei întunecată, avea în clipa aceea o lumină deosebită, pe jumătate jucăuşă, pe jumătate senină, care făcea ca profilul ei unghiular să mă vrăjească. Şi apoi avea un zâmbet sfios, ciudat, care se plimba mai mult pe vârful nării drepte, decât pe buza de jos, şi care dănţuia mai degrabă pe vârful bărbiei sale hotărâte, decât pe obraji. Datorită acestui zâmbet recunoşteam întotdeauna afecţiunea ce mi-o purta mama. Bineînţeles, când era supărată, nu-mi plăcea faţa ei oacheşă şi din ce în ce mai subţire. Preferam ovalul frumos al mătuşii Devaki. Dar în momentele ei de bună dispoziţie, mama răspândea în juru-i o căldură care îmi plăcea tare mult, şi mâinile şi picioarele îi miroseau atunci la fel de frumos ca şi pruncul Shiva.

Avea o naturaleţe şi o sinceritate în felul ei de a se purta, datorită cărora mă simţeam mai apropiat de ea decât de oricare altă fiinţă.

Când notele leneşe, prelungite, ale cântecului ei încetară, mama părea covârşită de căldura după-amiezii de început de toamnă şi, continuând a mânui cu dreapta vârtelniţa şi cu stânga bumbacul, aţipi de-a binelea.

Am vrut să-i deschid ochii cu mâinile, aşa cum voiam totdeauna să-i fac când adormea ziua, pentru că mă simţeam singur şi voiam să se joace cu mine. Mi-era însă frică de ea, pur şi simplu pentru că era cu ochii închişi. Încet şi cu teamă, m-am ridicat şi am fugit din odaie, ca nu cumva să mă prindă şi să mă strângă de gât Dumnezeul din cântecul ei.

M-am dus în colţul verandei unde ţinea lemnele de foc şi am luat de acolo o prăjină de bambus, folosită pe vremuri la plasa care îl apăra pe tata de ţânţari. Am încălecat apoi pe lemn, aşa cum se încalecă pe un cal, şi am luat-o la fugă.

— Krishna! strigă deodată mama.

Eu tocmai începusem să galopez de-a lungul verandei, călare pe băţul de bambus, ca şi cum aş fi călărit pe unul dintre caii aceia mari cu care veneau ştafetele Regimentului 44 de cavalerie să-i aducă tatii scrisori. Aşa că n-am răspuns.

— Krishna! strigă ea din nou, cu un glas speriat şi în panică, întrucât se pare că se trezise din aromeala de după-amiază şi descoperise că m-am evaporat.

— Aici sunt – i-am răspuns cu’glas ascuţit, alergând spre dânsa.

— Ei, băiete – strigă ea – nu ştiam unde eşti. Du-te şi te joacă. Numai să nu stai prea mult la soare şi să nu trezeşti copilaşul…

Dar eu călăream dezlănţuit pe calul meu înalt şi eram cât pe-aci să galopez pe covorul albastru pe care se afla mama şi să-i murdăresc cu picioarele mele goale şi pline de praf.

— Du-te şi te joacă pe verandă, puiule – zise ea – şi

lasă-mă pe mine să mai zoresc puţin la vârtelniţă, până se întoarce taică-tu. Du-te şi vezi dacă nu se zăresc fraţii tăi şi cumnata. Au plecat de mult la bazar şi trebuie să se întoarcă.

Dar acum nu mă mai distra atât de mult să călăresc pe băţul meu de bambus, pentru că mă atrăgea dorinţa de a privi firul de bumbac pe care-l torcea mama, în timp ce eclisa de fier se învârtea împinsă de roata de lemn.

— Du-te şi te joacă, puişor – zise mama, cu glas pe jumătate de alintare, pe jumătate supărat.

În clipa aceea mi-am răsucit „calul" într-o mişcare circulară atât de violentă, încât băţul a rupt firul de pe vârtelniţă, şi m-am repezit triumfător în lumea largă, lăsând în urmă moarte şi distrugere şi o mamă chinuită, care blestema încercând să reînnoade firul de bumbac, înmuindu-i cu scuipat…

Nici nu ajunsesem bine pe câmpul de bătaie – veranda – când am auzit paşi în holul casei de dincolo de curtea noastră. Repede am lăsat jos băţul care-mi slujise până atunci de armăsar de paradă şi am fugit strigând cât mă ţinea gura: „*Bhapa p*! *Bhapa îi l*", pentru că simţisem apropierea fraţilor mei, Harish şi Ganesh.

Numai că ei nu păreau să fie aşa nerăbdători să dea cu ochii de mine pe cât mă bucuram eu ieşindu-le în întâmpinare. Am simţit că n-aveau niciun îndemn să se joace cu mine şi asta am dedus-o din mormăielile lor monosilabice, care exprimau sâcâială, enervare şi nerăbdare. Acestea erau sunetele pe care le scotea fratele meu cel mai mare, cu faţa schimonosită şi încordată, în clipa când m-am repezit la picioarele lui. Înalt, slab, palid, aproape livid, şi purtând o mască de furie abia stăpânită, Harish şi-a părăsit totuşi mutra încruntată. Numai că eu l-am apucat de picioare de cum a intrat în curte şi m-am ţinut strâns de el, cu un elan care-l împiedica să înainteze.

— Haide, puştiule, dă-mi drumul! zise el nervos, răspunzând izbucnirii mele de afecţiune cu un plescăit din limbă exprimând pe de o parte imputare, şi pe de altă parte ameninţare. E cald în curte, băiete – continuă el – şi

tu eşti desculţ.

— Mai întâi dă-mi ce mi-ai adus, frate – am stăruit eu, nebăgând în seamă nici enervarea lui şi nici pământul fierbinte de sub picioarele mele, deoarece era vorba de dulciurile pe care presupuneam că mi le-a pregătit.

— Fugi de-acolo, puiule, fugi de-acolo! strigă mama, venind iute pe verandă, întrucât simţise că o să iasă cu scandal.

Eu, însă, nici vorbă să mă las cu una cu două.

Dându-i prin cap că m-ar putea convinge adăugând la rugămintea simplă şi perspectiva unui cadou cu care să mă miruiască, zise:

— Haide, puişor, vino-aici, poate că fraţii tăi ţi-au adus vreo jucărie sau ceva dulciuri. Dacă-i laşi să intre, o să ţi le dea.

Dată fiind această asigurare pe care o primisem, nu m-am mai ţinut aşa de strâns de Harish.

Mama observase că sunt desculţ, aşa că i-a strigat lui Harish:

— Puiule (ea spunea tuturor copiilor „puiule”, şi aşa ne-a spus şi când ne-am făcut oameni în toată firea), iad în braţe şi adu-l aici, la umbră. Unde ţie nevasta şi fratele mai mic?

Harish mă ridică de jos, dovedindu-se cam nepriceput la această treabă, şi răspunse întrebării pe care o pusese mama, în şoaptă, cu capul în piept şi cu buzele strânse:

— Vin şi ei.

— Lasă asupra mea necazul – zise mama, dorind să mai slăbească încordarea ce se răspândise în verandă la intrarea lui Harish, care mă aruncă pe patul cu somieră din pânză de cânepă. Te-a obosit drumul? continuă ea.

Harish clătină din cap, aşezându-se pe marginea patului. Pe vremea aceea eram prea necopt ca să-i înţeleg starea de spirit, dar îmi amintesc atmosfera, care mi s-a limpezit cu timpul, datorită lucrurilor învăţate pe măsură ce creşteam.

Mama îl privea cu dragoste şi milă. De când era mic

îl ştia pe fratele cel mare liniştit şi rezervat. Dar sfiala din anii copilăriei şi adolescenţei sale era şi rezultatul obţinut de tata cu veşnicele sale ocări, insulte, palme şi uneori bătăi sălbatice cu bastoanele şi cu beţele de crichet. Această nouă tăcere, ca şi paliditatea, i se păreau mamei stranii. Se datorau, fără doar şi poate, cine ştie cărei furii de nestăpânit şi perfide ca o bubă persistentă ce refuză să se coacă şi să spargă de la sine. „Ce-o fi, oare, la mijloc? se întreba ea. Ce-o fi?” Dar, după cum am aflat mai târziu, de fapt mama ştia de la început de ce anume era vorba. Harish susţinea că totul era din vina mamei, pentru că ea îl însurase încă de la vârsta de cincisprezece ani şi pusese la cale o căsătorie cu totul nepotrivită. Zicea că nevastă-sa e tâmpită şi neştiutoare. El fusese nevoit să-şi părăsească studiile pe care le urma la şcoala medicală, din pricina nevesti-sii. Iar acum trebuia s-o aducă acasă şi să poarte această răspundere pe umerii săi. Şi el se declara incapabil de a purta răspunderea acestei femei.

Mama, în schimb, nu izbutea să înţeleagă cu ce greşise. Datina era să-ţi logodeşti copiii de pe la vârsta de şapte-opt ani. De fapt, ar fi fost o adevărată ruşine pentru o familie ca aceea a soţului ei dacă n-ar fi primit mai multe oferte de căsătorie pentru băieţii ei chiar îndată după naşterea lor. Şi se cuvenea să celebrezi căsătoriile lor pe la paisprezece – cincisprezece ani, deoarece era mai frumos pentru tinerele fecioare să se afle prin casă, să facă onoare rudelor mai în vârstă, cu atât mai mult cu cât nicio casă nu este binecuvântată de cel de sus, dacă nu are fii şi fii ai fiilor, şi nicio amintire nu rămâne pe lumea asta de la ele, dacă nu au fii. Bineînţeles, ea auzise că în zilele noastre băieţilor moderni şi învăţaţi nu le place să se căsătorească devreme. Dar ea nu ştia din ce pricină, în satul din care se trăgea ea, ţăranii îşi însurau băieţii destul de târziu, dar asta se datora faptului că erau cu mult prea săraci pentru a le da mâna să facă cheltuielile tradiţionale, legate de ceremonia căsătoriei.

7 S

Şi, fără doar şi poate, păcatul nu era că Harish s-a

însurat devreme, cincisprezece ani nefiind câtuşi de puţin o vârsta prea timpurie, chiar şi pentru băieţii învăţaţi, dacă ar fi fost să luăm pildă de la fiii avocatului din satul ei. Tot necazul se datora faptului că nevasta lui Harish îşi dăduse arama pe faţă şi această aramă nu era plăcută.

Când m-am făcut mare, mi-am dat şi eu seama prin ce argumente ocolite şi întortocheate ajungea mama să se păcălească singură, crezându-se îndreptăţită în tot ceea ce făcea. Pentru că deşi nu-şi dădea seama în chip conştient de toate urmările acestei căsătorii pusă la cale înainte, ea avea un instinct destul de sănătos, care o făcea să simtă ceea ce se stricase în această căsătorie, precum şi răspunderea ce-i revenea. Dar, din păcate, moştenise mândria încăpăţânată a strămoşilor ei din sat, mândrie care devenise exagerată prin propria sa căsătorie cu un băiat dintr-o familie ce se bucura de „prestigiu” prin împrejurimi. Ea s-a supus acestei mândrii şi-i părea rău, se compătimea singură, o durea înstrăinarea care se produsese între dânsa şi fiul ei şi, aruncând toată vinovăţia necazului pe umerii fetei, încerca în acelaşi timp să câştige încrederea fiului şi să-l tragă de limbă. Toţi ceilalţi membri ai familiei, care se aflau în orice împrejurare alături de ea – mama fiind atotputinţe ca pe vremea matriarhatului – se uneau şi de astă dată ca să-i ascundă greşeala, denunţând, chipurile, persoana intrusă – mireasa – adică făcând-o singura vinovată; nevasta lui Harish devenea astfel ţapul ispăşitor. Toate acestea se datorau faptului că familia, unitatea familiei reunite, trebuia cu orice preţ păstrată.

Socotind că tandreţea ei nu este de ajuns să-i aline lui Harish necazurile, mama căută să vădească şi simţăminte de ură faţă de soţia lui. În felul acesta voia să facă legătura dintre ei din ce în ce mai strânsă.

— Unde e madam elefant? întrebă ea.

Harish nu răspunse.

Curând intră şi fata, condusă de Ganesh cel palid. Era într-adevăr o femeie care aducea cu un elefant în miniatură. Avea faţa colţuroasă, nasul turtit, pometii ieşiţi şi urechi de o formă curioasă.

Mama o fixă cu privirea pe cumnată-mea îndată ce aceasta intră în ogradă. Se uita la ea în chip sălbatic, răuvoitor, urând-o cu toată intensitatea geloziei ei de mamă de care era în stare. Dacă s-ar fi putut preschimba într-o scânteie sau într-un fulger, ar fi ucis-o dintr-odată pe această duşmancă. Dar cum aceasta nu era posibil, mama se consuma lăuntric, arzând mocnit ca mangalul. Păstra o faţă întunecată, pentru că nu izbutea nici să ardă, nici să frigă: se prefăcea singură în cenuşă.

De cum a intrat, cumnată-mea se trânti jos grămadă. Cu un gest plin de sfiiciune, îşi acoperi faţa cu marama.

Mama o fulgeră din ochi.

Se aflau acum, faţă în faţă, soacra şi nora.

Curând însă tensiunea a slăbit într-o oarecare măsură, deoarece de dincolo de bordei se auzi glasul tatii. Era binecunoscuta lui voce puternică, răsunătoare. Glumea cu cineva.

— Iată-l pe tatăl vostru – zise mama.

Eu auzisem glasul tatii aproape în acelaşi timp cu mama, dacă nu chiar mai devreme. Continuam să fiu şi acum idolul tatii, copilul său favorit. M-am luptat din răsputeri să mă eliberez din strânsoarea mamei, la simplul ecou al glasului său, şi-am alergat prin curte, la poartă.

Din gâtlejul tatălui meu izbucniră notele cântecelului stupid care răsună în tot cartierul scăldat în soare:

Grozavei, Grozavei.
Grozavei, băieţel.
Grozavei, căţeluş.
Grozavei, purceluş.
Grozavei, Grozavei.
Grozavei, băieţel, băieţel.

Îmi plăcea să-mi aud porecla în cântecelul ăsta. Şi, bineînţeles, tata continua să fie eroul cel mai de seamă în ochii mei. Nu cred că cineva ar fi putut să se repeadă mai iute la picioarele lui.

Blând, vesel, deschis la suflet şi emoţionat, tata mă ridica în braţele lui voinice şi mă săruta cu gura lui mustăcioasă, fredonând mai departe cântecelul cu porecla

Şi!

mea. Aşa intra în curtea casei, arătând şi el ca un copil, un copil mare, plin de naivitate sinceră şi de exuberanţă spontană.

Aşa cum mi-l aduc aminte, în lumina celor aflate de mine mai târziu, era, pe-atunci, un bărbat cam între două vârste, de statură potrivită, purtând nişte pantaloni largi de bumbac, aşa de largi încât păreau să fie şalvari. Mai purta o cămaşă albă tot de bumbac, cu gulerul scrobit, o haină sport de culoare kaki, croită după moda victoriană, o şapcă Christi, de culoarea ciocolatei, şi o pereche de pantofi indieni de-ai soldaţilor. Surjan Singh, plutonierul de administraţie cel cu statura uriaşă, îi oferise aceşti pantofi, ca şi garderoba – o amestecătură ciudată de haine englezeşti şi indiene, care a constituit întotdeauna nota dominantă în moda indiană, nefiind nici pur indiană, nici de imitaţie corespunzătoare, dar în orice caz şi din nefericire cât se poate de inestetică, dacă luăm în consideraţie efortul studiat de a realiza un compromis respectabil, introducând, aşa cum se întâmplă, câteva elemente de îmbrăcăminte străină, englezească, în cadrul stilurilor indiene. În felul acesta şi în chip oarecum simbolic pentru India modernă, procedeul nu realizează decât un compromis între Europa mecanizată şi Asia feudală.

Atât de vesel era, atât de încântat şi de pierdut în salutul cântat pe care mi-l adresa, încât o clipă nici nu i-a observat pe ceilalţi membri ai familiei ieşiţi să-l întâmpine în prag. Acum se aşezau cu toţii pe veranda umbroasă, ca să respire aerul răcoros al acelui sfârşit de după-amiază.

Grozavei, Grozavei, Grozavei, băieţel…

Intona acest cântecel naiv pentru a cincea oară. În sfârşit, după multe sărutări şi giugiuleli, mă aşeză în pătuţ.

Atunci m-am repezit la mama, surescitat de fericirea pe care o căutam mereu cu instinctul mulţumirii de sine şi al bucuriei de a fi sărbătorit, cu plăcerea de a fi admirat şi mângâiat, cu orgoliul pe care îl căpătasem mai demult, în Lahore, şi care acum se împletea cu sentimentul afecţiunii

adevărate pe care o aveam pentru toată lumea.

— Ai fost în oraş, puiule? îl întrebă tata pe Harish, aşezându-şi cu grijă şapca pe pat.

— *Han îi* – murmură Harish, cu buzele pe care şi le strânse imediat după ce şopti cele două cuvinte. Era închis în sine, abătut, strivit şi încolăcit aidoma unui nod.

Tata nu părea făcut să remarce subtilităţile sentimentale. În afară de diplomaţia „colonelului din umbră", adică de şef al furierilor regimentului, am descoperit, pe măsură ce creşteam, că viaţa militară, cu sălbăticia ei, i-a dat o asprime care l-a făcut să rămână timp îndelungat sclavul unor practici rudimentare. Eu cred că el cunoştea suferinţa lui Harish, dar o cunoştea numai în linii mari. El nu putea să analizeze sentimentele fiului său, pentru că, la urma urmei, lupta pentru existenţă nu-i lăsase timp să-şi analizeze nici propriile sale stări sufleteşti. Chiar el, acceptând la slujbă regulile convenţionale ale rutinei birocratice englezeşti, îşi păstrase credinţa în obiceiurile moştenite de la frăţia arămarilor şi argintarilor, dar fără a face din cele două stiluri de viaţă o sinteză.

Drept este că a cultivat societatea oamenilor învăţaţi şi era preşedintele societăţii locale Arya Samaj din Nowshera – o societate care milita pentru dreptul văduvelor de a se recăsători, pentru desfiinţarea castelor, pentru ridicarea vârstei majoratului. Dar de pe altă parte, cei mai mulţi dintre oamenii cu ştiinţă de carte din vremea aceea spuseseră una şi făcuseră alta, în momentul în care fuseseră prinşi în plasa de păianjen a propriilor lor legături de castă, a legăturilor de sentimente ou comunităţile rudelor analfabete şi aşa mai departe. Iar societăţile progresiste, alcătuite din asemenea bărbaţi, tindeau întotdeauna să devină locuri mondene de întâlnire, cluburi, dacă nu chiar taverne propice beţiilor, dezmăţului şi jocurilor de noroc, looahiri în oare oameni de diverse profesii, bărbaţi respectabili, dar gata la compromisuri, îşi puteau găsi din când în când o evadare din cadrul apăsător al familiilor atât de mari şi al răspunderilor şi mai mari.

Majoritatea prietenilor din cantonament şi din societatea Arya Samaj îi spuneau tatii „unchiule” – prin urmare, el era considerat ca un tip de bonom. De aceea, cu toate că citea ziarele „Tribune” şi „Civil and Military Gazette”, precum şi romane englezeşti împrumutate de la biblioteca ofiţerilor, el considera aceste lecturi doar ca o evadare plăcută din monotonia muncii de la birou, ca o dezlegare de la obiceiurile celor veşnic în goană după plăceri. Le mai considera de asemenea şi ca o smulgere din încătuşarea religiei, când era vorba de comportarea convenţional recomandată în probleme de familie, de rubedenii şi de castă.

Singurul lucru care părea să fi fost important pentru el, în legătură cu Harish, era că băiatul nu putea să-şi continue studiile la şcoala medicală din Lahore, pentru că era căsătorit, şi nu-şi putea obţine diploma.

Întocmai ca majoritatea oamenilor care s-au perindat pe pământ de când lordul Macaulay Le-a dat hindustanilor cadou cartea sta „Viersuri din vechea Romă”, precum şi programul anglo-indian de învăţământ pentru fabricarea de gentlemani şi de conţopişti indieni deprinşi cu mânuirea limbii engleze, tata concepea învăţământul numai în funcţie de titluri şi de diplome, pentru că fără ele nu puteai să-ţi faci rost de o slujbuliţă mai acătării, în vreun serviciu guvernamental. Întrucât băiatul fusese convins de către sooru-su şi de către soţie să nu-şi mai continue studiile de medicină, el trebuia să-şi ia o slujbă. Tata se supărase pe Harish pentru că-şi stricase viitorul şi distrusese mirajul „prestigiului” de care s-ar fi bucurat dacă ar fi stăruit trei ani şi ar fi devenit doctor şi în acelaşi timp un gentleman englezit. Numai că el nu putea să trateze chestiunea asta direct cu băiatul. Undeva, în fundul sufletului, se simţea şi el răspunzător, pentru că acceptase căsătoria băiatului, dar nu consimţea să-şi recunoască deschis această vină. De aceea, el refuza să considere îndreptăţită tristeţea lui Harish, care-şi ţinea capul în piept.

— Le-ai dat băieţilor să mănânce „ceva bun”? o întrebă el pe mama.

Auzind vorbele „ceva bun”, odată mi s-au luminat faţa şi sufletul.

6*

8 îi

— Vreau să mănânc „ceva bun” 1 Vreau „ceva bun”! am strigat eu.

— Aşteaptă, puiule, aşteaptă – a zis mama, ridicându-se să ne servească. Aşteaptă, că mai întâi trebuie să mănânce fraţii tăi mai mari „ceva bun”. Ei au fost toată ziua ocupaţi la bazarul Sadar.

— Da’ ce, eu n-am fost ocupat? am întrebat, fă când bot.

Tata râse şi, întorcându-se către mine, îmi spuse: – Haide, haide, coţcarule, tu cu ce-ai fost ocupat? Ce-ai făcut?

— M-a bătut pe mine la cap cu tot felul de întrebări caraghioase – zise mama zâmbind – cu asta a fost ocupat! M-a întrebat de unde se trage el şi unde l-am găsit?

— Ha, ha, ha – râse tata, cu ochii strălucind de veselie. Se apropie de mine şi mă strânse în braţe. Mare şmecher eşti tu, un adevărat drăcuşor, o maimuţică!

— E un băiat rău, toată ziua mă bate la cap cu întrebări şi mai îmi strică şi vârtelniţă – zise mama pe un ton de acuzare, în timp ce-mi dădea o plăcintă cu brânză, nişte nuci şi stafide.

— Şi tu ce i-ai răspuns, mamă a lui Harish? întrebă tata, utilizind modul obişnuit de exprimare al hinduşilor, care, din respect reciproc, se adresau unul altuia într-un fel indirect.

— I-am spus că ni le-a adus o meni1 – zise ea. Numai că tare pisălog mai e copilul ăsta. Mi-a cerut să i-o arăt. Atunci i-am spus că o s-o vadă într-o bună zi, când o să se ducă în Anglia, peste mări şi ţări.

— E un copil norocos – spuse tata visător şi plin de mândrie. A avut o doică *angrează* 2. Îţi aduci aminte ce ospăţ am tras la naşterea lui? Au venit toţi marii khani din Peshawar şi sahibii. De altfel e un băiat cu noroc. Ar putea să ajungă şi în Anglia…

1 Mem sau memsahib – titlu dat în India femeilor albe (n.r.)

2 Angrezi – nume dat de populaţia băştinaşă indiană colonialiştilor englezi, (n.r.)

— Într-adevăr, e norocos – spuse mama. Aga Khan l-a luat în braţe, l-a sărutat şi l-a binecuvântat, dacă ţii minte, atunci când l-am dus să-l vadă pe sahibul de la Peshawar, în a unsprezecea zi de la naştere.

— O să fie un demn urmaş al meu – zise tata. O să fie omul destinului…

Tata pufnise pe nas când auzise pomenindu-se de Aga Khan. Întrucât intrase în societatea Arya Samaj, nu-l mai considera pe Aga Khan conducătorul său spiritual, aşa cum era socotit de verii săi din frăţia ară-marilor şi argintarilor.

— Spui vorbe ciudate, mamă – izbucni şi Harish nervos, dar fără să ridice glasul. El urmaşe şcoala Dayanand din Lahore, cu predare atât în limba engleză, cât şi în cea naţională, şi la această şcoală societatea Arya Samaj se bucura de foarte multă influenţă. Harish adăugă: E absurd din partea ta să atribui vreo importanţă binecuvântării lui Aga Khan.

După aceste cuvinte se încruntă şi îşi lăsă capul în piept.

Între timp, vorbele aruncate într-o doară cu privire La Anglia începură să capete importanţă prin repetarea lor şi prin tonul măgulitor în oare se exr>rimau părinţii mei. În tăcerea care urmă, aceste cuvinte păreau să capete înţelesul unei urări de bun augur, pentru un copil zvăpăiat şi impresionabil cum eram eu. A fost unul din acele momente în care un cuvânt rostit la întâmplare, un gând fugar, un sentiment ciudat sau poate chiar ridicol dă aripi imaginaţiei, aruncând-o într-un zbor absurd, al închipuirilor. Omul zboară atunci într-un spaţiu ireal, într-o altă lume decât cea obişnuită, cu nimic asemănătoare, şi vorbele cele mai naive şi mai lipsite de însemnătate devin impulsurile dominante pentru o viaţă întreagă. Prinţe altele de care îmi amintesc, din ziua aceea hotărâtoare, cel mai mult îmi stăruie în urechi cuvintele referitoare la

Anglia. Au început să fie un oracol pentru întreaga istorie a vieţii mele ulterioare. Pe măsură ce creşteam, trecând din zburdălnicia copilăriei la anii şcolii primare şi ai liceului, şi apoi la viaţa în lumea largă, privirile mi se îndreptau mereu către apus, la „insulele binecuvântate”. Mai mult, încercam în mod naiv să fac concurenţă Europei, printr-un respect exagerat arătat pălăriilor, cizmelor, croselor de hochei, bâtelor de crichet, şorturilor, pantalonilor, bicicletelor, ţigărilor, cărţilor, revolverelor şi altor asemenea „daruri” ale occidentului, care constituiau adevărate glorii ale Indiei moderne.

— Dar fata a mâncat ceva? o întrebă tata pe mama.

— Doar n-am zece mâini – răspunse mama pe un ton înţepat, schimbându-se subit dintr-o mamă tandră într-o soacră ceva mai puţin tandră. O să mănânce după ce termină băieţii!

În casă se aşternu tăcerea – tăcerea aceea apăsătoare, generată de ură, care umple într-o clipă toată încăperea atunci când oamenii dintr-însa sunt nervoşi.

Tata dădu pace pruncului Shiva, pe care îl bătuse uşurel, ca să-l facă să adoarmă în hamac. Apoi se duse la toaletă. Avea obiceiul să se uşureze de două ori pe zi. O dată dimineaţa şi odată după-amiaza. De câte ori se ducea la closet, stătea acolo cel puţin o jumătate de ceas, citind „The Civil and Military Gazette” din ziua anterioară, pe care i-o aducea de la popotă caporalul însărcinat cu poşta.

În timpul acestei absenţe, în toată casa stărui tăcerea, o tăcere adâncă. Mama stătea aplecată asupra mea şi mă mângâia pe cap, văzându-mă somnoros. Harish era mut, ca de obicei. Ganesh rămăsese nemişcat pe scaun, căutând să ia un aer de seriozitate, ca unei ev silitor care citeşte atent manualul, deşi din când în când furişa câte o privire într-o parte şi într-alta, pe jumătate speriat, pe jumătate naiv, neînţelegând ce se petrece în juru-i. Cumnata mea, Draupadi, stătea înfofolită în marama ei, ghemuită într-un colţ lângă hamacul lui Shiva.

Apoi tata îşi făcu din nou apariţia.

— Harish, dacă nu eşti prea obosit, vino să vezi

meciul de hochei – zise el, ştiind că băiatul o să consimtă, pentru că îi plăcea foarte mult acest sport. Vino – insistă el – că aici e o căldură înăbuşitoare şi ai şi tu nevoie de un pic de aer curat.

— *Acha îi* – murmură Harish, foindu-se puţin pe scaun şi ridicând ochii spre tata, apoi întoarse capul şi se cufundă din nou în tăcerea lui obişnuită.

După aceea, tata se ocupă de toaleta degetelor şi a mâinilor sale murdare de cerneală, pe care le frecă bine cu nisip, după ce le muiase în apă. El ţinea foarte mult la acest fel de toaletă naturală şi foarte rar se spăla pe mâini cu săpun. După ce termină, îşi clăti bine mâinile şi faţa cu apă şi se şterse repede. Luându-şi bastonul regimental, cu cap şi încrustaţii de argint, îl strigă pe Harish şi plecară împreună.

În asemenea împrejurări aş fi dorit şi eu să merg cu el, aş fi insistat şi aş fi plâns dacă nu m-ar fi luat. Astăzi, însă, mă speriase tăcerea încordată din casă şi nu cutezam să fac nicio mişcare.

În schimb, Ganesh se furişă în urma lor ca un câine viclean cu coada între picioare.

După ce se stinseră ultimele ecouri ale glasului tatii, râsetele, glumele şi şfichiuirile satirice muşcătoare din vorbele lui, mama se ridică, întocmi cu grijă o tavă bine garnisită, cu dulciuri şi fructe, şi o puse dinaintea lui Draupadi, ca în faţa oricărui musafir. Apoi se duse la pruncul cel mic, care începuse să se agite, şi îi dădu să sugă. Stăteam pe pătuţ şi mâzgăleam cu un creion albastru „The Civil and Military Gazette”. Mă bucuram de o libertate pe care tare aş fi vrut s-o am şi mai târziu.

După o vreme, mama, terminând de alăptat copilul, începu să-l legene din nou, ca să-l adoarmă. Întorcând privirea către noră-sa, observă că Draupadi nici nu se mişcase de la locul ei. Mâncarea de pe tavă se afla tot acolo, neatinsă.

— De ce nu-ţi mănânci mâncarea, fetiţo – o certă mama, continuând apoi ou o maliţiozitate evidentă – sau o găseşti cumva prea săracă şi prea ordinară?

Nu primi niciun răspuns. Nici da, nici nu. Asta o înfurie pe mama. Se duse şi luă înapoi tava.

— Vino aici, la aer, fetiţo, nu sta în cotlonul ăla, tocmai într-o zi. atât de călduroasă de toamnă. Rostea aceste vorbe pe un ton de o blândeţe foarte căutată. Ai să te îmbolnăveşti.

Draupadi nici nu se mişcă, nici nu răspunse.

— Dar ce ai? Ce-i cu tine? De ce eşti aşa de încăpăţânată? o stârni mama, căutând s-o facă să vorbească. Mie poţi să-mi spui, că doar sunt soacra ta. Am să caut să te ajut.

— N-am nimic – răspunse fata în şoaptă. Îl vreau pe soţul meu. Nu pot aştepta până ce-şi termină studiile. Găsiţi-i o slujbă şi daţi-mi-l înapoi.

Eu auzeam vorbele ei plângăreţe, dar fără să le pot prinde înţelesul.

În anii care au urmat, însă, mi-am dat seama că nicio tânără căsătorită din tot Hindustanul n-ar fi îndrăznit să depăşească limitele modestiei printr-o pretenţie formulată atât de categoric. Mama visase toată viaţa la ziua în care, cu o mireasă tânără în casă, îşi va putea exercita prerogativele de mamă-suverană. Acesta era unul dintre motivele pentru care grăbise atât de mult căsătoria lui Harish. Ea prevăzuse toate împrejurările normale oare se ivesc într-o căsnicie rânduită de părinţi. Trimisese mijlocitoarea oficială, nevasta bărbierului, să vadă fata. Apoi pusese nişte preoţi învăţaţi să-i citească horoscopul. În naivitatea ei, nu-i trecuse prin minte că nevasta bărbierului a putut să fie mituită cu o sumă destul de însemnată pentru a declara şi sluta slutelor drept cea mai frumoasă zână şi că preoţii pot fi determinaţi să stabilească poziţia stelelor într-un hoj roscop în aşa fel, încât să reiasă că nu există mireasă mai potrivită în toată lumea şi că numai ea este ursită băiatului. Mama avea încredere în preoţi, care respectau sfinţenia datinii, şi nu se îndoia că păstrarea acestor tradiţii vechi de când lumea, făurite de marii înţelepţi ai vremurilor de demult, printre care şi un asemenea învăţat ca Manu, te fereau *se* orice

greşeală.

Adevărul era însă că Draupadi se născuse mai târziu de Sat-yug, vârsta adevărului, ba chiar mult după Treta-yug, şi anume în Kali-yug, vârsta de fier, în vremea în care străinii stăpâneau ţara. E adevărat că nu învăţase să scrie şi să citească. Şi nici nu avea habar de ceea ce însemna viaţa europeană. Dar ea se spăla pe mâini cu săpun Pears, se parfuma cu apă de colonie şi se pieptăna cu cărare într-o parte, întocmai ca englezoaicele. Tatăl ei, Bhagat Ram, care, ca şi tatăl meu, se trăgea dintr-o familie de arămari, era un gentilom englezit, funcţionar la Ministerul lucrărilor publice, secţia canale de irigaţie. Fata voia şi ea să se căsătorească cu un gentilom englezit. După căsătorie voia să plece cu soţul acolo unde acesta urma să fie numit în slujbă. Ea nu ştia cum stau lucrurile cu aceste slujbe, auzise doar că omul trebuie să treacă un „examen de admitere”. Sensul cuvântului „admitere” nu-i era cunoscut. Fata, măcar că învăţase alfabetul Sindhi, limba în care era scris codul religios al sectei lui Aga Khan, deoarece familia ei urma cu sfinţenie preceptele acestui păstor al sufletelor, ea nu ştia nici să scrie, nici să citească în această limbă. Fusese foarte răsfăţată de părinţi, care o lăsaseră în pace, socotind că a învăţa ceva e o îndrăzneală prea mare, o lipsă de modestie pentru o fată. Era o fată sentimentală, fără haz, încăpăţânată şi toantă. Era într-adevăr un copil tipic al clasei totalmente antipatică, acea clasă a gentlemanilor engleziţi de la începutul vârstei de fier din India.

Nu mai încape nicio îndoială că mama, făcându-şi iluzii deşarte, credea că această fată va fi întruchiparea nurorii ascultătoare. Visul ei era să realizeze tipul unei familii unite, sub regimul matriarhatului.

Femeie oacheşă şi blândă, dar veşnic chinuită de ura împotriva fetei, mama părea firavă, bătrână şi dezamăgită în faţa nurorii. Pe fruntea ei netedă se zăreau brazdele apăsătoare ale grijilor, strălucirea ochilor ei vii se întunecase, linia hotărâtă şi voluntară a bărbiei îşi pierduse ardoarea, atârnând în jos, faţa ei căpătase o

înfăţişare de mulaj de mască, gata să se spargă la cel mai mic semn de înţelegere pe care i l-ar arăta cineva.

În anii aceia, mama ne spunea adesea povestea vieţii ei. Şi ea se căsătorise devreme. Mai înainte era o copilă zburdalnică şi sălbatică, în casa de la ţară a părinţilor ei. Umbla cu capul gol şi fără încălţări, până ce căzu asupra ei răspunderea de copil mai mare – trebuind să-şi ajute mama la îngrijirea fraţilor şi surorilor mai mici. Apoi se abătuse asupra ei umbra ameninţătoare a separării de familie, care trebuia să se producă mai curând sau mai târziu, întrucât fusese logodită *cum* tata înainte de a împlini vârsta de opt ani. Răspunderea pregătirilor de căsătorie apăsa greu umerii fetelor de pe vremea aceea, întrucât trebuiau să-şi alcătuiască propriul lor trusou. Dar ea suportase destul de liniştită poverile tuturor acestor îndatoriri, pentru că avea un cămin foarte religios. Tatăl ei era ţăran meşteşugar, un fervent practicant al sectei Sikh, cuprins de o adoraţie nemărginită pentru Dumnezeu. Întotdeauna găzduia în casa lui oameni ai bisericii, oameni sfinţi, şi întrucât gospodinele aveau şi sarcina de a-i îngriji şi servi, de a-i hrăni şi de a se ocupa de ei, mama îşi făurise multă înţelepciune curând după ce împlinise zece ani. Atmosfera domestică din lumea aceea de bordeie, cu geam-lâcuri şi curţi, îngrămădite ca ciorohinele la marginea lanurilor înverzite, viaţa sub cerul argintiu, care se reducea la mulsul vacilor în revărsat de zori, la baterea laptelui în puţinei pentru pregătirea untului, la maturatul curţilor şi dezinfectarea lor cu baligă antiseptică, la gătitul mâncării, la servitul la masă, la tors, ţesut şi spălat – toate acestea constituiau o activitate atât de intensă, încât numai caracterul de ritual pe care-l căpăta o ridica mai presus de robia pângăritoare, de monotonia cumplită, de repetiţia chinuitoare…

— Să fii şi tu ca Savitri – o binecuvântase tatăl ei – să fii ca văduvele învăţaţilor, credincioase soţilor lor până la moarte şi gata să-şi ia viaţa când îşi pierd bărbaţii.

Mama mamei îi spusese poveşti şi legende despre zei şi zeiţe şi neveste devotate. Avea capul plin de răspunderi

şi de îndemnuri cu care de obicei se împuie urechile tinerelor mirese. Avea să se ducă în casa soţului ca într-un templu. Şi ea promisese să corespundă întru totul acestor sfaturi, să le asculte cu sfinţenie. Aşa spusese luându-şi rămas bun de la părinţi la măritiş, şi o spusese cu ochii în lacrimi. Dar în clipa aceea, deşi ascunsese tuturor această stare de spirit, simţise tristeţea înstrăinării, pentru că mergea în casa unui bărbat pe care nu-l văzuse niciodată. În inima ei se mai amesteca şi teama ca nu cumva el s-o urască pentru că nu era frumoasă şi s-o lase să sufere consecinţele poftelor lui. Până atunci, acest sentiment fusese înăbuşit doar de poruncile mamei sale de a-şi sluji soţul şi stăpânul, fără să se aştepte la vreo răsplată, şi de a trăi doar din bucuria de a naşte şi creşte copii; uitase că fusese cândva o fată tânără care dorea să trăiască din dragoste şi nu din datoria faţă de cei nenăscuţi încă.

Venind cu toată sfiala, caracteristică oamenilor de la ţară, din peisajul cu cerul deschis şi priveliştea nemărginită din satul Daska în casa cu patru etaje a soţului – aflată în uliţa strâmtă Kucha fachir Khana din Amritsar – ea fusese dezamăgită, mai întâi de mediul înconjurător, apoi de tratamentul pe care i-l aplicaseră soacra şi soţul. Tata era încă la şcoală. După moartea părintelui său, mama lui rămăsese conducătoare supremă, o femeie voluntară, coborâtă din ţinutul deluros şi bănuită de toată lumea a fi o vrăjitoare. Deoarece era supărată pe fiul ei mai mare pentru că părăsise meseria tradiţională de argintar şi se dusese la şcoală şi deoarece era atât de voluntară, bătrâna îşi descarcă toată furia asupra mamei. Fratele mai tânăr al tatii, Pratap Chand, era fiul ei favorit, pentru că o ascultase pe bunica şi se apucase de meseria de argintar. Se bucura de favorurile ei, cu toate că-i risipea averea, fiind un mare destrăbălat. Bunica găsea tot timpul scuze ticăloşiilor sale, socotind că ele se datoresc urâţeniei lui Kunti, prima lui nevastă, care pe atunci se stingea încet de oftică.

Întrucât căsătoria ei fusese pregătită de propriii ei părinţi în înţelegere cu părinţii tatii, şi cum se considera că

aceştia cunosc şi îngrijesc mai bine interesele copiilor, mama robise la soacră-sa din zori şi până târziu după miezul nopţii, pe lângă că suferea şi bătăile tatii, îndemnat de bunica să se poarte aspru cu nevasta. Prima dată când o pocnise cu un lemn, mama fusese îngrozită. Apoi personalitatea ei se şterse cu desăvârşire. Ajunsese să stea mai toată vremea cu şorţul tras peste faţă, să-i facă vânt tatii când se întorcea acasă de la şcoală sau de la meciul de crichet, iar la masă stătea până când bunica, neputând să-şi vadă copiii liniştiţi, începea s-o ocărască fără nicio pricină, s-o ţină de rău pentru cine ştie ce fleac şi s-o trimită la bucătărie, să muncească. Nu-i dădea altă mâncare decât o pâine şi un polonic de linte. Mama, dacă mai putea, mai fura şi câte o felie de mango murat.

Femeie aspră şi rea, făcută numai să pună oamenii la treabă, bunica le dădea mamei şi soţiei lui Pratap sarcina de a lucra câte o canava, pentru diferiţi postăvari. Plata acestor lucrări o reţinea ea, deşi izbutise să strângă şi până atunci mii de rupii, ascunse prin oale de alamă, şi sute de lire de aur, ţinute prin diverse cotloane ale camerei ei. Pe lângă astea, mai primea şi chirii de la vreo cinci-şase case.

Mama povestea adesea despre minunatele lucruri de mână pe care le izbutise, despre admirabilele şerveţele de mătase cu fir de borangic, pe pânză ţesută în casă şi vopsită apoi cu garantă.

Îşi amintea îndeosebi de una din aceste lucrări, o ţesătură fină, pe care o împodobise cu mătase de diferite culori. Ea nu voia să se despartă de acest obiect, dar era prea înfricoşată de soacră-sa pentru a îndrăzni măcar să ceară voie s-o răscumpere de la negustori.

— Fetele din ziua de azi nu mai fac lucrări frumoase la canava – zicea ea uneori, lăsându-se târâtă pe de o parte de mândria că e soacră, iar pe de altă parte de antipatia pe care o nutrea pentru nora ei cârnă. Şi chiar dacă mai fac asemenea lucrări, pânza pe care o împodobesc e vopsită cu chimicale europene.

Într-adevăr, apusese vremea în care sătencele îşi

făceau o plăcere din a muia pânza în untdelemn şi de a o supune la o sută de procese diferite, pentru a extrage culori din florile dulci, armonioase şi atât de divers colorate. Fără doar şi poate, vremurile se schimbaseră.

Mama se ţinea bine, rezistând răului tratament pe care i-l aplica bunica, în dorinţa şi în speranţa, cărora li se adăugau rugăciunile, că până la urmă bătrâna s-o mai îmbuna. Era ascultătoare şi nu se plângea de nimic, în sfârşit, într-un târziu, tata şi-a trecut examenul „de admitere" şi a primit o slujbă în administraţia cantonamentului de la Stalkot, ca prim furier al noului Regiment 38 Dogra, alcătuit din războinicii tribului cu acest nume din ţinutul nordic al Indiei. În anul în care tata a intrat în armată s-a născut fratele meu mai mare, Harish. Atunci a început mama să simtă o oarecare îmblânzire a severităţii cu care se purta îndeobşte bunica. La început nu ştia cui se datorează această schimbare. Observase doar că bătrâna e taiai blândă, că iubeşte copilaşul, că-i face haine şid încarcă de giuvaieruri. Lucrul acesta o încântase şi îşi amintea şi acum ele zelul sporit cu care îşi servea soacra, îngrijind-o peste noapte. Bătrâna era mereu bolnavă şi o apăsa cumplit ideea despărţirii de fiul ei mai mare. Era tare mâhnită şi din pricina băiatului mai mic. Acesta îi aducea prostituate, una după alta, în casă şi le aciua în odăile de deasupra atelierului, pe când nevastă-sa, ofticoasă, măcina cu multă trudă grânele la mica moară din prag.

Apoi, după ce zăcuse luni de zile pe patul de boală, luptându-se din răsputeri cu moartea, bătrâna îşi dăduse duhul. Oamenii ziceau că n-a putut să se despartă de această lume decât când şi-a suflat duhul în urechile unei pisici. Nu mult după aceea murise şi Kunti, consumată ani de zile de voinţa de fier a soacrei de a stăpâni în chip tiranic gospodăria şi măcinată lăuntric şi de nepăsarea totală a soţului ei.

Mama rămăsese la Amritsar până l-a văzut pe Pratap căsătorit a doua oră, cu Devaki, actuala lui nevastă. Această jertfă, bunătatea şi atenţiile mamei şi ale tatii, el

le răsplătise prin nişte manevre tainice, datorită cărora pusese stăpânire pe toată averea familiei. O mare parte din proprietate o şi irosise cu tufele şi băutura, în mai puţin de un an.

După ce se dusese să locuiască în cantonamentul de la Ferozepur, localitatea în care fusese transferat regimentul, mama dădu naştere celui de al doilea copil, Ganesh. Eu am venit pe lume abia doi ani mai târziu, când familia se afla în oraşul Peshawar. Prithvi, născut la un an după mine, murise la vârsta de patru ani, când ne aflam în oraşul Lahore. Cel mai mic dintre noi era Shiva, sugaciul.

Se zice că mama lui Draupadi o întrebase:

— Dar ce, a început iar să rodească pântecele soacrăţi? După care se grăbise să adauge: Bagă de seamă că asta o să micşoreze averea lui bărbat-tu.

Dacă zvonurile legate de această stare de lucruri erau cumva adevărate, atunci se pare că femeile o bârfiseră din plin pe mama şi familia ei. Îşi puneau întrebarea dacă toţi aceşti copii se născuseră din greşeală, fiindcă femeia nu izbutise să-i lepede de fiecare dată când a încercat s-o facă.

— Pizmaşe mai sunt căţelele astea afurisite! constată mama. Nişte căţele scârboase! Cum îndrăznesc ele să spună aşa ceva, când eu am dorit să am băieţii, măcar o parte din ei, dacă nu toţi! Mă mir că mai au obraz să vorbească, tocmai ele, ale căror pântece fată o droaie de copii în fiecare an! Dar odraslele astea nu vin cumva de pe urma beţiilor cumplite pe care le trag bărbaţii lor? O ceată de arămari împuţiţi 1 Nu le e ruşine să mă bârfească doar aşa, pentru că nouă ne merge bine! Să mai îndrăznească să spună măcar o vorbă despre familia mea – se răţoi mama şi fulgere îi scăpărau din ochi. Le mănânc. de vii, nu altceva!

După aceea, încercă să-şi înconjoare propria-i viaţă cu un nimb al perfecţiunii, trecându-şi cu vederea toate defectele şi exagerând toate elementele mai favorabile. Ţinea foarte mult la înflorirea familiei ei. Lucrul acesta nu era greu de realizat, deoarece între ea şi tata exista o

înţelegere desăvârşită, solidă, bazată pe bun simţ; tata avea ambiţia să facă avere, dar mama îşi asigurase poziţia dominantă asupra familiei – trăsătură caracteristică matriarhatului.

Şi cum între ei nu se pusese niciodată problema divorţului, pentru că pe atunci legile hinduşilor nu-l cunoşteau, iar perechile, fie ele cât de nepotrivite, făceau un compromis şi îşi acceptau soarta care, cu sau fără voia lor, îi legase, mama şi cu tata acceptaseră şi ei închisoarea în care fuseseră zvârliţi. La urma urmei nu erau chiar aşa de nepotriviţi: ea îşi asculta cu sfinţenie soţul şi stăpânul; el îi recunoştea însuşirile, luând-o aşa cum i se oferea, aşa că mama s-a văzut înălţată din robia totală de la început şi aşezată pe un fel de tron fictiv.

Pe atunci, tata era domn şi stăpân numai cu numele. De fapt, mama conducea casă, măcar că teoretic vorbind el era zeul capricios, a cărui voinţă se revolta uneori în accese sălbatice şi în scene teribile, când mama devenea prea tiranică. În felul acesta se stabilise între ei o alternanţă de dominaţie şi servilism: uneori tata o făcea pe stăpânul, iar mama pe sluga, altă dată mama se aşeza pe tronul suprem, deşi, dacă se făcea socoteala pe zilele convieţuirii lor, reieşea că în majoritatea timpului tata i se supunea ca un mieluşel. Pentru că de fapt nu există pe lume neam de bărbaţi mai supuşi decât hinduşii, veşnic ţinuţi sub papuc de nevestele lor!

Acum, fata asta, Draupadi, nora mamei, apăruse cu mult înainte de soroc şi răsturnase toate planurile familiei. Mama crezuse în ideea tradiţională a căsătoriei timpurii, care ţinea loc de logodnă, a cărei consumare nu avea să se producă decât la patru ani după ceremonia înconjurării focului, timp în care Harish şi-ar fi terminat şcoala medicală. Niciodată nu-i trecuse mamei prin minte că s-ar putea să nu existe nicio legătură sentimentală între băiatul ei şi această fată. De aceea, ea nu ştia cum să procedeze, nu ştia ce să creadă şi ce să simtă. Nu putea să iasă de fel din făgaşul propriilor ei concepţii înguste de ţărancă, chiar când încerca să o facă, şi găsea că Draupadi e superficială

şi mai neştiutoare decât fetele pe care le cunoscuse în satul ei. Felul acesta de a gândi o făcea să nutrească o nemărginită încredere în propriile ei virtuţi şi în superioritatea familiei ei.

— Familia mea se dezbină prin apariţia acestei străine – zicea ea.

Simţea că dacă ar fi putut să ofere băieţilor neveste din oadrul propriei ei familii, ar fi făcut-o şi n-ar mai fi fost silită să accepte nurori străine. Tot ce cerea ea de la aceste nurori era să nască băieţi, care aveau să-i devină astfel nepoţi. Nurorile, ele, pur şi simplu nu contau. Existau pe lume aşa de multe fete gata să-ţi devină nurori, încât o simplă vorbă era de ajuns ca să le capeţi. Şi ele trebuiau să sufere şi să înveţe pe propria lor piele cum e viaţa. La urma urmei, ea nu suferise? Şi acum îşi dădea seama că viaţa merita suferinţa. Merita, pentru că avea băieţi. Şi acum neamul ei nu se stingea, ba, dimpotrivă, urma să înflorească. E drept că ea cunoscuse şi mizeria, făcându-şi datoria fusese terorizată şi înfrântă, dar la urma urmei în ce consta fericirea?…

Din templul regimental străbăteau afară cântece, zgomotele iscate de loviturile de gong şi sunetul clopotelor, unite cu incantaţiile ditirambice ale credincioşilor. Cerul era luminat de câteva stele tremurătoare.

Mama închidea ochii, îşi pleoa la pământ capul şi îşi îmbina mâinile, ghemuindu-se pe o rogojină mica, aşezată printre oalele şi cratiţele din bucătăria de vară. Era o încăpere deschisă, într-un colţ al curţii, lângă verandă. Ultimele raze ale soarelui la asfinţit îi poleiau vasele de aramă. Mama începu să murmure o rugăciune.

Lucrul acesta mă tulbura, întrucât mama părea că se îndepărtează de mine şi pleacă, cine ştie unde, cum se întâmpla după-amiaza, când o fura somnul. O clipă am încercat să desluşesc toate formele posibile de oameni şi animale, în smocurile de nori albi, ca nişte caiere de lână. Stăteam nemişcat în pătuţul meu. Apoi jocul acesta a început să mă plictisească şi atunci m-am uitat la mama. Ea nu m-a observat, pentru că era cufundată în visarea ei.

Privea cu ochii în gol.

— Mamă – am scâncit eu obosit şi somnoros. Mama nu mi-a răspuns, dar din depărtare am auzit iar glasul tatii.

Mama îşi întrerupse rugăciunile şi se duse să vadă dacă lintea de pe foc e destul de fiartă. În acest scop muie un polonic mare de alamă în oala verde de lut de pe foc. Luând un bob de linte, îl frecă între degete, după care mormăi:

— E destul de moale ca s-o folosim ca garnitură. Trase mai în afara vetrei câteva bucăţi de lemn, apoi se uită la aluatul pe care-l frământase, ca să facă nişte turte.

Cumnată-mea stătea încă ghemuită în colţul ei, cu vălul tras pe faţă. Poate că plângea.

Tata intră în casă zgomotos, urmat de fraţii mei mai mari. Începu să strige cu glasul lui puternic şi răsunător:

— Mamă a lui Harish, e gata masa?

— Da – răspunse mama cu răceală. Lintea a fiert, îndată am s-o pregătesc, şi până te speli tu o să se coacă şi turtele.

— *Acha*, mergem să ne spălăm – zise tata enervat din pricina căldurii. Haide, Ganesh, haide, Harish! Mergem să ne scăldăm la puţul de afară. Unde eşti, Krishna? Unde eşti, Grozavei, băieţel năzdrăvan? Vino şi tu… Mamă a lui Harish, am adus un pepene mare pentru copii. O să-i placă şi lui Draupadi. Unde e fata? Hei! Dar de ce stă aşa înfofolită? De ce n-o pofteşti să iasă afară, la aer, să nu mai stea în cotlonul ăla? Aici e aerul greu şi s-ar putea să fie şi insecte!

— E supărată – zise alene mama.

— Ce-ai spus? urlă tata.

Vorbea tare, fiind agitat din cauza căldurii, necăjit din pricina lui Draupadi şi puţin fudul de o ureche.

— E supărată – repetă mama, apăsând pe cuvinte, dar prefăcându-se nepăsătoare şi lipsită de griji, de parcă toată povestea ar fi plictisit-o.

— Supărată? se miră tata, furios. Dar de ce e supărată?

— Zice că vrea să-i dăm înapoi bărbatul – îl informă

mama.

În ce mă privea, habar n-aveam de ce era vorba, măcar că eram foarte atent şi simţeam că atmosfera e încărcată.

Mama s-a apucat să povestească tatii, care mânca aşezat pe un sac în bucătărie, tot ce s-a întâmplat în lipsa lui, în casă şi pe afară. El cunoştea starea sufletească a lui Draupadi chiar înainte de a o fi văzut sau de a fi schimbat vreun cuvânt cu dânsa. Iar acum, pe măsură ce în mintea lui se lămureau toate, ajungea la capătul răbdării şi, în încordarea ce creştea în aer, tata se înfurie. I-am văzut deodată ochii congestionaţi.

— Atunci n-are decât să-l ia – izbucni el. Să-l ia, şi gata! Eu voiam doar să-mi fac datoria faţă de el. Voiam să-l scot doctor. Nu ţi-am spus niciodată până acum, dar aveam o ofertă pe care o primisem de la sahibul Kamel, din partea inspectoratului general al Departamentului închisorilor. îi oferise lui Harish o slujbă de temnicer. I-am spus că ar putea s-o primească. îi plăteşte treizeci şi cinci de rupii pe lună şi în plus se bucură de un prestigiu imens.

Mama tăcea.

— Ei, Harish, ce părere ai? întrebă tata, întorcăm du-se furios către el.

Harish tăcea, ca de obicei, aşezat pe pătuţul din verandă. Stătea cu ochii în pământ, cu mâinile împreunate, cu umerii încovoiaţi, cu picioarele şi trupul cufundate în întuneric.

— Eu, unul, mi-am făcut datoria – zise tata, aruncând braţele în lături, în semn de desperare, după ce aşteptase zadarnic un răspuns. Întrucât ar fi foarte greu pentru fată să locuiască aici şi întrucât ea nu vrea să locuiască la părinţii ei până ce-şi termină el studiile de medicină, ar face mai bine să-şi ia bărbatul şi să plece la slujba asta pe care i-am găsit-o în oraşul Lahore.

Nimeni nu vorbea. Şi lucrurile din jur erau cufundate în tăcere. Se auzea doar ţârâitul unei insecte şi orăcăitul broaştelor prin grădină, între tufele de legume sădite de lata, lângă casă, pe unde trecea un mic canal ducând apa

de la bucătărie la mlaştină. De acolo venea orăcăitul broaştelor care tulbura liniştea tainică a nopţii.

— Haide, Ganesh, vino cu mine să ne scăldăm – zise tata, îndreptându-se spre camera de zi, ca să-şi schimbe pânza cu care era încins. Şi trezeşte-l şi pe Krishna – continuă el – că nu i-ar strica nici lui o baie.

Auzind că e vorba să mă vâre în apă, mă prefăceam că dorm adânc.

Ganesh începuse în mod ostentativ să-şi pregătească ghiozdanul pentru orele de şcoală de a doua zi, întrucât în serile de vară şi de început de toamnă ne culcam cu toţii îndată după cină, iar dimineaţa trebuia să plece în grabă la şcoală.

Întorcându-se în odaia de zi, tata se opri o clipă lângă el. Părea că vrea să-şi alunge agitaţia prin schimbarea subiectului:

— Ascultă, băiete – zise el – ia-l pe Krishna cu tine la şcoală, începând de săptămâna viitoare. Cred că e destul de mare ca să meargă, purceluşul!…

Mă bucuram că merg la şcoală; ieşeam din casă ţinându-l de mână pe fratele meu Ganesh, în timp ce-mi sugeam un deget de la cealaltă mână. Fusesem îmbrăcat cu multă grijă, aveam o pereche de şalvari noi de bumbac şi o tunică de lână kaki. Eram legat la cap cu un batic de mătase din Peshawar, colorat ţipător. Pantofii negri de cauciuc pe care îi purtasem la nunta lui Harish şi pe care-i ţineam de atunci încoace pentru prilejuri mai deosebite îmi apărau picioarele de pietrele şi aşchiile de pe drum. De fapt, eram foarte emoţionat şi înfierbântat.

În decursul întregului an care se scursese nutrisem, ca supremă ambiţie a vieţii mele, dorinţa de a urma cursurile şcolare. îl vedeam zilnic pe fratele meu mai mare mergând la şcoală şi ţineam neapărat să mă duc şi eu acolo. Auzisem de isprăvile pe care le făceau în drum spre şcoală alţi băieţi din preajma regimentului: mâncau tot felul de poame sălbatice care creşteau prin tufişuri, prindeau lăcuste şi cosaşi, ba chiar şi câte o pupăză. Şi, pe deasupra, jucau o mulţime de jocuri ale căror reguli le

ţineau secrete numai pentru ei. Curiozitatea mea aprinsă şi dorinţa de a mă afla în miezul fierbinte al lucrurilor mă umpluseră de entuziasm. Timp de luni de zile îl bătusem pe tata la cap să mă trimită la şcoală.

— Dar n-ai împlinit încă vârsta, băiete – zicea ei întotdeauna.

Eu însă stăruiam, susţinând că am împlinit vârsta necesară şi aducând în sprijinul acestei afirmaţii tot felul de argumente. Şi totuşi, ştiind că în realitate sunt prea mic pentru a umbla la şcoală, dorisem în taină şi chiar mă rugasem lui Dumnezeu să mă facă să cresc la fel de înalt ca şi fratele meu mai mare. Atâta doar că-mi era frică să nu se întâmple cumva ca, îndeplinindu-mi-se rugătaintea să cresc mare peste noapte şi ajungând ca Ganesh, să descopăr că am căpătat şi eu nasul lui turtit, urechile blegi, ca să nu mai vorbim de trăsăturile îndeobşte ascuţite ale feţei lui. Eu însă nu mi-am putut da seama de vreo schimbare apreciabilă a înălţimii mele în urma rugăciunilor pe care le adresasem lui Dumnezeu. Iată de ce plângeam.

— Tu plângi acuma ca să-ţi dau voie să mergi la şcoală – zicea tata. Aşteaptă numai şi ai să vezi cum ai să începi să plângi că vrei să stai acasă, de îndată ce vei fi elev.

Nu prea eram lămurit de ce trebuia neapărat să se întâmple aşa. De aceea mă străduiam în fel şi chip să-mi ating scopul pe cu totul altă cale. Am început să-l imit pe Ganesh cum îşi făcea lecţiile seara, cu tata, şi umblam prin cărţile lui, cu tăbliţa şi maculatoarele lui, prefăcându-mă că fac ce face şi el. Tata râdea văzându-mă cum stau şi repet conţinutul primului abecedar urdu, sau cum repet ca un papagal după Ganesh primele numerale. Şi, ori de câte ori fratele meu se poticnea, eu scoteam la iveală, pentru a-mi afirma personalitatea, învăţătura corespunzătoare. Tata se distra grozav, mă alinta şi mă măgulea, din care pricină ajunsesem teribil de încrezut.

Se pare că tata, într-o bună zi, s-a convins că priceperea cu care învăţam lecţiile pe de rost era tot aşa

de mare ca şi dorinţa de a învăţa. De aceea a început să-mi dea lecţii acasă. După câteva luni am ajuns să citesc primul abecedar, aşa că m-am apucat de cărţile de clasa a doua ale fratelui meu. Când am ajuns aici, am stârnit invidia lui Ganesh, care nu mi-a mai dat voie să umblu cu cărţile lui. Drept urmare, se ţineau lanţ între noi certurile şi bătăile nebuneşti, cu zgârieturi şi muşcături, cu lacrimi şi urlete. Aşa că părinţii nu avură încotro şi trebuiră neapărat să mă trimită la şcoală.

Partea proastă era că fratele meu mai mare nu se arăta prea dornic să mă ia cu el în prima dimineaţă în care am pornit-o spre şcoală. Se arăta chiar nefericit că fusese însărcinat să-mi poarte de grijă.

— Mergi mai repede, porcule! Mergi mai repede I îmi strigă, eliberându-şi degetul cel mic din strânsoarea mâinii mele. Dar ca să facă asta a aşteptat mai întâi să se depărteze destul de mult de casă, spre a nu fi auzit de nimeni. Haide mai repede, năpastă, cu picioarele tale mici şi prăpădite! zise el cu răutate, până ce i se strâmbă toată faţa. Hai, că am şi întârziat!

Mă simţeam mâhnit de moarte când mă ocăra. Nu atât de conţinutul ofensei mă supăram, cât de faptul că-mi zvârlise brusc mâna şi nu mă lăsa să-l mai ţin de degetul său mic. Asta mi se părea că e o adevărată trădare. Mi se părea că mă lasă în urmă şi că n-o să mai izbutesc niciodată să ajung până la şcoală. Bucuria mea de a mă duce la şcoală a făcut loc pe dată unor lacrimi abundente. Plângând, suspinând, cu urechile roşii ca focul, am fugit după fratele meu mai mare.

Ganesh se oprise o clipă, temându-se ca nu cumva tata să audă urletele mele. Apoi, văzând că merg în urma lui, grăbi şi el paşii.

Eu am alergat vreo câţiva metri, după care, văzându-l pe Ganesh că fuge, m-am lăsat pradă desperării şi am strigat după tata:

— *Ba îi*!

Ganesh se întoarse şi constată că am lăsat prea mult în urmă casa pentru ca cineva să-mi mai poată auzi

strigătele.

Eram gata să mă trântesc în ţărână, numai ca să-i fac în ciudă lui Ganesh. Dar nu-l vedeam nicăieri pe fratele meu mai mare şi mi-am dat seama că asemenea mofturi şi supărări n-ar avea niciun efect. De aceea am fugit cu un efort şi mai mare după Ganesh.

De data asta am reuşit să-i ajung din urmă, după multe sforţări şi transpiraţii.

— Frate rău ce eşti! l-am ocărit, încercând să-l prind pe Ganesh de arătător. De ce mă laşi în urmă?

— Dă-mi drumul! Nu te atinge de mine – protestă Ganesh, şi obrajii-i cu pometi ieşiţi se îmbujorară de furie şi teamă. Probabil că Ali şi ceilalţi băieţi au plecat. Dacă n-ar fi trebuit să am grijă şi de tine, nu i-aş fi pierdut. Apoi îşi smulse iarăşi degetul din strânsoarea mea şi o rupse la fugă.

— Stai, aşteaptă, ia-mă şi pe mine – am scâncit eu deznădăjduit şi am fugit cât am putut de repede, cu toate că vântul îmi sufla cutele şalvarilor. Haide, aşteaptă – i-am strigat apoi – porcule, animalule, brută!

Ganesh fugise vreo cincizeci de metri înaintea mea, când deodată se pare că l-a văzut pe Ali care, după ce făcuse o baie de soare, intra în casă. De aceea, Ganesh se opri să mă aştepte.

L-am ajuns din urmă la colţul unei uliţe care despărţea graniţa cu zidul scund, de lut, al cazărmii de şirul lung de căsuţe cu o singură cameră, în care locuiau muzicanţii, puţinii soldaţi însuraţi care aveau voie să-şi aducă nevestele şi însoţitorii regimentului – servitori, bărbieri, cizmari şi gunoieri.

— Mamă a lui Ali, Ali a plecat la şcoală? întrebă Ganesh, ridicând covoraşul zdrenţuit, de iută, care a-târna în uşa bordeiului.

În felul acesta cerea oarecum voie să intre, întrucât muzicanţii mahomedani îşi ţineau femeile în tinda izolată printr-o perdea de ochi străini.

— N-a plecat încă, e tot aici, copilul ăsta din flori – se auzi dinăuntru glasul aspru al imomei lui Ali. Abia s-a

trezit şi pe urmă s-a dus afară, să se prăjească la soare, fără să-i pese de şcoală. Vino încoace şi aşteaptă-l o clipă pe ticălosul ăsta.

Lui Ganesh parcă i se luă o piatră de pe inimă. Numai când era însoţit de Ali, în drum spre şcoală, căpăta încredere în propria-i persoană.

Era, de felul lui, sărac cu duhul şi se temea, din cauza întârzierii, să nu fie singurul elev bătut cu nuiaua.

Dacă şi alţi băieţi de la regiment erau bătuţi, atunci se ruşinau mai puţin unii de alţii.

Frate-meu intră primul în casă.

Eu veneam în urma lui, speriat şi timid la gândul că intru într-o casă străină. Dar toate temerile mi-au fost curând risipite, la vederea unui cocoş viu colorat, care cânta cucurigu. Toată sfiiciunea mea a dispărut când am văzut zeci de puişori de găină în mijlocul crescătoriei de păsări dintr-o curte în care dădea veranda prăfuită şi stearpă a acestei case cu o singură odaie.

— Ia uite! Ia uite! am exclamat eu, trăgându-l pe Ganesh de haină. Ia uită-te ce pui!

Şi chiar în clipa aceea m-am repezit să prind unul, dar n-am izbutit decât să-i sperii; găinile au fugit bătând din aripi, căzând jos şi scoţând ţipete ascuţite. Au intrat în casă, răspândindu-se de colo până colo, cu droaia de pui după ele.

— Hei, lasă-le în pace – strigă mama lui Ali în hindustană (familia lor se trăgea de la Aligarh din Oudh). Glasul ei era ascuţit, dar nu răutăcios. Voi, hinduşii, nu trebuie să ucideţi puişorii; ei sunt meniţi să fie mâncaţi de noi, musulmanii.

Dar eu am rămas în pragul verandei, fascinat de puii de găină care intrau şi ieşeau în şir din cutiuţa aflată în colţul drept al curţii, unde aveau cuibarele.

Ganesh stătea de vorbă cu Ali, care se ghemuise în ţărână, stropindu-se uşurel cu apă pe mâini şi pe faţă. Scotea apa dintr-un ceaun de aramă, de parcă i-ar fi fost frică să se spele. Chiar asta era şi realitatea, pentru că din păcate Islamul nu porunceşte spălatul zilnic ca o îndatorire

religioasă.

— Haideţi, băieţi, înăuntru – zise Ahmed, tatăl lui Ali, care stătea în casă şi fuma dintr-o narghilea enormă.

Era înfofolit într-o plapumă soioasă, pe patul uriaş care ocupa jumătate din odăiţa întunecoasă. Era o încăpere tare înghesuită, servind acestei familii de cinci persoane şi de cameră de zi, şi de dormitor, şi de bucătărie, şi de cămară.

Ganesh şi cu mine am intrat în odaie şi ne-am rezemat de stâlpii patului.

Acum Ali stătea împreună cu soră-sa, Ayesha, şi cu frăţiorul lui mai mic, Akbar. Mâncau dintr-un castron plin cu pilaf picant de berbec – fierbinte de ieşeau aburi din el. Dintr-un coş ciuguleau din când în când câte o turtă. Rupeau o bucată de turtă din coş cu degetele mâinii drepte, o muiau în sosul abundent şi o vârau în gură. Ali era grăbit. De aceea, îşi umfla gura cu pâine şi cu carne până când obrajii-i păreau nişte gheme şi trebuia să înghită îmbucătura fără s-o mai mestece.

Obişnuit de mama cu snobismul codului manierelor elegante, deoarece dânsa era cumplit de grijulie în privinţa curăţeniei, n-am putut privi acest praznic.

Din vatra alăturea de care stătea mama lui Ali, fumul ieşea în izbucniri furioase. Biata femeie sufla din răsputeri în sobă, pentru că beţele strânse de curând de tatăl lui Ali, care le considera drept lemne de foc, erau cam umede şi nu voiau să ardă destul de repede. În aer se simţea un puternic miros de usturoi şi de ceapă. Pe mine m-a cuprins ameţeala.

— Stai jos – mă pofti mama lui Ali, uitându-se la mine.

Întrucât eram foarte mândru de hainele mele noi şovăiam, neştiind dacă trebuie să mă aşez sau nu.

— Uite, stai aicea, curăţelule! zise mama lui Ali şi împinse către mine o rogojină ruptă. Stai şi tu jos – continuă ea, folosind porecla lui Ganesh.

Ne-am aşezat amândoi, timizi şi tăcuţi, aşa cum se cuvenea s-o facă nişte copii „binecrescuţi”.

Nu mai fusesem la ei până atunci şi mă interesa în mod deosebit contrastul respingător care se vădea între această casă şi căminul nostru. Casa noastră era o adevărată locuinţă de ofiţer indian, cu două camere mari, cu bucătărie, baie, closet şi cu o curte vastă. Tata o căpătase pentru că în calitatea lui de „colonel-fantomă" se bucura de acelaşi prestigiu de care se bucura şi un locotenent sau un grad mai mare. Se părea că la bucătărie era o lipsă ciudată de vase, majoritatea oalelor şi tigăilor fiind de lut şi aluminiu, pe când bucătăria mamei strălucea de vase de alamă, bronz şi chiar de argint. Simţeam că-i dispreţuiesc în superioritatea mea, pentru că părinţii mei vorbeau despre muzicanţi ca despre nişte „mitocani din sud".

— Nu vreţi să mâncaţi ceva? ne întrebă mama lui Ali, legănându-şi trupul rotund, încotoşmănat în cârpe viu colorate şi încărcat din plin cu giuvaieruri de argint: cercei, inele de trecut prin nas, coliere, verigi groase şi brăţări.

— Nu, noi am şi mâncat – am răspuns în acelaşi timp eu Îşi ganesh.

Acesta era strigătul papagalicesc pe care fusesem învăţaţi să-l rostim ori de câte ori, mergând undeva, ni se oferea ceva de mâncare. Lucrul acesta se referea mai ales la casele mahomedanilor, despre care se ştie că mănâncă şi carne de vacă.

— Nu vă pot oferi frunze de betel, pentru că mergeţi la şcoală – zise mama lui Ali, scoţând o frunză verde, în formă de inimă, dintr-o cârpă udă. O vopsi mai întâi cu ceva roşu şi apoi cu ceva alb – culori pe care le scoase dintr-o cutie rotundă, de aramă. Apoi, scuipând puţină zeamă stacojie pe perete, măcar că şi aşa avea gura plină de resturile unei frunze de betel mâncată înainte, mai îndesă şi frunza cea nouă între dinţii negri, putrezi şi murdari. Chiar şi frunza de betel – continuă ea – cere apă, şi mama voastră se va supăra dacă va afla cumva că aţi pus gura pe un lucru atins de apa noastră. Dar ea umplu o farfurie cu plăcinte, turte şi marmeladă şi spuse: Luaţi

dintr-astea, că sunt uscate.

Noi însă am clătinat din cap, pentru a exprima refuzul nostru convenţional.

Fără doar şi poate mi-ar fi plăcut o frunză de betel, dar trebuia respectată interdicţia şi, în afară de asta, îmi făcea greaţă când vedeam saliva roşie scurgându-se pe peretele din faţă.

— *Acha*, voi sunteţi nişte hinduşi dintr-ăia foarte puri – zise mama lui Ali, puţin ofensată.

Pe mine mă supărau reproşurile ei plângăreţe, aşa că am încercat să uit sentimentul de greaţă pe care mi-l stârnise vederea scuipatului de pe perete. Mi-amintesc că mama îl avertizase în mod special pe Ganesh să nu mănânce nimic în casa lui Ali. Eu nu ştiam de ce, dar acuma, că eram ispitit, aş fi vrut să mănânc puţin din pilaful picant rânduit în faţa lui Ali. Nu izbuteam să înţeleg diferenţa care susţinea mama că ar fi între mâncărurile uscate oferite de mahomedani şi bucatele la prepararea cărora trebuia să fie folosită apa. De ce oare să nu ai voie să mănânci nimic din mâna mahomedanilor? Oare pentru că, aşa cum spunea mama, musulmanii mănâncă din carnea mamei-vaci sau pentru că-şi scoteau pantofii în bucătărie? Ali călcase pe găinaţurile lăsate de găini prin verandă şi apoi se aşezase la masa din bucătărie. Asta într-adevăr era un semn de murdărie.

Iar când e vorba de mâncare de carne, cine putea să-şi dea seama dacă e de vacă sau de capră?

Poate că mamei îi erau antipatici mahomedanii datorită obiceiului lor de a mânca laolaltă dintr-un singur coş şi dintr-un singur castron, m-am mai gândit eu. Şi pe urmă nici nu se spălau pe mâini înainte de a începe să mănânce. Dar eu am văzut scuipatul mamei lui Ali pe perete, ca o stalactită de cristal, atârnând într-o poziţie nefericită, legănându-se din cauza fumului şi apoi căzând pe marginea oalei de pe foc. Asta m-a hotărât şi pe mine. Am stabilit, în felul acesta, că viaţa lor e rea. Mama mea n-ar fi făcut un asemenea lucru. Ea se spăla pe dinţi şi se gargarisea în baie. Iar tata mesteca în fiecare dimineaţă, în

faţa casei, rămurica ce-i slujea de perie de dinţi.

— Haide, grăbeşte-te, pui de târfă! strigă furioasă mama lui Ali fiului ei.

Eu îmi dădeam seama că e furioasă pentru că Ganesh şi cu mine refuzasem să mâncăm dulciurile pe care ni le oferise şi atunci îşi descărca mânia pe fiu-su.

— Ia asta – continuă ea, de data asta mai blând, adresându-se tot fiului ei şi dându-i un pacheţel. Mănâncă-le în recreaţie, de vreme ce aceşti hinduşi nu le vor. Şi asta ţine loc şi de bani de buzunar, pentru că astăzi nu pot să-ţi dau nicio leţcaie.

Eu eram atent la fiecare cuvânt pe care îl rostea şi la fiecare gest, şi le puneam toate în contrast cu atitudinea propriei mele mame. Mama spusese, înainte de a mă trimite la şcoală, să nu mă deprind să mănânc ceva în recreaţie. Ea zicea că nu e frumos să cheltuieşti bani pe dulciuri, când eşti plecat de acasă. Îmi făgăduise că o să-mi dea „ceva bun” din cutie. Dar ea nu spusese că nu are bani ca să-mi dea de cheltuială. Tata avea destui bani, mai ales la sfârşitul lunii, când îşi aducea solda şi o punea pe masă, după ce o număra. Da, şi tata şi mama aveau bani. Nu erau ei veşnicii creditori ai spălătoreselor, muzicanţilor, gunoierilor şi soldaţilor, de la care luau bijuterii de argint drept garanţie pentru împrumuturi? Mi-aduc aminte că odată a venit şi tatăl lui Ali să împrumute bani de la tata. Fără îndoială, îmi spuneam eu, mama lui Ali trebuie să fie o femeie săracă. Dar cât e de generoasă, totuşi! îi dă bani băiatului de cheltuială. Propriii mei părinţi, însă, cât de meschini erau, ducându-ne cu vorba şi scuzându-se, în chip atât de stângaci, că ne vor da „ceva bun”. Mie tare mi-ar fi plăcut să am câte un ban al meu, eventual ca să-l păstrez, nu ca să-l cheltuiesc.

Ali scutură vreo câteva fărâmituri de pâine în coşul cu turte. Apoi se ridică bombănind, cu pachetul cu dulciuri în mână. În cap avea un fes roşu. Purta o tunică lungă de bumbac şi pantaloni largi, ca burlanele, tot de bumbac. Pantalonii ăştia erau foarte ponosiţi, şi păreau făcuţi în casă.

— Haideţi, grăbiţi-vă, că o să-mi întârziaţi – strigă mama lui Ali, nervoasă când îşi văzu băiatul privind aiurea. Ce tot cauţi? Ce? Ghiozdanul? Iar l-ai pierdut? îmi mănânci zilele! Ce-ai să înveţi la şcoală, dacă-ţi zvârli ghiozdanul cine ştie unde, de cum te întorci acasă? Uită-te sub pat, copil din flori!

Lăsându-se în patru labe şi plecându-şi capul, Ali cercetă câtva timp cu ochii întunericul de sub pat. Era limpede însă că toate sforţările astea nu dădeau niciun rezultat. După alt răstimp, se lăsă pe spate şi o privi aspru şi în chip obraznic pe maică-sa.

— *Ohe*! îi strigă ea. Caută prin unghere. Probabil pă ţi l-au târât şobolanii J

Băiatul se trânti iarăşi jos şi, întinzându-se pe burtă, mătură podeaua cu braţul, după care izbuti în sfârşit să scoată la iveală un sac de pânză, plin de cărţi, tăbliţe şi scândurele.

— Nu ţi l-au ros şobolanii? strigă maică-sa. Văzând însă cât de prăfuiţi îi erau pantalonii şi cât de murdară îi era tunica, îşi ieşi cu totul din fire: Da, da, eu ţi-am spălat hainele şi tu le-ai umplut de praf chiar din prima zi.

Ali o înfruntă aidoma unui animal hăituit şi se răţoi la ea:

— Taci din gură, căţea! Târâtură!

Femeia se ridică, puse mâna pe un lemn care ardea în cuptor şi alergă după Ali, blestemându-l şi înjurându-l. Numai că el izbutise între timp să ajungă afară, în curte.

Ganesh şi cu mine l-am urmat, oarecum speriaţi de toată această manifestare de violenţă, dar fără să uităm a ne arăta politicoşi cu tatăl lui Ali, pe care-l salutarăm cum se cuvine. În tot timpul, el rămăsese netulburat şi calm. După aceea o salutarăm, puţin înfricoşaţi, şi pe mama băiatului, care ne răspunse ceva mai liniştită, încercând să-şi stăpânească răbufnirile din glas:

— Să trăiţi, copilaşii mamei. Dar după aceea adăugă supărată: Mi-aţi prăpădit de tot ficatul.

Am respirat uşurat când am ieşit afară la soare. Faptul că mă aflam din nou pe drum către şcoală m-a

liniştit în cele din urmă.

Dar, în preajma unei bălţi plină cu tot felul de murdării, căci în ea se scurgeau canalele de la bordeiele însoţitorilor regimentului, făceau baie de soare nişte muzicanţi. Era acolo şi plutonierul Maula Bux, pe care tata îl numea cu multă drăgălăşenie „zeul negru”. Era de un leat cu el. Se mai afla acolo şi Jimmie, tunzătorul de iarbă, dar care devenise apoi saxofonist şi trecuse la creştinism. Era şi Claxton, flautistul oacheş, cu faţa de eunuc, care interpreta roluri feminine la spectacolele de amatori ale regimentului.

Era bun prieten cu Harish şi mereu venea în casa noastră, când se întâmpla să fie de serviciu ca ordo nanţă la birou. Toate aceste cunoştinţe s-au luat de mine şi au început să mă necăjească şi să mă alinte totodată, cântându-mi „*Ohe*, *ohe*, Grozavei, băieţel”. M-am luptat cât am putut până am scăpat de ei, pentru că în dimineaţa aceea mă simţeam om în toată firea şi foarte respectabil. Altă dată, şi destul de des, le îngăduiam să se joace cu mine cum s-ar distra cu o jucărie. De astă dată, însă, mă purtam în aşa fel, de parcă nu i-aş fi văzut nicicând.

Ali îl tot striga pe Abelulla, băiatul capelmaistrului, iar Ganesh se dusese să-l aducă pe Akhtar, băiatul lui Ramzan, croitorul regimentului. Din păcate, însă, amândoi s-au întors dezamăgiţi, pentru că băieţii pe care-i căutau plecaseră la şcoală. M-au luat repede de acolo şi au pornit în mare grabă.

O vreme am mers toţi trei împreună.

Totuşi, lui Ali nu prea îi făcea plăcere prezenţa mea; el nu mă putea suferi, considerându-mă un intrus care mă băgăm în vorba lor şi le aflam secretele.

Eram tare obosit când am ajuns la albia seacă a râulu, la jumătatea drumului dintre regiment şi oraş. Începeam să rămân în urmă, fiind o piedică pentru fratemeu, pe care-l ţineam de deget.

Văzând că soarele. Se ridicase de mai multe suliţe pe cer, Ganesh îşi dădu seama că am întârziat cu toţii la şcoală. El şi cu Ali începură să caute urmele paşilor lui

Piare Lai, fiul doctorului Ghaseeta Ram din Regimentul 44 de cavalerie, şi ale lui Rahmet şi Ismat Ullah, fiii lui Mistri Sadr Din, armurierul şchiop al regimentului. Dacă aceste urme s-ar fi aflat în praful drumului, ar fi însemnat că ei au trecut de curând şi deci n-ar fi fost chiar aşa de târziu; dacă însă nu se zărea nicio urmă, atunci era sigur că nici n-au trecut încă şi deci era cu siguranţă foarte devreme.

Cu toate acestea, negăsind niciun fel de urme, băieţii s-au gândit la tot ce putea fi mai rău – la o mare întârziere – aşa încât au pornit-o repede. Eu însă rămâneam mereu în urmă şi îmi plimbam ochii pe râpele stâncoase şi pe pietrele roşii şi ascuţite ale munţilor Swat. Prin aburul uşor şi alburiu iscat de soarele care se înălţa pe cer, peisajul aspru şi sterp, pe care nu-l înveselea decât ici-colo vreun stejar sau cactus, mi se părea uriaş, gol şi pustiu, iar eu însumi, în faţa lui, păream mic şi prăpădit. J

— Mergi mai repede, porcule! îmi” C (frigă Ganesh. Întorcând capul, din vârful unei movile la care ajunsese, cam cu vreo sută de metri înaintea mea. Nu ştii că ne bate la şcoală dacă întârziem?

— Lasă-mi cumnatul să rămână în urmă – spuse Ali, folosind acest termen de ocară.

Dar pe mine nu mă tulbură decât faptul că mă insultase, nu şi expresia întrebuinţată, şi asta pentru că eu n-aveam nicio – soră de pe urma căreia să devin, prin căsătoria ei, „cumnatul lui” – situaţie de neinvidiat.

Am grăbit şi eu niţel pasul, dar curând am revenit la viteza melcului. Trupul mi se încovoia tot mai rău şi în faţa ochilor mi se învălmăşeau nisipurile, pietrele, podul de cale ferată pe care se zicea că trec trenurile de la gara Nowshera la Peshawar, copacii ţepoşi, arbuştii cu fructe. Gândirea-mi era tulburată de imaginile acestea fantasmagorice.

Pe măsură ce băieţii se apropiau de clădirea nouă de cărămidă, cu acoperişul oblu, de lângă depozitul de lemne (tata îmi arătase de vreo două ori şcoala, în drumurile pe care le făceam, în braţele vreunei ordonanţe, la bazarul Sadar din Nowshera), băieţii intrau din ce în ce mai tare în

panică. În curtea şcolii nu se afla ţipenie, era o linişte deplină, din care au tras concluzia că a sunat de mult clopoţelul şi că ei sunt în întârziere.

I-am urmat, fără teamă.

Ali o luă la picior, de parcă i-ar fi fost însăşi viaţa în joc.

Ganesh se tot uita înapoi, să vadă dacă am rămas cu mult în urma lui. Trebuia neapărat să mă aştepte, întrucât avea sarcina să mă prezinte directorului şi să obţină primirea mea oficială în şcoală.

— Vino, frăţioare, haide mai repede – strigă el cu glas blând.

Ştiam că acuma se mai îmbunase pentru că avea să discute chestiunea primirii mele şi pentru că trebuia să prezinte directorului biletul din partea tatii – ceea îmbrăcat cu o tunică de pânză proastă, de casă, şi cu o pereche de şalvari din acelaşi material. Pantofii lui de piele groasă şi cu vârfurile întoarse aveau caiele mari, bătute pe toată talpa. Şi-i lăsase lângă covoraşul albastru pe care şedea, înfăşurat într-o pătură ţărănească, de lână. În mână ţinea o ramură aspră, ruptă dintr-un pom, pe care o învârtea drept băţ, pocnindu-i mereu pe băieţi, umflându-le fără cruţare palmele întinse.

Mă cuprinse deodată groaza. M-am oprit în tăcerea încordată din clasă şi am rămas să privesc cum îi bate pe băieţi. Venea rândul lui Ali şi bietul flăcăiandru subţiratic, cu faţa lui de vulpe, stătea cu braţele încrucişate, ascunzându-şi mâinile la subsuoară. Datorită fricii nebune de care era stăpânit, întreg trupul i se cutremura într-un plâns fierbinte, măcar că nu fusese încă lovit.

— Întinde mâinile, pui de câine! strigă învăţătorul. – O, cruţă-mă, *masterji*, iartă-mă, te rog, n-am să mai fac niciodată aşa ceva! strigă Ali, ascunzându-şi mai tare mâinile şi strângându-se de parc-ar fi vrut ca prin cine ştie ce miracol să se facă mic şi nevăzut.

— Întinde mâinile, pui de lele! stărui Din Gul. Dar băiatul se chirci şi mai tare de teamă. Atunci învăţătorul sări din faldurile păturii şi-l pocni pe bietul Ali, care se

retrăgea, şi dintr-o parte şi dintr-alta, peste braţe, peste şolduri şi umeri, peste fluierele picioarelor, oriunde îl nimerea, urlând tot timpul:

— Întinde mâinile, măgarule!

Până la urmă, băiatul n-avu încotro şi întinse vârfurile degetelor, dar teama de loviturile tari şi sălbatice îl făcu să le retragă fără să vrea. Asta îl înfurie pe Din Gul, care-l lovi cu şi mai multă asprime şi barbarie. Până la urmă îi trase cu de-a sila, pe rând, mâinile şi, apucându-l de vârfurile degetelor, îl lovi de câteva ori, fără să greşească ţinta.

— Acuma du-te şi pregăteşte-ţi lecţiile! urlă el. Băiatul se întoarse la locul lui, cu mâinile afundate mai adânc la subsuoară, cu faţa schimonosită de durere, cu o expresie rea şi chinuită, ca a şacalului. Toil ober.

tuşi, ce mă surprinse era faptul că nu-i dăduseră lacrimile.

— Pregătiţi-vă să vă ascult din lecţia de ieri! anunţă Din Gul clasei.

Băieţii şedeau pe pământul gol, înşiraţi de-a lungul celor patru pereţi ai încăperii.

Abia după aceea învăţătorul se întoarse către aprod şi către mine.

Aprodul îi comunică lui Din Gul mesajul directorului, apoi plecă.

— Stai jos aici! îmi strigă învăţătorul, arătându-mi cu degetul un loc în dreapta lui, foarte aproape de covoraşul pe care stătea. Apoi puse mâna pe un catalog cu scoarţele verzi, pe care-l avea în faţă, scoase un toc de trestie dintr-un penar soios de papier-maché şi, întorcându-se brusc către mine, mă întrebă: Cum te cheamă, băiete?

— Krishna Chander.

Din Gul îmi trecu numele în catalog.

— Unde ţi-e ghiozdanul? mă întrebă el după aceea. Dar abecedarul? Vreau să văd dacă poţi să fii primit atât de târziu după începerea anului şcolar.

— Încă n-am abecedar, *masterp* – i-am răspuns – dar tata a zis că o să-mi cumpere săptămâna asta. Lecţia am

învăţat-o pe abecedarul cel vechi al fratelui meu, numai că e cam ruptă cartea.

— Spune-i lui taică-tu, furierul, să-ţi cumpere mâine un abecedar nou, că altfel îţi trag o chelfăneală – zise Din Gul. Deocamdată uit de in cartea vecinului şi pregăteşte-te să te ascult.

La porunca învăţătorului, băieţii începuseră să recite lecţia din ziua precedentă, dar acum se lăsaseră pe tânjeală. Ochii şi gândurile lor rătăceau pe desenele, pe hărţile, pe pozele de iepuri, de şobolani, de câini, de cai şi cocoşi, precum şi pe celelalte planşe care alcătuiau materialul didactic, atârnate pe pereţii clasei, învăţătorul ridică bastonul şi lovi deodată rogojina aflată lângă covoraşul pe care stătea, stârnind un nor de praf. Ca la o comandă automată, şcolarii începură să dea din cap în sus şi în jos, recitind lecţia câ*t în* puteau de tare. Asta era adevărata încercare a atenţiei noastre. Între timp, Din Gul începu să scrie ceva.

Dar nu trecu decât o clipă de la abaterea privirilor sale vigilente, că elevii din clasă încetară să-şi mai legene capetele şi zgomotul cuvintelor recitate se stinse treptat. Iar se auzi băţul învăţătorului pocnind rogojina, iar se înălţă în aer norul de praf, iar se făcu auzită bolboroseala copiilor.

Dar învăţătorul nu se aşternuse de multă vreme pe scris, când din capătul celălalt al clasei răsună un ţipăt neaşteptat.

Ridicând ochii am văzut doi băieţi voinici luptându-se ca ţapii, cap în cap.

Învăţătorul se repezi în colţul acela, aşa desculţ cum era, cu băţul în mână şi, apucându-i de ceafă pe cei doi neastâmpăraţi, îi aduse pe locul liber din faţa lui.

— Apucaţi-vă de urechi, măgarilor! strigă el cu ochii congestionaţi.

Chircindu-se fiecare cât putea mai mult, băieţii îşi petrecură braţele pe sub genunchi şi, aplecând mult capul, îşi prinseră urechile cu mâinile. Pedeapsa lor era să şadă aşa, pe vine, potrivindu-şi echilibrul din picioare, astfel

încât să nu se răstoarne nici într-o parte, nici în alta, din cauză că le-ar fi atârnat prea greu capul ori fundul. Curând le năvăli tot sângele în obraji şi poziţia încordată, cu totul nefirească, în care stăteau le umflă vinele de pe frunte şi făcu să le curgă râuri de sudoare pe faţă. Din locurile unde stăteau, la un metru unul de altul, cei doi copii, care doar cu o clipă înainte erau duşmani pe viaţă şi pe moarte, se găseau acum uniţi printr-o legătură de prietenie şi milă reciprocă.

— Închideţi cărţile cu toţii, ticăloşilor! strigă învăţătorul. Acum tu, Dost Muhammad, fiu de Khan, ridică-te şi recită lecţia de ieri. Dar bagă de seamă cum o spui, pentru că nici măcar taică-tu, perceptorul, n-o să te poată scăpa de jordia mea, dacă n-ai învăţat.

Băiatul din capul şirului se ridică. Faţa lui păli deodată, în timp ce el repeta cu glas tare primul vers al poeziei. Din păcate însă, sub ameninţarea neagră a bâtului care stătea gata să se abată asupra lui, al doilea oh vers îi fugi din minte. şi cum prin toceala însoţită de clătinarea capetelor nu se realiza decât o învăţătură superficială, nicio idee din versurile celelalte nu se afla ascunsă pe undeva prin straturile mai adânci ale minţii sale, ca să fie adusă la lumină, în pofida faptului că băiatul îşi storcea creierii din răsputeri.

— Vino şi tu şi apucă-te de urechi, sămânţă de măgar – hotărî cu răceală Din Gul.

Apoi îi făcu un semn aspru celuilalt băiat, să înceapă el lecţia.

Dost Muhammad, un flăcău înalt şi bine îmbrăcat, veni supus ca un viţel şi-şi apucă urechile, încolăcindu-şi trupul foarte aproape de locul unde stăteau cei doi voinici pedepsiţi pentru că se bătuseră ca ţapii.

Băiatul căruia îi venise rândul se ridică şi el, dar rămase mut, ca un viţel la poarta nouă, şi cu ochii holbaţi, dar incapabil să bolborosească măcar primul vers al poeziei. Se părea că nici nu se atinsese măcar de această lecţie. După câteva minute de sforţări, renunţă la orice încercare şi, ca şi cum ar fi vrut să-şi uşureze vinovăţia

supunându-se de bunăvoie pedepsei, veni în faţa clasei şi se apucă de urechi, chiar în faţa lui Din Gul.

Băiatul care urma la lecţie nici nu mai aşteptă să-i facă învăţătorul semn şi se ridică în picioare. Apoi, de parcă ar fi fost cuprins de vraja vreunui demon, recită trei versuri. Al patrulea se lăsă însă mult aşteptat. Atunci se apucă şi el de urechi.

Tot aşa şi următorul, şi celălalt, şi cel de după el, fiecare băiat recita vreo două versuri sau cel mult trei şi apoi amuţea. Un singur băiat, cu o memorie mai ascuţită, izbuti să recite nouă versuri, dar nimeni dintre ceilalţi elevi nu se putu ridica la asemenea culmi extraordinare, în afară de această excepţie, toţi ceilalţi băieţi veniră şi se apucară de urechi. Între timp, cei care se apucaseră primii începuseră să tremure, apăsaţi de greutatea propriului lor fund, pe când alţii gemeau şi plângeau, încât lacrimile li se uneau cu picăturile de sudoare.

Stând jos, cuprins de milă faţă de colegii pedepsiţi, eram gata-gata să izbucnesc şi eu în lacrimi, vădind înţelegere pentru suferinţele lor. Adevărul era că starea mea nu se datora atât compătimirii pe care o încercam faţă de băieţi, cât temei să nu simt şi pe propria mea piele pedeapsa aplicată celorlalţi.

— Ia vină tu, măi mâncă-linte, fiu de om învăţat – strigă deodată învăţătorul, speriindu-mă. Eu eram cufundat în contemplarea suferinţei şcolarilor, făcând legătura posibilă cu mine însumi. Ia, recită tu poezia dacă zici că ţi-ai făcut lecţiile acasă!

Cuvintele poemului aceluia despre mamă şi copil îmi stăteau neîncetat pe limbă încă de când începusem să-l maimuţăresc pentru prima dată pe Ganesh. De când le citisem cu tata din abecedar împuiasem cu ele urechile tuturor, şi când voiau să mă asculte, şi când nu voiau. De data asta însă eram aşa de uluit de spaimă, încât nu mă vedeam în stare să articulez măcar un sunet.

— Ia vină încoace şi apucă-te şi tu de urechi, măi copil de om învăţat – îmi porunci cu asprime învăţătorul.

La auzul acestor vorbe, împins parcă de un instinct

de autoapărare, i-am spus învăţătorului că ştiu poezia şi m-am luptat din răsputeri s-o pornesc. De îndată ce m-am pus pe roate, cuvintele au început să curgă de-a valma şi am recitat poezia cu accente sentimentale şi cântând-o sâsâit, aşa cum mă deprinsesem datorită prea multelor alintări de acasă. Am şi sărit trei versuri – fapt pe care însă învăţătorul nu l-a observat – şi am cam stâlcit rostirea câtorva cuvinte şi expresii, mai ales că pe vremea aceea aveam şi un fel de a vorbi ciudat şi repezit.

Din Gul îmi făcu semn şi stau jos. El se ridică însă şi, punând mâna pe unul din pantofii lui groşi, cu cuie de oţel, se duse pe la elevii care se ţineau de urechi, strigând:

— Sus, sus fundurile, sus bucile, măgarilor, sămânţă de câini ce sunteţi!

Trecu de câteva ori printre şirurile de copii, lovindu-i I” spate cu talpa pantofilor pe cei care nu-şi ţineau fundurile ridicate destul de sus.

Eu mă reaşezasem, abia înăbuşindu-mi un oftat de uşurare. O clipă n-am putut să mai observ nimic din cele ce se petreceau în jurul meu. Eram hipnotizat parcă de fiorul succesului şi încântat că învăţătorul nu observase lipsa celor trei versuri pe care le sărisem la recitare şi pe care mi le aminteam acum. Toate necazurile, chinurile şi suferinţele acelei dimineţi fuseseră izgonite din mintea mea şi mă simţeam năpădit de valuri de entuziasm şi de mândrie.

— Ia vină-ncoace, pui de hindus – strigă învăţătorul, întrerupându-mi admiraţia pentru propria-mi importanţă şi smulgându-mă cu asprime de pe tărâmurile vagi, dar frumoase, ale vanităţii către care mă avântasem.

M-am ridicat cam stângaci, speriat, întrebându-mă ce nenorocire avea să se abată asupra mea.

— Trage-le câte cinci palme băieţilor ăstora – mă îndemnă învăţătorul, după care le dădu băieţilor un ordin general: Ridicaţi-vă şi duceţi-vă la locurile voastre, măgarilor! Mâncă-linte ăsta micul o să vă dea de ruşine, ca să faceţi bine să vă pregătiţi mai sârguincios lecţiile de mâine.

Perspectiva creşterii în importanţă a propriei mele persoane prin sarcina primită de a aplica băieţilor pedeapsa ordonată îmi producea într-o măsură oarecare fiori plăcuţi. Mi se făcuse totuşi inima mică de teamă. Până atunci nu mai dădusem o palmă nimănui, ba, chiar dimpotrivă, primisem eu palme într-una de la Ganesh şi uneori şi de la mama, când eram încăpăţânat.

— Du-te şi trage-le câte cinci palme fiecăruia – mă îndemnă iar învăţătorul.

Apropiindu-mă de Dost Muhammad, nu mi-am putut lua inima în dinţi ca să-l pălmuiesc. Dădeam din colţ în colţ şi-mi tremurau buzele.

— Pocneşte-i! urlă Din Gul.

Am lovit faţa primului băiat. I-am tras o palmă, două, trei; i-am tras-o şi pe a patra şi pe urmă am trecut mai departe.

— Cinci – se răsti învăţătorul Nu ştii să numeri? Te-nvăţ eu imediat!

M-am întors şi i-am mai tras o palmă lui Dost Muhammad. Apoi m-am dus la celălalt şi i-am tras şi lui cinci palme. Apoi m-am îndreptat către următorul. Era Ali, pentru că şcolarii erau aşezaţi după înălţime şi el era unul din cei mai înalţi din clasă.

— Să nu mă loveşti tare – îmi şopti Ali, privindu-mă cu o expresie pe jumătate rugătoare, pe jumătate ameninţătoare.

I-am tras patru palme uşoare, dar a cincea, împotriva voinţei mele, l-a nimerit peste ochi. Apoi m-am dus la următorul şi l-am pălmuit de cinci ori. Între timp, mâna îmi obosise, aşa că abia de mai atingeam feţele băieţilor.

— Opreşte-te! Vino-ncoace! strigă deodată învăţătorul.

M-am întors la el, crezând că mă scuteşte de această sarcină neplăcută.

Numai că Din Gul avea cu totul alte gânduri. Jart-ja-rt răsunară două palme pe obrajii mei. După ce mi le dădu cu sălbăticie, îmi spuse:

— Te-învăţ eu cât de tare trebuie să loveşti!

Am scos un ţipăt şi m-am prăbuşit la picioarele învăţătorului. Şiroaie de lacrimi îmi curgeau pe faţă, şi urma celor cinci degete ale învăţătorului pe obraji mă durea cumplit. Îmi fierbea sângele în vine de indignare şi de teamă, de furie şi de durere.

— Valeu, mamă! Văleleu mamă! ţipam eu, zăcând jos grămadă.

Ţipetele mele erau atât de cumplite, încât până şi învăţătorul s-a văzut pus în încurcătură. M-a ridicat, trăgându-mă de urechi, şi m-a împins la locul meu, spunând:

— Ei lasă, lasă, că n-a murit mă-ta!

Apoi se ridică şi îi pocni el pe băieţii care nu-şi primiseră porţia de palme. Curând, întreaga clasă răsuna de suspine, icneli şi urlete. Lacrimile curgeau în voie.

— Terminaţi cu plânsul, că altfel vă ard câte trei beţe la fiecare – ne ameninţă învăţătorul. Acuma pregătiţi-vă să vă predau lecţia de azi.

În ziua aceea, când a sunat clopoţelul de ieşire, băieţii păreau grăbiţi să plece din clasă. Evident, nici nu putea fi vorba să iasă din clasă înainte de a se îndepărta Din Gul, dar de cum au văzut că s-a întors cu spatele, ei sau şi repezit la uşă.

Ajungând la uşă, l-am aşteptat pe Ganesh să vină să mă ia. Dar de pe veranda unde se afla, împreună cu Dost Muhammad şi câţiva băieţi mai mari, Ali m-a strigat:

— Vino-ncoace, cumnate, vino, măi mâncă-linte! Cum ai să ieşi pe poarta şcolii, am să-ţi arăt eu ce-nseamnă să-ţi pălmuieşti colegii.

Eram speriat la culme de această ameninţare neaşteptată şi am fugit înapoi să-l aştept pe frate-meu. Vederea lui Ali şi a bandei lui îmi producea o spaimă de moarte. Mă simţeam prins ca într-o cuşcă, singur, în clasa goală, şi aş fi dat oricât numai să vină Ganesh. Vorbele lor mi-au produs teamă şi o ură împotriva tuturor. La urma urmei, ce-i făcusem lui Ali, ca să mă aştepte acolo aşa ameninţător? I-am pălmuit pentru că mi-a poruncit învăţătorul, şi până la urmă am fost bătut şi eu, pentru că

nu-i loveam destul de tare. Dar îmi aduceam aminte că Ali îmi purta pică încă de la escapada aceea pe care o făcusem împreună la Mian Mir.

„Nu-i nimic, o să vină îndată Ganesh, şi el o să mă apere”, îmi ziceam eu în sinea mea.

Fulgerător, mi-am adus aminte însă că Ganesh era prieten cu Ali. În dimineaţa aceea mă ocărise pentru că îi fusese teamă să nu se piardă de Ali în drum spre şcoală.

„Numai să ajung eu acasă şi îl învăţ eu minte, am jurat în gândul meu. Am să-i spun tatii că Ganesh m-a ocărit şi că Ali a vrut să mă bată şi am să-i mai spun tatii şi despre învăţător. Da, am să-i spun despre toate astea. Şi n-am să mai vin la şcoală dacă e vorba să mănânc bătaie în fiecare zi…”

Doi băieţi mai mici au venit să mă compătimească.

— Haide – zise unul din ei, consolându-mă. Vino cu noi.

Bineînţeles, atitudinea lor m-a făcut să mă înduioşez până la lacrimi de propria-mi soartă.

Atunci şi-a făcut apariţia şi Ganesh. Văzându-l, am început să suspin.

— Hei, dar ice s-a întâmplat? Ce este? întrebă Ganesh.

— Învăţătorul i-a cerut să-i pălmuiască pe toţi băieţii – îi raportă unul dintre copiii care mă compătimeau – pentru că niciun şcolar n-a ştiut să spună lecţia. Cum nu i-a pălmuit destul de tare, a încasat şi el două palme de la învăţător. Şi, icând colo, băieţii îl aşteaptă acuma ca să; se răzbune pe el.

— Haide – zise Ganesh cu destulă timiditate. Părea şi el cam încurcat.

M-am ridicat şi, apucându-l de deget, am ieşit frecându-mă la ochi cu pumnul stâng. Mă dureau de atâta plâns.

Ali şi cu ceata de băieţi dispăruse.

Ganesh mă zori să merg mai repede, spunând că nu e nicio primejdie.

Cei doi băieţi buni care mă compătimiseră plecaseră

acum la casele lor.

Ganesh şi cu mine am trecut pe la depozitul de lemne al lui Abdul Rahman, care se afla pe partea stângă a şcolii, la marginea drumului care ducea la cazarma regimentului.

Când am ieşit pe un tăpşan, s-au repezit asupra mea Ali, Dost Muhammad şi alţi doi băieţi din neamul afghan, care ne pândiseră dintr-o ascunzătoare.

— De ce ne-ai tras palme? întrebă Ali, smulgându-mă din mâna lui Ganesh.

Am început să ţip, să mă zbat şi să-i lovesc cu picioarele, ca să scap.

Ali mi-a tras o palmă zdravănă şi tot aşa a făcut şi unul din afghani.

Eu am prins piciorul lui Ali şi mi-am înfipt adânc dinţii în el, întărind astfel reputaţia mea de buldog.

Ali se răsuci pe călcâie şi-mi trase un pumn groaznic în cap, în timp ce Dost Muhammad îmi dădu un picior în burtă.

Această din urmă lovitură mă făcu să mă-nvârtesc

I... (it, să mă clatin pe picioare şi să cad jos.

Mai trage-i una – zise un afghan.

Ali se îndreptă spre mine, dar Ganesh îl ţinu la distanţă.

— Mai dă-i una! încă una! strigau băieţii, în timp ce Ali scrâşnea din dinţi, abia stăpânindu-şi furia.

Ganesh se făcuse alb ca varul de frică şi protestă slab, umilindu-se în faţa lor.

Ordonanţa unuia din birourile regimentului, L-ai Kurti, care venea de la cazarma englezească şi se îndrepta spre Malakand, unde staţiona regimentul nostru, îmi auzi ţipetele şi-mi veni în ajutor.

Ali şi eu banda lui o şterseră în pripă.

Soldatul îl recunoscu pe Ganesh, apoi şi pe mine, întrucât venea adesea acasă la noi, aducându-i tatii diferite mesaje de la birou. El mă scutură de praf şi mă duse în cârcă până acasă, urmat de Ganesh, care, din informaţiile pe care i le dădea ordonanţei, părea să fie foarte înduioşat de soarta mea.

După multe urlete, ţipete şi suspine, cu atât mai exagerate cu cât vedeam că mă bucur de atenţia şi compătimirea salvatorului, m-am liniştit, bucurându-mă din plin de plăcerea pe care mi-o procura mersul în cârca soldatului. N-a trecut mult şi am adormit, istovit de întâmplările acestei zile.

S-au mai scurs câteva zile până mi-am putut reveni din emoţiile pricinuite de primul meu contact cu şcoala.

Revenirea la o stare normală a fost grăbită de bucuria şi plăcerea pe care mi le-a procurat tata făgăduindu-mi că mă va lua cu el la Delhi. Pleca acolo, împreună cu un detaşament al Regimentului 38 Dogra, ca să asiste la festivitatea încoronării regelui George al Angliei, şa-hinşahul Hindustanului, şi a soţiei sale, regina Mary.

Motivul pentru care tata a găsit cu cale să mă ducă acolo nu era numai dorinţa de a mă consola de necazurile întâmpinate la şcoală. El presupunea că înclinaţia pe care o aveam pentru Anglia şi pentru sahibi va fi stimulată la vederea acestor înalte personalităţi. Într-adevăr, simpatiile mele faţă de Anglia creşteau cu o extraordinară repeziciune, de când vorbele spuse la întâmplare de mama îmi stârniseră curiozitatea privitoare la doica mea, la zâna şi naşa mea, care se înapoiase în Anglia.

Sufletul năvalnic şi impulsiv al unui copil se înfierbântă datorită oricărei fantezii, cât de vagi, de care se lasă legănat. Dar întreaga atmosferă a cantonamentului era dominată de sahibii albi, superiori şi suiţi în slăvile cerului. Ei duceau o viaţă de belşug în bungalow-urile izolate, separate ca printr-o cortină şi apărate de praf, de muşte şi de băştinaşi prin gardurile înalte, de lemn câinesc. Sahibii aceştia ieşeau din când în când, îmbrăcaţi în haine elegante şi bine croite. Umblau tăcuţi şi misterioşi – nişte pete trandafirii şi roşii, un element necunoscut şi imposibil de cunoscut, despre care nu puteai afla câte ceva decât din bârfelile ordonanţelor, purtătorilor de lectici şi negustorilor. Eu creşteam repede şi începeam să deprind manifestările superficiale ale acestei situaţii de sahib, cu

tenacitatea unui copil teribil.

La umbra unui chioşc, la o distanţă de vreo cincizeci de metri de casa noastră, fanfara regimentului, întocmai ca o adevărată orchestră, făcea repetiţii. Exersa dimineaţa, la prânz şi după-amiază. Dintru întâi m-a năucit zgomotul straniu al muzicii englezeşti. Apoi, când l-am convins pe Clayton să mă înveţe să citesc şi eu hieroglifele din cărţile după care cânta din flaut şi când am căpătat de la toboşar permisiunea de a bate toba cu mâinile, s-au deprins şi picioarele mele să bată ritmul valsurilor, foxtroturilor şi marşurilor. Parcă ar fi fost picioarele unui animal sălbatic. Trupul meu se legăna ritmic după muzica cântecelor „Ce bine e acasă" şi „E un drum lung până la Tipperary", care constituiau piesele principale din repertoriul fanfarei noastre regimentale. C. larinetele, saxofoanele şi toate instrumentele de alamă în abanos, cu forme atât de ciudate, mi se păreau strălucitoare şi lustruite, o adevărată minune. Iar Mişta Jones, capelmaistru! botezat după religia creştină, care stătea în picioare pe o ladă şi flutura prin aer bagheta, descriind curbe în zigzag deasupra foilor volante, rânduite pe nişte pupitre de fier, era prea ridicol, şi în acelaşi timp interesant, ca să nu devină numărul favorit din repertoriul meu de mimă. Ţipetele mele ascuţite produceau o gălăgie necontenită, ca şi zgomotele infernale pe care le făceam lovind cu desperare într-un bidon gol de gaz, punând pe foc toată casa.

Un alt spectacol îl alcătuiau soldaţii care făceau zilnic instrucţie sub comanda unor ofiţeri englezi şi indieni, pe terenurile de sport de lângă casa noastră. Din când în când mai prindeam şi spectacolul inspecţiei vreunui sahib din conducerea regimentului, care venea să vadă în fiecare dimineaţă parada. Stăteam în faţa casei, cu mâinile subsuoară, căutând primele raze ale soarelui de dimineaţă, şi priveam soldaţii, care făceau instrucţie şi gimnastică. Felul în care aceşti recruţi stângaci şi greoi, îmbrăcaţi în cămăşi şi în pantaloni scurţi, nepotriviţi cu înfăţişarea lor ţărănoasă, erau făcuţi să scoată pieptul în afară, să ţină capul drept şi primeau lovituri peste picioare sau peste

faţă dacă greşeau mă speria şi mă făcea să privesc ţintă la ei, ca un iepure, fascinat de cruzimea aspectelor desfăşurate sub ochii mei. Mişcările măsurate ale soldaţilor – oameni în toată firea – executate maşinal la comanda gradaţilor: „Pe loc repaus!”, „Prezentaţi arm!”, „în linie câte unul!”, „Pas alergător 1”, „Sting, drept, stâng!”, mă amuzau atât de mult, încât voiam să devin şi eu soldat.

Mişcările bine puse la punct ale suplinitorului Lachman Singh şi ale elevilor săi, toţi în tunici şi pantaloni albi, la barele orizontale şi paralele, erau minunate şi te umpleau de admiraţie. Caracterul lor englezesc părea atât de mult deasupra meciurilor de trântă în stilul băştinaş care se desfăşurau pe lângă bazarul Sadar şi semănau în schimb atât de mult cu spectacolele graţioase, de înaltă măiestrie, ale trupei de la circul profesorului Ram Murti, la care fusesem dus, încât mă obseda şi dorinţa de a mă face artist de circ.

Fireşte, niciun spectacol nu putea fi mai pompos decât cel oferit de sahibii sosiţi pe biciclete sau pe „fâsfâsuri”, cum le botezasem noi. Purtând uniforme kaki şi căşti coloniale, sau elegante costume de stofă albastră şi în cap cu pălării de pâslă, ei făceau impresie asupra noastră când îşi ştergeau, cu batista de mătase, sudoarea de pe frunte şi de pe gât. Şi ce parfum de tutun îi învăluia! Privind de aproape feţele lor roşii şi ochii lor albaştri, eram plin de uimire şi admiraţie, lucru care-mi alunga teama ce o simţeam la început în preajma lor. Păreau blânzi, vorbeau rar şi aveau aerul veşnic zâmbitor. Tata ne ceruse pe toţi Dumnezeii să nu facem nici cel mai mic zgomot când ne aflam în apropierea lor, întiucât nu le place să fie tulburaţi. Mai bine să le facem de la distanţă o plecăciune şi să trecem mai departe, în comparaţie cu propriul meu neam însă, cu părinţii mei, cu soldaţii, cu muzicanţii, cu însoţitorii regimentului, cu băcanii de la bazar şi cu negustorii din oraş, aceşti sahibi englezi păreau atât de îndepărtaţi şi de romantici în ochii noştri, încât curând m-a cuprins dorinţa de a fi aidoma lor, de a merge în Anglia.

Stăpânit de această dorinţă de a fi altfel decât eram, şi conştient de ceea ce ne deosebea, am venit într-o bună zi şi am rugat-o pe mama să-mi ia şi mie „o pălărie ca acelea pe care le poartă sahibii”. Cu cumpătarea liniştită pe care i-o dădea conştiinţa valorilor din această lume, fără să o intereseze pretenţiile prosteşti ale copiilor, ea mi-a spus să nu-i bat capul şi să vorbesc cu tata. Cu încăpăţânarea şi perseverenţa unui copil obsedat de o dorinţă, l-am întrerupt pe tata din gândurile lui, în timp ce se întorcea acasă de la birou, şi i-am spus cererea mea. Tata, făcând haz, mi-a spus că dacă vreun sahib îşi va uita pălăria la birou, o s-o ia el şi o să mi-o dea mie. În felul acesta, cu o asemenea făgăduială vagă, a încercat să mă liniştească.

În aşteptarea împlinirii acestei dorinţe de a avea o pălărie occidentală, mi-am făurit imaginea unei vieţi englezeşti prin prisma căreia toate amănuntele existenţei de acasă păreau doar o robie chinuitoare, o perioadă trecătoare de trai modest, aidoma băştinaşilor, fără Intrălucire, luminat doar când şi când de vreo rază de (Otism ce pătrundea în căminul nostru. Ochii mei priM.m cu lăcomie pozele cu englezi îmbrăcaţi în trenciur! cu englezoaice în lenjerie fina şi cu copii de-ai lor îmbrăcaţi în uniforma colegiului Eton, cu echipament şcolar sau cu toate atributele vieţii englezilor din India – ghete, pantofi, pălării, pistoale, furculiţe şi cuţite, biciclete, motociclete, bâte de crichet şi toate celelalte obiecte pe care le puteam vedea în cataloagele-reelamă ale magazinelor Whiteway Laidiaw & Co. Şi ale altor firme care invadau curierul ofiţerilor britanici, fiind trimise din Bombay, Calcutta şi Londra. Tata ni le păstra atunci când sorta dimineaţa corespondenţa şi o înmâna ordonanţei însărcinată cu distribuirea ei.

Aceste produse ale civilizaţiei occidentale îmi aprindeau atât de tare imaginaţia, încât mi-am alcătuit o adevărată lume de vis englezească, ce strălucea aievea, lume ce se bizuia tocmai pe aceste fleacuri şi mă includea şi pe mine, care umblam îmbrăcat în haine de hârtie croite

englezeşte şi dădeam porunci unor manechine de lemn de foc, de parcă aş fi fost englez sută în sută. Aceste dorinţe fierbinţi s-au adâncit curând în labirintul minţii mele, m-au cufundat în culorile acestei fantezii, umplându-mă în aşa măsură, încât, deşi a devenit după aceea o înclinaţie mai puţin superficială şi mai conştientă, primele incursiuni în lumea visurilor au deschis desigur drum destinului meu ulterior.

Emoţia pe care mi-o producea perspectiva de a-l însoţi pe tata la Delhi, spre a-i vedea pe regele George şi pe regina Mary, căpăta o amploare şi mai mare datorită acestor visuri.

S-au terminat toate pregătirile în vederea plecării noastre la Delhi.

Tata, care foarte rar purta uniforma de sublocotenent „de culoare” la care îi dădea dreptul gradul, îşi scosese la iveală jacheta roşie, pantalonii albaştri de călărie şi moletierele şi le pusese pe toate la aer. Mai scosese din ladă şi un turban minunat, în culorile galben şi albastru, care reprezentau steagul Regimentului 38 Dogra. Apoi făcuse întregii case plăcerea de a da un spectacol sau, mai bine zis, o repetiţie generală în costume. Ne-a plăcut atât de mult înfăţişarea lui admirabilă, încât ne-am exprimat cu toţii dorinţa de a-l vedea purtând mereu această uniformă. Spectacolul acesta măreţ părea să se desfăşoare sub auspicii bune.

Eram foarte mândru să-l văd pe tata în acest costum. Şi cu toate că, în ceea ce mă priveşte, doream să port un costum de tânăr englez, fusesem convins cu multă greutate să accept deocamdată o minunată eşarfă de catifea albastră, cu broderii de aur, o tichie din Peshawar şi ghete cu firet de aur, care însă îmi rămăseseră cam mici, de când fuseseră comandate, cu prilejul căsătoriei lui Harish.

Cu o zi înainte însă de data fixată pentru plecarea grupului de soldaţi, tata, suferind de tuse, s-a adresat spitalului regimental. Din greşeală, doctorul cel învăţat, Ghaseeta Ram, i-a dat în locul doctoriei de tuse o altă

băutură, otrăvitoare. În seara aceea tata a căzut greu bolnav şi se credea că o să-şi piardă viaţa. A doua zi, detaşamentul de soldaţi a plecat fără noi la festivitatea încoronării.

Din fericire, însă, mama i-a dat un vomitiv puternic, care constituia remediul ei unic pentru toate bolile, într-adevăr, în felul acesta a reuşit să-i spele stomacul de otravă.

Tot din fericire, şi încă din multă fericire, tata s-a înzdrăvenit fără o convalescenţă prea lungă, aşa că a avut timp să ajungă la Delhi cu trenul special care pornea în ajunul încoronării, cu generalul comandant al brigăzii din Nowshera şi cu cadrele de conducere ale brigăzii. Eu am fost dat în grija unei ordonanţe din vagonul oamenilor de serviciu, ca nu cumva să se descopere un asemenea act de indisciplină cum era aducerea unui copil indian în acelaşi tren cu „gen ralul”.

Am dormit toată noaptea, istovit de încordarea în care stătusem, suferind pe de o parte cumplit de nerăbdarea de a ajunge la Delhi, dar pe de altă parte covârşit de teama pe care o pricinuise boala tatii – teama că nu voi mai pleca – şi apoi de hotărârea neaşteptată de a merge, totuşi. Dimineaţa, ordonanţa care mă avea în grijă m-a acoperit cu o pătură, ca să nu mă vadă vreun iahib. Prin urmare, tot ce-mi amintesc din această lungă I Iii orie este groaza pe care am căpătat-o de „gen rali” şi de „col noi”.

1.27

Realitatea este că din vizita la Delhi nu-mi pot aminti decât spaimele pe care mi le-a provocat – spaime de tot felul.

N-am fost dus la cantonamentul rezervat pentru odihna detaşamentului regimental, situat undeva în oraşul de corturi albe, care se întindeau ca o pânză pe kilometri întregi în jurul Delhiului. Tata s-a temut ca nu cumva să fie bătătoare la ochi prezenţa mea şi ca nu cumva sahibii să-l ocărască pentru că a adus un element atât de nepotrivit în mijlocul unei festivităţi atât de măreţe. Vedeam o mulţime

de copii de englezi, aduşi cu trăsuricile împreună cu guvernantele lor, dar mie mi se spusese întotdeauna să-i consider ca pe nişte mici să-hiibi, făpturi alese, pe care nu trebuie nici măcar să-i atingi, ca nu cumva să le murdăreşti hainele sau să-i molipseşti de vreo boală. Fireşte, oraşul alb deveni pentru mine un lăcaş minunat al zeilor, în care erau îngăduiţi să intre doar marii sahibi albi şi puţinii aleşi din suita lor. Ca aspect exterior, nu-mi plăcea de loc funcţionarul Haveli Ram, prietenul cel gras şi zbanghiu al tatii, care îşi făcea slujba la secretariat. îi fusesem, totuşi, încredinţat, pentru că avea copii, şi aceştia erau consideraţi a constitui o tovărăşie mult mai sănătoasă pentru mine decât soldaţii din detaşamentul Dogra.

Sentimentul de singurătate în mijlocul acestor străini mi-a tăiat mereu elanul, micşorându-mi plăcerea produsă de spectacolul încoronării de la Delhi, deşi o curiozitate atât de lacomă ca a mea nu putea fi înăbuşită cu una cu două. Ochii mei atotvăzători, care nu osteneau niciodată de a privi şi de a iscodi, sorbeau toate aspectele învălmăşelii şi înghesuielii din oraş, se hrăneau pe săturate cu priveliştea imenselor pavilioane ce străluceau în soarele viu din, dimineaţa aceea răcoroasă. Le vedeam pe toate pe când înaintam, împreună cu cel ce mă avea în grijă, într-un docar, pe drumul neted, îmbibat din plin cu ţiţei, mărginit de straturi de crizanteme şi de pajişti verzi, prin curţile cu porţi uriaşe ale – taberelor de prinţi şi de boieri, mai. strălucitoare, mai ameţitoare şi mai uriaşe decât tot ce văzusem până atunci.

Când eram încă în drum spre oraş, s-a auzit răsunetul unor bubuituri a nenumărate tunuri, aşezate pe undeva.

Haveli Ram m-a asigurat că nu e vorba de altceva decât de o manifestare tradiţională – sunt salvele de tun care salută sosirea suveranilor.

— Aşa cum Şi salută şi pe isahibul „gen ral” la Nowshera, unchiule? l-am întrebat eu.

— Sigur că da, dar aceste salve sunt un salut în cinstea celui mai mare „gen ral” de pe lume, padişahul rege George – răspunse el, şi ca să nu mă mai sperii,

adăugă: Uită-te, tunurile sunt în fortul de colo.

Am privit în direcţia arătată de învăţatul Haveli Ram, dar un abur plutea la o mică înălţime deasupra oraşului de corturi şi mai departe; iar automobilele sforăitoare, ce treceau în mare grabă pe lângă trăsura noastră, ridicau atâta praf, încât îţi întunecau vederea. Curând însă soarele risipi ceaţa uşoară care plutea la mică înălţime şi atunci se văzu fortul.

— I-am lăsat pe verii tăi cu şcolarii de colo – zise Haveli Ram, arătându-mi pâlcuri de turbane galbene, trandafirii, verzi şi portocalii, cocoţate pe poarta oraşului. Am să te las în grija lor şi ei au să te ducă după aceea acasă.

La un moment dat, docarul se opri, învăţatul îi arătă unei santinele un permis de liberă-trecere şi, gâfâind, mă cără printr-o străduţă lăturalnică, şi apoi pe scările în spirală ce urcau pe stâlpi până în vârful porţii. Acolo se aflau băieţii lui: Shambu, un şcolar oacheş, de vreo doisprezece ani, care purta ochelari cu ramă groasă, şi celălalt fiu, Krishna, tizul meu – un copil urât, deşi avea o înfăţişare de îngeraş. Avea aproximativ vârsta mea.

Resentimentul meu faţă de Haveli Ram, stârnit de considerente estetice, se transformă într-o ură nefirească împotriva fiilor lui, cu atât mai mult cu cât şi aceştia, foarte fuduli de turbanele trandafirii pe care le purtau, m-au tratat ca pe un intrus – a cincea roată la căruţă, o anexă incomodă.

Pe când stăteam acolo printre şirurile lungi de copii din sud, care ciripeau şi sporovăiau cât îi ţinea gura, mă simţeam singur şi nenorocit. Suferinţele pricinuite de foame şi faptul că eram despărţit de tata îmi sporiră y – Povestea unui copil indian starea de tulburare; am început să plâng şi să urlu cum rar mai făcusem vreodată.

Procesiunea oficială începuse cu mult înainte, şi învăţătorul care comanda detaşamentul de elevi cu turbanele trandafirii veni să se răstească furios la mine, pentru că nu strigam şi nu fluturam steagurile sărbătoreşti ale şcolii. Asprimea lui m-a făcut să ţip şi mai tare, tocmai

în acest moment delicat în care se impunea ca toată lumea să arboreze o faţă zâmbitoare. Ţipetele mele l-au speriat pe învăţător, şi atunci el s-a străduit să-mi găsească un loc bun, de unde să pot îmbrăţişa cu privirea toată scena în curs de desfăşurare. Cu toate acestea, eu am continuat cu încăpăţânare să suspin şi să gem fără sens.

Cu ochii înceţoşaţi de lacrimi – ochi speriaţi şi obosiţi de atâta privit – am văzut, peste câteva ceasuri, procesiunea precedată de o imensă panoplie. Portalurile pe sub care se trecea aveau o înfăţişare nobilă şi erau împodobite cu ţesături în fir de aur şi argint, cu hârtie colorată şi pânză de steaguri. La început s-au perindat, pe dinaintea ochilor noştri, infanteriştii în marş; după ei, bateriile de artilerie; au trecut, apoi, sprintenii călăreţi din regimentele de cavalerie, şi la urmă o trăsurică urmată de sunetele unei muzici zgomotoase. Învăţătorul îi îndemna pe băieţi să aclame. Eu nu fusesem instruit cum anume să rostesc saluturile. Şi, la urma urmei, eu eram preocupat de ceea ce trebuia să fac pentru a-l distinge pe cel mai mare „gen ral” din lume, pe padişahul rege George, dintre toţi ofiţerii cu pene la pălărie, care îşi tot struneau armăsarii ca să meargă la pas şi salutau mereu cu mâna ridicată. N-am izbutit să-l văd, în schimb am dat cu ochii, doar o clipă, de acea culme a strălucirii englezoaicelor – am văzut-o pe regina Mary. Şedea într-o trăsurică deschisă, înconjurată de o mulţime de maharadjahi şi vizitii. Purta o pălărie mare cât un coş cu flori multicolore, iar însoţitorii ei aveau turbane de culoare turcoaz şi lungi tunici albe. Călăreau pe armăsari negri, care erau acoperiţi cu nişte cergi albe ca spuma laptelui, dar din piele.

— Cine dracu’ mai e şi nenorocitul ăsta? întrebă învăţătorul după trecerea procesiunii, care fu atât de scurtă, de parcă nici n-ar fi fost.

Fiii lui Haveli Ram erau prea snobi ca să recunoască faptul că mă au în grijă, ba chiar, atunci când profesorul i-a mânat pe copii ca pe o turmă la uşa care dădea pe scări, unde au primit o porţie de dulciuri şi medalia încoronării, m-au lăsat în voia sorţii, acolo unde mă aflam.

Părăsit astfel, şi ruşinat pentru că toţi băieţii mă arătau cu degetul, am început să suspin şi mai tare.

Am rămas o vreme pe loc. Apoi mi-am dat seama că dacă nu mă duc să-i găsesc pe verii mei, n-am să pot să mai ajung la casa unchiului Haveli Ram.

Atunci am început să fug, cuprins de panică, după ei.

Omul care avea sarcina împărţirii bomboanelor şi medaliilor mi-a dat şi mie o porţie.

Am luat-o şi apoi m-am grăbit jos pe scări. Era însă cu neputinţă să mergi repede în zăpăceala aceea, mai ales că eram înconjurat de băieţi voinici. A trebuit să cobor şi eu purtat de curent, cu viteza melcului, aşa cum se scurgeau toţi oamenii. În întunericul de sub bolta porţii, cineva mi-a smuls bomboanele din mână şi a fugit. Simţind coşuleţul cu frunze gol, am început iarăşi să plâng. Mai erau şi alţi copii care o păţiseră la fel, aşa că toată bolta răsuna de bocete. A venit îndată un învăţător şi a început să se răţoiască la noi, aşa că ne-am învălmăşit repede pe scări, rostogdlindu-ne, căzând, plângând şi strivindu-ne unul pe altul.

Ajuns în stradă, am început să alerg încolo şi încoace, uitându-mă la feţele băieţilor, ca să-i recunosc pe Shambu şi pe Krishna, pe care de fapt nu-i mai văzusem decât o singură dată, şi anume în ziua aceea. A fost imposibil, deoarece mă mişcam anevoie printre zecile de mii de oatoeni care mergeau grăbiţi şi zăpăciţi în toate părţile. Tras încoace şi împins încolo, gata să ţin. călcat de mulţimea de oameni din sud – cei cu picioarele negre şi cu încheieturile ciolănoase – m-am văzul pierdut într-o lume ostilă şi am început iarăşi să

III Iu.

I.

Un poliţist a pus mâna pe mine şi m-a întrebat de ce plâng şi al cui sunt. Amănuntele pe care i le-am dat nu i-au folosit la nimic. Măcar că în India toţi oamenii se cunosc între ei, acest poliţist nu auzise nici de funcţionarul Ram Chand din Regimentul 38 Dogra şi nici de funcţionarul Haveli Ram din Delhi şi Simla. Totuşi, poliţistul mi-a ţinut

câtva timp tovărăşie, m-a convins să mănânc nişte pâine prăjită şi griş, m-a mai consolat, mi-a admirat hainele şi mi-a pipăit podoabele. Apoi m-a predat unui argintar mic şi gras şi s-a îndepărtat.

Ajuns la capătul sforţărilor de tot felul, zdrobit de oboseală şi de supărare, am aţipit pe scândurile prăvăliei argintarului, aşternute peste tot cu covoare şi perne.

În după-amiaza aceea, Haveli Ram a intrat într-o mare panică; m-a căutat înnebunit pretutindeni şi, până la urmă, după o serie de investigaţii prin bazar, a ajuns şi la prăvălia argintarului. Acesta m-a predat pe jumătate adormit rubedeniei. Unchiul care avea sarcina să-mi poarte de grijă m-a cărat acasă, ţinându-mă pe umăr. Am picat tocmai la timp, ca să luăm cina.

Masa era bogată şi bună. Îmi păstraseră porţia de la prânz şi, întrucât soţia lui Haveli Ram era plecată, fata lui m-a spălat pe faţă, s-a jucat cu mine şi s-a purtat în general foarte drăguţ.

Chiar şi verii mei s-au arătat ceva mai prietenoşi acum şi au imaginat tot felul de jocuri cu care să mă distrez. Eu însă eram foarte obosit şi somnoros şi ochii mi se închideau; sub pleoapele trase mi se perindau tot felul de apariţii îngrozitoare de şerpi şi scări. Nu mi-am venit de-a binelea în fire decât a doua zi dimineaţa.

Auzind de tata, m-am înveselit şi înviorat, am băut ceai fierbinte cu biscuiţi şi am pornit cu unchiul Haveli Ram şi cu verii mei să asistăm la festivităţile din oraş.

Automobilul se strecura prin labirintul complicat al bazarelor, claxonând întruna, pentru a-i împrăştia pe oamenii sprinteni şi pitoreşti din sud. Maşina se strecura pe după porţi şi pe sub arcade, care acum, după ceremonia de ieri, păreau părăsite şi neglijate. În sfârşit, am ajuns să vedem o scenă care mi-a rămas adânc întipărită în minte:

În faţa unei estrade înalte, unde noi, cetăţenii cei mai privilegiaţi, eram rânduiţi în şiruri organizate pe un tăpşan neted, înfierbântat de soare, se aflau două amfiteatre uriaşe, care alcătuiau un cerc vast. De o parte a cercului se afla un baldachin măreţ, păzit de gărzi înarmate.

Deodată au răsunat trompetele şi tobele, care mi-au stârnit amintirea plăcută a sunetelor auzite în copilărie. Din taberele din jurul oraşului au început să înainteze în marş detaşamentele de soldaţi.

— Trebuie să fie şi tatăl meu printre ei – am zis eu mândru, gata să sar în picioare.

Dar unchiul m-a ţinut pe loc şi i-a stăpânit şi pe copiii lui, care, foarte curioşi să afle cât mai multe, puneau tot felul de întrebări şi arătau cu degetul la cele ce vedeau.

Eu nu îmi mai puteam lua ochii de la călăreţii care înaintau cu lăncile sclipind în soare şi de la detaşamentele de infanterişti care fluturau steagurile regimentale în vântuleţul înviorător al acelei dimineţi. Apoi îmi aeraseră atenţia artileriştii cu uniformele lor în culori vii, strălucind splendid. Din marea de feţe care se foiau neîncetat în tribunele înţesate de lume, eu îmi holbam ochii, atent, uluit de strălucirea armatei, mândru că şi tatăl meu face parte din ea şi căutându-l din ochi cu credinţa naivă că el, care pentru mine era eroul dimineţii, avea să se ivească în curând – un uriaş răsărind deasupra celorlalţi uriaşi. Doream doar să treacă pe undeva pe lângă baldachinul unde se aflau copiii britanici, căci, în naivitatea mea, nu-mi dădeam seama că tata era doar un biet funcţionar indian, cu grad de sublocotenent, şi că nici vorbă nu putea fi să-l pui în aceeaşi oală cu măreţii sahibi!

Cu mare zarvă veniră rajahii şi maharadjahii, învăluiţi în faldurile hlamidelor lor de catifea şi mătase, împodobit cu tot felul de bijuterii scânteietoare, cu diamante, rubine şi safire. Şoaptele pluteau din gură în gură prin mulţimea de cetăţeni – că ăla e cutare şi ălălalt era jahul cutare, şi ăla are atâtea neveste în haremul lui şi cutare număr de elefanţi în grajduri.

Îşi făcură apoi apariţia fanfarele combinate ale întregii armate indiene, cântând un marş care înăbuşi toate şoaptele. Muzicanţii aveau aerul că vor să pregătească mulţimea pentru primirea viceregelui. În sfârşit sosi şi acest zeu. Trena mantiei sale o ţineau copiii prinţilor, îmbrăcaţi în haine de aur şi cu turbane

împodobite cu egrete. Hlamidele strălucitoare ale acestora depăşeau, ca strălucire, frumuseţea veşmintelor tuturor. copiilor pe care-i mai văzusem cândva în viaţa mea.

Acum atmosfera devenise foarte încordată şi întreaga asistenţă părea, în aşteptare, că şi-a oprit respiraţia.

O caleaşca oficială, trasă de patru cai, cu surugii îmbrăcaţi în stacojiu şi încadrată de călăreţi, pluti uşoară ca o adiere de vânt, fără niciun zgomot, şi atunci, din locurile în care se aflau marii sahibi, maha-radjahii şi celelalte oficialităţi, izbucniră urale. Prin mulţime străbătu o şoaptă:

— Padişahul şi cu regina.

— Sunt apăraţi de umbrele de aur, aidoma zeilor de odinioară – observă unul dintre privitori.

— Are bijuterii! spuse altul.

— E gol de la genunchi în jos! repetă un al treilea.

Dar bubuiturile artileriei, care trăgea într-una salve de salut, acoperiră comentariile, şi cele două pete colorate se văzură intrând în arenă; publicul se ridică în picioare şi făcu plecăciuni adânci, în timp ce demnitarii băteau din palme.

Padişahul şi cu soţia lui se înclinară în faţa spectatorilor, apoi zăboviră o clipă lângă estradă, până fu înălţat un uriaş steag englezesc. Operaţia aceasta miraculoasă era făcută cu ajutorul funiilor şi al scripeţilor.

Când steagul flutură în vânt, desfăşurat de pe catargul înalt, strălucirea argintie a săbiilor goale umplu de licăriri arena. Săbiile erau înălţate în semn de salut şi fanfarele combinate ale armatei aruncau în văzduh valuri de muzică sonoră, asurzitoare.

— El de ce îşi ţine pălăria în cap, dacă ceilalţi sahibi şi-au scos-o? am întrebat eu izbit deodată de acest aspect nefiresc al festivităţii.

— Ssst! făcu Haveli Ram şi mă ameninţă uşurel cu degetul.

Deodată răsună un cântec de trâmbiţă care îmi umplu inima deşi mai multă frică. Apoi, din mijlocul fanfarelor combinate, se făcu auzit un puternic bubuit de

tobe, care răspândi sunete înfundate, asemănătoare cu acelea pe care am avut prilejul să le aud la Nowshera, la înmormântările sahibilor.

Padişahul, care între timp se aşezase, se ridică acum, să ţină o cuvântare.

Mulţimea nu putea să înţeleagă accentele răguşite, sforăitoare ale limbii engleze, aşa că pe colină se răspândeau valuri de şuşoteli curioase.

— Piatra aia roşie de la pălăria lui e diamantul Koh-i-Noor – îi spuse un sikh unchiului Haveli Ram. A aparţinut maharadjahului Rânjit Singh, înainte ca englezii să biruie neamul Sikh la Aliwal. Bunica regelui ăstuia a şterpelit-o de la micuţul maharadjah Duleep Singh, pe care şi l-a făcut fin…

— Este cea mai strălucitoare nestemată a coroanei britanice – constată unchiul Haveli Ram.

— De ce? m-am amestecat eu.

— Ssst! mă reduse iarăşi la tăcere Haveli Ram, întrucât mai mulţi inspectori de poliţie se plimbau călări în sus şi în jos, silind lumea să păstreze o tăcere respectuoasă.

Curând, adormitoarea cuvântare a regelui George se sfârşi. După o scurtă pauză izbucniră uralele demnitarilor. Apoi rajahii şi maharadjahii înaintară, unul câte unul, ca să aducă omagiile lor şahinşahului.

Mulţimea începu să-şi piardă răbdarea din cauza acestei ceremonii fără sfârşit, aşa că şoaptele, bârfele, vorbăria erau în floare. Până şi inspectorii de poliţie, care se plimbau călări de-a lungul şi de-a latul mulţimii, nu mai puteau să ne stăpânească.

E adevărat că indienii sunt un popor de nestăpânit. Asta am înţeles-o mai târziu, când m-am făcut mare, aflând că purtarea urâtă a mulţimii la festivităţile de la

Delhi a făcut cea mai proastă impresie guvernului britanic. S-a spus că nu numai mulţimea, dar chiar şi unul dintre prinţi, maharadjahul din Baroda, a fost nerespectuos cu regele-împărat, pentru că, deşi s-a închinat înaintea lui, i-a întors spatele când s-a retras,

ţinându-şi capul sus, în loc să fi mers de-a-ndărătelea cei zece metri reglementari, cu faţa la rege şi cu capul plecat. Tata a zis că în special ofiţerii erau supăraţi de lipsa de disciplină observată la festivitate.

În cele din urmă, padişahul ieşi de sub baldachin şi se înfăţişă în toată splendoarea sa mulţimii adunate.

— Sfântul ni se arată! Vai ce privelişte! şoptea mulţimea, şi un fior de încântare şi emoţie îi cutremură pe spectatori.

Fanfarele tunară un cântec asurzitor.

Urmară ţipetele zgomotoase şi stăruitoare ale trompetelor şi bubuiturile înfundate ale tobelor. Şi iarăşi notele ascuţite ale trompetelor, după oare se auzi o voce:

— Sahibul Lat! Vorbeşte viceregele!

— Ce zice r întrebă un spectator, făcându-şi mâna pâlnie la ureche.

— Zice că se mută capitala de la Calcutta la Delhi.

— Ce-a zis? Ce-a zis? Se dă pământ? – Ce tot zice?

— N-aud bine!!

Crescu iarăşi babilonia glasurilor; de data aceasta vorbele erau înăbuşite, întrebările se adresau numai în şoapte, apoi unii dintre spectatori începură să se înalţe în vârful picioarele şi să-şi gurguţe capetele peste ceilalţi; din spate se ridicară proteste. Curiozitatea şi interesul mulţimii învinsese buna ei creştere. Eu, copil fiind, nu vedeam din toate acestea decât partea amuzantă.

În sfârşit, viceregele îşi încheie cuvântarea şi fanfarele intonară imnul regal englez, acoperind zarva glasurilor mulţimii.

— Vreau să mă duc să-l văd pe tata – am spus eu. E acolo.

Şi m-am repezit prin tribună, ca să ajung la locul unde se desfăşura parada.

Unchiul Haveli Ram a reuşit să mă prindă însă înainte de a fi sărit chiar în braţele autorităţilor. Silit de temperamentul meu vijelios, s-a hotărât să mă conducă la tabăra tatii… Când m-a ridicat în braţe, privirile ochilor lui saşii s-au oprit asupra braţelor mele goale. Bră-ţările de

aur pe care-l rugase tata să mi le scoată şi să le păstreze cu grijă – şi pe care unchiul, păzitorul meu, uitase să le strângă înainte de a mă lăsa cu băieţii lui în ziua anterioară – dispăruseră.

— Unde-ţi sunt podoabele? mă întrebă el, tremurând de spaimă.

Între timp, ajunsese să-i fie lehamite de mine din pricina atâtor neplăceri pe care i le făcusem.

Inima mi se făcuse cât un purice şi pe loc mi-am închipuit că tata mă va bate aşa ca pe fratele meu mai vârstnic, Harish; când s-a jucat cu băieţii gunoierilor din Lahore. Şi numai gândindu-mă că va trebui să dau cu ochii de tata am început să plâng. Aveam acum toate motivele să nu mai fiu atât de nerăbdător ca de obicei să ajung la el.

Dar, bineînţeles, n-aveam încotro şi trebuia să mă duc, deoarece lui Haveli Ram îi părea foarte rău de întâmplare şi se simţea oarecum vinovat de lipsa podoabelor.

Ceea ce era mai îngrozitor decât toate era că tata, care se simţea într-o minunată dispoziţie şi se arăta foarte încântat după ce participase la ceremonie, a fost încântat să mă vadă, m-a sărutat şi m-a mângâiat cântându-mi cântecelul „Grozavei, Grozavei, băieţel”. Dar când unchiul Haveli Ram al trase deoparte şi-i spuse cum stă povestea cu podoabele care lipsesc, faţa lui se întunecă.

Toată bucuria, toată mândria, toată încântarea pe care o simţise datorită sporirii prestigiului său prin participarea la ceremonia încoronării, în cadrul detaşamentului regimentului – toate acestea au fost înecate ide trista veste a pierderii brăţărilor mele de aur. îi păru cumplit de rău că m-a luat cu el. Pe de o parte îi era frică de ministrul de finanţe – mama – care şi aşa spunea că omul ei e neatent cu bijuteriile şi cu banii, în pe de altă parte era amărât că, având venituri mici, ţim a mult la bunurile adunate cu greu, privându-se de plăceri şi de satisfacerea anumitor nevoi. De asemenea, în ciuda argumentelor pe care le aducea mintea sa logică, era înclinat să atribuie nenorocirea influenţei pe care o avea

asupra mea planeta Saturn, sub semnul căreia se zicea că m-am născut; el considera această tristă întâmplare ca o prevestire de alte necazuri rezervate nouă în viitor.

Dar prestigiul său, pe care şi-l considera sporit fiind unul dintre cei care se cheamă că slujesc în armata maiestăţii sale regelui-împărat, săvârşi adevărate minuni. Mi-am dat seama de asta pentru că, după ce m-a ocărit şi m-a alintat, rând pe rând, obligându-mă să-i înşir toate necazurile îndurate din clipa în care mă pierdusem de el, a şi bănuit, cu mintea lui ageră, cam la cine puteau fi brăţările. împreună cu câţiva soldaţi din detaşamentul cu care venise la festivitate, se înfiinţa la prăvălia argintarului. Găsindu-l pe negustor, îl întrebă dacă îl cunoaşte pe poliţistul care mă lăsase în paza lui. Negustorul auzise, de bună seamă, de chipul brutal în care se fac anchetele la poliţie, dar n-auzise, desigur, de metodele şi mai drastice întrebuinţate de armată când era vorba să fie cineva anchetat. Înainte de a fi apucat măcar să răspundă la întrebare, însoţitorii tatii, soldaţii, au şi tăbărât: pe el. Omul se muie imediat şi, blând ca un mieluşel, se oferi să vină printre poliţişti şi să-l arate pe cel în cauză. El ştia că acel gardian face de obicei serviciu la porţile oraşului. În India, armata se împăunează cu credinţa că este superioară poliţiei, în special datorită faptului că solda ostaşului e mai mare decât cea a poliţistului, iar uniforma acestuia nu-l avantajează de loc din punct de vedere fizic.

În faţa grupului de soldaţi, poliţistul, obişnuit să apere cu multă grijă proprietatea, se dovedi un mare iubitor al adevărului şi al cinstei. El zise că pusese brăţările la păstrare, încredinţându-le unuia din strada cutare, numărul cutare, deoarece se temea să nu le pierd cumva, ştiind doar că sunt atâţia pungaşi, huligani şi cerşetori în Delhi, veniţi acolo cu ocazia încoronării. Atât el cât şi inspectorul local de poliţie ne-au tratat pe toţi ca oaspeţi şi nici în ruptul capului n-au vrut să ne lase să plecăm până ce n-am consumat lapte şi dulciuri pe soco teala lor. Vardistul a fost de o politeţe neasemuită şi s-a

oferit să se ducă singur să scoată brăţările de la negustorul care le păstra. Se pare că din greşeală argintarul şi apucase să le răsucească şi să le taie, ca să le apere de primejdia ruginirii.

— Aurul – l-a asigurat el pe tata – se păstrează mai bine în blocuri mari decât prelucrat în podoabe.

Eu, unul, n-am uitat acest sfat nicicând. De atunci încoace, însă, nu mi s-a mai întâmplat să pun pe mine vreo bijuterie de aur.

Dacă, potrivit horoscopului vieţii mele, întocmit de învăţatul Pandit Balkrishan după numeroase almanahuri astrologice, mă găseam într-adevăr sub influenţa lui Saturn, atunci tata se afla probabil sub influenţa unei planete şi mai ghinioniste, mama sub influenţa unei stele şi mai rele, iar fraţii mei, Harish, Ganesh şi Shiva, sub una din cele mai proaste constelaţii. O serie întreagă! de incidente s-au ţinut lanţ de noi, lovindu-ne atât în parte, cât şi pe toţi membrii familiei. Aparenta perioadă de fericită linişte, de care-şi închipuiau părinţii că s-au bucurat odinioară, nu s-a mai repetat niciodată, cu toate că timp de ani de zile mama a încercat să-l îmbuneze pe Mangal, un spirit rău, dăruind în fiecare marţi untdelemn bărbierului. Pe diavolul cel ticălos, Shukar, căuta să-l câştige de partea noastră invitând la masă câte un brahman în fiecare vineri.

La câteva zile după întoarcerea noastră de la Delhi, tata a intrat deodată în goană în bucătărie, venind din odaia în care stătuse până atunci, potrivit obiceiului său, învelit într-un şal şi citind gazeta. Agitat la culme, şi o anunţă pe mama că s-a întâmplat ceva îngrozitor.

— S-a descoperit o bombă în preajma casei viceregelui – zise el. Se spune că ar fi fost pusă acolo pentru I i ucide sau răni pe englezi… A murit însă numai un soldat indian, care a dat cu piciorul în bombă, crezând că e o minge de fotbal…

— Cine crezi tu că a făcut chestia asta? întrebă mama, aşa, într-o doară, fără să fie cu nimic tulburată.

— Se bănuieşte că a fost pusă acolo de nişte răsculaţi

bengalezi, care se împotrivesc mutării capitalei Indiei de la Calcutta la Delhi. Guvernul crede că există o conspiraţie de mari proporţii, care ţinteşte nimicirea stăpânirii britanice asupra Indiei.

— Aha! făcu mama.

— În ziar scrie că printre conjuraţi se află şi agitatori cunoscuţi încă de pe vremea tulburărilor care s-au înregistrat după aplicarea planului lordului Curzon de dezmembrare a Bengalului. Mai sunt bănuiţi şi membrii organizaţiei Arya Samaj.

— Şi de ce găsiţi că-i atât de grozavă toată povestea asta? întrebă mama liniştită. La i urma urmei, englezii ăştia merită să fie trataţi chiar aşa, că prea s-au îngâmfat de nu le mai poţi ajunge nici cu prăjina la nas! Oamenii ăştia n-au nimic sfânt, şi nici ruşine n-au. Gândeşte-te numai cum i-au măcelărit pe cei din neamul sikh. Tata şi-a pierdut jumătate din pământ când ei i-au răsplătit pe trădători. Ăştia sunt nişte câini care-şi mănâncă stăpânii!

— Ah, eşti o proastă – zise tata, enervându-se. Şantajul acela…

— Va să zică a fost prins un membru al organizaţiei Arya Samaj? întrebă mama.

— Nu, deocamdată au prins numai un bengalez, un oarecare Rash Behari Ghosh – îi răspunse tata. Dar în curând vor aresta şi membrii organizaţiei Samaj.

— Asta nu ne priveşte câtuşi de puţin – zise mama. Nu cumva ai făcut şi tu ce vă?

— Tare eşti proastă – zise tata încruntându-se. Eu sunt preşedintele organizaţiei Samaj din Sada. Şi oamenii ăştia de la munte, sau Chattar Singh şi ceilalţi, caută mereu un pretext ca să mă denunţe sahibilor. Doar ştii cât sunt de invidioşi. N-ar fi imposibil ca ei să otrăvească minţile sahibilor.

— Eu nu văd de ce-i rău să fii în organizaţia Samaj – constată mama. La urma urmei se ştie doar că te-au făcut preşedinte deoarece şi-au dat seama toţi învăţaţii ăia că tu eşti mai rezistent la băutură decât ei. Şi doar niciunul din voi nu face acolo ceva mai rău decât să joace cărţi sau şah

sau să meargă împreună cu alţii să asiste la recitalul de dans al unei curtezane... Să nu crezi că eu nu ştiu ce se petrece acolo...

— Femeie, nu eşti în toate minţile? Organizaţia are idealuri înalte, pe care i le-a făurit întemeietorul ei, învăţătorul Dayanand.

— Băutura şi femeile probabil! îi replică, pornită, mama.

— Ba nu – protestă tata. Învăţătorul Dayanand ne-a determinat să ne întoarcem la înţelepciunea Vedelor. Era un om care avea ceva în cap. Le-a cerut hinduşilor să nu se mai închine la idoli...

— Auzi, ce om nelegiuit!

— Bineînţeles, tu ce era să zici, proastă cum eşti. De unde să ştii tu că el era împotriva superstiţiilor, împotriva căsătoriilor făcute încă din copilărie şi împotriva sistemului. castelor? El dorea ca noi să reînviem gloria străvechii Aryas!

— Şi bănuiesc că mai sprijinea şi îmbrăcămintea de modă nouă, nu? spuse mama, devenind ironică.

Asta ne-a făcut pe noi, copiii, să râdem, pentru că, deşi, cum se înţelege de la sine, nu puteam pricepe tot ce se vorbea, ştiam că funcţionarii engleziţi, când ţineau sfat, purtau guler şi cravată.

— Nu mai băga idei dintr-astea prosteşti în capul copiilor. – zise tata, supărându-se pe mama. Tu ştii că a trebuit să mă alătur lor măcar ca să-mi păstrez rangul în cadrul regimentului şi ca să fiu şi eu printre oamenii cu scaun la cap din bazarul Sadar. La urma urmei, noi ne tragem dintr-un neam umil de arămari şi purtăm de-a pururi semnul neclintit al acestei frăţii. Şi-apoi, ce poate face un om după orele de serviciu, dacă nu să se ducă la vreun club?

— Să-ţi fie de cap, cu toate că ai părul cărunt! zise mama cu asprime. Datorită părului cărunt, toată lumea îţi zice „unchiule” şi poţi să-ţi faci de cap cu băutura în femeile oricât vrei, la adăpostul popularităţii de < ” te bucuri printre indienii învăţaţi şi engleziţi şi printre

negustorii cu prăvălii în bazarul Saclar. Grozav conducător şi-au mai găsit când te-au ales pe tine!

— Nu te prosti – zise tata. Guvernul ne consideră că am fi un cuibar de intrigi şi de revoltă. Ştii doar că şi Lalla Lajpat Rai face parte din organizaţie. Şi chiar şi Ajit Singh, cu faimosul *Pagari Sambhal Ohe Jata*...

Mama începu să cânte în bătaie de joc cântecul *Pagari Sambhal Ohe Jata* – un imn revoluţionar al ţăranilor, care-i cheamă pe bărbaţii ţării să ţină capul sus şi să-şi păzească turbanul, deoarece acesta este în India simbolul demnităţii integrale.

Tata nu-i mai spuse nimic şi se îndepărtă, desperat de lipsa de înţelegere pe care o întâlnea la mama.

În dimineaţa aceea nu şi-a mai făcut obişnuitele exerciţii cu halterele şi a plecat la birou fără să mănânce.

În casă, atmosfera devenise deodată încărcată de tensiunea electrică pe care o stârnise panica tatii.

În după-amiaza aceea s-a întors de la birou plângându-se de friguri şi de dureri de oase. Cinci zile a zăcut la pat.

Într-un fel, boala i-a prins bine, deoarece l-a împiedicat să se mai ducă în oraş şi să se expună bănuielii că s-a consultat cu organizaţia suspectă sau cu vreunul din membrii ei.

Dar înainte de a se fi stins neliniştea tatii privitoare ia urmările atentatului aceluia cu bombe, s-a mai întâmplat ceva care nu l-a lăsat să doarmă, l-a tulburat profund şi a aruncat asupra casei întregi, umbra terorii. Înainte, casa răsuna de ţipetele şi râsetele noastre, ale copiilor, de vocea tunătoare a tatii şi de rugăminţile şi certurile mamei.

Ce s-a întâmplat? Într-o bună zi, nişte afghani au coborât de pe dealurile domoale care-şi încovoaie spinările dincolo de cazarma noastră. Se înveşmântaseră în aşa fel, încât arătau ca o turmă de vaci şi de capre rătăcite, când ceaţa rece se lasă deasupra albiei râului. Această albie desparte cazarma de dealuri. Se spunea că afghanii au legat vreo câţiva soldaţi care făceau de santinelă la corpul de gardă, le-au pus căluş e în gură, au furat şaptezeci de

carabine din magazie şi apoi s-au făcut nevăzuţi printre dealuri.

— Cât de viteji sunt câinii ăştia care-şi mănâncă stăpânii! exclamă mama.

— Nu-i mai lăuda, că s-ar putea să te audă cine ştie cine – o avertiză tata morocănos.

— Ei şi? Cu mine s-au purtat întotdeauna ca nişte fraţi. Eu am trecut şi la miezul nopţii pe sub pod şi ei m-au lăsat în pace, fără să se încrunte măcar.

— Isprăveşte odată, proasto, c-o să te mai audă cineva. Să nu dea Dumnezeu să tragă cu urechea vreun soldat ori vreun sacagiu, că nici nu ştii cum se lăţeşte vorba. Şi nu uita că de nimic nu se teme guvernul mai mult ca de o bombă bengaleză sau de o năvală a triburilor din nord-vest pe meleagurile astea.

— Atunci, ia să-mi spui de ce pun mâna englezii pe pământurile altora? întrebă mama, care nu uitase încă pornirea tatălui ei împotriva uzurpatorilor străini ce dăduseră pământul lui unui văr – trădătorul Harbans Singh.

— Asta e drept – zise tata. Asta e drept că au acaparat pământurile altora. Dar dă-ţi şi tu seama că dacă aşa au început să facă, acum nici vorbă să se lase. şi atâta vreme cât sunt aici le e frică. De aceea e staţionat şi regimentul nostru tocmai aici, în mijlocul acestei pustietăţi pietroase. Şi tot din pricina asta poliţia a făcut pichete de pază pe fiecare petec de drum de la frontieră. Pe vremuri, întreaga regiune era cu mult prea îndepărtată pentru cucoanele albe şi pentru copiii lor. şi abia în ultima vreme au început să mai dea pe-aici.

— Dar ce anume îi sperie aşa de rău? întrebă mama, cu înţelepciunea şi bunul simţ sănătos al ţăranului. Au doar atâţia soldaţi şi atâtea puşti, iar băieţii afghani numai o flintă-două, şi alea întocmite de ei, acasă.

— Tu nu-nţelegi, Sundariai, că ei n-au izbutit niciodată să-i supună pe vaziri, pe mohmanzi şi celelalte triburi – explică tata. Pe lângă asta, lor le e frică şi de ruşi, pentru că ei zic că padişahul ălora râvneşte la ţara noastră

bogată.

— Eu habar n-am de padişahul ruşilor, dar oricum «în I că ei ar putea să dea şi câteva fărâmituri afrizilor şi vazirilor şi vreo câteva zdrenţe acolo, în loc să-i tot îiăituiască şi să-i vâneze. Asta ar trebui să facă aceşti „generoşi" englezi. Se ştie doar că săracii nu atacă decât când îşi înfige foamea colţii prea tare într-înşii, pe când bogaţii îi împilează pe sărmani numai aşa, ca să-şi arate puterea.

— E adevărat că afghanii sunt un popor minunat, dacă li s-ar permite să trăiască ca lumea – încuviinţă tata. Sunt mândri şi capricioşi: acuma scapără de violenţă, acuma se îmblânzesc. Oricum, trebuie să recunosc că sunt prieteni foarte devotaţi şi cine s-a învrednicit să primească din partea lor o caldă strângere de mână poate avea toată încrederea într-înşii. Dar când îţi sunt duşmani e prăpăd.

— Da, sunt duşmani teribili ai englezilor, da' parcă cine nu e? zise mama.

— Dar şi tu, şi eu, şi oricine ştie că ei vor s-o ţie mereu în zâzanii, s-o ţie tot aşa generaţie după generaţie. Şi pe urmă sunt fanatici.

— Ei îşi respectă religia şi de aceea urmează învăţătura sfinţilor – îl contrazise mama. Dar când maharadjahul nostru, Rânjit Singh, i-a cucerit, ei s-au împrietenit cu noi.

— Sunt o gloată înflăcărată şi-i mai scoate din minţi şi felul în care se înveşmântă, cu turbane cu creastă. Şi pe urmă le place să tragă cu arma fără niciun fel de socoteală!

— Da, dar ei ştiu să toarcă şi să ţească o mătase minunată! îl întrerupse mama.

— Haide, haide, ce te-a apucat acuma să-i lauzi atâta! şuieră tata printre dinţi. Pe dealurile astea ne perr desc tot felul de primejdii, parc-am fi într-un viespar. Şi, colac peste pupăză, gen ralul ăla cu capul sec a mai poruncit să facem şi un marş pe o rută complicată! Guvernul englez a vrut să-i impresioneze pe toţi pârliţii, arătându-le că şahinşahul Hindustanului s-a încoronat la Delhi. Şi acuma uită-te că

au stârnit un viespar întreg.

— Atuncea n-au decât să culeagă roadele gâlcevii lor cu afghanii – zise mama, curăţind mai departe lintea.

— Taci din gură! izbucni tata. Sahibii regimentului umblă păziţi de soldaţi înarmaţi şi poartă revolvere la şold. Întreaga brigadă s-a pornit să-i caute pe vinovaţi, tot ţinutul e în panică şi tu vorbeşti aiurea. Te rog să nu te împingă păcatul să pălăvrăgeşti în felul ăsta cu Gurdevi, pentru că aia fără doar şi poate o să te spună lui Chattar Singh.

Dar mama nu se lăsa cu una cu două şi era greu să-i stăpâneşti ardoarea revoluţionară. „Măicuţa” Gurdevi se legase mai strâns de mama după incursiunea oamenilor din tribid afghan, deoarece casa lor era chiar alături de corpul de gardă. De aceea, când a venit pe la noi, mama a stat cu ea la taifas, ba chiar cred că a reînnoit tratatul de prietenie dintre ele, întărindu-l mai ales prin bârfeli pe seama soţiei doctorului Ghaseeta Ram, de la spitalul regimentului.

Tata suferea din pricina acestor stări tulburi mult mai intens decât majoritatea oamenilor. Asta se datora pe de o parte faptului că, mai des decât oricare altul din cadrul regimentului, el venea în contact cu sahibii de la birou deveniţi din ce în ce mai agresivi şi mai prost dispuşi, şi pe de altă parte faptului că în sarcina sa cădea şi citirea noilor ordine care soseau în fiecare dimineaţă de la cartierul general al armatei. Şi apoi, datorită gesturilor sale largi şi amabile, el cultivase prietenia cu afghanii din împrejurimi, în cursul diferitelor perioade de staţionare a regimentului pe graniţă. Lecompunea petiţiile şi scrisorile de care aveau nevoie – o amabilitate pe care ei o răsplăteau trimiţându-ne coşuri cu fructe, ouă proaspete, câte un val de postav sau uneori chiar şi o oaie întreagă, cu prilejul vreunei sărbători de-a lor.

Zile întregi, nolinişti, tata se străduia să găsească vreo urmă de zâmbet pe feţele sahibilor, ca să se asigure astfel că ei nu-l bănuiesc de lipsă de loialitate. Din cauza temerii că cineva – împins fiind de invidie – ar putea să-l

calomnieze, trăia într-o permanentă agitaţie: se temea de oricine ar fi putut să meargă şi să verse în urechile sahibilor venin. De aceea se străduia să-şi strângă cât mai mult legăturile CV diferiţii prieteni pe care-i avea în regiment.

La câteva sute de metri depărtare de casa noastră locuia comandantul indian al regimentului, maiorul

J45

Garka Singh Bahadur, care şedea de obicei în curte, înconjurat de subalterni. Tata trecea zilnic pe la el, să-l salute.

Garka se comporta totdeauna în chip cordial cu tata şi asta datorită faptului că pe vremuri, bazându-se pe calitatea sa de „colonel din umbră", părintele meu l-a ajutat să ajungă repede clin carabinier la înaltul său rang actual. Greoiul militar hindus, a cărui faţă ar fi semănat cu un cap de leu dacă coama nu i-ar fi fost îndreptată sub bărbie, arătând ca un barbişon de ţap, îi rămăsese prieten credincios. Simţind nervozitatea tatii, porunci să fie servit cu lapte fierbinte. Uneori venea chiar şi acasă la noi, pentru a-l înveseli şi a-i da curaj. Ne aducea bani şi bomboane, nouă, copiilor, iar maitnei îi trimitea fructe şi legume.

Întorcându-se de la birou, tata căuta totdeauna să se mai întâlnească cu un om cu trecere, Holdar Surjan Singh, sublocotenentul de intendenţă – un ins atât de gras, încât făcuse nişte ochi mici ca de porc şi, când răsufla, pântecele său uriaş semăna cu nişte foale. Surjan fusese leat cu tata, şi acesta îl numea „vechiul lui camarad". Intraseră în acelaşi an în regiment şi tata îl striga din depărtare, glumea cu el, îl înţepa în joacă cu degetul în burtă şi uneori stăteau la taifas ceasuri întregi. De aceea, el ni s-a arătat îndatoritor, şi faptul că se bucura de o influenţă uriaşă în cadrul regimentului constituia un mare avantaj pentru noi. Totul se întemeia pe simpatia ce o stârnea în rândurile soldaţilor înfăţişarea sa comică. Era foarte popular cu oamenii care se strângeau în jurul său, atraşi de veselia pe care o iradia şi de hohotele sale de râs.

Uneori îl vedeam pe tata stând de vorbă cu învăţatul Jay Ram – preotul-şef al regimentului. Era un om foarte îngrijit, cu faţa rasă… Altminteri, preotul era viclean, ca majoritatea celor din tribul lui, şi totodată un tip destul de dubios. Cine ştie din ce pricină, invidios poate de situaţia tatii, încercase, pe vremuri, să-i micşoreze trecerea de care se bucura pe lângă ofiţerii britanici, încercând tot felul de intrigi cu gradele şi funcţionarii indieni ai regimentului. Unii din aceştia îi purtau tatii pică pe ascuns: ofiţerii indieni, pentru că hârtiile lor nu fuseseră înaintate; funcţionarii engleziţi, pentru că tata era superiorul lor imediat şi, prin urmare, o piedică în calea avansării lor, atâta vreme cât rămânea în slujbă şi nu se pensiona. Dar pentru că până la urmă ei tot de rata depindeau ca să-şi poată face treburile, n-au îndrăznit să se declare pe faţă împotriva lui. Preotul Jay Ram se lăsa uşor măgulit şi renunţa multă vreme la manevrele sale răutăcioase dacă recurgeai la contraintrigi sau dacă îl invitai la vreun ospăţ sau la vreun parastas.

Un fel de seismograf menit să-l facă pe tata să fie liniştit sau tulburat îl constituia comportarea lui babu Chattar Singh, conţopistul intendentului – un „moşu-lică” a cărui faţă era acoperită aproape în întregime de o barbă albă. În ciuda discuţiilor dintre tata şi malma, care se purtau pe ocolite, ca să nu înţelegem noi şi să nu ne înstrăinăm astfel nici de el, nici de Gurdevi, am aflat că Chattar Singh constituia primejdia cea mai serioasă pentru tata, deoarece el aspira la postul de furier-şef al regimentului. Se pare că aştepta doar să se ivească primul prilej favorabil pentru a-l înlătura pe tata. Numai că toată forţa ambiţiei lui Chattar Singh se vedea năruită datorită faptului că poseda în chip cu totul imperfect tainele limbii engleze. Când o vorbea, nimeni nu-l înţelegea, deoarece cuvintele i se rătăceau prin barbă. Englezească tatii fusese mult îmbunătăţită, ba chiar cu totul pusă la punct, prin cursurile urmate cu reverendul James Furber, directorul şcolii misionarilor de la Almritsar. Scria foarte bine în această limbă, deoarece în toate după-amiezile de vară şi

în serile de iarnă îşi împrospăta mereu cunoştinţele citind cărţi englezeşti.

Şi totuşi, Chattar Singh nu înceta să constituie o ameninţare posibilă. Acuma tata încerca să fie cât mai amabil cu conţopistul comandantului gărzii, strigându-l pe numele mic, alintându-l, plecând la plimbare cu el şi vorbindu-i vag de posibilitatea de a se pensiona peste Vreo cinci sau zece ani. Mama o cultiva în mod activ pe soţia lui Singh, mironosiţa de Gurdevi, care uneori

(]

se ţinea la distanţă de ea, întrucât nu numai că îşi însuşise cauza soţului, dar nutrea şi o nemulţumire personală, că nu putea face copii, şi pizmuia pântecele roditor al mamei. Şi totuşi Gurdevi era în vizită cu mama, ba chiar aceste vizite se succedau mai des de când cu incursiunea afghanilor. Din partea ei nu trebuia să avem nicio teamă. Eram în al nouălea cer de fericire, întrucât primeam cu toţii câte „ceva bun” din două surse – şi din cutia mamei, şi din cea a „măicuţei” Gurdevi.

Mai erau şi alţii din regiment care trebuiau cultivaţi ca să nu provoace ostilitate împotriva noastră: era şi-raj Din, armurierul regimentului, pe care tata îl poreclise Tamerlane, datorită faptului că acest fanatic mahomedan, cu barba vopsită cu lemn câinesc, şchiopăta de când căzuse din tren călătorind spre front în cel de-al treilea război împotriva afghanilor; apoi era Hanumant Singh, directorul şcolii regimentale, un tânăr înalt şi grav, al cărui fel distant de a se purta nu făcea prea uşoară întreţinerea unei prietenii şi a unei intimităţi cu dânsul; mai era apoi şi Ghaseeta Ram, un tip de linge-blide, supt şi infect. Venise de la câmpie şi izbutise, dând din coate, să ajungă din laborant de farmacie doctor. De fapt era ataşat la Regimentul 44 de artilerie, însă avea suficientă trecere în cantonament încât să provoace suspiciuni dacă s-ar fi apucat să şoptească unuia şi altuia vorbe potrivnice unui om a cărui popularitate în organizaţia Arya Samaj el o invidia. Şi mai erau şi alte vipere în această lume îngustă în care toţi se străduiau să bage intrigi pentru a se da bine

pe lângă sahibi şi a creşte în ochii lor, că-pătând astfel favoruri şi prestigiu.

Tata se frământa în fel şi chip, gândindu-se la eventualităţile unei descreşteri a prestigiului său pe lângă sahibi; la masă, mai totdeauna discuta aceste probleme cu mama şi tonul său era teribil de grav şi de speriat; începuse să sufere de o adevărată manie a persecuţiei, din pricina căreia zile întregi umbla numai cu faţa încruntată. Aşa se face că ajunsese să se poarte cu noi, copiii, când foarte tandru, când violent la culme.

Tensiunea a mai slăbit într-o oarecare măsură în Ajunul Crăciunului, când la noi acasă a sosit o ordonanţă cu un coş de fructe şi cu o cutie misterioasă, care purta adresa „Lui Groaznicel, Grozavei şi Grăunţei”. Erau trimise de colonelul Longdon, comandantul regimentului.

Bucuria tatii la această surpriză nu mai cunoscu limite. El socotea că fără doar şi poate acest dar constituie un semn al bunăvoinţei „col nelului” faţă de el. Alerga prin curte zâmbind, râzând, izbucnind în strigăte entuziaste:

— Haideţi, băieţi, veniţi să vedeţi ce v-a trimis să-hibul colonel Longdon!

Ganesh şi cu mine am lăsat baltă lecţiile pe care le făceam în odaia de zi şi am alergat într-un suflet la tata, înghesuindu-ne şi îmbrâncindu-ne. Acuma aşteptam, plini de nerăbdare, să se deschidă cutia care ne era adresată mie, lui Ganesh şi frăţiorului Shiva. Când, în sfârşit, s-a desfăcut pachetul, ne-am repezit cu lăcomie asupra lui, fără să mai aşteptăm să fie date la o parte paiele. Numai cu ocări şi porunci a izbutit tata să salveze lucrurile din mâinile noastre. Dar pe noi era greu să ne stăpânească cineva şi, de aceea, sub cuvânt că ajutakn la despachetare, am început să despărţim paiele de conţinutul cutiei.

Curând, printre degetele noastre nerăbdătoare s-au ivit nişte jucării.

Mai întâi şi întâi am dat cu ochii de piesele unui tren mic. Tata l-a învârtit cu cheia şi Ha dat drumul să meargă. Priveliştea m-a încântat atât de tare, încât am început să ţip de bucurie, trezindu-l pe frăţiorul cel mic; apoi a ieşit la

iveală priveliştea minunată a unei păpuşi frumoase, cu faţa trandafirie şi ochii albaştri. Mama mi-a spus că ea reprezintă imaginea viitoarei mele mirese. La auzul acestor cuvinte, am început s-o strâng în braţe nevoie mare şi nici în ruptul capului nu i-am mai dat voie lui Ganesh s-o atingă măcar, dormite să se joace cu ea; în cutie se mai afla o statuetă reprezentând un elefant, o alta reprezentând o cămilă, precum şi o lebădă de ceară.

149

Întrucât aceste lucruri veneau de la zeul zeilor, săhibul „cuinei”, am început mai târziu să ne închinăm la ele ca la moaştele unor sfinţi – sau, în orice caz, nu eram prea departe de practicarea unei asemenea veneraţii. Pe mine m-au încântat atât de mult jucăriile, încât curând era să apară şi reversul medaliei: nu mă mai puteam bucura de loc de ele, deoarece tot timpul mă dondăneam cu Ganesh în privinţa dreptului de proprietate. Bineînţeles, s-ar fi putut să nu existe niciun pic de îndoială în această problemă, întrucât eu eram copilul răsfăţat, marele scandalagiu, „Grozavei”, copilul elegant. Dar de îndată ce am izbutit să le smulg din mâna fratelui meu, a venit mama şi mi-a spus că vrea să le păstreze nevătămate pentru ceremonia specială, legată de ofrandele aduse zeilor. Ea considera că este absolut necesar să îndeplinească acest ritual, pentru ca jucăriile primite în dar să răspândească în casa noastră şi mai multă bunăstare.

— Dă-mi-le mie! Le vreau! Sunt ale mele! strigam eu cu încăpăţânarea unui copil răsfăţat şi încercam să le smulg din mâinile mamei.

— Nu te mai prosti! Stai liniştit şi ai să le capeţi iarăşi, după ceva termina mama ceremonia – strigă tata, încuviinţând planul de sfinţire a jucăriilor. Asta deoarece, în ciuda apartenenţei sale la societatea iconoclastă Arya Samaj, care căuta să reînvie cultul simplu din epoca Vedelor, tata, ca mai toţi hinduşii, nu era un oim cu o credinţă foarte bine pronunţată. El încuviinţa toate ceremoniile pe care le oficia mama şi toate sărbătorile pe care ea le ţinea cu credinţa habotnică a unei ţărănci naive.

Eu m-am dat înapoi, dezamăgit şi întristat, învins tocmai în clipa în care izbutisem să obţin victoria asupra fratelui meu. În această stare de spirit m-am apucat să călăresc pe căluţul de lemn…

În seara aceea, tata s-a liniştit şi s-a înviorat. A pus deoparte „The Civil and Military Gazette" pe care o citea, faţa lui s-a luminat într-un zâmbet de automulţumire, apoi s-a acoperit pe picioare cu şalul alb ca ni tan acasă

— 1* dru mann, astea pe cau dată tuturor duş. xbârfească atât cât or pofti, de partea mea. Şi chiar şi membrii organic… Samaj n-au decât să şi-o păstreze. Eu, unul, am slujit în toţi anii aceştia guvernul şi n-am de gând să trădez pâinea pe care am imâncat-o… Ia să gustăm şi noi din fructele alea…

Şi el privea lacom la coşuleţ, de parcă în viaţa lui n-ar mai fi văzut asemenea bunătăţi. Realitatea este că de fapt el nu-şi permitea decât arareori un asemenea lux; din copilărie fusese întotdeauna ţinut deoparte de plăcerile vieţii, de către o mamă bătrână şi meschină. La rândul lui, fiind un om foarte chibzuit, nu cumpărase niciodată mâncăruri scumpe. De aceea rareori aveam fructe în casă, în afară de cazul când mama se ducea după târguieli şi cumpăra pe un preţ ieftin nişte banane trecute sau când cineva ne făcea cadou câte un coşuleţ.

— Acum aşteaptă niţel – zise mama ieşind din camera ei şi intrând în bucătărie. Eşti nerăbdător ca un copil.

ai; are „med. stră, a Dine lus-4 i acum în mama. Cartea „*j*., evanghelia sec-rugăciuni englezească, şi „cmplar simbolic din *Coran* îşi dădeau întâlnire, sau mai degrabă se înghesuiau una într-alta, gata să cadă de pe tipsie, mai ales că darurile sosite de la bungalow-ul colonelului Longdon erau şi ele puse la loc de cinste pe verandă.

— Ho-ho! Ha-ha! râse tata. Ironia lui fusese stârnită de faptul că mama s-a necăjit pentru că n-a obţinut ceea ce dorea, atunci când s-a rugat de zei. Ia uitaiţi-vă, băieţi! Priviţi! Mama voastră a început să se ţicnească!

Mama părea că nici nu-l bagă în seamă şi, mormăind

rugăciuni şi invocaţii, cădelniţând înaintea icoanelor, deasupra jucăriilor şi fructelor, îşi împreună mâinile şi-şi afundă capul în ele, într-un acces de adoraţiune a zeilor.

— Ha-ha! râse iarăşi tata, pe jumătate încurcat şi pe jumătate răutăcios. S-a scrântit de tot. Se închină în acelaşi timp şi lui Iisus mântuâtorul, şi lui Vishnu, şi lui Krishna, şi *Coranului*, şi *Tapjiului*... Nu e în toate minţile, băieţi. Nu e în toate minţile, zău aşa!

Mama continuă să-şi murmure invocaţiile. Când şi când pălea, tulburată de ironiile tatii, alteori zâmbea intimidată şi stingherită. Apoi, în simplitatea ei jignită, ajunsese aproape să lăcrămeze.

— Nu vrei să-mi dai laptele cald, înainte de a începe rugăciunea? o întrebă tata. Dă-mi, te rog, şi o bucată din cozonacul pe care l-a trimis sahibul. Pe urmă n-ai decât să faci ce pofteşti.

— Bine – răspunse mama obosită. Dar ar trebui să-ţi fie puţină frică de Dumnezeu. Ar putea să se abată asupra ta blestemul cerurilor, pentru că ai îndrăznit să-ţi baţi joc de rugăciunea mea. Dacă propria ta credinţă n-a fost decât un mijloc de a ajunge la cârtaa organizaţiei Arya Samaj, pe care ai părăsit-o după aceea ca un fricos, de îndată ce-ai aflat că acest lucru nu e pe placul guvernului, te rog cel puţin să-i laşi pe alţii să se roage, atunci când doresc!

— Şi tu crezi că procedând aşa eşti religioasă? o întrebă tata. Gum e cu putinţă să te închini lui Vishnu şi în acelaşi timp să împodobeşti cu flori *Coranul şi* pe *Gita*, pentru Ca apoi, cu mâinile împreunate, să te rogi lui mesia Iisus?

— În spatele tuturor acestora este un singur şi acelaşi Dumnezeu – ripostă mama cu vocea nesigură.

— Îmi dai şi mie odată laptele? zise încetişor Ganesh, pentru ca să arate că e de partea tatii. Vreau să mă culc, că nu mai pot de somn.

— Poftim, uite laptele – zise mama, pierzându-şi răbdarea.

În doi timpi şi trei mişcări, turnă câte o porţie de lapte din cratiţă în ceştile late de bronz. Apoi încarcă vreo

câteva farfurii cu fructe şi dulciuri şi le aşează dinaintea noastră.

Tata îşi sorbi laptele, horpăind zgomotos şi timplându-şi mustaţa de caimac. Clipea din ochi şi gâlgâia de râs. Ai fi zis că, cu fiecare îmbucătură pe care o lua

15;]

din bunătăţile de pe masă, îşi afirma triumful asupra duşmanilor.

Mama ieşi din odaie şi trecu în bucătărie.

Când tata termină cu cina, anunţă că se duce la culcare.

Ganesh se strecură în urma lui.

Eu am rămas să mă joc singur cu jucăriile, stăpân deplin pe situaţie.

— Du-te şi tu la culcare, Krishna – mă îndemnă mama cu vocea tristă, înecată de lacrimi.

M-am întors către ea şi am văzut că-şi ascunde faţa în şorţ. „Dar ce s-a întâmplat, mamă?” aş fi vrut s-o întreb. În loc de a articula aceste cuvinte, am izbucnit însă în plâns.

Bănuiam că nu atât dispreţul pe care i-l arătase tata faţă de credinţa ei o făcea să plângă, cât teama pe care i-o inspira. Era probabil convingerea că tatii îi lipsea ceva – prea bine nu ştiam ce anume – dar asta făcea ca adeseori omul să ni se înfăţişeze morocănos şi arţăgos.

— Nu pot dormi fără tine, aşa că te rog vino şi tu – i-am spus.

Între timp mă hotărâsem de partea cui avealm să fiu în această dispută care se ivise între părinţi.

În trecut îl considerasem întotdeauna pe tata ca pe un erou. În schimb de mama mi-era întrucâtva frică, deoarece ea stătea la rugăciune cu ochii închişi şi întreaga ei atitudine era încordată. Mie în aceste împrejurări mi se părea distantă şi detaşată de lume, de parcă nici n-ar mai fi fost mama, ci o persoană urâtă, de pe cealaltă lume. Şi idolii ei aveau un aer prea sinistru. Eu ziceam că sunt umbrele rele ale zeilor, care se îndeamnă să o smulgă pe mama de lângă mine. Acuma însă mă simţeam legat de ea cu o dragoste care era simplă şi neclintită, frumoasă şi

tristă. Am cuprins-o cu braţele pe după gât, în timp ce ea plângea în tăcere. Eu mă lipeam de căldura chinuită a feţei ei oacheşe. Atunci, zeii se făcură nevăzuţi…

Cam în vremea aceasta am început să observ o schimbare evidentă în purtarea tatii faţă de noi toţi.

Întregul său fel de a fi devenise mai aspru şi mai reţinut. Repezea pe oricine îndrăznea să-l contrazică. Poate că adulmecase iarăşi vreo conspiraţie pusă la cale de duşmani împotriva lui sau poate că era vorba, pur şi simplu, de o proastă dispoziţie trecătoare. De unde înainte avea obiceiul ca după cină să stea în tovărăşia noastră, să ne mediteze, ajutându-ne la lecţii, şi să se comporte ca un şef al familiei adunată în jurul vetrei, acum începuse să lipsească seara de-acasă. Sâmbăta şi duminica pleca la Peshawar sau la Amnt-sar, sau îşi lua chiar câteva zile concediu, ceea ce o întrista teribil pe mama. Adeseori la culcare plângea până ce adormea. Iar când tata era cu noi, domnea în toată casa o atmosferă de oprimare tulbure „imprecisă ca un nor întunecos care naşte bubuitul tunetului.

Pe atunci nu cunoşteam pricinile acestei schimbări. Mai târziu cum aflat că ea era în legătură cu atmosfera încordată dintre sahibi şi popor, în urma descoperirii bombei pusă la casa viceregelui. Faptul că tata rupsese în chip brusc orice legături cu viaţa socială a organizaţiei Arya Samaj părea să-l apese cumplit. Şi deşi mai era încă urmărit de teama unor eventuale intrigi care s-ar ţese împotriva lui, era nefericit din pricina restricţiilor pe care trebuia să şi le impună. Societatea ofiţerilor indieni, analfabeţi şi înguşti la minte, petrecerile cu vin şi femei la Peshawar nu constituiau pentru el compensaţii suficiente. Pe lângă astea, el ura micile rivalităţi, meschinăriile şi intrigile oamenilor din armată, mărunţi la suflet, măcar că – de bine, de rău – se deprinsese cu ele.

Acuma îmi amintesc că resimţeam din plin influenţa acestei schimbări ce se produsese în temperamentul l-ai îi pentru că din întâmplare tocmai pe atunci eu cicşteam foarte repede. Deveneatm dintr-un copilaş făzgâiat un elev

harnic şi cunoşteam din plin mulţi piele necazuri legate de acest moment de răscruce în dezvoltarea omului, pe lângă toate celelalte amărăciuni.

De câtăva vreme renunţasem de bunăvoie la situaţia mea de „prâslea” al familiei, în favoarea lui Shiva. Nu numai că frăţiorul îmi plăcea, dar, nefiind acceptat ca tovarăş de joacă de copiii mai mari, ca Ganesh şi prietenii lui, mă jucam cu pruncul şi făurisem chiar un front comun cu el împotriva fratelui nostru mai mare. De asemenea acceptasem fără mofturi interdicţiile – „nu face aşa!”, „aia nu se poate” – pe care mi le impuneau tata şi mama; le acceptasem cu nepăsarea caracteristică a copilului, căruia îi intră poruncile pe o ureche şi îi ies pe alta. Acceptasem credinţele, prejudecăţile şi preferinţele pe care le cultivase tata, datorită experienţei sale personale, pe care, deşi el era tare departe de anii propriei sale copilării, ne poruncea şi nouă să le adoptăm, deoarece voia să ne ajute să ajungem ca şi el când om fi oameni mari.

De asemenea, acceptasem şi codul familiei, care stabilea că trebuie să aducem cu toţii o contribuţie pozitivă la sporirea prestigiului tatii, prin fapte demne de familia noastră – socotită un model de onorabilitate şi respectabilitate. Acuma ştiam să recit paragrafe întregi din *Gita*, repetându-le papagaliceşte după mama. La şcoală învăţam foarte bine.

Ceea ce însă nu puteam suferi era faptul că tata abuza de forţa sa şi ne ocăra de câte ori se întâmpla să-i încălcăm într-o cât de mică măsură voinţa capricioasă. În casa noastră, aceasta era legea nescrisă a autorităţii părinteşti, care, aplicată, se presupunea că ajută la creşterea noastră rapidă.

Mi-aduc aminte de ziua în care tata m-a bătut prima dată. Furasem un fruct bun şi savuros de mango dintr-un coş adus în dar de un soldat întors de curând din permisia pe care o petrecuse acasă, în inima dealurilor Kangra. Sugeam, foarte fericit, din fruct, ascunzându-mă în fundul grădinii de zarzavat, rânduită de tata în spatele casei. Deodată, ai mei şi-au dat seama că nu sunt în casă. Când

tata a venit să mă caute şi m-a descoperit, am izbucnit deodată în plâns. El s-a năpustit asupra mea şi mi-a tras câteva palme zdravene, pentru dubla crimă de a fi plâns la apropierea lui şi de a fi furat mangoul. Mi-a rămas întipărită cu litere de foc în amintire antipatia puternică pe care am resimţit-o în urma acestei brutalităţi. Şi poate că bătaia cumplită rje care am primit-o atunci să mă fi făcut să-i păstrez în veci un sentiment de ură – aceasta e o latură a firii mele. Poate că ea a contribuit în mare măsură să mă schimbe în rebelul neînduplecat de mai târziu, poate ea a făurit în copilul răsfăţat şi încăpăţânat care eram pornirea, precoce dezvoltată, spre supărare şi tristeţe. În orice caz, în afară de instinctele pripiilor ani ai vieţii, această întâmplare ridicolă a făcut să ţâşnească pare-se în mine lava violenţei, care a clocotit ca un vulcan activ în tot timpul copilăriei, până ce întreaga mea viaţă a devenit un şir de erupţii neîncetate.

Prima dată când a izbucnit acest vulcan, a fost o zi memorabilă pentru mine, din pricina sentimentului de nedreptate care a determinat criza. Într-o dimineaţă, când îmi închideam ghiozdanul ca să plec la şcoală, tata m-a rugat să chem bărbierul; acesta venea în fiecare zi, înainte de plecarea tatii la birou, să-l radă, dar în ziua aceea nu-şi făcuse încă apariţia.

— Am să-ntârzii la şcoală – i-am spus eu majmei, deoarece mi-era frică să vorbesc direct cu tata în asemenea momente grele.

— Du-te şi fă ce ţi s-a spus, porcule – îmi strigă deodată tata.

Eu am făcut mutre, temându-mă că, ducându-mă să-l chem pe bărbier, aş rămâne mult în urma lui Ganesh în drumul spre şcoală. Asemenea porunci – să facem drumuri şi comisioane – executate tocmai când ne pregăteam de masa mult aşteptată, aveau de cele mai multe ori ca urmare întârzierea la şcoală. Mama întârzia totdeauna cu gustarea de dimineaţă – *pe* de o parte pentru că era prea exigentă cu dereticatul – (roabă pe care o făcea înainte de a se apuca de pregătit micul dejun – şi pe de altă parte

pentru că îndeobşte nu avea de loc noţiunea timpului. Din această pricină, în minţile noastre se năşteau imagini cumplite cu privire la bătăile pe care riscam să le mâncăm de la învăţător. Aceste imagini nu erau de altfel cu nimic mai prejos de realitatea înspăimântătoare a loviturilor de băţ în dimineţile geroase. Ganesh se deprinsese cu pedepsele, pentru faptul că era şcolar mai vechi. Eu însă, după primirea celor câteva bătăi, ajunsesem să fiu stăpânit de ideea unui destin nenorocit care mă urmărea. Atât de adânc mi se strecură în suflet această idee deprimantă, încât numai închipuindu-mi că aud vâjâind bastonul învăţătorului prin aer, şi mă şi rjodideau lacrimile.

— Să-ndrăzneşti numai să nu mă asculţi! strigă tata, legănându-şi trupul uriaş, lucind de sudoare în urma executării exerciţiilor cu halterele. Scoală-te şi pleacă! urlă el şi mă lovi cu sandaua de lemn.

Auzindu-i glasul aspru, am şi început să suspin. Când m-a lovit, am început să urlu.

Fireşte, tata şi-a pierdut răbdarea văzându-mă aşa de plângăreţ şi mi-a tras o palmă usturătoare.

— Dar ce Dumnezeu am făcut, ca să mă baţi în halul ăsta! am strigat cu glasul ascuţit şi plin de amărăciune, ca să-mi atrag mila mamei.

Numai că ea în clipa aceea era prea speriată de tata ca să mai intervină. Temându-mă de o nouă lovitură, mi-am luat repede ghiozdanul şi am alergat afară, fără să mai mănânc.

Bineînţeles, fiind închis în corsetul dependenţei care în mintea mea, încă lipsită de spirit critic, părea să justifice pedeapsa pe care o primisem, m-am dus foarte ascultător să-l chem pe bărbier.

În inima mea însă ardea mocnit furia aceea care e trăsătura copilului neputincios, dar încăpăţânat. Eu, unul, eram convins că dreptatea e de partea mea. Nu trecuse nici măcar o săptămână de când primisem o bătaie pentru că întârziasem la şcoală. Şi nu era vina mea că întârziasem, pentru că nici atunci mama nu pregătise la timp mâncarea.

— Şi răul de taică-meu m-a bătut! strigam eu. Ticălosul! Nu pot să-l sufăr! Nu pot să-l sufăr! mai bine să moară 1

Cu asemenea gânduri în minte, pe jumătate exprimate, pe jumătate înăbuşite, alergam încălzit şi transpirat, când ghinionul a făcut să mă împiedic de un bolovan de pe potecă. La prima senzaţie a loviturii am ocărit piatra, dar am continuat să merg vreo câţiva paşi. Uitându-mă jos, am văzut că-mi curge sânge din degete. Am ţipat deodată, nu atâta din pricina durerii, care, de altminteri, încă nu-mi trecuse, cât datorită faptului că m-am speriat la vederea sângelui.

Aşezându-mă în ţarină şi ridicându-mi piciorul, am început să sug sângele din rană, aşa cum îmi spuseseră alţi băieţi să fac. Era o superstiţie că nu trebuie să pierzi nicio picătură de sânge, pentru că-ţi pierzi puterea.

— Aoleu, mămucă! Valeu, mamă! plângealm eu văzând că şuvoiul de sânge nu se opreşte.

Praful şi pietricelele pe care le-am înghiţit împreună cu sângele mi-au dat un gust rău în gură, aşa că am început să scuip în toate părţile; n-am mai plâns, dar m-au podidit suspinele.

Suspinând mereu, am avut timp să meditez iar mohorât la nedreptatea pe care mi-o făcuse tata. S-a ridicat în mine un nou val de ură, când mi-am amintit că de nenumărate ori îl rugasem să-mi cumpere o pereche de ghete englezeşti, dar el pretindea că n-are bani. Rezultatul a fost că întrucât nu voiam să port pantofi de modă indiană, trebuia să umblu desculţ. Dar din pricina asta mă rănisem de câteva ori.

Am continuat, totuşi, să merg şi, după ce am îndeplinit cu sfinţenie porunca tatii şi l-am trimis pe bărbier la noi acasă, am pornit măi departe către şcoală. Eram cu totul convins de dreptatea mea, în timp ce umblam în lumina puternică a soarelui care se înălţa. Şi totuşi încrederea începu să-mi scadă pe măsură ce străbăteam peisajul pustiu în care numai vrăbiile ciripeau, iar câte o cioară solitară croncănea nepăsătoare, fără

tealmă de învăţători.

Ajungând în curtea şcolii, bătăile puternice ale inimii Itoarseră din mine toată vlaga. Astfel deveni inevitabilă primejdia ca Trilok Chand, învăţătorul clasei a dorm primare, să-mi dea pedeapsa prescrisă de severele şcoli indiene din vremea aceea pentru copiii care lipsesc sau întârzie.

Într-adevăr, învăţătorul se arătă mai furios ca oricând, la încercarea mea de a mă scuza:

— Tatăl meu, funcţionarul…

— Copilul lui taică-su! O fi taică-tu cine o fi, poate chiar s-ajungă şi comandant-şef, dar pe mine nu mă interesează dacă tu nu corespunzi – ţipă învăţătorul.

După aceea îmi dădu cele trei lovituri obişnuite, cu nuiaua de mesteacăn care se rupsese toată în urma corecţiilor severe aplicate pe trupurile băieţilor timp de atâtea luni de zile…

Câteva zile am umblat ca un câine bătut – umilit de faptul că fusesem pedepsit şi acasă şi la şcoală. Nu aveam curajul să dau ochii cu nimeni, fiind convins că mi se citea pe faţă starea de umilinţă şi de înjosire în urma celor ce suferisem. Tristeţea părea să devină climatul firesc al universului meu. Se părea că nu mai am niciun loc către care să mă îndrept şi niciun om căruia să-i pot destăinui povestea mea tristă, întrucât soldaţii şi ceilalţi oameni în toată firea din lumea de afară rar dacă-i băgau în seamă pe copii. Şi chiar atunci se slujeau de ei mai mult ca de nişte jucării sau ca de nişte mici tovarăşi cu care puteau din când în când să schimbe o vorbă sau o glumă. Băieţii cei mari îşi alegeau tovarăşi de joacă de vârsta lor şi îi lăsau în afara distracţiilor pe ţâncii de teapa mea. Se temeau ca, în focul jocurilor lor violente, vreo lovitură primită de un copil de vârsta mea să nu-i stingherească sau să aibă neplăceri de pe urma întâmplării. Mi se atrăsese atenţia să nu mă duc prea des la „măicuţa” Gurdevi, deoarece mama spunea că nu vrea „ca noi să povestim unele lucruri şi să dăm pe faţă ceea ce am auzit în casă”. Simţeam că n-o să mai fiu niciodată fericit, sau cel puţin nu înainte de a fi

ajuns mai mare, mai voinic şi mai înalt.

În desperare de cauză, mă duceam singur în sala de gimnastică a regimentului, veşnic goală, clar bunele, barele, paralelele, caprele şi trambulinele erau prea înalte pentru mine. Mă jucam ca un pluton imaginar de soldaţi la instrucţie, şi o făceam cu multă râvnă, până oboseam. Atunci mă întorceam dezgustat, cu trupuşorul meu rotofei incapabil să alerge repede şi deci la fel de prăpădit în propriii mei ochi, ca şi în ochii băieţilor mai mari. În asemenea împrejurări aveam o faţă care, văzută în oglinda bărbierului, părea acoperită cu pete, ea şi cele de pe obrazul turtit al lui Ganesh. Aveam mâinile cu mult mai butucănoase şi picioarele mai diforme decât ale lui Sohanlal, fiul furnizorului regimentului. Băiatul acesta era cam de vârsta mea, dar purta haine frumoase, de croială englezească, mergea la şcoală cu tricicleta şi căpăta câte o arma în fiecare zi, drept bani de buzunar, pe care să-i cheltuiască în recreaţie.

În taină, nădăjduiam şi mă rugam ca, prin cine ştie ce minune, să mă trezesc deodată, într-o bună zi, gata crescut, un băiat mare, înalt şi îndrăzneţ, a cărui tovărăşie să fie dorită de toţi băieţii mai mari din preajma regimentului. Aşa se întâmpla de pildă cu John Long-don, fiul sahibului „cornel”, care ieşea zilnic la plimbare condus de o guvernantă şi de o ordonanţă ce-i purtau de grijă. Toată lumea căsca gura la el, admirându-l din depărtare, întrucât cei care îl supravegheau interziceau cu stricteţe orice contact şi orice legătură între măreţul fiu al sahibului şi zdrenţăroşii copii ai băştinaşilor. Trăgeam nădejde că voi ajunge să port un şorţ frumos ca al lui şi să scap de bătaia de cap a mersului la şcoală, aşa cum era el lipsit de această grijă, întrucât avea un profesor acasă. În general, visul meu era să ajung un filfizon elegant ca un sahib. Dar acest miracol nu s-a întâmplat. În schimb, a trebuit să învăţ lecţia aspră care spunea că toate strălucirile vieţii erau rezervate doar sahibilor din L-ai Kurti – partea englezească a cantonamentului – iar toate degradările, oamenilor din regimentele de băştinaşi. Eu umblam

învăluit într-o aureolă de autocoimpătimire, atenuată uneori prin izbucniri de entuziasm fizic. Vai de băiatul al cărui lai-i este un simplu slujbaş plătit de guvern!…

Şi apoi s-a întâmplat şi altceva, ceva mult mai serios I mai îngrozitor. Din nou s-a tulburat pacea sufletească

ÎI I

fica unui copil indian a tatii, şi cu ea s-a dus de râpă şi liniştea din casa noastră.

Într-o bună zi, tata ne-a adus vestea că în timp ce lordul Hardinge, viceregele, străbătea cu trăsura străzile Delhiului, cineva, de la fereastra unei case, a zvârlit într-însul cu o bombă. Sahibul vicerege a fost rănit la picior, iar un însoţitor osmorât. Deşi nu s-au putut descoperi făptaşii crimei, guvernul era acum convins că ea a fost comisă de membrii unei conspiraţii destul de răspândite, pe care poliţia o bănuia răspunzătoare şi de punerea unei bombe la casa viceregelui.

Tata pretindea că guvernul avea bănuieli că toţi sau cei mai mulţi dintre conjuraţi aparţineau focarului de intrigi pe care-l constituia Arya Samaj. Zicea că sahibul maior Carr, care era aghiotantul regimentului, l-a chemat la el în dimineaţa aceea şi l-a întrebat dacă e membru al societăţii Arya Samaj. Când a mărturisit că a fost membru al societăţii, sahibul maior i-a cerut să rupă orice legătură cu asociaţia aceea trădătoare, dacă vrea să-şi păstreze slujba.

Acum a început şi mama să fie tulburată şi, la rândul nostru, ne-am întristat şi noi şi ne-am simţit mâhniţi din pricina ei. Noi auzeam tot ce vorbeau părinţii, dar nu prindeam înţelesul cuvintelor.

Tata a încercat s-o asigure că sahibul aghiotant a fost foarte de treabă şi că de fapt nu are de ce să se teamă. Totuşi, el se întreba ce au de gând să facă sahibii.

— Dar de ce nu pot ci să sufere organizaţia Samaj? întrebă mama.

În scara aceea, tata rămase mai târziu în bucătărie şi, cu aerul că-şi destăinuie toate necazurile, ne-a povestit că guvernul leagă acest incident de o agitaţie de proporţii mai

mari, sprijinită de Partidul Congresului, o organizaţie mult mai vastă decât Arya Samaj. De asemenea ne-a mai spus că ei aruncă vina pe Tilak din Bombay şi pe un om numit Hardyal, care locuieşte la Delhi, dar studiază la Lahore. Acesta ar fi fost cică în Anglia cu câţiva ani în urmă, având o bursă din partea guvernului. renunţat însă la bursă şi a spus autorităţilor că nu vrea să profite de învăţăuunt dacă majoritatea compatrioţilor lui nu se pot bucura de tot atâta învăţătură câtă primeşte el. S-a întors acasă şi a început să ţină conferinţe în oraşul Lahore, îndemnând poporul să înlăture stăpânirea britanică printr-un boicot general. A izbutit să atragă de partea sa mulţi elevi, printre care şi pe un locuitor al Punjabului, numit Dina Nath, şi pe un bengalez numit Chatterji. El personal a plecat în America, dar ceilalţi doi, cu învăţătorul Amir Chand, cu Rash Behari, un funcţionar de la Societatea Forestieră din Dehra Dun, şi cu nişte studenţi au răspândit manifeste antiguvernamentale, spunând că *Gita*, *Vedele* şi *Coranul* sunt unanime în recomandarea uciderii duşmanilor ţării noastre. Poliţia nu a izbutit să stabilească amănuntele exacte, dar susţinea că aceştia ar fi fost oamenii care au aruncat bombele.

— Bine, dar tu de ce să te temi, că doar nu te-ai mai dus pe la sediul organizaţiei – zise mama, încercând să-l încurajeze pe tata.

Ea nu izbutea să înţeleagă prea limpede faptul că soţul ei, o persoană credincioasă, cu respectul legilor şi atât de mândru de rangul la care ajunsese, cu toate că se trăgea din comunitatea arămarilor, ar putea fi învinuit de ceva, mai ales că încetase să se mai ducă la Arya Samaj.

— Autorităţile îi suspectează pe toţi oamenii învăţaţi – îi spuse tata – deoarece toţi participanţii la răscoale şi conspiraţii se trag din sânul claselor cu ştiinţă de carte: avocaţi, funcţionari, studenţi. Toţi aceştia sunt suspecţi, şi asta cu atât mai mult când se întâmplă să fie şi membri ai organizaţiei Arya Samaj.

— Ei bine, atunci autorităţile astea sunt ticăloase – zise mama cu glasul plin de indignare şi supărare. Eu n-aş

tiraniza atâta poporul. Iar în ceea ce te priveşte, nu cred că ai de ce să fii atât de speriat. Încearcă să fii şi tu bărbat, ca tatăl meu, Surma, din neamul Sikh, Öftre niciodată nu s-a dat bătut, măcar că pierduse pă… fiul 1

Tata, însă, care după cel dintâi atentat se speriase m'lup îngrozitor, nu şi-a putut ţine firea. Era veşnic!" n-ii de perspectiva trimiterii în faţa Curţii Marţiale.

Îi*

Şi asta datorită îndeosebi faptului că ştia cum acţionează lingăii servili, cu spinarea permanent plecată. Aceştia au mers până acolo, încât l-au pârât, şoptind la ureche sahibului aghiotant că e membru al organizaţiei Samaj, şi erau în stare să-i însceneze cine ştie ce mârşăvie. El a rupt absolut orice legătură cu Arya Samaj şi cu prietenii de la oraş şi a început iar să stea acasă seara, umblând de colo-colo, încordat şi tăcut, de parcă ar fi fost gata oricând să izbucnească într-un acces de furie cumplită.

Nici nu mai e nevoie să spun care erau sentimentele noastre, ale copiilor, în această atmosferă: pentru noi, totul era o legendă sinistră, destul de îndepărtată, care prindea un chip real datorită doar înfăţişării încruntate a tatii. În afară de asta, mai vedeam şi poze ale atentatului prin ziarele cu care ne jucam. Ne mai concretiza imaginea şi un portret al lordului Hardinge, viceregele, apărut într-un calendar al librăriei Mushi Gulab Singh et Co., pe care îl vedeam agăţat pe peretele camerei noastre de zi.

Curând după aceea, într-o zi, ne-a sosit vestea că o bandă de afghani l-a răpit pe şeful gării din Rawalpindi şi a fugit cu el. Se mai zicea că afghanii au cerut o sută de mii de rupii ca preţ al răscumpărării ostatecului. Fără plata acestei sume nu voiau să-l predea.

Tata redactase adesea scrisori şi documente pentru afghani, ori de câte ori aceştia avuseseră prilejul să vină la tribunal sau să ceară concesii din partea guvernului. Ba fusese chiar invitat la adunările sau sfaturile triburilor. Tocmai de aceea era neliniştit ca nu cumva sahibii să creadă că el ar avea vreun amestec sau măcar cunoştinţă

de această răpire a şefului gării din Rawalpindi.

Mama încerca să-i arate că întrucât şeful gării era hindus, din aceeaşi castă cu noi, tata nu putea în niciun caz şi bănuit că a conspirat cu afghanii care l-au răpit. Totuşi această logica nu l-a liniştit pe tata. El trăia într-o teamă continuă de intrigi care s-ar ţese împotrivă-i şi era convins de lipsa totală de încredere a sahibilor în orice băştinaş aflat în slujba lor. Singura circumstanţă atenuantă în această situaţie era faptul că persoana răpită nu era un englez sau o englezoaică, aşa cum se întâmpla de obicei, ci chiar un indian. Dacă ar fi fost răpit un sahib sau o memsahib, imediat după afacerea cu bomba aruncată împotriva lordului Hardinge, guvernul ar fi pus aceasta în legătură cu larga conspiraţie împotriva sa, pe care o bănuia a se fi răspândit în întreaga ţară. În cazul acesta, guvernul ar fi trecut la represiuni severe împotriva băştinaşilor.

Aşa cum stăteau lucrurile, autorităţile îşi simţeau totuşi stăpânirea profund ameninţată în India de pe urma faptului că afghanii au îndrăznit să vină în plină zi şi să-l răpească pe acest funcţionar din Rawalpindi. Oraşul nu se afla pe graniţă, ci în inima ţării, în Punjab. Era cu deosebire plină de primejdii îndrăzneala de a pleca cu el, fără teama consecinţelor, ca să nu mai vorbim de faptul că mergeau până acolo, încât cereau şi un preţ de o sută de mii de rupii, pentru răscumpărare.

Ofiţerii care comandau brigăzile aflate pe frontieră au poruncit tuturor trupelor din subordinele lor să pornească într-un marş de-a lungul marii şosele principale.

— Dar ce rost are ca soldaţii să pornească la drum pe marea şosea principală, când e foarte probabil că afghanii l-au dus pe şeful gării undeva în inima dealurilor? întrebă mama, vădind o înţelepciune căreia nu i se putea opune nimic.

— Guvernul vrea să facă o demonstraţie de forţă, pentru ca să impresioneze poporul cu puterea sa – îi răspunse tata.

— N-au decât să-şi zăngăne ei armele puterii ca pe

nişte ulcioare sparte. Nimeni n-o să se lase impresionat… – îi replică mama.

— Lasă că ai să vezi tu!

— Da, am să văd ceea ce o să fie de văzut – răspunse mama sceptică. Am să văd cum uniformele soldaţilor se prăfuiesc din ce în ce mai tare.

Desfăşurarea evenimentelor i-a dat dreptate mamei. Marşurile neîncetate de-a lungul şi de-a latul marii şosele principale n-au dat niciun rezultat, afară doar de faptul că i-au distrat foarte mult pe copii. Armamentul soldaţilor s-a umplut de un strat gros de praf şi nici măcar ţârlâiala fanfarelor diferitelor regimente nu putea să alunge chinul soldaţilor, care erau obosiţi şi pe care îi dureau cumplit picioarele… în schimb, nici urmă de şef de gară. Atâta doar că pe pereţii oraşelor Peshawar şi Nowshera s-au lipit afişe cu noi revendicări: afghanii au ridicat preţul răscumpărării la suma de două sute de mii de rupii.

Eu mi-am dat mai târziu seama că mândria născută din stăpânirea pământului constituie un simţământ ciudat, deoarece îl orbeşte pe stăpânitor, îi ia minţile. Guvernul era într-atât de înstrăinat de popor, încât nu cunoştea de fel realitatea şi i-a trebuit foarte multă vreme ca să-şi dea seama că simplele marşuri demonstrative pe şoseaua principală n-o să-i determine pe afghani să predea persoana răpită. Abia când suma fixată drept preţ al răscumpărării a fost ridicată la cinci sute de mii de rupii, a hotărât guvernul să înceapă cercetări cu adevărat serioase.

De-abia atunci diferite unităţi ale armatei au început să cutreiere în sus şi în jos colinele şi câmpiile provinciei de la frontieră, şi s-au trimis expediţii până în mijlocul Vaziristanului.

Câteva companii din regimentul tatii, o forţă destul de serioasă, sub comanda maiorului Garka Singh, au pornit în cantonament pe platoul dealurilor Buner, dincolo de albia secată a râului din vecinătatea casei noastre. Din acest cantonament se trimiteau zilnic patrule care să iscodească prin cotloanele şi viroagele munţilor şi să

răscolească satele, pentru a da de urma funcţionarului răpit.

Uneori, tata ne lua cu el la plimbare, când se ducea în vizită la maior. În afară de fantezia copilărească înşelătoare, datorită căreia mi-am făurit ideea că iau parte la o primejdioasă expediţie cercetăşească cu prilejul vizitelor noastre în tabără, am învăţat să cunosc şi să iubesc coloritul în veşnică schimbare al acestor dealuri.

De la auriul dimineţilor aburite, când le zăream până departe în zare, pornind chiar din spatele grădinii fără pomi, în care soarele răsărea ca o uriaşă floare albă, trecând apoi prin polifonia limpede şi străvezie de cafeniu, stacojiu şi arămiu, datorită mâniei soarelui puternic de amiază şi după-amiază, seara, când treceam printre ele, dealurile păreau a fi marginile petalelor fine ale unor boboci de rodii înfloriţi. Vai, şi Cât de întunecată şi stranie era ameninţarea lor în ceasul în care apusul le făcea semn să se cufunde în faldurile odihnitoare ale nopţii!

Maiorul Garka Singh ne trata pe noi, copiii, cu fructe uscate şi cu lapte cald, ne dădea şi carne friptă în frigare deasupra focurilor de tabără. În acelaşi timp, whisky-ul gâlgâia adesea în gâtlejurile oamenilor mari, ajutându-i să înghită mai uşor fripturile scoase din frigare. Totul aducea cu un mare picnic.

Şi întrucât tabăra a durat timp de aproape trei luni, am ajuns să cunosc potecile întortocheate ale colinelor şi să apreciez arta desluşirii acelor constelaţii ciudate – ciupercile care se ascund în iarba rară de pe luncile râului. În mine s-a născut gândul tainic că multe lumi or mai fi dincolo de potecile bătute ale cantonamentului! Şi ce picioare zdravene îţi trebuie ca să urci dealurile şi săistrăbaţi văile! Şi ce violentă era lumea largă dinafară casei noastre, răsunând de ţipetele şi strigătele aspre ale soldaţilor şi de zgomotul sutelor de focuri de armă, zgomote ce se răspândeau de la diversele poligoane de tragere, rânduite între munţi pentru exerciţiile soldaţilor.

Atât de tare m-au fermecat dealurile împurpurate şi comorile pe care le ascundeau – departe de puterea de

cuprindere a simţurilor şi minţii mele – încât adesea îmi îndreptam picioarele către potecile ce duceau la fortăreţele interioare, înfricoşat de ideea de a merge prea departe şi totuşi ispitit să stăpânesc pământul, cu sufletul atras de mişcarea plantelor bătute de vânturi.

Aceste aventuri s-au curmat într-o bună zi, când s-a anunţat că şeful gării din Rawalpindi a fost predat i. hv i matorului provinciei de frontieră, după ce li s-au plătii afghanilor drept preţ al răscumpărării o sută de mii de rupii. Mintea mea de copil a fost cuprinsă de o mare admiraţie pentru îndrăzneala afghanilor, când s-a aflat că, în loc să-l ducă în ascunzişurile din inima Waziristanului, banditii stătuseră liniştiţi timp de luni de zile, împreună cu prizonierul lor, la Attock, sub podul de pe râu-l Indus, în timp ce sute de soldaţi făcuseră marşuri în sus şi în jos pe marea şosea principală. Mie mi s-au părut încă şi mai minunaţi aceşti oameni când am aflat că au negociat revendicările cu privire la preţul răscumpărării trimiţându-şi şeful, fără niciun fel de apărare, la însuşi guvernatorul provinciei.

Odată terminată aventura, se părea că s-a pus capăt pentru totdeauna temerii de sahibi. Până şi copiii mici, de vârsta mea, au început să-şi bată joc de soldaţi, pentru că au trebuit să se declare învinşi de o mână de afghani, care au avut curajul să înfrunte guvernul britanic!

Dar în lumea noastră, nenorocirile nu vin niciodată singure.

Întâmplarea a făcut ca, nu mult după atentatul cu bomba săvârşit asupra lordului Hardinge, să dispară din casa noastră o lingură de argint. Era tocmai lingura de argint cu care fusesem hrăniţi cu toţii în copilăria noastră sau, ca să spun aşa, tichia de mărgăritar cu care ne născusem. Prin urmare, nu avea numai o valoare sentimentală pentru mama, ci şi o valoare reală sau, cum s-ar zice, o valoare de proprietate familiară, moştenită de la înaintaşi.

Când se pierde ceva într-o casă, se zice că întâi trebuie să-ţi răscoleşti propria locuinţă. Iată de ce, din tru-

ntâi, mama a pornit să cerceteze, în chip riguros, întreaga casă. A luat toate taoamurile şi uneltele de alamă, de bronz, de aramă şi de argint la bucătărie şi le-a frecat bine cu mâinile ei şi cu cenuşa din cuptor. Zicea că, cine ştie, s-ar putea să dea de lingura aceea, ascunsă pe undeva într-o cratiţă sau într-o oală. Apoi a întors cu susul în jos toată mobila din casă, paturi şi scaune, ulcioare şi funduri de lemn, covoare şi rogojini, le-a scos pe toate în curte, de parcă ar fi dereticat de primăvară. Şi totuşi lingura de argint n-a căzut de nicăieri. Pe urmă a dat jos, bucată cu bucată, toate lemnele care erau stivuite într-un colţ al curţii. S-au făcut apoi săpături chiar şi la temelia casei, în locul unde mama ţinea ascunse bijuteriile de teama hoţilor, al căror număr se înmulţea din pricina proastei situaţii economice. Dar toate au fost în zadar: nu s-a putut găsi lingura de argint. Parcă ai fi căutat un ac în carul cu fân – asta însemna să cauţi o lingură de argint într-o casă ca a noastră.

Dar aşa cum se întâmplă în asemenea prilejuri, după ce ţi-ai cercetat toată casa, începi să cauţi un hoţ.

Oricât de ascuţită la minte şi de ageră era mama în felul ei de a judeca firea oamenilor, îi era greu să arunce bănuiala asupra vreuneia din persoanele care veneau în casa noastră, veşnic plină. În orice caz, n-a putut face asta privindu-i drept în faţă. Pe copii însă îi poţi fireşte cicăli cu tot felul de întrebări curioase, fără să te temi că s-ar putea simţi jigniţi în demnitatea lor. De aceea, pe toţi prietenii mei i-a întrebat dacă n-au văzut o lingură de argint, lingura cu care am fost noi hrăniţi, în pruncie. Dar nici vorbă nu putea fi să sugerezi cuiva printr-un cuvânt sau printr-un gest sau măcar prin cea mai mică mişcare a pleoapelor ideea că bănuieşti pe vreunul dintre oamenii maturi care ne vizitau casa că ar fi luat lingura de argint.

În faza aceasta a situaţiei s-a luat legătura cu învăţatul Balkrishan, ajutorul de preot al regimentului.

Potrivit tradiţiei, învăţatul Pandit Balkrishan putea să ghicească tainele cele mai ascunse din inimile oamenilor, să dezlege toate misterele, să-ţi facă horoscopul nu numai

pentru viaţa aceasta, ci şi pentru zece încarnări ale vieţii viitoare şi, bineînţeles, putea să identifice toţi hoţii. Asta în afară de treburile sale zilnice sau obişnuite, în calitate de supraveghetor al rugăciunilor de dimineaţă şi de seară, de maestru de Ceremonie la naşteri, morţi şi căsătorii şi de oaspete de… are la toate ospeţele, în special la cele date cu prilejul parastaselor făcute strămoşilor morţi. La aceste îi ilivităţi se împărţea mâncare, şi Balkrishan primea o bin în parte din felurile gătite, în calitate de reprezentant al mortului pomenit la acel parastas. Prin urmare, tocmai la Balkrishan m-a trimis mama ca să obţin anumite informaţii cu privire la lingura de argint.

— Mama m-a trimis să vă spun că la noi în casă s-a pierdut o lingură de argint – am ciripit eu, fără să fac prea mult zgomot.

Învăţatul Pandit Balkrishan era aşezat pe scaunul de lotus de pe podeaua curată, unsă de curând cu bălegar, înaintea sa, pe strălucitorul altar, se afla o căsuţă de păpuşi, unde erau fixaţi diferiţii zei de alamă la care se închină oamenii aparţinând religiei noastre. Unii stăteau în picioare, alţii jos. Unii erau goi, alţii în haine viu colorate şi împodobiţi cu poleială ce imita argintul şi cu ornamente de sticlă pe cap.

— Ssst! Ssst! îmi şopti un credincios deosebit de pios, care se afla acolo.

Dar învăţatul Pandit Balkrishan, un omuleţ grăsuţ, cu barbă albă şi cu obrajii împurpuraţi, îmi zâmbi binevoitor şi, invocând numele mai multor zei, mă mângâie pe cap, mă binecuvântă şi mă rugă să stau jos, în timp ce el se retrase într-o cămăruţă dindărătul perdelei de mătase.

La picioarele estradelor de dedesubtul zeilor se aflau diferite scoici, care, puse la ureche, reproduceau vuietul mării şi pe care tare aş fi dorit să le folosesc şi eu, cum le folosea Balkrishan, drept trâmbiţe cu care chema credincioşii la vecernie şi utrenie.

Preotul reveni curând. Aşezându-se lângă mine, întinse un inel magic de nichel, pe care-l ţinea între degetul mare şi arătătorul mâinii drepte. Mi-a spus să

închid ochiul drept şi să privesc cu stângul printr-o găurică foarte mică a inelului în sticla care slujea drept sigiliu.

— Spune-mi ce vezi? mă întrebă preotul.

I-am urmat întocmai porunca. La început n-am văzut nimic. Apoi din sticla ceţoasă s-a ivit imaginea unui bărbat cu o mătură în mână.

— Un gunoier – i-am spus.

— Vezi pe undeva lingura de argint? întrebă învăţatul.

— Nu – i-am spus eu foarte emoţionat.

Pandit Balkrishan a scuturat inelul, în timp ce continua să invoce numele zeilor recitind diferite versuri magice. Gura lui fără dinţi era ascunsă pe jumătate în nimbul bărbii colilii. Apoi îmi ordonă:

— Priveşte din nou şi spune ce vezi.

M-am uitat din nou, foarte emoţionat şi încântat că pot să privesc diverse imagini printr-o găurică atât de mică, de parc-ar fi fost un caleidoscop în miniatură. După o clipă s-a ivit o grădină, cu glastre de flori rânduite ca în bungalow-urile sahibilor de pe drumul către oraşul cel mare, apoi un sacagiu mahomedan, cu o eşarfă de piele de capră.

— Un sacagiu într-o grădină.

— Dar lingura o vezi pe undeva? mă întrebă el iar.

M-am uitat cu atenţie, cercetând toate colţurile întunecoase din spatele ghivecelor cu flori, dar n-am putut vedea nicăieri lingura.

— Nu.

Atunci Pandit Balkrishan scutură iar inelul fermecat şi zâmbi, în timp ce şoptea mai departe acele vorbe fără noimă, printre gingiile sale goale. Apoi făcu din cap un gest care însemna că mă îndeamnă să privesc din nou. Parc-ar fi fost un bătrân care se joacă din plictiseală cu un copil.

Eu eram mai mult decât nerăbdător să privesc din nou la aceste minunăţii. Mă întrebam cum e cu putinţă să obţii aceste imagini mărite, cu vederea amănunţită a unei grădini, prin găurică inelului acela cu pecete. Mi-am

concentrat toată atenţia ochiului stâng asupra inelului.

De data aceasta am văzut o clădire mare, pe care se afla o cioară.

— Văd o cioară pe o casă – am spus eu.

— Dar lingura o vezi pe undeva? m-a întrebat iar Kalkrishan.

— Nu – i-am răspuns. Preotul a frecat inelul de halatul de pânză care-i în I uni şalele şi l-a pus apoi într-o tabacheră mică... id mereu, fără pauză. După care aduse altă tabacheră, luă o priză de tabac pe arătătorul noduros al mâinii drepte, o trase pe nas şi închise ochii.

Mă simţeam singur şi speriat acolo, în templu, întrucât ceilalţi credincioşi plecaseră. Mă speriau şi ochii închişi ai învăţatului, şi ochii zeilor, care păreau că mă privesc.

Dar nu trecu mult şi preotul se apropie de mine, vorbindu-mi:

— Spune-i mamei tale că o să găsească lingura pe pragul casei voastre, în prima noapte cu lună plină, dacă făgăduieşte să o dăruiască templului.

Am alergat într-un suflet acasă şi i-am comunicat acestea mamei, explicându-i pe larg ce am văzut prin gaura inelului fermecat – mai întâi pe gunoier, apoi pe sacagiu şi, în sfârşit, casa cu cioara.

Făcându-şi o părere proprie, mama puse să fie percheziţionat gunoierul care venea în casa noastră dimineaţa. Bătrânul Lakha, tatăl lui Bakha, slujise în casa noastră ani de zile, dar se supuse fără murmur, ba chiar propuse să se facă percheziţie şi la el acasă, dacă doreau părinţii mei acest lucru.

Întinzându-şi cercetările pe propria ei linie de urmărire, dar bizuindu-se după cât se pare pe cele văzute prin inelul fermecat, mama puse să fie percheziţionat şi sacagiul brahman care venea să ne aducă apă de la puţ şi ne curăţa uneltele din casă. Şi totuşi lingura de argint întârzia să apară.

Mama, însă, sceptică şi nesigură, începu să dea firimituri de pâine tuturor ciorilor care veneau să se aşeze

pe casă şi le tot adresa diferite rugăciuni şi îndemnuri ca să arunce lingura noastră în preajma casei, în prima noapte cu lună plină. Ciorile croncăneau sfidând-o şi ocărând-o, supărate de acuzaţiile ei, măcar că nu se sfiau să se repeadă hulpave la pâinea dulce pe care dânsa le-o oferea.

— Mama voastră s-a scrântit – zise tata, când o văzu ce face.

Ea, însă, avea o încredere oarbă în ceea ce ghicise şi prorocise învăţatul Balkrishan. Ceea ce o necăjea eră numai gândul că, găsind cândva lingura, va trebui în s-o dăruiască templului. Or, ea n-avea puterea să ia o hotărâre: trebuia să adreseze preotului un mesaj prin care să-l asigure că ar fi fericită dacă zeii i-ar accepta modestul dar al lingurii – sau nu e locul să facă acest act? Mintea ei era chinuită de îndoieli, presupuneri şi vagi previziuni. În cele din urmă n-a mai putut suporta ideea chinuitoare că s-ar putea ca lingura să fie la un pas de dânsa şi să n-o poată recăpăta: dacă era în mâna lui Dumnezeu şi nu putea să o ia decât dacă promitea că o va da zeilor, atunci n-au decât s-o ia zeii. Aşa că i-a trimis vorbă preotului prin mine că dacă o va găsi, cu dragă inimă o va dărui zeilor.

După ce a făcut acest legământ, în prima noapte cu lună plină am găsit lingura de argint pe pragul casei, înăuntrul antreului. Conform legământului, lingura a fost înapoiată templului.

După cele câteva luni de tăcere apăsătoare care domnise în casa noastră, tata a încetat să mai fie aşa de încordat şi viaţa din curtea noastră a început să-şi ia cursul normal, trepidant. Mai în fiecare săptămână, echipa de hochei pe iarbă a regimentului nostru susţinea un meci cu echipa vreunui alt regiment din brigadă. Aceste meciuri se desfăşurau în cea mai mare parte pe tăpşanul de lângă popota ofiţerilor, pe malul râului Kabul, acolo unde acesta curge paralel cu marea şosea principală. Tata se ducea de multe ori să arbitreze aceste meciuri, şi când era bine dispus ne lua şi pe noi. Alteori, când se arăta rece şi morocănos, ne furişam şi noi în urma lui. În zilele în care

pacea şi buna înţelegere înfloreau în casă, aveam din plin posibilitatea de a profita de orice prilej de vagabondaj. De curând ne trecusem examenele, eu cel de clasa a doua primară, iar Ganesh de a treia. Se apropia vacanţa de vară, când porunca oficială era să nu ne atingem de cărţi şi, cu toate că nu prea aveam voie să ne îndepărtăm prea mult de casă, mai extindeam cu de la noi putere autorizaţia din zilele blânde, pentru a ne înfiinţa, fără multă frică, la aceste meciuri de hochei.

Asemenea vizite la cei din preajma popotei ofiţerilor şi a bungalow-urilor îngrădite ale sahibilor, unde se afla terenul de hochei, erau pentru noi foarte interesante, în afară de celebritatea tatii, de care ne bucuram – şi care se răsfrângea şi asupra noastră când îl vedeam alergând de colo până colo cu fluierul în mână – ne bălăceam în apa şi mai strălucitoare pe care o constituia prezenţa elitei brigăzii: sahibii în haine civile, sosiţi pe motocicletele şi în docarele lor, împreună cu soţiile lor elegante, care purtau pălării mari de pai.

Sahibul „col nel” Longdon, un bătrân înalt, care comanda regimentul tatii, obişnuia, deşi nu asista prea des la aceste meciuri, să ne zâmbească şi să facă uneori conversaţie cu noi. Se străduia, fără prea mult succes, să vorbească în limba punjabă, pe care însă o cam stâlcea. Când nu urmărea prea atent partida, ne dădea veşti despre copiii lui, pe care-i trimisese la şcoală în regiunea dealurilor şi, cu o generozitate regească, ne strecura fiecăruia în palmă câte o rupie.

Maiorul Carr, aghiotantul cel saşiu al regimentului, care purta un obiect de-a dreptul fascinant pentru mine – o sticlă potrivită la un singur ochi, cel stâng, fără să fie susţinută de nimic – şi care avea întotdeauna un trabuc gros, nelipsit, în colţul gurii, mă lua uneori pe genunchi şi, amuzând în cel mai înalt grad privitorii, îmi dădea să trag un fum, care imediat mă făcea să mă înec, să mă roşesc la faţă şi să tuşesc gata să-mi sparg plămânii.

Din când în când mai vorbea cu noi şi câte un alt sahib, sau vreo memsahib ne zâmbea binevoitor.

Ofiţerii indieni, subofiţerii şi soldaţii aşezaţi în scaune aliniate priveau meciul. Când constatau amabilitatea cu care se purtau sahibii, deveneau teribil de impresionaţi, deoarece în ochii lor era o onoare cu totul deosebită să primeşti măcar răspuns la salutul dat englezilor. Şi când colo, ei ne alintau ca pe copiii lor. Ca şi cum exemplul superiorilor lor le-ar fi dat un imbold, şi ei făceau caz de noi.

Bineînţeles, în felul ăsta am ajuns să fim teribil de îngâmfaţi.

Eu chiar am devenit obraznic nevoie mare şi mi se părea că n-ar fi cine ştie ce ispravă dacă te-ai duce la vreunul din sahibi şi ai începe cu el o conversaţie, atâta vreme cât nu e de faţă sahibul Cunningham, surdul. Aveam chiar curajul să mă duc până la locul unde se afla, după terminarea meciului, tata, împreună cu gradele superioare. Sau ceream de la bucătărie o sticlă de sifon. Ca de obicei, bucătarul destupa sticlele înspumate de şampanie şi de bere. Îmi stabilisem şi un drept de prioritate faţă de toţi ceilalţi băieţi ai regimentului asupra croselor de hochei rupte în timpul meciului, pentru că, după ce m-au văzut bătându-mă pe burtă cu sahibii, mă înălţasem enorm în ochii băieţilor-ostaşi. Căci ei priveau din depărtare la personajele sus-puse care beau băuturi colorate, spumoase, şi pălăvrăgeau pe limba zeilor.

Tata, când mă admira, când mă ameninţa, sxjunându-mi să nu îmi mai iau asemenea libertăţi. Totul depindea de felul cum socotea el că se află văzut de către sahibi într-un anumit moment, dacă nu cumva se simţea căzut în dizgraţie. Dar groaza cumplită pe care sahibii o inspirau poporului – măcar că ea se transformase la tata într-un fel de atitudine respectuoasă, datorită faptului că venea tot timpul în contact cu mărimile – era la ceilalţi amestecată cu o adevărată veneraţie.

Această exagerată stimă dicta tuturor precauţie, îngrijorare şi respectuoasă tăcere faţă de sahibi. Bineînţeles, tata ne atrăsese totdeauna atenţia să nu venim la birou decât după plecarea sahibilor sau, dacă aveam de

transmis un mesaj important, să intrăm în vârful picioarelor şi să nu vorbim niciodată tare, ci doar în şoaptă. De asemenea, el ne interzisese în mod categoric să ne apropiem de popota ofiţerilor sau de bungalow-urile sahibilor. Întrucât însă părea stăpânit de un puternic sentiment de umanitate, pe lângă disciplina pe care o învăţase, ne dădea voie să acceptăm o mângâiere sau un zâmbet condescendent, dacă vedea că e vorba doar de gestul unui om mare faţă de un copil. Sentimentul său de mândrie provocat de favorurile care ni se făceau îl îndemna să ne acorde şi el anumite liberi taţi, pe care altfel le-ar fi sancţionat cu ocări sau chiar cu vreo palmă.

Noi am remarcat destul de repede că există o nepotrivire între încântarea pe care i-o produceau succesele noastre în societate şi atitudinea sa obişnuită de tăinuire a acestui sentiment, precum şi obligaţia pe care ne-o impunea de a ne ţine în umbră, pentru ca nu cumva să-i supărăm *pe* sahibi. Era dovada unei anumite inconsecvenţe din partea lui şi, în limitele bunei purtări pe care o deprinsesem datorită unei creşteri extrem de severe, noi făceam, totuşi, ce voiam, salutându-i pe sahibi, uneori cu o oarecare nepăsare copilărească de drăcuşori şi râzând de îndată ce ei întorceau spatele. Când şi când ne mai rătăceam prin grădinile lor şi şterpeleam câte un buchet de trandafiri roşii. Alteori ne duceam la Mohamed Din, bucătarul, şi veneam acasă cu o franzelă mare, englezească, pe care o mâncam cu toţii.

O oarecare schimbare în bine în cadrul vieţii destul de monotone a cantonamentului o aducea întotdeauna sosirea unui om ciudat, care în faţa noastră, a copiilor, căpăta un aer legendar. Se numea Dumbri şi avea obiceiul să se învârtească de colo până colo câteva zile în şir prin cazarmă, ca un fel de strigoi spectaculos.

Era un bărbat înalt şi sfrijit, cu un nas roşu, vulturesc, cu faţa trandafirie. Avea umerii de-a dreptul pătraţi, însă trăsătura lui cea mai deosebită, aceea care ne speria şi ne încânta totodată, de îndată ce apărea, o constituia uniforma pestriţă pe care o purta: cămaşă kaki,

turban albastru şi pantaloni lungi roşii. Toate acestea erau din petice şi zdrenţe colorate. Purta mole-tiere roşii, iar picioarele sale uriaşe erau încălţate cu pantofi indieni. Toată îmbrăcămintea asta era evident întocmită din resturile hainelor aruncate pe care i le dăruiau soldaţii ca unui fachir ce era. Lucrul cel mai!

minunat – lucrul extraordinar – era puşca de lemn pe care bătuse în ţinte monede din mai toate ţările lumii. Zicea că le adunase de pe la sahibi, în decursul I turneelor anuale pe care le făcea pe la toate cantonamentele Indiei.

— Dumbri! Dumbri! Hei, a venit Dumbri! strigau soldaţii când îl vedeau.

Îl salutau cu râsete şi glume, în timp ce copiii se ţineau cârd după el, abia aşteptând fiecare să pună mâna pe puşca lui şi să-i cerceteze toate monedele.

Dumbri răspundea la toate saluturile acestea luând deodată poziţia de drepţi şi strigând:

— Strângeţi rândurile! Prezentaţi arm! Pe loc repaus!

Executând propriul său ordin, ridica puşca pe umăr, îi pocnea patul cu o palmă răsunătoare, care speria vrăbiile şi ciorile, şi o ţinea în faţa lui cu o mişcare rigidă, aşa cum făceau soldaţii la sosirea vreunui sahib pe terenul de paradă.

Pentru aceste fapte extraordinare, el aştepta o răsplată potrivită cu mijloacele şi poziţia socială a persoanei pe care o acosta – un arma de nichel de la un soldat, o monedă de argint de opt armaşi de la vreun plutonier, o rupie de la un ofiţer indian şi cel puţin cinci rupii de la un ol iter englez.

Dacă pii. nana a cos tată astfel îi mai dădea, şi câte o (oală, pe lângă bani, atunci în mod automat el începea să repete un exerciţiu de baionetă, însoţit de ţipete puternice şi sălbatice – o parodie exagerată a exerciţiilor cu saci pe care le făceau soldaţii în fundul sălii de gimnastică.

În această fază a exhibiţiilor, publicul încerca să-l alunge sau să-l convingă cu mult tact să cânte unul din cântecele englezeşti pe care le avea în repertoriu. Primind aceste îndemnuri, el căsca larg gura, parcă ar fi fost

porţile iadului, şi din gâtlej îi izbucnea parodia vreunuia din marşurile soldaţilor englezi, ca de pildă „E un drum lung până la Tipperary” sau vreun cântec popular al muntenilor din tribul Dogra.

De îndată ce lua bani de la cineva, se apuca să repete diferite părţi ale unui exerciţiu cu puşca, pentru ca să-i stoarcă omului şi mai mulţi bani. Părea că îşi pune toată energia şi tot sufletul în acest exerciţiu, strigând şi înroşindu-se la faţă, şi transpirând în timp ce îşi demonstra îndemânarea, în aşa fel încât maimuţăreala lui devenea un spectacol destul de macabru şi de neplăcut.

— Pe loc repaus! Drepţi! Stâng, drept, stâng! Sting, drept, stâng!

În aer răsunau strigătele sale ascuţite, până ce se aduna lumea. Atunci scuipa în palme şi, ţinându-şi strâns puşca de lemn, începea:

— Fii bărbat! Datoria unui bărbat este să ucidă!

aiura el, făcând spume la gură. Faţa lui trandafirie se împurpura şi întregul trup înţepenea în rigiditatea atacului brutal. Dacă inamicul rezistă sau contraatacă, loveşte-l în cap cu patul puştii, trage-i un picior în burtă şi doboară-l la pământ. Apoi înfige-i baioneta în pântece, adânc, adânc. Dar scoate-o afară, ca să fii sigur că inamicul este străpuns şi că o să sângereze până la moarte. Un-doi-trei! Porneşte! …

Apoi executa mişcările potrivit poruncilor pe care şi le dădea singur.

Soldaţii râdeau de se stricau, auzind şi văzând această parodie foarte exactă, cuprinzând tocmai formulele folosite de sergenţii şi de plutonierii care îi instruiau. Pe noi, copiii, ne amuza teribil toată scena şi îl consideram pe Dumbri cel mai mare „gen ral” din lume, pentru că ne învăţa cum să atacăm. Numai micuţul Bitti părea tare speriat de aceste mişcări şi ţipa cât îl ţinea gura.

— Uite, bea nişte ceai – îl îndemna pe Dumbri câte un plutonier, ca să-i distragă atenţia.

Dar nu era sigur dacă acesta va accepta să înceteze

spectacolul său nebunesc şi să bea ceai, sau va porni mai departe în căutare de bani. Nimeni n-ar fi putut să spună ce curs vor lua capriciile unui fachir.

Gradaţilor din regiment le plăcea Dumbri şi giumbuşlucurile lui şi îl dădeau de exemplu timp de luni de zile pentru calităţile sale de soldat. În felul acesta căutau să-i impresioneze pe răcani. În afară de asta, mai născoceau tot felul de poveşti şi legende cu privire la faptele sale de arme în diferitele războaie în care se zice că ar fi luptat.

— Este fiul unui general englez, făcut cu o mamă afghană – zicea unul dintre ei.

— Este sfântul şefilor de trib din teritoriul Mohmand.

— A dat mâna cu padişahul rege George la festivităţile încoronării de la Delhi – te informa altul cu multă bunăvoinţă. L-am văzut chiar eu când dădea mâna cu el.

— Dar atunci de ce umblă în ţoalele acelea peticite, ca un cerşetor, dacă e într-adevăr cineva? întreba câte un recrut.

La întrebarea asta nu putea răspunde nimeni. Şi amintirea lui Dumbri se stingea încet în ceaţa uitării care învăluia pământul şi făcea să pară că toţi şi toate au un loc în această lume a noastră, oricât de nebună şi de absurdă ar fi, până ce Dumbri îşi făcea din nou apariţia în anul următor, ca să stârnească la viaţă regimentul înecat într-o existenţă monotonă şi somnolentă. Parodia sa stranie şi brutală asupra eroismului avea acest dar.

Când şi când se întâmpla ca tata să ne ia să facem o plimbare după-amiaza până la podul de pontoane de pe Lunda – numele dat râului Kabul la Nowshera, deoarece este o apă rea, capricioasă şi stranie în sălbatica sa trecere către confluenţa cu râul Indus la Attock.

Mie îmi plăcea să alerg pe potecuţa care trece prin albia secată, dincolo de şcoală şi de depozitul de lemne, până la bazarul Sadar şi la podul de bărci. Mergeam alături de tata, sporovăind fără încetare şi punându-i tot felul de întrebări. Încercam un sentiment de mândrie şi de

forţă datorită faptului că puteam fi văzut mergând astfel alături de tata, pe care-l saluta toată lumea. Asta cu atât mai mult cu cât poteca nu mai ducea către închisoarea pe care o reprezenta şcoala, ci către libertatea Oraşului colorat şi bălţat, cu case de cărămidă, cu străzi înguste, pline de mulţimi nesfârşite de afghani. Era! H.urască îmbrăcămintea lor, cu tunici lungi de pânză aspră, cu şalvari largi cât nişte saci, cu turbane nu prea ordonat legate, cu jachete de catifea ieşită de soare. Erau şi o mulţime de negustori din Punjab, care se obişnuiseră cu portul şi cu felul de a vorbi al oamenilor de la frontieră şi care căpătaseră şi ei o înfăţişare tot atât de sălbatică. Mai erau şi soldaţi indieni din brigadă şi câţiva soldaţi britanici, cu bereta pusă şmechereşte peste frizura îngrijită. Umblau doi câte doi, făcând să strălucească bastoanele lor cu minerul de argint, sau se postau în faţa magazinelor de haine, sau se strecurau prin cartierul prostituatelor.

Salutând prieteni şi cunoştinţe şi fiind salutat de oameni, schimbând câte o vorbă ici, în mijlocul aglomeraţiei, şi oprindu-se colo, într-un colţ, ca să stea de vorbă pe-ndelete cu un soldat sau cu un gradat care-i cerea vreun hatâr, dar nu îndrăznea să se arate la biroul de la cazarmă al tatii sau pe la casa noastră, râzând şi glumind, tata ne conducea dincolo de bazar. Treceam pe lângă un azil de leproşi, pe lângă şiruri de tarabe cu fructe, ai căror stăpâni vindeau cu multă zarvă şi reclamă bucăţi de trestie de zahăr – pline de muşte, de altfel; treceam pe lângă cerşetori care cereau cu glas plângăreţ un ban, dezgolindu-şi rănile infectate de muşte. Mergeam către marea şosea principală, unde turmele de măgari stârneau nori de praf, întunecând vitrinele magazinelor în stil englezesc, în care erau expuse borcane înalte cu bomboane de mentă, bomboane cu fructe, prăjituri, plăcinte şi ciocolată.

Râul era prea repede şi prea primejdios pentru înot. Lumea se scălda doar cu prilejul vreunei sărbători, timp în care se învârteau prin apropiere bărci de salvare, gata să

intervină şi ajutându-i pe cei luaţi de curent. Dar tatii îi plăcea să stea jos şi să se aerisească în una dintre sutele de bărci care susţineau podul îngust, pentru pietoni, dintre bazarul Sadar şi vechiul sat Nowshera.

Pe mine mă obsedau diferite probleme legate de acest râu: de unde vine şi încotro se duce. În această perioadă a vieţii mele eram dispus să leg fiecare lucru de un altul şi să caut o justificare pentru toate. Sufeream de o adevărată foame de cunoştinţe şi de beţia posesiunii tuturor elementelor. Tata mi-a explicat că e vorba de apa de ploaie care vine prin afluenţi din regiunea dealurilor şi de zăpada topită în munţi. Mi-a mai spus că râul se varsă în fluviul Indus şi în cele din urmă în mare.

La vârsta aceea, trecea un timp foarte scurt între căutarea unor justificări emoţionale şi acţiunea propriu-zisă. Bineînţeles, numai cât mi se pomenea cuvântul mare, şi aş fi fost gata să mă dezbrac şi să mă arunc în apă. Dacă mi se spunea că nu ştiu să înot şi că râul este adânc, iar marea încă şi mai adâncă, încercam să dovedesc că eu m-aş putea evapora prefăcându-mă într-un nor chiar pe drum şi m-aş putea întoarce sub forma aceea exact în locul de unde pornisem, dacă se întâmpla vreo nenorocire. Tata reuşea totuşi să-mi distragă atenţia şi, în orice caz, Ganesh, cel tăcut şi cuminte, mă ţinea de reverul hainei, împiedicându-mă să mă arunc în vreo aventură desperată, în necunoscut. Acuma mă muncea dorinţa să ştiu cum se mişcă apa şi de ce, dacă toate fluviile se varsă cu atâta grabă în mare, ea nu se revarsă, înecând întreg pământul. Tata mă lămurea că într-adevăr a fost un potop uriaş pe lume, acum multe mii de ani, şi că o mare parte a pământului care se află astăzi acoperit de mare a fost altă dată uscat, şi dimpotrivă.

Expresia aceea „o mare parte a pământului” mă lăsa nedumerit. Eram speriat şi umilit. Îmi spărgeam capul ca să pot înţelege şi afla tot, fără a-l mai necăji pe tata cu prea multe întrebări, ca nu cumva să-mi spună deodată: „Haide, acuma stai jos şi lasă-mă în pace!”

Numai că eu nu mă puteam mulţumi cu ceea ce

aflasem şi am continuat, cu o urmă de teamă în glas:

— Tată, de ce sunt aşa de multe lucruri pe lume? Cine a făcut lumea asta? De ce nu e cu putinţă să afli tot?

Tata n-a făcut altceva decât să zâmbească văzându-mă atât de nerăbdător şi cu o fire atât de năvalnică. M-a mângâiat plin de afecţiune, într-un fel care îmi dovedea i e încântat de copilul lui. Era bine dispus în ziua

1 B1

aceea şi s-a oferit spontan, fără să-l fi rugat noi, să ne cumpere un pepene de la un fructar afghan, care stătea în mijlocul pieţei deschise de lângă marea şosea principală.

Tot timpul cât a durat tocmeala, noi, copiii, aşteptam plini de încântare. Urma să primim profitul celui ce se tocmeşte, sub forma pepenaşului suplimentar pe care adeseori îl dădeau fructarii gratis. Eram nerăbdători să-l ducem acasă, pentru a i-l face cadou micuţului Bitti. Tata era destul de rezervat, pe de o parte pentru că trebuia să facă o oarecare cheltuială, iar pe lângă asta se vedea obligat să aleagă unul din fructele cele mai nesigure de pe lume. Cu pepenele nu poţi şti niciodată cum stai: uneori poate fi dulce ca mierea, iar altă dată te pomeneşti că e un castravete fără gust, dacă nu cumva ai ghinionul să nimereşti unul cu gust de revent sau sare amară. Tata se pricepea destul de bine să-i aleagă şi de aceea tot suna pepene după pepene cu încheietura mâinii drepte, de parcă ar fi încercat nişte ulcioare de lut să vadă dacă sunt ceramică arsă sau nu. După aceea a condus tocmeala cu atâta măiestrie, încât a izbutit să ia pepenele cu jumătate din preţul cerut de negustor şi să capete în plus nu numai un pepenaş pentru Bitti, ci trei, aşa că fiecare dintre noi avea câte unul drept jucărie. Mă simţeam cum nu se poate mai mândru şi mai fericit că am un asemenea tată.

În zilele acelea de libertate, în care scăpasem de ameninţarea continuă a nuielei învăţătorului, începusem să îndrăgim căldura şi avantajele unei lumi mai blânde, căutând adesea scăpare în orice trăsnaie care oferea farmecul unei aventuri îndrăzneţe. Aşa nechibzuiţi şi îndrăzneţi peste măsură cum eram, nu ne mai era teamă

de nimic, nici de pământ, nici de cer, nici de poliţişti şi nici de soldaţii de gardă.

Într-o dimineaţă, după ce au şoptit o mulţime împreună, Ganesh şi cu Ali, care se luptau din greu cu şcoala, întrucât nu aveau o memorie aşa de bună ca a mea şi care prin urmare mai chiuleau din când în când de la ore, m-au primit şi pe mine la sfatul lor. tainic şi mi-au propus s-o ştergem cu toţii de la cursuri şi să ne ducem în porumbiştile de pe malul râului Lunda.

— Nu ne-am făcut temele, frăţioare – se rugă Ganesh de mine, devenind deodată foarte umil. Şi dacă mergem la şcoală, o să mâncăm bătaie. De altfel şi tu ai întârziat. Ia uită-te, soarele s-a urcat sus de tot pe cer! Ai să mănânci şi tu bătaie pentru întârziere, dacă nu cumva şi pentru altele. Aşa că mai bine vino cu noi şi o să-ţi dăm nişte coceni de porumb.

O clipă am şovăit între teama de a merge la şcoală şi conştiinţa vinovăţiei pe care mi-o dădea ideea chiulului. Dar purtarea plină de atenţie a băieţilor mai mari părea să-mi deschidă perspectiva primirii în lumea jocurilor lor şi, pe lângă asta, cocenii de porumb păreau să fie un lucru foarte palpitant.

— Am să-ţi dau o mulţime de poame – zise Ali în acest moment, pe un ton afectuos. Cunosc eu un tufiş cu fructe roşii, pe care nu l-a atins încă nimeni.

Acesta a fost pentru mine elementul convingător, aşa că m-am hotărât să merg cu ei.

După ce am rătăcit prin diferite părţi ale albiei vechi şi secate a râului, zburdând, strângând pietricele frumoase, urcându-ne în pomi după fructe, umplându-ne poalele şi buzunarele cu poamele roşii coapte, căutând cuiburi de păsărele, ne-am strecurat în porumbişte şi ne-am aşezat jos într-un luminiş. Eram încălziţi şi asudaţi, aşa că ne-am apucat să mâncăm fructele pe care le strânsesem. Apoi am adunat cele mai bune boabe de porumb pe care le-am găsit şi am căutat un mijloc de a le coace. Numai că niciunul dintre noi n-avea chibrituri şi oricum era destul de primejdios să faci focul într-un lan

uscat.

În timpul aventurilor din acea dimineaţă şi pe când mâncăm fructele strânse de noi, eram fericiţi şi uitasem complet de existenţa şcolii. Acuma însă, când nu mai aveam nimic de făcut, niciunul din noi nu se mai simţea la largul lui şi începea să ne surprindă nerăbdarea, dorinţa de a trece timpul mai repede, pentru ca i ne putem duce acasă. Partea grea era cum să facem să potrivim momentul plecării cu ora la care se închidea şcoala. Dacă ne întorceam acasă prea devreme, puteam să stârnim bănuieli. Pe de altă parte însă nu puteam nici să ieşim la drum şi să întrebăm pe cineva cât e ceasul, pentru că s-ar fi putut întâmpla să ne vadă vreun soldat şi să ne spună părinţilor.

Ne-am uitat la soare, ca să măsurăm timpul după drumul pe care îl străbătuse din zori, dar n-am izbutit să facem o apreciere corectă. Atunci ne-am strecurat pe rând până la marginea porumbiştei şi am început să privim la poteca ce ducea de la şcoală la cazarmă, pândind să vedem dacă nu cumva se întorcea acasă vreunul din ceilalţi băieţi de la regiment.

După un timp de obositoare încordare, în care ne-am dat seama din ce în ce mai mult că riscăm să intrăm în vreun bucluc dacă ne întâlnim cu o ceată mai mare de băieţi, am dat cu ochii de Rehmat, fiul armurierului, care se întorcea singur spre casă. Ne-am grăbit să-l ajungem din urmă şi să-l atragem de partea noastră, mituindu-l cu nişte porumb, ca nu cumva să sufle o vorbă când o ajunge la cazarmă.

Dar tocmai când ieşeam din Ian, proprietarul ariei, un afghan care se afla acolo din întâmplare şi trăgea cu praştia în vrăbii, ne-a zărit şi a început să alerge după noi.

Porumbii ascunşi prin cutele tunicii şi prin pantaloni, ca să-i ducem acasă, de împiedicau mişcările şi curând începură să cadă pe jos.

Ali şi cu Ganesh au fugit într-un suflet, s-au strecurat dincolo de drum, în partea mai îndepărtată a lanului, şi s-au făcut nevăzuţi; dar pe mine picioarele nu m-au dus prea

departe şi am fost prins.

Ţăranul m-a legat burduf şi m-a trântit jos, în praf, lângă patul lui de vară. Eu am început să ţip, închipuindu-mi că are de gând să mă ucidă.

Îmbujorat de spaimă, asudând şi suspinând, zăceam acolo, fiind absolut sigur că mi-a sunat ceasul din urmă. Niciun fel de rugăminţi din partea lui Rehmat nu l-au putut îndupleca pe afghan să mă elibereze.

Dar Ganesh şi cu Ali se grăbiseră să ajungă la biroul tatii, căruia îi îndrugară o poveste cum că am fost prins cu o găinărie, pe când mă întorceam de la şcoală.

Tata a venit la locul cu pricina şi l-a hotărât pe ţăran să-mi dea drumul. Voia tocmai să-mi ceară socoteală, când m-a cuprins deodată groaza la ideea că, pe lângă chinul suferit până atunci, aveam să mai mănânc şi bătaie. După ce am încasat vreo două palme, n-am mai putut să-i ascund adevărul cu privire la complicii mei. Aşa că până la urmă am izbucnit şi am povestit de-a fir-a-păr tot ce se întâmplase după ce m-au convins băieţii să chiulesc.

În aceeaşi seară, Ganesh a avut parte de o bătaie cumplită, cu o crosă de hochei, pe când eu am reintrat temporar în graţiile părinţilor.

Se pare că şi mama lui Ali l-a luat foarte din scurt pe fiu-său şi l-a dat afară din casă. În noaptea aceea, băiatul a dormit în ghereta unei santinele.

După ce i-am trădat, Ganesh şi cu Ali nu mai aveau ochi să mă vadă. Mă evitau şi îi convingeau pe toţi băieţii din regiment să nu mă bage în seamă. În această situaţie m-am simţit mai izolat ca oricând.

Într-o zi, însă, m-am răzbunat şi eu pe ei, spunându-i tatii că Ganesh şi cu Ali mi-au zvârlit pantofii în râul Luanda. De fapt, lucrurile stăteau astfel: cei doi băieţi refuzaseră să mă ia ca să văd şi eu meciul de hochei care zise juca la regiment şi atunci am scornit cu n lini ca mea drăcească un şiretlic, ascunzându-mi pantofii sub rogojina odăii noastre de zi, învinuindu-l pe Găinash că mi i-a zvârlit în râu. După ce tata, care era plictisit la culme de necontenitele noastre certuri, i-a tras o bătaie zdravănă lui

Ganesh, m-am prefăcut că am descoperit pantofii din întâmplare sub rogojină şi am susţinut că în orice caz el îi luase, dar îi ascunsese numai şi se lăudase doar că i-a aruncat în râu.

Această faptă a avut ca urmare totala ostracizare a persoanei mele, întrucât mă făcusem vinovat de încălcarea codului onoarei respectat de băieţi, care interzicea pâra la oamenii mari. Aşa s-a făcut că am ajuns mai însingurat ca oricând.

Bineînţeles, existau şi unele compensaţii. Când se întâmpla ca vreun soldat să mă vadă stând singur, îmi dădea câte un ban sau mă lua la micul bazar al regimentului şi mă trata cu delicatesa preferată a muntenilor Dogra – lapte fierbinte, cu gogoşi de la cofetărie sau cu fructe. Alteori mi se dădea câte o bucată de zahăr sau nişte melasă. Mama îmi interzisese să primesc asemenea daruri, deoarece, spunea ea, vreunul din soldaţi ar fi putut să-mi facă farmece cu ajutorul magiei negre. Totuşi, eu mă bucuram din plin de tot ceea ce primeam, fără să mă gândesc câtuşi de puţin la bolile pe care le-ar fi putut aduce aceste daruri.

Uneori fugeam la fierăria armurierului şi ascuţeam bucăţele de fier pe cremenea aflată într-o cutie de lemn, aşezată lângă corpul de gardă. Aşteptam până-l puteam vedea pe Kramat Ullah, fiul cel mai mare al armurierului, care era totodată şi calfă. Băiatul îmi promisese că o să-mi facă o tricicletă din diferitele piese de schimb pe care le aveau prin atelier. În vremea aceea mergea adesea să joace hochei pe iarbă, dar de câte ori îl vedeam, îmi spunea că e foarte ocupat cu fabricarea unei motociclete personale. Întotdeauna mă amâna, zicându-mi să vin a doua zi.

Mă mai ţineam scai şi de tâmplarul regimentului, care era prieten cu fratele meu mai mare, Harish. Tâmplarul Godu era un muntean scund şi îndesat, care arăta ca un nobil hindus. În timp ce repara mobila din bungalow-urile sahibilor şi glumea cu mine, întrebându-mă când am de gând să mă însor şi ce mi-ar plăcea să fac cu

nevasta după căsătorie, eu stăteam cu ceasurile pe la uşa lui, dându-i răspunsuri naive, pe care el le folosea ca punct de plecare pentru alte glume, şi încercând să-l conving să-mi facă o sabie de lemn. Îi cotrobăiam prin lăzile cu scule, simţind cum creşte în mine dorinţa de a crea ceva. El mă plesnea uneori, cu degetele sale ciolănoase, peste încheieturile mâinii sau se răstea la mine, de-mi venea să intru-n pământ de spaimă. După aceea îmi dădea câte o ceaşcă de ceai din ibricul său negru şi murdar, în care veşnic clocotea un amestec de lapte, frunze de ceai şi apă, pe pirostrii de fier. Încălzea mereu ibricul, arzând talaş. Bineînţeles, întotdeauna îşi reînnoia promisiunea că a doua zi se va apuca să-mi facă sabia.

— Să nu te mai duci să mănânci sau să bei ceva din mâinile soldaţilor şi ale slugilor ălora; să nu mai tot umbli de colo până colo! mă bodogănea mama când ajungeam acasă.

Numai că în această epocă a vieţii mele nu ascultam niciodată sfaturile înţelepte ale mai marilor mei. Mă duceam oriunde mă purta fantezia, mă învârteam prin toată cazarma, prin bazar, pe la casele însoţitorilor regimentului, în căutare de tot felul de aventuri. Mă opream să flecăresc cu oricine se întâmpla să-mi vorbească. Vai, ce fericire era pentru mine să pot vorbi cu cineva, în starea de singurătate în care fusesem azvârlit! Ce încântare simţeam când primeam acele mici cadouri – bomboane, fructe şi jucării! Vai, cât de buni şi de nepăsători în generozitatea lor erau aceşti bieţi soldaţi, lucrători şi paria, urgisiţi şi săraci, în comparaţie cu propriii mei părinţi, care se considerau superiori lor şi veşnic îmi Interziceau să mă ating de lucrurile acestora. Fără doar şi poate, multe din ceea <.im astăzi le-am învăţat tocmai de la aceşti oameni: iscusinţa de a meşteri tot felul de obiecte, de a spune poveşti, de a prepara ceaiul. În fond, mai toată maturitatea mea s-a făurit pe temeiul experienţei dobândite în acele momente neînsemnate, petrecute în vagabondaj în afara şcolii.

Într-o după-amiază, însă, mi s-a întâmplat un

accident care avea să pună capăt entuziasmului meu pentru asemenea tovărăşii – cel puţin pentru câtăva vreme, dacă nu chiar pentru totdeauna.

Unii dintre subalternii englezi din regimentul tatii obişnuiau să se învârtească pe dealurile Buner, dincolo de albia râului, şi pe lângă zidurile joase care înconjurau cazarma. Doborau porumbei şi vrăbii cu puşca de vânătoare şi cu praştia autohtonă. Acest din urmă instrument părea că-i fascinează ca unealtă destinată uciderii păsărilor.

Acea căldură naturală pe care o simţeam în mine, curiozitatea mea deosebită şi admiraţia faţă de sahibi mă determina ca, ori de câte ori vedeam pe vreunul dintr-înşii prin împrejurimi, să alerg la el. Mai toţi erau foarte drăguţi cu mine, zâmbind în stilul lor distant şi lăsându-mă şi pe mine şi pe ceilalţi copii ai regimentului să-i urmăm.

Dar într-o bună zi l-am întâlnit pe căpitanul Cunningham, sahibul cel surd, cum i se spunea. Se plimba pe lângă zidul scund din spatele sălii de gimnastică, cu o praştie în mână.

L-am salutat respectuos şi am pornit să mă ţin după el, având ambiţia de a învăţa mânuirea praştiei: Şi de a vâna întocmai ca dânsul.

Mi s-a părut la un moment dat că ridică braţul şi că-mi zice, după câte am înţeles, „pleacă”. Eu n-am făcut decât să mă uit fix la el, socotind că vrea să mă alunge ca nu cumva să-i sperii păsările în care avea de gând să tragă. Când s-a îndepărtat, am pornit-o iarăşi pe urmele lui. Era o după-amiază teribil de călduroasă. Poate că pe sahib îl chinuia zăpuşeala sau poate îl enerva faptul că un copil se încăpăţâna să se ţină după el, deşi îi poruncise să se retragă.

Când a intrat în albia goală a râului, s-a întors către mine şi m-a alungat ca pe o pisică.

Eu însă, cu mintea mea proastă, şi fără să mă gândesc la nimic, am mers mai departe după el, deşi eram destul de speriat.

El a mai făcut câţiva paşi şi apoi s-a întors şi a bătut

din picior.

Am mai zburdat niţel pe pietrele fierbinţi, aproape înroşite de căldura soarelui, şi mă pregăteam tocmai s-o iau pe potecuţa care ducea la poarta administraţiei regimentului, dar, după câţiva paşi, m-am întors şi am luat-o iar pe urmele sahibului Cunningham, care se îndepărta.

Se pare însă că el îşi pierduse răbdarea, sau îl înnebunise căldura, pentru că a tras cu praştia în mine, nimerindu-mă cu piatra în braţ.

Am fugit, urlând speriat, la biroul tatii.

Una din ordonanţele de pe verandă l-a chemat pe tata, care s-a înfuriat auzind că am venit plângând la administraţie. Unul dintre sahibi se afla încă la birou şi tatii îi era frică să nu mă audă cumva.

Eu mă dădeam de ceasul morţii, plângând şi ţipând că sahibul Cunningham a zvârlit cu o piatră în mine.

Tata nu voia să mă creadă şi s-a enervat. Toată furia care se adunase într-însul în decursul lunilor pline de tot felul de necazuri iscate de pe urma propriilor sale încurcături izbucni cu violenţă la auzul incidentului penibil, mai ales că era vorba şi de un sahib. Mi-a tras o palmă răsunătoare peste obraz, susţinând că mă ţin numai de şotii.

— Mamă, mamă! am scâncit eu, privindu-l cu nişte ochi fără vlagă şi fără expresie.

Văzând însă pe braţul meu semnul loviturii, tata a rămas foarte impresionat. M-a luat în braţe şi m-a întins pe banca ordonanţei, în timp ce un soldat mi-a adus un pahar de apă. Altă ordonanţă a udat o cârpă şi m-a legat la cap. Eu însă plângeam fără încetare. Un sahib a ieşit din birou şi m-a mângâiat, în timp ce tata i-a spus pe englezeşte ceva despre sahibul Cunningham.

M-au dus după aceea la spitalul din apropiere şi mi-au legat braţul.

Când m-au readus în sfârşit acasă, mama era înnebunită de furie şi de supărare. Se bătea cu pumnii în piept de parcă aş fi fost mort.

— Parcă se poate face ceva? constată calm tata. – Dar

cu ce era vinovat copilul? întrebă mama.

— Sahibul Cunningham zice că se ţinea scai de el… Bineînţeles, ceilalţi sahibi zic că surdul e şi nebun De deasupra – o asigură tata.

Mama presupunea că Gurdevi, sau nevasta vreunui; lor de la bazarul regimentului, mă deochease cu magia lor neagră.

După acest accident s-a mai întâmplat unul, carê era cât pe-aci să mă coste viaţa. Întâmplarea a făcut ca mama să fie şi mai convinsă că eram născut într-o zodie a stelelor nenorocoase sau că zeiţa Kali, datorită cine ştie căror păcate săvârşite de noi, s-a năpustit, cu toată furia, împotriva familiei, căutând să se răzbune.

Tărăşenia s-a petrecut într-o după-amiază de vară.

Fierbintele soare al Indiei începuse, încă de dimineaţă, să-şi arunce razele arzătoare peste întinsul pământului, şi peisajul stâncos, dezgolit de orice podoabă, plutea într-un abur tremurător, plumburiu, arjăsător. Nici nu-ţi venea să crezi că mai există pe lume şi locuri umbroase. Sub dealurile cu înfăţişare aspră, înfăşurate într-o mantie de un cenuşiu mohorât, pe o câmpie pustie, fără hotar, băieţii regimentului se jucau, şi obrazul lor căpăta o culoare aprinsă, pradă flăcărilor turbate pe care le arunca soarele.

Băieţii trăseseră în praf o linie. De fiecare parte a liniei se afla câte o echipă de cinci băieţi, pregătiţi să se joace de-a războiul, joc numit Kabadi. Câte un membru al celor două tabere opuse avea să treacă linia la porunca lui Bakha sau Chota, căpitanii celor două echipe, după care năvălea în teritoriul duşmanului, aşa cum treceau călăreţii Indiei de demult dintr-un stat într-altul, semn simbolic al provocării la război.

„Kabadi, kabadi, kabadi” – striga el fără încetare.

Succesul asaltului său depindea de capacitatea ce-o avea de a omorî dintr-o lovitură pe un membru al grupului advers, fie împungându-l cu pumnalul – de fapt cu braţul – fie tăindu-l cu sabia – aplicându-i, adică, lovitura cu piciorul. Înfrângerea se concretiza prin cuprinderea şi

apăsarea trupului de către adversar, până ce insul îşi pierdea răsuflarea şi nu mai avea puterea să repete cuvântul „kabadi”.

Stam în capătul şirului de luptători, pe un pietroi mare şi fierbinte. Îmi dădeam şi eu contribuţia la joc, încurajându-i cu ţipete puternice pe invadatorii trimişi de fiecare echipă. Uitasem între timp că băieţii, şi îndeosebi Ali, fiul muzicantului, şi Ram Charan, feciorul spălătoresei Gulabo, erau contra participării mele la joc, fie ca luptător, fie ca arbitru. Bineînţeles, pretextaseră ca de obicei că sunt prea mic. Acum însă uitasem, de bucuros ce eram, că mă numisem singur arbitru şi nimeni nu-mi ceruse avizul, după cum nimeni nu lua în seamă cuvintele mele de încurajare. Cu toate acestea, stăteam acolo cu atenţia concentrată asupra jocului şi de câte ori vreunul din băieţi înainta ca să invadeze teritoriul duşman, eu strigam până răguşeam, dorind să-l ajut, să-i fiu de folos. Ba chiar uneori îmi mişcăm trupul de parcă eu însumi m-aş fi avântat în acest atac, cu o pânză legată în jurul şalelor, cu ochii lucind sălbatic şi strigând neîncetat magica formulă: „Kabadi, kabadi!”

Mama ieşea în uşa casei şi ne privea câteva clipe, urmărind jocul întocmai ca o porumbiţă care se aşază pe marginea cuibului, ca să vegheze asupra puilor ei, ferindu-i de orice vătămare. Contemplând astfel peisajul sterp al terenului de paradă, se arăta liniştită; când se retrăgea însă, devenea oarecum îngrijorată în privinţa mea şi a lui Ganesh. De lucrul acesta mi-am dat seama când ne striga să ne întoarcem acasă, să nu mai stăm pe pământul fierbinte, sau cel puţin să nu ne mai jucăm desculţi.

— Vino, băiete, haide, Krishna – repeta mama, strigându-mă pentru a douăzecea oară poate.

Privea soarele arzător şi din umbra uşii îşi dădea seama de zăpuşeala cumplită de-afară.

Numai că pe mine era greu să mă mişte aşa, cu una, cu două. Stăteam neclintit, absorbit de vitejia lui Rehmat Ullah, fiul armurierului, care fusese prins în tabăra lui Chota, dar nu înceta să repete strigătul victorios: „Kabadi,

kabadi, kabadi!” Părea că are resurse inepuizabile de respiraţie şi refuza cu orice preţ să se predea – adicătelea să moară.

— Haide, Krishna, vino acuma înăuntru, băiete – se rugă mama din nou.

Se pare că-l văzuse şi ea pe băiatul acesta zbătându-se şi încordându-se sub apăsarea celor patru duşmani, care se lăsaseră, cu toată greutatea pe el. Asta o făcea să se teamă că nu cumva să mă zdrobească cineva, dacă mulţimea aceea s-ar rostogoli înspre mine. Mama se temea ca nu cumva prizonierul, eliberându-se printr-o zvâcnire, să împingă mulţimea la o parte.

Dar Rehmat Ullah „a murit”, nemaiputând răsufla. Mai târziu însă, băiatul s-a ridicat şi s-a retras. Jocul a reînceput. Căpitanii celor două grupe adverse, de o parte Bakha şi de alta Chota, şi-au rânduit echipele, pregătindu-le pentru o nouă invazie.

Eu am fugit până acasă ca s-o liniştesc pe mama, asigurând-o că n-am nimic. Dar negăsind-o şi auzind din nou magica formulă: „Kabadi, kabadi, kabadi”, rostită de astă dată de Ram Charan, m-am întors la locul meu de pe bolovan şi m-am cufundat iar în priveliştea fascinantului spectacol oferit de un nou luptător covârşit numericeşte de către inamic.

— Fault, fault! striga Ram Charan, supărat pentru că fusese prins. Gunoierul Bakha n-are dreptul să mă prindă. El e un paria şi m-a pângărit, atingându-mă.

— *Ja be sale*! protestă Bakha, rostind cuvinte insultătoare.

După care veni în rândul luptătorilor şi-l alungă pe Ram Charan de pe teritoriul stăpânit de el.

— Hai, mă Chota, vino de mă ajută – strigă acesta, care se împotrivea îmbrâncelilor lui Bakha. Să-l alungăm de aici pe gunoierul ăsta murdar! Mama mi-a şi spus să nu mă joc cu puiul ăsta de lele.

— Gura! strigă Bakha.

Atunci, Ram Charan puse mâna pe o piatră şi o aruncă în Bakha. Băiatul se feri şi piatra căzu drept în

ceafa mea.

M-am clătinat şi am căzut de pe bolovan. Îmi sângera ceafa şi vederea sângelui mă făcu să izbucnesc în plâns.

Dându-şi seama că s-a întâmplat ceva groaznic, Ram Charan, Ali, Chota şi alţi câţiva băieţi fugiră, lăsându-i lângă mine doar pe Ganesh, Bakha, Rehmat Ullah şi pe fratele său mai mic, Ismat Ullah.

De data asta, Bakha nu mai avu scrupule când fu vorba să mă ia în braţe, aşa cum se întâmplase mai demult la cantonamentul din Lahore, Ganesh se repezi acasă, să aducă un castronaş în care să mi se scurgă sângele din rană

Ţipetele mele au scos-o într-o clipă pe mama în pragul uşii.

— Vai de mine şi de mine! se văicări dânsa, bătându-se cu pumnii în piept şi în cap, de parcă la vederea mea ar fi înnebunit, precum şi din pricina remuşcărilor că nu mă silise să intru în casă când se mai putea încă evita nenorocirea. Totodată îi ocăra cât o ţinea gura pe băieţii aflaţi în urma mea.

— Lua-v-ar moartea, ticăloşilor, pentru că mi-aţi rănit băiatul! Vedea-v-aş pe lumea cealaltă, golanilor! Şi pe tine, Bakha, pentru că l-ai pângărit, şi pe tine, Rehmat, pentru că nu l-ai apărat.

— Dar bine, mamă, nu ei au zvârlit cu piatra în Krishna. Ram Charan, al spălătoresei Gulabo, e ăl care a dat – o lămuri Ganesh.

— Sunteţi nişte răi, sunteţi groparii alor voştri – strigă mama. Şi tu nu le mai lua apărarea golanilor! Când o să vină taică-tu acasă, o să te bată de-o să-ţi rupă oasele… Vai, băiatul meu, băiatul meu! Ah, şi cum îi curge sângele, curge şiroaie! Ce să mă fac?! Cine l-o fi pus să meargă să se joace cu ticăloşii ăştia”? Dă-mi copilul în braţe, chiar dacă va trebui să mă spăl apoi – i se adresă ea lui Bakha.

Băiatul gunoierului, cu lacrimile în ochi, mă încredinţa mamei.

Într-o izbucnire de supărare, de teamă şi de

remuşcări, mama mă împunse în coaste, strigându-mi:

— Prăpăditule, cine naiba te-a pus să te joci cu ei, ca să te lovească? De ce trebuia să ne mai aduci şi nenorocirea asta pe cap?

Eu eram înspăimântat la culme şi plângeam mai tare ca oricând.

Ganesh puse oala în dreptul rănii, oare sângera; sângele fierbinte ţâşnea mereu şi se prelingea jos, desenând parcă nişte maci.

Când mama mă luă înăuntru şi mă întinse pe pat, ele ţâşni ca un torent şi pătă toată ruf aria.

l'ovestea unui copil indian

— Vai, ce blestem a apăsat asupra naşterii tale, ce păcate de-ale noastre ne-au adus o asemenea nenorocire? strigă mama în culmea desperării.

Mă întoarse apoi cu faţa în jos şi şuvoiul de sânge păru că se mai ostoieşte. După care luă o bucată de pânză şi, cu mâinile tremurânde, îmi bandajă capul. Sângele însă şi umpluse un lighean întreg, şi priveliştea acestui lac roşu o înnebunea pe mama, făcând-o furioasă şi desperată.

Pe când eu zăceam, istovit, pe pat în curte şi gemeam, mama blestema, plângea şi se lovea cu pumnii în piept.

Ţipetele mele îl treziseră pe frăţiorul meu Shiva, aşa că mama se repezi la el, lăsându-l pe Ganesh să-mi facă vânt cu evantaiul.

Am început să aiurez şi îmi tot suceam capul dintr-o parte într-alta, până ce mi s-a pus un fel de pânză neagră pe ochi. Ceea ce îmi amintesc că a urmat imediat a fost internarea în spitalul regimentului, unde m-am trezit înconjurat de oameni cu glugi albe, în zgomot de instrumente de oţel şi într-un miros puternic de medicamente. Apoi mi-amintesc de braţele puternice ale tatii, când m-a luat de acolo şi m-a aşezat pe pătuţul meu. În livezile senine şi bogate ale nopţii, strigătul meu chinuit era încă un geamăt...

Timp de vreo două luni, nimeni nu credea că voi mai trăi. Piatra aceea ascuţită pătrunsese cam de un deget

adâncime în partea din spate a capului; hemoragia care urmase loviturii, precum şi cea din timpul operaţiei scurseseră orice urmă de vlagă din mine…

Apoi am căzut pâadă unor friguri cumplite, care m-au aruncat într-un delir. Bandajele din jurul capului mă asfixiau cu mirosul lor de doctorie. Cerul gurii mi-era uscat şi totuşi lăsa să se scurgă – în gâtul asprit de arşiţă un gust stricat. Valuri de slăbiciune mi se învârteau prin cap şi gemeam şi strigam, cerând ajutorul mamei. Cum ea nu se afla totdeauna lângă mine, rămâneam cu privirea fixată pe grinzile tavanului şi pe zidurile văruite. Uneori durerile deveneau foarte acute şi ajungeam aproape să mă sufoc, sau pur şi simplu leşinam de slăbiciune. Aşadar mereu mă ridicau din pat şi mă coborau pe păniânţ, potrivit datinii hinduse, care cere ca muribundul să ni-i fie lăsat să moară în pat, ci să fie coborât înaintea ultimei suflări pe pământ – mama tuturor a – căci din ţărână ai venit, în ţărână trebuie să te întorci.

Undeva în adâncul făpturii mele se părea că mai exista totuşi destulă putere, cu care mă agăţăm, cu toată nădejdea, de viaţă. Când eram dus din când în când pe masa de operaţie, şi colonelul Bailey, pe care adesea îl salutam când trecea spre spitalul regimental, se apleca asupra mea, îmi desfăcea bandajul şi cerceta rana cu un ac lung, după care o pansa, continuam să zac înspăimântat şi răbdător. Ai fi zis că teama de moartea care mă ameninţa mă făcuse să încetez cu vaietele.

Percepţia vieţii înconjurătoare devenise deodată foarte acută şi prin valul ceţos al slăbiciunii vedeam destul de limpede expresia gravă de pe feţele oamenilor. Tot aşa, printr-o licărire de lumină din capul meu care palpita, puteam să înţeleg sentimentele de pe chipul mamei, plină de remuşcări pentru că mă înghiontise după ce venisem acasă rănit. Şi în timp ce zăceam în pat, mă gândeam cu teamă că s-ar putea să vină noi zile de asprime părintească, atunci când, după expirarea stării inele privilegiate de copil bolnav, aveam să ţin acuzai ea am adus atâtea nenorociri pe capul familiei. Mă temeam că voi

fi bătut de două ori mai tare, aşa cum i se întâmpla uneori lui Ganesh să fie bătut cu palmele, cu beţele de erlebet sau cu crosele de hochei. Dar în momentele acelea îmi aminteam de expresia de sinceră îngrijorare pe care o citisem în ochii tatii când mă dusese la spital şi înapoi, îmi aminteam de supărarea mamei şi speram să-mi ierte greşeala. Auzeam plânsul mamei, care veghea la căpătâiul meu, sau răsunetul vreunui glas îndepărtat care mă striga pe nume. Şi tot compătimindu-mă pe mine însumi, ajunsesem să încerc un fel de milă pentru părinţi. Ajunsesem să mă împac cu soarta, încercând un fel de dragoste negativă şi capacitatea de a ierta toată lumea, în pofida faptului că nu puteam uita durerile fizice pricinuite de rană.

13*

Treptat-treptat însă, vitalitatea organismului meu birui suferinţa. Aşa, de pildă, începusem să-mi ridic braţele ca să smulg înfiorătoarele şi lucitoarele cuţite, precum şi celelalte instrumente din mâinile colonelului Bailey. Ţineam minte că mă duruse cumplit ultima dată când îmi pansase rana. De data asta eram hotărât să nu-l mai las să le utilizeze pe propriu-mi trup. Aveam de gând să împiedic chirurgul de a-mi aplica lama lungă a cuţitului pe rană şi m-am luptat până ce au trebuit să recurgă la un anestezic.

Neputincios în puterea substanţei adormitoare, creierul meu se agita şi purta bătălii imaginare cu un cuţit imaginar. Mi-aduc aminte încă destul de limpede de una din aceste aiureli: se făcea că o vrăjitoare neagră şi urâtă, cu dinţii albi, scânteietori, se apropia de mine, în timp ce stăteam lângă o căldare în clocot. Aveam senzaţia că vrea să mă arunce în acest vas cu apă fierbinte, rostogolindu-mă pe o scândură, întrucât devenisem între timp voinic şi greoi. Dar eram hotărât să mă feresc de vrăjitoare şi, punându-i piedică, aşa cum făceau soldaţii luptători cu duşmanii lor, voiam s-o azvârl eu pe ea în căldare. Iată că vrăjitoarea se apropia. Aha, am prins-o! Trăgând, împingând, încordându-mă, am izbutit s-o vâr în căldare. Iată, a început să se prăjească în grăsimea care sfârâie. Şi

eu râdeam, dar… „eh, acuma o să fii bine şi sănătos”, a zis colonelul Bailey, vorbind într-o hindustană destul de ciudată. Targa a fost dusă spre masă, în timp ce somnul se strecura în ochii. mei… Când m-am trezit mai târziu, aveam gura uscată de tot, nările dilatate, inima în zbatere, iar ochii cercetau încăperea spre a găsi o persoană cunoscută, de care să se agaţe, să se ţină, pe care să se sprijine. Începeam să înfrâng moartea.

— Mamă, hei, mamă! am strigat, simţind că depind din ce în ce mai mult de ea, ajungând să fiu aproape prea sentimental – lucru de neînlăturat într-o asemenea împrejurare.

— Da, da, puiule – mă alintă ea, apropiindu-se de pat şi aplecându-se asupra mea. Inima i se topea de tandreţe, toată dragostea şi mila ei se prefăceau într-un sentiment de speranţă, amestecată cu o undă de teamă. Ce este, puiule? Ce ai? mă întrebă ea, rămânând cu gura căscată.

— Apă – murmurai eu ca de obicei, pentru că ne aflam la sfârşitul verii secetoase şi la capătul unor zile de arşiţă şi de febră.

Mama îmi dădea mereu lapte cald, care-mi producea greaţă. îi eram totuşi recunoscător. Îndeosebi în asemenea clipe, când ştiam că-l neglijează pe micuţul Shiva, spre a veni la căpătâiul meu, simţeam că nu voi iubi niciodată pe cineva mai puternic ca pe mama. Nu dormise nopţi de-a rândul, când mă aflasem în primejdie de moarte, şi nu deschisese buzele decât cel mult pentru ca să spună: „Aş vrea să mă jertfesc eu, ca să trăieşti tu!”

Femeie însingurată, lipsită de experienţa pe care ţi-o dau învăţămintele sorţii, capabilă de cea mai mare bucurie, precum şi de orice alt tumult interior, învârtindu-se în cercuri strâmte, chircindu-se în supunerea ei faţă de un idol gata confecţionat, ea nu se prăbuşeşte când e lovită de o forţă covârşitoare, ci rămâne dreaptă ca o stâncă. Neobişnuită să-şi stăpânească emoţiile, aşa cum izbuteşte un bărbat, ea îşi apără totuşi odrasla, întocmai ca un animal. Numai copilul poate să înţeleagă curajul şi supărarea mamei. De aceea, ca să nu o mai tulbure cu noi

necazuri, copilul adoarme liniştit! Nu e de mirare că relaţiile fundamentale dintre mamă şi copil persistă în sânul societăţii omeneşti, în ciuda faptului că multe alte instincte primare s-au transformat şi prefăcut prin sublimare.

Pe când vara nemiloasă se îmblânzea prin temperatura mai dulce a toamnei şi deschidea faldurile zilelor strălucitoare dar răcoroase, mama mă scotea în aer liber şi, aşezându-mă în poală, mă freca cu ulei IU muştar, ca să picure puţină viaţă în trupul meu I.I. urnit.

Uneori, din pricina durerilor de cap care deveneau de nesuportat, izbucneam în plâns.

— Nu mai plânge, nu te mai supăra – mă consola dânsa – asta e doar un fleac de rană. În viaţă ai să mai capeţi alte răni, mai rele! Nu plânge, copilaşul meu.

Simţind aerul rece de munte şi văzând păsările că se întorc acasă în nimbul de lumină al zilei, ea era atât de mulţumită de însănătoşirea mea, încât începea să pomenească la rând pe toţi zeii ei, destul de numeroşi, şi să rostească rugăciuni.

Pe tot parcursul prelungit al bolii mele, credinţa panteistă a mamei căpătase tendinţa de a se transforma într-un politeism nesăbuit! Zeii tuturor religiilor, precum şi semnele lor mai mărunte – imaginile, simbolurile şi amuletele – reprezentând credinţa, fuseseră ridicaţi rând pe rând şi pentru o anumită perioadă la rangul de zeu suprem, menit să contribuie la vindecarea rănii mele. Într-adevăr, mama era atât de obsedată de aceste zeităţi, încât le murmura numele cu fiecare suflare, ţesând fantezii atât de vii ca înfăţişare, încât în timp ce-şi vedea de treburile ei obişnuite, se oprea adeseori şi întreţinea o lungă convorbire cu vreuna din ele. Apoi cădea în genunchi şi aducea jertfe imaginare formelor lor închipuite, repetând ca un fel de refren consecvent vorbele „numai să-mi trăiască copilul”.

Pe lângă faptul că invoca aceste zeităţi, ea cedase tuturor genurilor de credinţe superstiţioase în farmece, dasoantece şi băuturi magice – larg sprijinite de preoţimea

indiană.

Preotul-şef al regimentului, învăţatul Pandit Jay Ram, un bărbat fără mustăţi şi înveşmântat în alb, care se bucura de înalta favoare a sahâbilor, veni şi mă stropi cu apă sfinţită, şi stropi şi nişte unt limpezit, şi nişte orez rânduit pe un foc de jertfă. În timpul acesta rosti şi nişte descântece, în schimbul celor cinci rupii pe care le primea, susţinând că banii sunt destinaţi, chipurile, să umple cuierele zeilor, dar pe care, în realitate, i-a folosit ca să-şi cumpere o haină nouă şi frumoasă, de mătase chinezească.

„Măicuţa” Gurdevi, uitând de pica ce ne-o purta, venea în fiecare zi s-o ajute pe mama în ceasuri de restrişte şi-o îndemna să cheme pe preotul tribului Sikh din oraşul apropiat. Acest preot era renumit pentru neobişnuita sa pricepere de a vindeca bolile. El urma să recite rugăciunea *Guru Granth*. Ea spunea că această ceremonie, precum şi împărţirea de budinci de griş în chip de pomană, va grăbi foarte mult vindecarea mea. Atunci se făcu şi acest sacrificiu, care costă cincizeci de rupii, deşi niciuna dintre femeile care asistară la ceremonie nu înţelese măcar o boabă din tot ce se citea din cartea sfântă. Ele erau mulţumite că au putut avea privilegiul de a atinge o clipă, pe rând, biblia sectei Sikh, în timp ce preotul se înfruptă, cu mare grabă, din prima porţie de mâncare sfinţită. Ba îşi şterse mâinile unsuroase în barbă, ca să nu risipească nici măcar o fărâmă de unt.

Veni să mă vadă şi mama lui Ali: îşi învăluise trupul gras şi mătăhălos într-un văl de bumbac gros, cu un petic de tifon în dreptul ochilor. Ea declară că, potrivit învăţăturilor islamice, dacă se va da vulturilor o bucată de oaie învârtită de câteva ori deasupra capului meu, atunci voi scăpa de blestemul care mă apasă şi mă voi însănătoşi.

Cu obişnuita credulitate a unei femei pe jumătate înnebunită de nelinişte şi groază, mama nu numai că aruncă bucata de carne de oaie la vulturi, dar împărţi şi pe la calici nişte untdelemn atins de mâinile mele, dădu săracilor alimente, se duse în diferite temple şi jură să plece şi în hagialâc în localitatea Hard-war pe Gange.

Se pare însă că niciun miracol nu m-a vindecat, ci simpla chirurgie. Rana mea se îndreptă în decurs de cinci luni… Bineînţeles, convingerea mamei era că doctoriile ce mi s-au dat erau fabricate din ierburi indiene şi că englezii au învăţat meseria de medici de la bărbierii noştri. Atitudinea ei faţă de englezi devenise mai rece şi mai ţeapănă, transformându-se într-o prejude cată de neînvins, de când mă lovise cu piatra sahibul Cunningham. Pentru mama, el fusese vestitorul dezastrului pe care avea să-l aducă piatra zvârlită aiurea de Ram Charan.

Când m-am sculat din pat, păream ieşit din mor – mânt: eram tot smochinit şi fără vlagă, abia puteam să pun piciorul pe pământ şi după câţiva paşi leşinam. Stând aşa, neputincios şi slab, cu un gust neplăcut în gură, ameţeam şi căpătăm un fel de amorţeală.

Cu timpul însă, treptat-treptat, datorită leacurilor şi întăritoarelor, datorită nesuferitei unturi de peşte şi a supelor concentrate de pui pe care mi le recomandau doctorii, datorită băilor de ulei şi masajelor în care credea mama, vlaga s-a strecurat din nou în oasele mele.

Boala, însă, îşi lăsase în trup, pentru totdeauna, amprentele ei. Ajunsesem să-mi fie teamă de toţi şi de toate, devenisem foarte emotiv, aidoma unei flori prea sensibile, şi din te miri ce mi se umpleau ochii de lacrimi. Nu puteam să mai redevin copilul frumos şi sănătos de altă dată, ci eram veşnic dominat de teama morţii, de un fel de groază pe care boala mi-a lăsat-o ca o pată neagră pe suflet, intensificându-mi stările de nerăbdare, de impetuozitate, precum şi dorinţa aprigă de a căpăta o experienţă nouă; doream să mă agăţ de viaţă cu amândouă mâinile şi totuşi mă lăsam pradă nervilor încordaţi şi trupului incapabil de muncă fizică.

În timpul convalescenţei m-am trezit că mă străduiam să cuprind toate lucrurile, cu entuziasmul naiv al unui copil căruia i se înfăţişează jucării frumos colorate.

Dimineaţa mă ridicam în capul oaselor pe pătuţul aflat pe verandă; mă sprijineam într-o pernă, iar picioa iele mi-erau acoperite de o pătură. Soarele răsărea şi atingea

cu culorile sale de foc crizantemele galbene şi floarea-soarelui din grădiniţa aflată în fundul curţii. Tata plantase acolo flori folosind mostrele de seminţe selecţionate pe care le primeau sahibii cu poşta din Anglia. Voiam să alerg şi să mă joc în grădină, să iau o cazma şi să-l ajut pe tata să sape pământul, sau să culeg trandafiri, pentru ca să-i pună mama pe altarul zeilor şi zeişorilor ei. Cel dintâi mă distram eu cu toate jucăriile lui Shiva. Dar asta nu mă mulţumea. De cum auzeam că băieţii îl strigă pe Ganesh, voiam să ies şi eu să mă joc cu ei. Eram foarte nerăbdător să mă duc la şcoală.

Începusem să fiu stăpânit de o curiozitate devorantă. După prima fază a vieţii, în care fusesem mai mult sau mai puţin egocentric, privind întreaga lume ca o prelungire a dorinţelor mele – când oamenii şi lucrurile dinafară erau prinse de căldura naturală a mâinii şi ochilor şi după stadiul în care începusem să cultiv darul vorbirii, deşi îl exersam numai pentru a mă exprima, acum începeam să mă prefac într-un fel de cocon de vierme de mătase, îmbătându-mă cu prorjriile mele vorbe, absorbind cu intensitate lumea exterioară prin întrebările mele neîncetate. Totul era de ce şi pentru ce, şi nu acceptam să las nimic în sarcina norocului.

Toată ziua o bombardam pe mama cu întrebări. Şi în timp ce ea stătea cufundată în meditaţiile ei prelungi şi tăcute, eu mă răsfăţăm prin pretenţiile pe care le ridicam la afecţiunea şi atenţia ei.

— Ce sunt stelele, mamă? Cum se poate mişca soarele toată ziua, fără să aibă picioare? Unde merg norii? o necăjeam eu.

Şi cum ea nu-mi răspundea decât: „Hai, dormi, puişor, odihneşte-te”, eu începeam să-mi închipui că văd între nebulozităţile norilor forme de bărbaţi, de femei şi de animale şi îmi făuream o cosmogonie proprie de Bei şi demoni aflaţi pe firmament. Numai o dată îmi it in I înţese că mama mi-a răspuns la o asemenea în I rebare.

— Ce e dincolo de cer, mamă? o întrebasem cât. Iar ea îmi răspunse:

— Puişor, acolo e lăcaşul zeului Brahma, care locuieşte împreună cu o ceată de îngeri şi zâne.

Răspunsul ei n-a făcut decât să confirme propriile mele impresii cu privire la formele norilor. Timp de mulţi ani de aci încolo n-am mai fost în stare, chiar când învăţam geografia la şcoală, să-mi alung o teamă involuntară de nori, mai ales în după-amiezile şi în serile liniştite.

Câteva alte impresii din zilele acelea mi-au rămas de asemenea pentru totdeauna întipărite în minte.

N-am uitat de exemplu niciodată inexplicabila plăcere pe care o aveam de câte ori mă ridica în braţe Rukmani, fata în vârstă de doisprezece ani a lui Balmukand, noul doctor indian. Era o fiinţă subţirică, aducând la înfăţişare cu o căprioară, cu gâtul murdar, dar cu un obraz în formă de inimă, a cărei fragedă înflorire făcea să pălească strălucirea aurului. Părul ei lung şi negru se revărsa pe umeri în două cosiţe, potrivite la culoare cu ochii ei migdalaţi. Curios lucru: devenisem atât de precoce conştient de senzaţiile dorinţelor fizice când mă lipeam de gâtul fetei şi-i simţeam apăsarea sânilor care abia înmugureau, când îmi apropiam obrazul de al ei şi-i simţeam atingerea mâinilor lungi, încât mă cuprindea deodată o stranie şi sălbatică încântare, mult mai puternică decât aceea pe care o presimţeam vag când mă alintau mătuşile Aqqi şi De-vaki.

Când m-am văzut din nou în stare să alerg ca orice copil, am început să merg şi să mă joc de-a v-aţi ascunselea în camera aflată în fundul curţii. Eu mă ascundeam şi Rukmani mă căuta. Numai că eu nu voiam să stau ascuns prea multă vreme şi o lăsam să mă găsească mai repede, pentru că de câte ori mă descoperea, mă ridica în braţe. Râdea, mă gâdila şi ţipa, iar eu simţeam mereu înfiorarea aceea tainică, al cărei sens nu l-am prins decât mult mai târziu.

Rukmani mă ducea înapoi la mamele noastre, în lumina soarelui de iarnă. Ele coseau ori torceau, ţeseau pânza vestită a Punjabului, mâncau ridichi şi flecăreau. Fetiţa începea atunci un alt joc, făcându-se că-mi găteşte

mâncare într-o bucătărie imaginară. Jucăriile lui Shiva serveau drept unelte de bucătărie, un aluat făcut din ţărână simboliza punea, iar pietricelele, florile şi frunzele voiau să fie diferite legume. Dacă nu ne-ar fi avertizat la timp mama, aş fi fost în stare să le şi mănânc.

Stăpânit de o totală credinţă în această iluzie, am improvizat o întreagă casă, rânduind două paturi de plasă, aflate în curte, ca să alcătuiesc un fel de cort. Am atârnat de o parte şi de alta nişte bucăţi de cearşafuri, îmbunătăţind astfel arhitectura, şi am elaborat nişte planuri complexe pentru a umple această existenţă cu detalii din viaţa părinţilor mei. Era vorba mai ales de certuri, redate cu o insistenţă atât de dramatică, îndeosebi datorită faptului că trăgeam fata de păr, încât Rukmani a refuzat cu hotărâre să fie soţia mea sau să se mai joace de-a convieţuirea în acest palat de vis. Oricum, într-o bună zi mama a avut nevoie de aceste paturi, şi toată casa mea de păpuşi s-a prăbuşit. A trebuit să născocesc în locul ei o şcoală imaginară, în care eu jucam pe rând rolul învăţătorului Din Gul, al profesorului Trilok Chand sau al conducătorului exerciţiilor de gimnastică, în timp ce biata Rukmani juca rolul elevului care trebuia să suporte urgia tuturor acestor personaje.

Ne mai jucam, eu şi Rukmani, de-a vopsitul vrăbiilor. E un joc vechi al îndrăgostiţilor, din epoca drăgălăşeniilor lunii de miere, şi cred că a fost născocit ca un mijloc de stimulare a tandreţii proaspeţilor miri. Bineînţeles, eu habar n-aveam de semnificaţia sa mai profundă, dar poate că Rukmani ştia de ce e vorba, deşi părea foarte nevinovată când a propus jocul. Poate că tocmai această inocenţă pe care o afişam determina mamele noastre să ne privească amuzate şi să nu pe Oprească de la joc. Pentru mine, însă, era încă un prilej I. – a zbura pe tărâmul cel nou, regatul pe care-l înfii*n în* ţasem pe patul de suferinţă, departe de realităţile lumeşti.

Mai întâi şi întâi, jocul cerea să prindem câteva vrăbii. Rukmani şi cu mine ne aşezam pe pragul verandei şi presarăm jos vreo câteva boaibe de linte. Întâi puneam

boabele la oarecare distanţă, spre a ispiti vrăbiile, apoi când ele începeau să le ciugulească, le puneam ceva mai aproape de noi. După ce le câştigam încrederea, presarăm boabele şi mai aproape, până ce vrăbiile abandonau orice urmă de frică şi veneau să mănânce din mâinile noastre. În felul acesta, izbuteam să prindem în capcană câte o pasăre şi repede o înmuiam într-o ceaşcă cu vopsea, pe care o ţineam pregătită în preajma noastră. Apoi o eliberam şi ea fugea, colorată, de pildă, în verde intens. A doua zi foloseam o vopsea vişinie, iar în a treia zi, una galbenă sau albastră. În cele şapte zile ale săptămânii vopseam cele şapte păsări pe care le prindeam în cele şapte culori ale curcubeului. Fericirea noastră nu cunoştea margini când vedeam aceste vrăbii, vopsite de mâna noastră, zburând prin curtea cazărmii şi zăpăcindu-i pe soldaţii care-şi puneau mâinile streaşină la ochi, ca să privească aspectul ciudat al vrăbiilor colorate, aşa nitam-nisam, peste noapte. Când aceste păsărele colorate veneau şi se plimbau chiar prin curtea noastră, ţipam de bucurie, iar mamele noastre păreau că împărtăşesc şi ele bucuria de a vedea culorile slobozite de noi spre tăriile cerului.

Dar râsul meu şi cel al lui Rukmani nu scânteia numai în lumina soarelui. Îngenunchind timid lângă ea, ţinând în mâinile întinse boabele de linte, cu răsuflarea întretăiată în aşteptarea momentului în care aveam să câştig încrederea vrăbiilor, îi vedeam mâinile ivorii. Privirile îmi cădeau asupra pielii ei colorate cu lemn câinesc şi asupra mărgăritarelor de sudoare, care se opreau ca picăturile de rouă pe nasul ei. Mă cuprindea o dorinţă irezistibilă de a sfărâma barierele impuse de încordarea vânătorului care stă la pândă şi de a o îmbrăţişa. Aşezată pe prag, nemişcată ca o statuie, cu gura înflorindu-i în glume pe care nu le rostea, îşi apleca al ei căpşor asupra feţei mele şi îmi dădea sfaturi bune în şoapte blânde, ca un cântec de leagăn care îţi închide pleoapele:

— Nu te mişca, băieţele, că altfel nu mai vin păsărelele.

Parfumul trupului ei mă ameţea ca o doctorie, învăluindu-mă într-o tăcere care tremura pe buzele mele, ca ruşinea unei vorbe spuse la ureche. Sufletul meu răvăşit se apleca asupra ei.

Şi atunci, dacă prindea cu mâna o vrabie şi strângea uşor pumnul ca să n-o scape, ridica cioculeţul ascuţit al păsării lângă obrazul meu şi mă mângâia cu palma. Adorabila ei tandreţe era destinată, pe de o parte, să liniştească păsărică şi, pe de altă parte, să pună stavilă dorinţei mele năvalnice de a pune mâna pe această fiinţă mititică.

În răstimpurile tăcerii care se abătea asupra frunţilor noastre, părăsindu-ne apoi din nou, aveam şi eu voie să mângâi vrăbiuţa, cuprinsă în mâinile ei vopsite cu lemn câinesc, înainte ca pasărea să zboare într-o mişcare largă deasupra capetelor noastre, înainte ca ochii noştri să se întâlnească, cu priviri bucuroase, explicabile doar prin lumina care le învăluia.

Când aripile repezi ale amurgului acopereau cerul nemărginit, când umbra întunericului se adâncea şi eu trebuia să mă culc, mă ţineam de capul mamei, să-mi spună un basm.

Mama avea o comoară uriaşă de poveşti populare, pe care le auzise la rândul ei, în copilărie, de la mai-că-sa. Legendele, fabulele, miturile şi alte naraţiuni despre oameni şi zei, despre păsări şi animale s-au spus de mii de ani în nesfârşite variante, sub acoperişurile turtite ale bordeielor. Dar de când cu sclavia chinuitoare a gătitului cu lemne umede, a spălatului tacâmurilor cu cenuşă şi a sutelor de alte griji domestice care îi chinuiau viaţa, era nevoie de multă muncă de convingere pentru a o face pe mama să întrerupă gospodăria şi să spună un basm.

— Vai, mamă, spune-mi o poveste! o rugam eu pe neaşteptate.

— Culcă-te, băiete! N-ai adormit încă? îmi răspundea ea întotdeauna.

Dar după ce o pisam mereu, se aşeza şi-mi spunea povestea reginei pe care o vrăjitoare a prefăcut-o într-un

trandafir, sau povestea broaştei ţestoase care vorbea ca o moară stricată, sau povestea zarafului ticălos pe care l-a păcălit un ţăran isteţ.

Avea, mama, un talent atât de mare de povestitoare, atât de cuceritoare îi era vorba, atât de minunat dezvoltat simţul psihologic, încât uneori basmele ei mă învăluiau într-o reţea de vis care îmi răpea somnul, făcând să mă frământ în pat, când pe o parte, când pe alta, pradă emoţiei care se prelungea multe ceasuri. Prin crăpătura uşii priveam cerul cu stelele sale tăcute, care nu licăreau, nu scânteiau, nu se zbuciumau. Eram încântat şi speriat de amintirea monştrilor şi a zânelor, râdeam în sinea mea de prostia tigrului care s-a lăsat păcălit de şacal, ca şi de crocodilul care a dat de bucluc din cauza vicleniei unei vulpi, sau rămâneam vrăjit de aventurile unor eroine neînfricate, până ce povara oboselii îmi închidea ochii, în ciuda voinţei mele, în timp ce mama se afla încă la jumătatea povestirii.

Una dintre poveştile pe care mi le spunea mama era aceea a aventurilor lui Raja Rasalu – o naraţiune care-ţi îngheţa sângele în vine. Un prinţişor a ieşit din palatul lui împotriva dorinţei părinţilor, s-a luptat cu diavolii, a devenit ascet şi, în cele din urmă, învingându-l, pe tatăl ei la şah, a cucerit mâna unei prinţese frumoase – aidoma unei zâne.

Caracterul eroic al acestui basm, cu amestecul său de pasiuni înalte şi nobile, de gândire rafinată şi de acţiune, mă ţinuse fără răsuflare, încordat şi emoţionat, în timp ce ascultam diferitele episoade ale acestei lungi naraţiuni. Asta mi-a înflăcărat imaginaţia, aşa că în serile următoare, când mama mă întreba ce poveste aş dori să-mi spună, eu alegeam îndeosebi povestea aventurilor lui Raja Rasalu.

Câteva zile mai târziu, prinzându-mi sabia de lemn, pe care mi-o făcuse totuşi tâmplarul Godu, de o centură cu care mă încinsesem, am pornit şi eu la drum, aidoma lui Rasalu, fără să cer permisiunea părinţilor mei, şi m-am aventurat pe dealuri, dincolo de albia secată a râului, cale

de vreo jumătate de kilometru.

Vorbeam cu mine singur, în timp ce mă grăbeam, sărind peste bucăţile de lemn şi peste pietrele adunate în albia părăsită. Dealurile cafenii dominau priveliştea, pe care soarele o atingea cu sărutul său, cufundând-o într-o mare a liniştii, aidoma fortăreţelor locuite de afghani, din ţinuturile mai îndepărtate. Suind dealurile pe o potecă tăiată de turmele de capre ale afghanilor, printre tufişuri şi cactuşi, printre arbuşti şi răchitele cenuşii care creşteau din abundenţă printre stânci, am ajuns în vârful unei mici coline. Am coborât coasta unei vâlcele, punându-mă la grea încercare într-o luptă de unul singur, extrem de dramatică, dar imaginară, cu fiecare cactus monstruos pe care-l întâlnii în drum, tăindu-l şi ciopârţindu-l cu o bravură extraordinară, la care au fost martore tăcute, dar uluite, dealurile impunătoare, de culoare vineţie. O clipă, am rămas acolo, stăpân triumfător, deşi gâfâind, al tuturor lucrurilor înconjurătoare ce se zăreau de pe vârfurile stâncilor arămii şi, cu o durere surdă în ceafă, aşteptam să născocesc prilejurile unor noi aventuri.

În liniştea profundă care mă înconjura, tulburată când şi când doar de o adiere plutind în fierbinţeala după-amiezii însorite, urechea mea înregistra clipocitul apei. Întorcând capul, am văzut dincolo de povârnişurile vâlcelei de la picioarele mele un iaz cu apa limpede ca cleştarul, format de cine ştie ce pârâiaş. Am coborât către el printr-o văgăună plină de maci răsărind înalţi din iarbă, de ciuperci şi de anemone sălbatice. Apropiindu-mă de apă, inima mi se strânse, cuprinsă de o neaşteptată teamă. Dar amintindu-mi că Rasalu era foarte cutezător şi nu se temea de loc de pustietăţi şi păduri, am luat apă în pumn şi am băut până mi-am astâmpărat setea.

Apoi, stăpânit încă de vraja închipuirilor, m-am zbenguit de colo până colo, căutând cuibul unei păsărele pe care o auzeam gângurind cu un glas profund şi răsunător. Dar n-am putut să descopăr locul şi m-am aşezat să mă odihnesc fa umbra sărăcăcioasă a unui arbust. Peisajul era sfâşiat de ţipetele sălbatice ale vulturilor şi

înecat în spaima unei pustiiri groaznice. Auzisem de vulturii care se hrănesc cu leşuri şi trăiesc în locuri singuratice, bântuite de duhuri negre. Aşa că m-am ridicat şi am luat-o la sănătoasa.

Dar nu făcusem nici trei paşi, când auzii deodată un şuierat lugubru şi văzui într-o parte un şarpe cu ochelari, de o mare lungime, ieşind dintr-un tufiş, cu corpul său îngrozitor, negru şi lucios. Îşi ridică gluga de pe cap, odată cu o licărire a limbii despicate, parcă ar fi fost plin de furie şi ură neîmpăcată.

O clipă am rămas ţintuit locului, incapabil măcar să ţip.

Dar şarpele şi-a lăsat capul în jos şi şi-a văzut de drum, intrând în tufişurile împletite cu smocuri de iarbă, unde orăcăiau broaştele.

Am rupt-o la fugă, cutremurat şi amuţit de groază.

Dar după ce am urcat puţin pe coasta dealului, genunchii, care îmi tremuraseră tot timpul, părea c-au: înţepenit, prinşi de un cârcel. Am încetinit pasul, uitându-mă mereu înapoi, ca să mă asigur că nu mă urmăreşte şarpele, şi vorbind cu mine însumi, când ocărându-mă şi blestentându-mă, când străduindu-mă să-mi revin în fire.

Ceva mai departe, am dat cu ochii de tata, care mă. privea de la vreo zece paşi, mânios, întunecat şi aspru.

Am început să scâncesc, ca o anticipare pentru bătaia pe care aveam s-o încasez. Dar tata n-a făcut decât să mă ocărască şi m-a ridicat de jos, nemulţumit.

Întrucât nimeni nu mă mai văzuse de cinci ceasuri, familia intrase în panică şi mai mulţi oameni plecaseră în diferite direcţii să mă caute. Se pare că o santinelă deja corpul de gardă din preajma casei noastre dăduse cu ochii de mine *şi-i* îndrumase pe tata să mă caute dincolo de albia râului.

— Tare mă tem, mamă a lui Ilarish – îi spuse tata când ne întoarserăm acasă – că mintea copilului ăstuia se resimte încă de pe urma rănii suferite.

— Vai de mine şi de mine! Dar nu se poate una ca asta! strigă mama, pe jumătate înnebunită. Nu se poate!

Vai, copilul meu, băiatul meu cel frumos! spuse ea „strângându-mă, protectoare, în braţe.

— Tare mă tem – zise tata – că dacă nu s-a ţicnit, atunci fără doar şi poate s-a prostit de tot. Când l-am găsit, vorbea de unul singur, umblând aşa teleleu peste dealuri, fără să se gândească la primejdia întâlnirii cu un lup sau cu un urs…

Dar între mama şi mine exista un fel de înţelegere tainică, pentru că ea, cu credinţa naivă a ţărăncii, avea puterea de a pătrunde în lumea de basm a închipuirii mele. Adevărul era că ea însăşi îmi născocea această lume, graţie poveştilor pe care mi le spunea, a legendelor şi a miturilor.

Unul din aceste mituri se referea la tâlcul atribuit numelui meu şi mi-aduc bine aminte de el, întrucât mi l-a repetat de câteva ori:

— Despre zeul Krishna, după care te-am botezat şi pe tine, băiete, se spun tot felul de poveşti – începu ea. El era un prinţ crescut de un văcar. Tucându-se cu ceilalţi băieţi de văcari, pornea cu vitele la păscut, pe imaşurile din Brindaban, Mulgătoarele de vaci şi lăptăresele cântau şi dănţuiau cu el, şi Krishna era iubitul lor…

— Dar cum se poate, mamă, ca un prinţ să vină şi să trăiască laolaltă cu văcarii? am întrebat eu.

— Uite cum s-a întâmplat – zise mama. A fost odată ca niciodată un rege din Mathura, numit Ugarsen, care avea o nevastă tare frumoasă. Un diavol s-a îndrăgostit de ea şi i-a dăruit un băiat, care s-a numit Kansa. Încă de când era copil, Kansa era îngrozitor de rău. Când a crescut, l-a băgat pe taică-su în temniţă şi s-a urcat el pe tron. Kansa a fost un rege foarte sălbatic. Sub domnia lui gemea totul, până şi pământul răbdător. Pământul şi-a luat înfăţişare de vacă şi a venit înaintea zeilor, ca să se plângă de Kansa. Zeii au condus vaca la Brahma, care i-a trimis pe toţi la Shiva, şi acesta, la rândul său, i-a trimis la Vishnu. Zeul Vishnu I tăgăduit să elibereze pământul de asuprirea lui Kansa şi a hotărât să se coboare pe pământ luând chip de pm.

m

Şi aşa a şi făcut... Kansa avea o soră numită Devaki, măritată cu un crai numit Vasudev. Într-o zi, Kansa a auzit o voce stranie, care i-a spus: „AL optulea copil al acestei femei te va nimici”.

Să ştii, băiete, că pe vremuri oamenii auzeau adesea glasuri ca acesta care li se adresau, şi atunci ei îndeplineau ceea ce li se cerea.

Auzind acest glas, Kansa a vrut s-o ucidă pe Devaki. Dar soţul ei a făgăduit că o să-i dea regelui toţi copiii pe care-i va avea ea. Atunci Kansa a cruţat-o, dar i-a pus sub supraveghere şi pe Vasudev şi pe Devaki. Kansa era tare speriat, puiule, era speriat de mânia Domnului...

Devaki a dat naştere la şase copii, şi Kansa, rău cum era, i-a omorât pe rând pe toţi. Când Devaki urma să aibă al şaptelea copil, zeul Vishnu a făcut în aşa fel ca sămânţa să fie luată din pântecele lui Devaki şi pusă Vi cel al lui Rohini, o altă nevastă a lui Vasudev. Copilul acesta s-a numit Bairam.

Când Devaki urma să dea naştere celui de al optulea copil, Vishnu s-a înfăţişat lui Vasudev şi i-a spus: j, Astă-seară Devaki va naşte. Vei duce copilul la Yasoda, soţia lui Nanda, păstorul. Şi ea, la rândul ei, o să aibă un copil. Pune copuv tău lângă dânsa şi adu femeia la Devaki”.

Toate s-au întâmplat precum a spus Vishna, şi la miezul nopţii s-a născut Krishna, băiete. S-a născut Krishna...

Străjile lui Kansa dormeau buştean. Vasudev a luat copilul şi l-a dus la casa lui Nanda. L-a călăuzit pe drum şarpele cel mare, Seshnag, care mergea înaintea lui. Întâmplarea a făcut ca tocmai atunci râul Jumna să se reverse. Totuşi, datorită unei minuni, râul s-a dat de o parte, făcând loc de trecere atunci când s-a apropiat Vasudev. Şi aşa a ajuns el la casa lui Nanda. Fiind i foarte isteţ, el a intrat în camera Yasodei. După ce a schimbat copilul femeii, s-a înapoiat acasă.

Când străjile se treziră a doua zi dimineaţa şi auziră plânsetele copilului, îl luară cu dânşii şi-l chemară pe

regele Kansa. Acesta zvârli plodul în aer, ca să-l ucidă cu paloşul, când, ce să vezi, minune: copilul zbură către

2 iP

cer, strigând: „Prostule! Eu sunt Yogindra, marea iluzie. Copilul care e menit să te ucidă s-a născut, e viu şi sănătos!”

Pe Kansa l-a copleşit groaza, aşa că s-a retras într-o cameră întunecoasă. Dar, gândindu-se că din partea lui Vasudev şi a lui Devaki nu mai are temei de temere, i-a pus în libertate. Ştii, băiete, era un mare prost, un cap sec…

Vasudev l-a trimis şi pe fiul său Bairam să stea în casa Nandei. Apoi l-a rugat pe văcar să-i ducă pe Krishna şi pe Bairam de la Mathura la Gokul. Nanda a dus copilul unde trebuia şi a rămas acolo, în mijlocul neamului lui, păscându-şi vitele pe păşunile acelea bogate. Şi aşa au trăit ei mult şi bine, tare fericiţi.

Kansa nu izbutea să-l găsească pe copilul Krishna. De aceea, fiind un tiran îngrozitor, a poruncit să fie ucişi toţi capiii din regat. El a pus mâna pe uricioasa de Putana – o diavoliţă al cărui lapte ucidea orice copil care sugea la sânul ei. Această diavoliţă i-a dat şi lui Krishna să sugă. Dar Krishna a luat ţâţa şi a supt-o atât de tare, încât Putana a murit pe loc…

Ei, când a ajuns această veste la Kansa, el şi-a dat seama că Krishna este cel menit să-l ucidă. De aceea a trimis un demon să-l prindă şi să-l ducă la moarte. Kansa continua să sugă sângele poporului. Să ştii, băiete, că pe lumea asta sunt şi oameni răi, şi Kansa era unul dintre ăştia.

Krishna rătăcea prin pădure când s-a ivit demonul. Krishna l-a apucat de picior şi l-a izbit cu capul de o stâncă. Pentru că, deh, zeii sunt mai puternici şi decât oamenii răi, şi decât demonii…

Atunci, Kansa i-a trimis alt demon. Acesta şi-a luat înfăţişarea unui corb uriaş şi l-a prins pe Krishna în cioc. Băiatul a început să se zbată şi pasărea a trebuit să-i dea drumul. Atunci Krishna a zdrobit ciocul corbului cu piciorul şi i-a smuls carnea dinăuntru. Aşa l-a distrus şi pe

acest diavol.

Kansa i-a trimis încă un demon. De data asta sub înfăţişarea unui şarpe, care l-a înghiţit pe Krishna.

Krishna s-a pus atunci pe crescut şi s-a tot mărit în trupul şarpelui, până ce stomacul acestuia s-a făcut din

1.4*

cale afară de mare. Atunci, şarpele a pocnit şi a murit. Să ştii, băiete, că tizul tău era teribil la mânie!

Krishna a crescut apoi şi s-a făcut un băiat frumos., cu obrazul de culoarea norilor. El se juca şi se hârjonea cu lăptăresele. Le fura laptele bătut şi cel dulce şi-l ducea acasă, spunând că l-a luat altcineva. Pe urmă se ducea prin grădinile văcarilor cu ceilalţi băieţi. O dată, în timp ce lăptăresele şi mulgătoarele se scăldau la râu, el le-a furat hainele, de-al dracului ce era, şi s-a căţărat într-un pom, până ce fetele au ieşit goale puşcă din scăldătoare şi au trebuit să-l roage în genunchi ca să le dea înapoi veşmintele. Şi el cânta aşa de frumos din fluier! Dansa cu femeile, arătându-se părtinitor mai ales cu Radha, soţia cea tânără a unui brahman. Aşa s-a întâmplat că s-a îndrăgostit de ea…

Crescând băiat mare, el i-a învins pe toţi demonii de la ţară, printre care şi şarpele Kaliya, care omora văcarii şi vitele.

Într-o bună zi, el a ridicat muntele Govardhan şi l-a ţinut în aer, ca pe o umbrelă, deasupra satului Gokul, ca să-l salveze de ploile torenţiale pricinuite de zeul Indra, zeul tunetului şi al ploii.

Acuma Kansa, care auzise de faptele vitejeşti ale lui Krishna, a clocit un plan ca să-l ucidă. A trimis un nobil, pe Akrura, cunoscut pentru blândeţea sa, la Gokul, ca să-i roage pe Krishna şi pe Bairam să vină şi să asiste la o întrecere sportivă patronată de dânsul. Akrura le-a dat băieţilor biletul, dar i-a sfătuit să nu se ducă. Krishna la asigurai pe solul Akrura că n-o să i se întâmple nimic rău şi a hotărât să se ducă.

Cei doi fra-i *nu* pornit-o apoi către Mathura, în planşetele femeilor, cărora le părea rău că se despart de

ei.

Un demon numit Kesin i-a pândit pe drum, luându-şi chip de cal. Dar Krishna şi-a băgat pumnul în gâtul calului, până ce animalul s-a umflat şi a crăpat. Apoi şi-au văzut de drum.

Când s-au apropiat de oraş, şi-au dat seama că trebuie să împrumute nişte haine curate, pentru că erau destul de sărăcăcios îmbrăcaţi. Întâlnindu-i pe spălătorii regelui, pe malurile râului Jumna, i-au rugat să le împrumute nişte haine. Dar spălătorii erau de partea lui Kansa şi i-au refuzat. Atunci, Krishna i-a dat pe spălători la o parte, a luat hainele lui Kansa şi, îmbrăcaţi cu aceste veşminte rare, au intrat în Mathura.

Kansa chemă la dânsul doi luptători voinici şi le porunci să fie gata să-i ucidă pe Krishna şi pe Bairam. Totuşi, în cazul când ei n-ar fi izbutit să-i omoare, aveau la îndemână un elefant turbat, gata să-i culce la pământ şi să-i zdrobească. Dar Krishna i-a ucis pe luptători şi a omorât şi elefantul. Mai mult decât atât, el i-a ucis şi pe soldaţii regelui Kansa, şi pe regele-diavol. Krishna era puternic şi teribil la mânie.

Apoi Krishna l-a eliberat pe Ugarsen, bătrânul tată al lui Kansa, şi l-a urcat pe tron. După asta, Krishna şi Bairam şi-au stabilit sălaşul la Mathura. Aici li s-au alăturat şi Vasudev şi Devaki, părinţii lor…

După vreo câţiva ani, Mathura a fost atacat de doi regi-diavoli, prieteni cu Kansa. Neputând să apere oraşul, Krishna şi-a dus oamenii la Dwarka, ţara de lângă apă. Aici, el a clădit o cetate şi a strâns o mare armată, cu care s-a dus şi a recucerit Mathura, oraşul de lângă întunecatul râu Jumna. Apoi a învins pe toţi regii răi şi s-a căsătorit cu Rukmini, fiica lui Bhishma, regele din Vidarbha.

Apoi, când a izbucnit războiul dintre kuruşi şi panduşi, el a fost de partea bunilor panduşi, împotriva ticăloşilor kuruşi. Sfatul pe care l-a dat el prinţului Pandu, pe numele său Arjun, se află scris în cartea *Bhagavacl Gita*, pe care eu o citesc în fiecare zi, făcându-vă pe toţi să râdeţi de mine.

Influenţat de poveştile mamei, cu zei şi zeiţe, mă interesa mult mai tare decât pe majoritatea băieţilor spectacolul acela straniu, numit Ras, dat de artiştii ambulanţi care veneau în cantonament.

Do obicei se ridica pe un câmp din preajma bazarului un cort deschis, sub care se întindeau covoare mari de bumbac. Două divanuri de lemn, aduse din prăvălia lui Rămânând, alcătuiau o scenă improvizată, iar alături se ridica încă un cort mai mic, folosit ca odaie de odihnă şi pălăvrăgeală. De îndată ce vedeam că se rânduiesc aceste mobile, ştiam că au sosit artiştii ambulanţi. Atunci asediam cortul cel mic în care se machiau ei pentru spectacol. De obicei, artiştii ne alungau, pentru că nu voiau să dezvăluie faptul că rolurile de femei erau jucate de nişte băieţi deghizaţi.

Atunci mergeam şi ne dădeam tumba pe covor sau ne urcam pe estrada care ţinea loc de scenă, până-şi făcea apariţia paznicul.

După aceea ne întorceam acasă în mare grabă şi o băteam pe mama la cap să ne dea repede masa de seară, pentru ca să putem fugi să ne luăm locuri cât mai aproape de scenă. De obicei mama nu se lăsa convinsă de noi şi numai datorită faptului că tata avea un loc rezervat în primul rând, mai izbuteam să aruncăm şi noi o privire acolo. Copiii muzicanţilor, servitorilor şi gunoierilor erau siliţi să privească spectacolul de la mare distanţă, străduindu-se din răsputeri să prindă câte ceva.

Dar toată lumea cunoştea povestea lui Rama, şi a lui Sita, şi a lui Lakshman, din spusele mamelor, unchilor sau mătuşilor noastre. De asemenea, o mai ştiau şi de la spectacolele date anul trecut de nişte actori ambulanţi, cu piesa *Rāmāyana*. Aşa că toată lumea era atentă şi mai înlocuia cu imaginaţia ceea ce nu putea să vadă sau să audă direct.

De fapt, aşa cum stătea publicul, alcătuit din soldaţi, pe pământul neted, având în faţă scaunele sahibilor albi şi ale ofiţerilor indieni, care le luau vederea – precum şi datorită pălăvrăgelilor şi şoaptelor schimbate neîncetat

între cei prezenţi – era împiedicat să audă; din nicio parte a sălii nu se vedea şi nu se auzea perfect spectacolul.

Nu ştiu cum se face, dar nu părea chiar esenţial ca oamenii să vadă şi să audă, cât era de important ca să stea acolo, toţi laolaltă. Aşa s-a creat o căldură şi o atmosferă de euforie molipsitoare. Ivirea unei paiaţe pline de haz, cu nasul ei roşu şi strident, înţolită în haine cu picăţele, a stârnit hohote de râs şi o veselie pe care nu le-au putut curma nici măcar intervenţiile verbale rostite cu gravitate de către sahibul colonel sau ale aghiotantului său. Tot aşa, giumbuşlucurile lui Hanuman, zeul maimuţă, înveseleau toată lumea. Înfrângerea lui Ravana, regele cu zece capete, îi stârnea pe soldaţi, aducându-i într-o stare de adevărat delir. Iar un cântec cântat de Clayton, muzicantul, îmbrăcat ca Sita, părea să meargă direct la inima tuturor.

Atmosfera pierdea orice urmă de încordare după plecarea „feţeloi roşii”, cum erau porecliţi ofiţerii englezi. Dar până atunci, noi, copiii, adormeam mai toţi şi trebuia să fim duşi acasă de câte o ordonanţă.

Eu, în schimb, privisem mult timp, cu ochii micşoraţi, spre a recunoaşte majoritatea personajelor din *Rāmāyana*, legate de fundalul de mituri şi legende despre care ne povestise mama, scoţându-le din vechile epopei şi poveşti populare. Impresionabil cum eram, simţeam că sunt în stare să joc teatru. Şi asta datorită pur şi simplu faptului că am văzut pe actorii ambulanţi cum îşi jucau piesa.

De aceea, când, peste câteva zile, trupa de amatori a regimentului a pus în scenă aceeaşi piesă în timpul festivalului Dusehra, care comemorează victoria lui Rama asupra regelui Ravana din Lanka, am insistat să mi se încredinţeze mie rolul unui îngeraş care trebuia să stea lângă Sita.

Datorită tatii, care a izbutit să-şi folosească influenţa, mi s-a îngăduit să joc acest rol. Dar emoţia la începutul carierii mele dramatice era atât de intensă, încât nu mi-aduc aminte mare lucru de chipul în care s-a desfăşurat spectacolul propriu-zis. Îmi amintesc doar că eram

îmbrăcat în veşminte alese şi că aveam două aripioare prinse de braţe. Faţa mi-o unseseră cu ruj şi cu alte vopsele şi mi-o pudraseră; pe frunte şi pe obraji îmi lipiseră nişte steluţe de aur strălucitor. Mai mi-aduc aminte că îndată ce-am intrat şi l-am văzut pe Clayton pe estradă, îmbrăcat ca Sita, m-am aşezat, mi-am pus capul în poalele lui şi am adormit. Întrucât se presupunea că îngerii trebuie s-o păzească îndeaproape pe Sita şi să rămână toată noaptea în preajma ei, mi s-a spus mai târziu că toropeala care mă cuprinsese fără vrere fusese luată drept o manifestare foarte realistă de artă actoricească.

Fireşte, câteva zile de atunci încolo m-am socotit o fiinţă cu totul superioară şi aşa am ajuns ca să fiu acceptat în jocurile lor şi de ceilalţi băieţi, şi apreciat la justa mea valoare.

Încurajat de prietenia băieţilor cu care mă jucam, am îndrăznit chiar să cutreier coclaurile.

Dar cum jocurile lor n-au devenit mai puţin viof lente ca atunci când am fost lovit în cap şi am zăcut luni de zile, şi cum ei arătau o deosebită grijă, evitând să mă atragă în vreunul din aceste jocuri, ca nu cumva să mă rănesc din nou şi să le atrag mânia tatii, nu puteam decât să mă fâţâi de colo-o. olo pe lângă băieţi, în timp ce ei se distrau în toată legea.

Bineînţeles, cele mai multe jocuri din repertoriul băieţilor mi-erau destul de bine cunoscute, aşa că mă puteam împăca foarte uşor cu rolul de spectator din depărtare. Dar într-o bună zi l-am văzut pe Ganesh strecurându-se pe furiş către albia secată a râului, împreună cu Chotta, Ali, Ram Charan şi cu alţii din ceata lor. Ceea ce mi-a stârnit curiozitatea a fost aerul misterios pe care îl luaseră, discutând în taină ca nu cumva să-i aud. De aceea, de cum au luat-o la picior în difer rite direcţii, am presupus că băieţii puseseră la cale vreun nou joc palpitant şi aventuros.

La vreo câteva minute de la plecarea lor i-am urmat şi eu în direcţia în care îmi închipuiam că au apucat-o. Nu izbutiseră să se îndepărteze prea mult şi, tamându-se să

continue a se feri de mine, ca nu cumva să-i pârăsc tatii, n-au mai făcut nicio încercare de a fugi departe.

Doar atât că, apropiindu-mă de ei, ijam auzit stăruind să rămân la o distanţă bunicică de ei, în albia râului, pentru că, pretindeau, aveau de gând să se joace de-a războiul, cu arcuri şi săgeţi, trăgând într-o măgură din apropiere, despre care spuneau că este fortăreaţa ce trebuie cucerită. După ce mi se întâmplase catastrofa, ce mai aveam alta de făcut, decât să accept a juca rolul pasiv de spectator?

Vai, şi cât mă durea inima, cât chin şi câtă furie mă cuprinsese că am fost îndepărtat de la joc, ca să nu mai pomenesc de mânia tatii, dacă mi s-ar mai întâmpla ceva!

Cu ochii tulburi, înotând în lacrimi, cu capul în zbatere datorită emoţiilor palpitante pricinuite de imitarea luptei în care aveau să se angajeze băieţii, cu întregul corp legat organic chiar din clipa aceea de gesturile şi de mişcările lor violente şi cu glasul răguşit tot imitând strigătele lor, m-am hotărât să cred că eu sunt generalul, cu brandenburguri roşii, care le porunceşte să se angajeze în luptă.

Ei însă nu se luptau cu arme de manevră şi nu repetau strigătele care făceau parte din instrucţia obişnuită a soldaţilor. Se părea că băieţii ar fi inventat nişte lozinci stranii, în limba pieilor roşii, după cum am aflat mai târziu, şi se luptau cu o ferocitate pe care n-am mai întâlnit-o niciodată în războaiele lor.

În acest nou tip de bătălie, desfăşurată sub arşiţa soarelui de după-amiază, totul era o nebunie a trupurilor scăldate în sudoare. Băieţii care porniseră ofensiva fugeau de la un bolovan la altul, cu arcurile ridicate în aer şi căutând să manevreze în aşa fel, încât să se apropie de măgură, în timp ce grupul apărătorilor trăgea în mod simbolic cu arcul, doborându-i pe agresori. Potrivit regulilor acceptate ale acestui război, victimele catastrofei zăceau moarte de îndată ce simţeau în preajma lor vreo săgeată.

Căldura şi isteria molipsitoare pe care o stârneau

luptătorii mă depăşiseră. Stăteam acolo, refăcând în sufletul meu înfierbântat întreaga bătălie. Mă agitam cu fiecare luptător şi mă plecam când într-o parte, când într-alta. Ţipam cât mă ţinea gura, căutând să imit sinistrele lor strigăte de război. După care, incapabil să mai suport izolarea în care mă puseseră, am alergat năvalnic, de-a curmezişul câmpului de bătaie, către măgură. Săgeata mea era un beţigaş înălţat cu braţul, care alcătuia, chipurile, arcul. Şi alergam mâncând pământul, de parcă distanţele nici n-ar fi contat pentru mine.

Băieţii şi-au încetat jocul şi au strigat la mine să nu care cumva să intru pe câmpul de bătaie. Eu, însă, nici gând să-i bag în seamă, deoarece sufletul meu striga: „Am să mă duc singur, am să mă duc şi am să cuceresc cetatea…”

Cu sprijinul vântului cu care mi se părea că stabilisem o alianţă, cu ajutorul meterezelor de piatră din albia râului, pe care le strângeam la picioarele mele, înghiţindu-mi mereu saliva, m-am luptat să ajung până la sanctuarul înalt din vârful cetăţii.

Toţi băieţii, al căror elan de luptă se prelungise în tumultul glasurilor, mă priveau uluiţi şi nemişcaţi, stăviliţi în mijlocul manevrelor lor complicate, temându-se să-şi continue jocul şi totuşi foarte nemulţumiţi de faptul că trebuiau să piardă bătălia, şi nu în faţa taberei adverse, ci în faţa prostuţului de Grozavei, pe care nu îndrăzneau să-l împiedice de a le cuceri reduta.

M-am căţărat până pe creasta dealului. Toată ambiţia mea ţinută în frâu – deşi picioarele şi mâinile îmi atârnau grele de oboseală şi pieptul mi se ridica într-o respiraţie agitată – a răbufnit; de pe vârful movilei de unde mă aflam am strigat:

— Eu sunt cuceritorul! Eu sunt cuceritorul! Băieţii se holbau uimiţi la mine, dar nu scoteau o vorbă. Apoi au început să plece rând pe rând de acolo, lăsându-mă singur, stăpân al întregului câmp, cât vedeam cu ochii.

Când i-am văzut că mă părăsesc, am început să plâng şi am fugit după ei. Dar ei se împrăştiaseră şi eu am rămas

singur, strigând:

— O să vedeţi voi că o să vă înving pe toţi!

Fiind aproape cu totul vindecat, tata a început să mă mediteze acasă, în fiecare seară. În felul acesta, el voia să mă ajute să recuperez cele „cinci luni de trândăvie”, cum numea el absenţele mele de la şcoală, absenţe impuse de împrejurări. Într-adevăr, dacă se putea spune că tata urăşte ceva pe lume, apoi acel ceva era desigur gândul că fiii săi întârziau cu un an preţios pregătirea lor către ţelul tuturor ambiţiilor pe care le nutrea în privinţa noastră: diploma de reuşită la examenul de intrare la universitatea din Punjab.

— Eu n-am pierdut niciodată un an de şcoală – îmi spunea el – şi nici fratele vostru cel mai mare n-a păţit aşa ceva. Tu trebuie să munceşti din greu şi să nu-mi faci numele de ruşine rămânând vreodată repetent.

După boală, mi-a fost mult mai greu la aritmetică, mai greu decât la toate celelalte obiecte. Primisem o bază suficientă în ceea ce priveşte partea elementară a acestui obiect în clasa întâi şi a doua primară. Chiar şi cele mai grele înmulţiri, scăderi şi împărţiri ajunseseră să fie o treabă uşoară pentru mine. În schimb, însă, lipsisem de la şcoală în clasa a treia primară tocmai atunci când se explicase chestiunea complicată a calculului dobânzii compuse şi când se expusese teoria fracţiilor ordinare. Cum am încasat bătaie de la un învăţător pentru că habar n-aveam de dobânda compusă, teama de vărguţa lui abia m-a făcut să nu mai fiu capabil a pricepe nimic din acest capitol. Învăţătorul nu-şi dădea osteneala să reia această problemă în clasă, întrucât el urmărea să fie angajat ca meditator la noi acasă. Tatii, însă, i se părea cu totul exagerată suma de cinci rupii pe care o pretindea el pentru o oră de meditaţii. Şi cum tata intrase în panică la gândul că s-ar putea să pierd un an, a început să mă ajute el la învăţătură, dat fiind faptul că examenele băteau la uşă.

— Gând te întorci acasă după-amiaza, să-ţi faci lecţiile pe care ţi le cere învăţătorul – îmi spunea el – iar eu

am să parcurg cu tine cartea de aritmetică de la cap la coadă. O să lucrăm în fiecare seară.

Boala ştersese din caracterul meu orice urmă de încăpăţânare, iar puţina independenţă care-mi mai rămăsese mi-a atras din partea tatii o severitate fără margini, mai ales după isprava mea aventuroasă de pe dealuri. Am început să fiu supus şi sincer întristat şi îngrijorat de ruşinea care s-ar putea abate asupra mea dacă aş cădea la examen. Deveneam conştiincios şi chiar ascultător ca un rob. Veneam acasă şi adeseori, fără să mănânc pâinea rece şi lintea, mă aşezam îndată la lecţii. Bineînţeles, nu aveam voie să mă duc şi să mă joc, ca nu cumva să mai păţesc vreo altă nenorocire, întrucât între timp familia tălmăcise accidentul de care suferisem în aşa fel, încât îl preschimbase într-o pedeapsă îndreptăţită pentru vina de a fi vagabondat. Aşa se face că munceam până la lăsarea amurgului şi numai din când în când mai întrerupeam învăţătura ca să-l necăjesc pe micuţul Shiva. Uneori mă duceam puţin afară să aud fanfara regimentului, care făcea exerciţii ca de obicei, în spatele casei noastre.

Pe la şapte, când se sfârşea cina, tata începea să ne mediteze, pe mine şi pe Ganesh. la lumina lămpii cu gaz, atârnată de peretele camerei de zi. Lămpii îi potrivise un abajur de hârtie.

Tata întrebuinţa o metodă destul de ciudată ca să mă înveţe aritmetica. Îmi explica un principiu şi îmi cerea să mă străduiesc să fac o problemă din noul capitol pe care îl trecea în revistă cu mine. Asta pentru că, fiind prea ocupat în cursul zilei la birou şi după-amiaza pe terenul de hochei, se temea că n-o să fie în stare să rezolve singur, de la prima vedere. De aceea încerca să profite de greşelile pe care eventual le-aş fi făcut eu. Dacă prin cine ştie ce miracol izbuteam să rezolv dificultatea, tata îmi spunea, aşa, într-o doară, să trec mai departe. Dacă însă nu izbuteam, atunci, cu toată seriozitatea, se apuca să mă înveţe.

— Haide, haide, măi potaie – striga el, smulgându-mi

tăbliţa din mână. Haide, măi banditule şi peze-venghiule! Nu eşti în stare decât să faci prostii după prostii şi să ne aduci numai necazuri pe cap! Nici vorbă să treci examenul anul ăsta!

Mi se umpleau îndată ochii de lacrimi şi deveneam prea nervos ca să mai pot asimila ceea ce începea tata să-mi arate pe tăbliţă. Dădeam însă din cap a încuviinţare după fiecare cuvânt pe care-l rostea tata, măcar că gândurile mele fugeau de la cifre ia o poveste pe care o citisem în revista armatei.

Când ştergea socotelile de pe tăbliţă, folosind din abundenţă scuipatul ce i se ivea de sub mustaţa uriaşă de ofiţer, eu întârziam cu rezolvarea problemei.

— Ai făcut socoteala? mă întreba tata, ceva mai târziu. Ce durează atâta?

— Acu’ sunt gata – îi răspundeam cu o voce pe care o voiam plină de bravură.

Trăgeam nădejde că cine ştie ce rază neaşteptată de lumină va pătrunde deodată în creierul meu sau îmi va deschide cine ştie cum mintea, pentru ca să pot să întârzii sau să evit chinul de a spune adevărul.

Dar tata îmi smulgea tăbliţa din mână şi, văzând că n-am izbutit să ajung nici până la jumătatea drumului către soluţie, izbucnea:

— De ce nu eşti atent, porcule? Unde-ţi sunt gândurile? Nimic nu eşti în stare să pricepi!

— Dar zău că ştiu s-o fac, tată! minţeam eu fără să vreau.

— Ei, cum e atunci? Cum faci? Spune-mi! striga tata, năpustindu-se cu asprime asupra mea.

Sub sprâncenele negre şi stufoase, ochii îi scânteiau congestionaţi.

Eu amuţeam. Atunci mă pomeneam cu un picior în spate, pentru că de unde stătea tata, rezemat pe perna umplută cu păr de cal, cu o faţă de pânză de canava, îi venea mai uşor să mă atingă cu piciorul decât cu palma.

Începeam să plâng, să suspin şi buza de jos îmi tremura neîncetat.

— Ia nu mai plânge la fiecare vorbă mai aspră! îţi înroşeşti ochii de pomană! spunea tata. Vino să ne uităm încă o dată la problemă. Dar bagă de seamă să deschizi ochii şi mintea, că altfel te mănânc de viu!

Tremurând de spaimă, de data asta îl ascultam cu grijă, ca nu cumva să existe primejdia de a mai încasa o chelfăneală.

Socoteala era destul de uşoară. Când tata a şters plăcuţa, am făcut-o imediat.

Atunci mi-a cerut să merg mai departe, la o altă problemă.

Între timp, însă, obosisem, datorită simplei încordări din seara aceea. Aşteptam să văd că mai slăbeşte puţin asprimea de pe faţa tatii.

— Tată, mi-e somn – am spus eu, văzând că se mai îmblânzise puţin expresia apăsătoare de pe chipul lui.

— Nu e nici nouă şi ţi-e şi somn! strigă tata. Bine, porcule 1 Pe urmă se întoarse către Ganesh şi strigă şi la el: Dar tu, ticălosule, ce faci?

Tonul ridicat al tatii mă făcu să tremur din nou, în timp ce Ganesh se îndepărta instinctiv, fiindu-i teamă pentru propria-i soartă”.

— Dar ce este? Ce s-a întâmplat? întrebă mama, intrând, după ce spălase vasele şi rânduise lucrurile prin bucătărie.

— Ce-ţi închipui? o întrebă tata indignat şi căutând să-şi dea singur dreptate. Crezi că javrele astea îmi sunt recunoscătoare pentru că-mi muncesc creierii, ajutându-i? Ăsta e căpăţânos şi prăpădit, ălălalt e sărac cu duhul. Prea i-am răsfăţat. Eu, unul, am fost crescut într-o sărăcie lucie. N-aveam nici măcar cu ce să mă îmbrac. Şi mama nu mi-a dat o dată măcar un gologan. Eu n-am avut cine să mă mediteze. Ba chiar dimpotrivă, îi meditam eu pe alţi băieţi, şi aşa am câştigat bani, ca să-mi pot plăti taxele şcolare. Şi n-aveam mare lucru de mâncare, un pumn, doi de năut prăjit de la băcănie şi un pahar de apă de la cişmeaua calicilor. Noi, în schimb, le dăm mâncare pe cinste şi le purtăm toată grija, pe lângă că trebuie să le plătesc taxele

şi să le cumpăr cărţi şi câte şi mai câte din leafa mea nenorocită! Şi crezi că ei îmi sunt recunoscători? Aş 1 Eu o să trebuiască să le plătesc şi ceremoniile de iniţiere şi nunţile – şi în schimb ce-o să primesc? Nimic!

— Parcă ăla mare ce răsplată ne-a adus, nu vezi că ne bagă în mormânt? îl contrazise mama.

— Ai dreptate, aşa e! Cu ce m-am ales din parte-i pentru toate câte le-am făcut ca să-l ajut? fu de aceeaşi părere şi tata. L-am învăţat carte, am cheltuit pentru nunta lui cele cinci mii de rupii pe care le aveam economisite, şi acuma cu ce m-am ales pentru toate câte le-am făcut? Am vrut să-l scot doctor, şi când colo el cade în mrejele nevesti-sii şi părăseşte colegiul. Şi crezi că mi-e măcar recunoscător pentru că i-am găsit o slujbuliţă? Dacă nu era recomandaţia trimisă de sahibul cel nel inspectorului general al închisorilor, nu mai ajungea el ajutor de temnicer, pentru că mai erau încă şaizeci de candidaţi – nici mai mulţi, nici mai puţini. Şi când te gândeşti că eu n-am avut ajutor nici cât negru sub unghie de la nimeni pe lume!

— Păi chiar aşa este, tatăl vostru are dreptate! consimţi mama, întărindu-i spusele.

— Mă rog – continua el, vorbind despre Harish – eu mi-am îndeplinit datoria faţă de el şi acuma n-are decât să facă ce vrea. Slavă Domnului că nici eu, nici maică-sa nu avem nevoie de niciun fel de ajutor din partea lui. Cât despre golanii ăştia, am să-mi fac datoria şi faţă de ei. Dacă am noroc să nu mă dea afară din slujbă şi nici să nu mă scoată la pensie, am să-i sprijin până i-oi vedea cu şcoala terminată. Dar n-am să-mi mai scuip plămânii cu învăţătura lor aşa cum am făcut cu fratele lor ăl mare. Ajunge cât cheltuiesc eu şcoala! Ei vor fi obligaţi să-mi răsplătească ostenelile. Trebuie să muncească din greu şi să-şi treacă examenele, şi dacă pe deasupra mai mii dau şi osteneala să-i meditez, ar fi de datoria lor să se arate recunoscători şi să nu înceapă a scânci ori de câte ori le spui să facă socoteala sau să citească acolo o pagină-două. Trebuie să-şi treacă examenele în fiecare an, că, de nu, îi

dau afară din casă…

— Dar sunt odraslele noastre – observă mama, dusă pe gânduri. Poate că n-ar trebui să aşteptăm nicio mângâiere de la ei. Dar de câte ori mă gândesc la băiatul cel mare, Harish, îmi arde inima de durere, amintindu-mi cât de nerecunoscător e! Crezi că a rugat-o măcar o dată pe nevastă-sa să mă servească? Crezi că s-a gândit măcar o dată să-mi trimită ceva în dar sau să-mi spună: „Ei, mamă, altă dată mă întâmpinai cu un pahar de zer, când mă întorceam de la şcoală în arşiţa lunii iunie, aşa că acuma ia, te rog, salariul ăsta al meu, pe care l-am câştigat într-o lună de zile, şi cumpără-ţi şi tu o fustă nouă sau mai ştiu eu ce”. Mă arde ficatul de durere când mă gândesc că a căzut în aşa hal în mrejele nevesti-sii, încât nici nu se mai gândeşte la noi. Trebuie să-i fi făcut ea ceva farmece, că altfel nu-mi închipui.

— N-au decât să se ducă să se spânzure – zise tata arătând multă înţelegere pentru spusele mamei. Eu, unul, zic că n-avem nevoie de nimic de la ei. Slavă Domnului, avem cu ce ne încropi bătrâneţele! N-au decât să facă praf averea, cum a făcut-o şi unchiul lor, Pratap.

După care împinse la o parte ziarul pe care-l citea şi, relaxându-se în urma atâtor încordări din ultimele luni de zile, începu să vorbească cu mama cu multă căldură, râzând şi glumind. Părea că se înţelege pe deplin cu dânsa, ceea ce se întâmpla destul de rar. Stăteau aidoma unei perechi de bătrânei care au luat viaţa aşa cum e, au înghiţit toate amărăciunile şi s-au resemnat, au pus ceva bani de o parte la caisa de economii, au crescut o liotă de copii şi acum sunt gata să-şi sărbătorească nunta de argint.

Între timp, eu mi-am pregătit ghiozdanul pentru şcoală, l-am închis şi m-am retras la culcare.

Stând întins sub plapuma groasă, de culoare galbenă, mă simţeam bine la căldurică. Şi totuşi nu puteam să adorm. Mă simţeam vinovat că m-am culcat devreme, ştiind că mi se dăduse voie s-o fac numai datorită bolii mele recente.

Încordându-mi urechea ca să aud ce se petrece în camera de alături, mi-am dat seama că Ganesh a dat de bucluc cu lecţia de citire, deoarece n-a fost în stare să recite o poezie de Maulana Nazir Ahmed.

„Iaca un prilej bun pentru mine” – mi-am spus în sinea mea şi am început să recit poezia pe care o învăţasem pe de rost din cartea lui frate-meu.

— Ţine-ţi gura, porcuşorule! strigă tata cu un glas mai blând.

Mi-am dat seama, după tonul lui, că nu-i căzusem total în dizgraţie.

Dar am auzit cum încasa Ganesh ocări cu nemiluita, aşa că inima a început să-mi bată de teamă şi de nelinişte. Era în mine când un sentiment nelămurit de frică să nu dau şi eu de bucluc, dacă s-ar supăra cumva prea tare tata, când un simţământ de compătimire pentru fratele meu mai mare, dar aceasta în mult mai mică măsură. Deşi Ganesh părea tare înţelegător şi mâhnit când primisem eu ocările, simţeam o ciudată antipatie faţă de el, şi asta numai şi numai datorită faptului că el prefera să se joace cu alţi băieţi decât cu mine. De asemenea, dintr-un snobism pe care părinţii mei îl încurajaseră în fel şi chip, îi dispreţuiam faţa turtită, urechile pătrate, ochii fără strălucire şi apucăturile lui de ins cu secrete şi plin de ascunzişuri. Mi-era antipatic nu numai pentru felul lui ascuns de a fi, dar şi pentru că punea la ciorap orice gologan pe care-l primea şi pentru că se vira pe sub pielea oamenilor spunând şi făcând întotdeauna numai ceea ce trebuia. Se prefăcea a fi blând şi mieros – pe când eu ştiam că nu ăsta este adevăratul lui caracter. Eu, în schimb, eram întotdeauna zăpăcit şi obraznic şi de aceea toată lumea mă credea un mare ştrengar.

— Nu fi aşa aspru cu el – spuse mama, luându-i apărarea în faţa tatii.

— Mare cap sec! exclamă tata. Nimic nu are în dovleacul ăla!

— Lasă-l, că o să înveţe mâine poezia, nenorocitul I spunea mama, apărându-l mai mult din milă decât din

dragoste. Umblă şi se joacă toată ziua cu nenorociţii ăia de copii ai muzicanţilor, spălătorilor şi gunoierilor şi oboseşte prea tare.

Mama nu-l iubea, măcar că era copilul ei. În ultima vreme ţinea încă şi mai puţin la el, de când auzise că ultima dată când venise în vizită Draupadi, cumnată-mea, Ganesh făcuse mare caz de ea. Dar tocmai de aceea, mama încerca, fără pic de succes, să fie deosebit de bună cu el.

Când am auzit-o ţinându-i partea, m-am supărat şi am vrut să mă asigur că ea îmi aparţine mie şi numai mie. Neîndrăznind s-o strig, i-am şoptit lui Ganesh, care fusese alungat în chip ruşinos din odaia de zi:

— Mama nu vine?

— Nu, e în bucătărie – îmi răspunse Ganesh.

15 – Povestea unui copil indian

— Spune-i că vreau să vină la mine – am stăruit. Fiind în clipa aceea Imai doritor ca oricând să-mi facă pe plac, pe de o parte din pricina stării de umilinţă în care se afla, iar pe de altă parte pentru că ne aflam acasă, a strigat-o pe mama.

— Lasă-l să se culce – a răspuns ea. Eu sunt ocupată la bucătărie. Şi nu-l lăsa să strige, ca nu cumva să-l trezească pe micul Shiva!

— Shiva a făcut pipi în pat! am strigat eu, încercând s-o alarmez şi deci s-o atrag la mine.

— E, haide, fă-l să doarmă şi lasă gălăgia – spuse tata, pe care-l tulburasem din lectura gazetei. Porcul ăla habar n-are de aritmetică şi ălălalt mai mare nu e în stare să recite o poezie. Mai mult ca sigur că anul ăsta o să rămână amândoi repetenţi!

— N-avea tu grijă, că trec ei clasa – răspunse mama. Aşa te sperii tu de toate celea. Prea eşti fricos, într-o clipă te pierzi cu firea. Fără doar şi poate, o să le vină zeii în ajutor. Eu, una, am să mă rog pentru ei…

În ziua examenului, mama stătea în faţa altarului zeilor ei, implorându-i să ne ajute să trecem. Noi însă o rugam să lase baltă rugăciunile şi mai degrabă să ne dea de mâncare la timp, ca să nu întârziem. Numai că mama

era incorigibilă şi stăruia să venim şi noi să ne prindem de mână cu zeităţile ei şi să recităm o rugăciune şi mai lungă. La sfârşit, căci a trebuit totuşi să ne pregătească de-ale gurii, fiind silită de o vorbă mai tare a tatii, după ce am înghiţit în grabă câteva felii de carne fierbinte şi eram gata s-o luăm la goană cu tunicile şi pantalonii proaspăt spălaţi, ea a stăruit să ne frece pe gene cu un amestec de untdelemn cu funingine de pe ţest, realizând astfel o pavăză împotriva deochiului care ar fi putut să ne întâmpine pe drum.

Fără să se mulţumească cu acest ritual pur şi simplu nefolositor şi defensiv, ea a căutat să ne sporească norocul imprimându-ne pe frunţi urma degetului ei mare, pe care l-a muiat în oxid roşu de fier, ca un semn bun. Apoi s-a asigurat că amuletele mici de argint, conţinând păr de elefant, de mosc şi o bucăţică din sulul pictat, se află unde trebuie, prinse de firul negru ce ne atârna de gât. Şi ca şi cum toate acestea nu ar fi fost de ajuns ca să ne ferească de deochi, şi de oricare rău, şi ca să ne asigure succesul la examen, a poruncit sacagiului să vină cu o căldare plină de apă pe cap şi aşa să ne întâmpine la ieşirea din casă. Din nefericire, însă, învăţatul Pandit Jay Ram, o persoană sacră în alte împrejurări, dar presupusă a fi de rău augur, dacă porneşti pentru o chestiune foarte importantă şi-l întâlneşti în cale, s-a întâmplat să treacă tocmai atunci în mare grabă pe lângă casa noastră. Ducându-se către latrinele regimentului cu un mic vas de alamă în mână, s-a încrucişat cu noi, înainte de a ne întâmpina sacagiul. Mama s-a speriat grozav, dar n-a vrut să ne cheme înapoi, pentru că asta ar fi fost şi mai prost. În niciun caz nu ne-am fi înapoiat, nici măcar de-am fi ştiut că ne-ar trăsni Dumnezeu pe loc. În schimb, frica de a nu întârzia la şcoală în această zi, mai însemnată ca toate celelalte, ne făcea să ne scăpăm pe noi şi de aceea am pornit-o înainte…

Ea însă credea că farmecele, amuletele şi semnele negre şi portocalii au izbutit să facă inofensivă întâlnirea cu brahmanul. Asta a fost credinţa ei când ne-am întors de

la şcoală, zvârlind în aer şepcile şi ghiozdanele şi strigând de bucurie până n-am mai putut, anunţând-o că am trecut amândoi. Pentru ea, norocul ne venise de pe urma farmecelor.

Tata, în schimb, a început să se laude şi să se felicite singur pentru eforturile făcute.

— Ei, vezi, i-am pregătit eu foarte bine acasă – a spus el lumii strânse în faţa casei maiorului Garka Singh, comandant de companie.

Se afla acolo plutonierul major Surjan, Pandit Jay Ram şi diferiţi ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi. Văzându-l acolo pe tata, ne-am repezit şi noi către acest grup.

— Bineînţeles, Grozavei a trebuit să lupte cu greutăţi uriaşe ca să acopere în patru luni tot drumul parcurs de alţii într-un an. Şi când vă gândiţi că de fapt nici nu i se vindecase complet rana…

— Ei, dintr-un tată deştept se nasc şi copii deştepţi! comentă maiorul Singh, rostind tocmai vorbele pe care dorea tata să le audă.

15*

— Dumnezeu să-i aibă în paza lui şi să le dea o viaţă lungă! spuse tata, fără să adauge însă „pentru ca să sporească prestigiul familiei”. Dar acasă, el spusese că ăsta era ţelul adevărat al strădaniilor copiilor, în general.

Cum în public se arăta mult mai blând cu noi decât în particular şi accepta cu mai multă uşurinţă rugăminţile şi cererile noastre, am căutat să profit de laudele cu care eram copleşit şi am spus:

— Un singur lucru doresc acum: trag nădejde şi mă rog la Dumnezeu ca fratele meu mai mare, Ganesh, să rămână repetent într-un an, ca să ajung să fiu în aceeaşi clasă cu el.

Toţi cei de faţă au râs şi vreo doi m-au tras de ureche cu multă afecţiune. Alţii mă bătură pe umăr şi-mi spuseră: „Ştrengarule!”, ceea ce mă făcu să mă umflu în pene de mândrie şi să simt că sunt cineva.

Dându-mi seama însă că fratele meu era de faţă, am început să tremur de teamă ca nu cumva să dau de vreun

bucluc din pricina unei declaraţii atât de sincere cu privire la tainicele mele dorinţe.

Dar Ganesh şi începuse să se împace cu ideea de a ocupa un loc mai puţin însemnat în societate, de când cu boala mea. În acelaşi timp, datorită succesului repurtat la examen, devenisem teribil de egoist.

Un episod care ajunsese să pară aproape idilic în închipuirile mele de mai târziu a fost vizita pe care am făcut-o, împreună cu mama şi cu fraţii, bunicului după mamă, în satul Daska. Asta s-a întâmplat în vacanţa de după examen, cu prilejul căsătoriei fratelui cel mare al mamei, Sharam Singh. Acesta a venit personal să ne ia acolo şi în acelaşi timp să împrumute niscaiva bani de la tata, ca să facă faţă cheltuielilor prilejuite de un a semenea eveniment fericit. Noi, copiii, ne-am dat seama de o oarecare încordare ivită între părinţii noştri şi unchiul Sharam Singh, pentru că, aşa cum a spus mama, rudele ei vin mereu să se împrumute fără ruşine cu bani de la ginerele lor. (După cum am aflat mai târziu, ăsta era un lucru care „nu se cade” să se facă în societate.) Până la urmă însă a triumfat teoria că „sângele apă nu se face”.

Tata a socotit că avem şi noi nevoie de o vacanţă după eforturile făcute în vederea examenului şi că mama ar avea şi ea nevoie de puţină odihnă – adică să mai scape niţel de Shiva, care în ultima vreme cam bolise. Aşadar, băieţelul a fost dat în grija măicuţei Gurdevi. Hainele şi podoabele noastre, cele mai frumoase, au fost vârâte în cuiere şi apoi, fără niciun risc, ne-au urcat în trenul de noapte care pornea spre Gujranwalla. De acolo urma să mergem la Daska cu şareta.

Ceea ce a impresionat din capul locului mintea mea naivă a fost aspectul pestriţ şi dărăpănat al periferiilor oraşului Gujranwalla. Era un puternic contrast cu lumea ordonată, curată şi oficială a cantonamentului Nowshera, mai ales cu cartierul L-ai Kurti, unde se afla cazarma soldaţilor britanici. Străzile înguste şi înghesuite din Gujranwalla, mărginite de case ruinate, pline cu bălegar şi străbătute de canale cu murdărie şi gunoaie, mi-au

îngheţat sufletul şi m-au făcut să stau botos până ce s-a încheiat târgul cu chirigiii zgomotoşi şi răguşiţi din faţa gării. Şi aşa neconsolat am rămas, deşi mama a încercat să-mi explice că Gujranwalla, un oraş care-şi trăgea numele de la Gujar, adică de la un văcar, era murdar pentru că umblau multe vite prin el.

După ce am lăsat în urmă oraşul, a început să mă îmbete aerul câmpiei şi am aţipit în poalele mamei, ajutat fiind şi de legănatul trăsurii pe drumul brăzdat de făgaşe. Când m-am trezit, peste un ceas şi mai bine, am fost fericit să văd că în jurul nostru pământul este acoperit de verdeaţă. Imaginaţia mea de copil a încercat să-şi închipuie cam câte milioane de fire are iarba aceea verde şi câte milioane de tulpini au plantele şi câte frunze trebuie să fie pe pom, ca să formeze covorul acela uriaş de verdeaţă. Se pare că peste noapte plouase, aşa că nu mai era praf. Noroiul drumurilor devenise şi el verde-albăstrui şi toate lucrurile păreau învăluite în căldura deasă a acelei zile de primăvară, atât de deosebită de fierbinţeala zilelor din inima peisajului pietros de pe Nowshera, la adăpostul dealurilor Buner – leagănul copilăriei mele.

Apropiindu-ne de sat, perspectiva s-a schimbat. De jur-împrejurul nostru se întindeau lanuri galbene de flori de muştar, legănate de briza uşoară a după-amiezii, în timp ce soarele ardea deasupra noastră înfipt în seninul cerului albastru. Culoarea gălbuie a pământului şi albastrul cerului m-au impresionat în chip atât de puternic, prin contrastul ce-l realizau, încât de câte ori îmi aminteam, în decursul anilor, de ele, îmi revenea în minte imaginea lanurilor bogate din centrul Punja/bului. Asta poate cu atât mai mult cu cât ele mi-au încadrat primul tablou al unui sat cu adevărat mare – o aglomeraţie de bordeie atât de diferite de aşezările izolate, ca nişte fortăreţe, din satele de pe frontiera de nord-vest. Mai mult încă, era satul în care se născuse maică-mea, satul de care erau legate toate poveştile pe care mi le spusese ea, satul tatălui ei Nihal Singh, ale cărui isprăvi îndrăzneţe din ultimul război purtat de neamul Sikh împotriva englezilor mi se

întipăriseră în minte ca şi basmele legate de eroul legendar Raja Rasalu, din oraşul vecin, Stalkot.

Dintr-o singură privire, ochii mei mari, holbaţi de curiozitate, cuprinseră grupurile de ţărani înalţi şi oacheşi, din neamul Sikh. Oamenii săpau şanţuri cu săpăligile sau mergeau grăbiţi, desculţi, cărând pe cap grămezi mari de iarbă, în timp ce femeile lor purtau coşuri de spanac porcesc proaspăt cosit, mânând totodată de la spate turmele de vite.

Unchiul meu Sharam Singh, care fusese cam tăcut şi morocănos în timpul călătoriei, se arătă plin de mândrie când ne spuse nouă, copiilor, cum o să ne îngraşe în câteva zile, dându-ne să bem lapte de la bivoliţa din gospodăria lui. Mamei nu prea îi plăcea, pare-se, miezul vorbelor lui, pentru că ea simţea în ele o aluzie că nu am fi prea bine hrăniţi acasă. Atunci Sharam Singh schimbă vorba şi începu să-i povestească vrute şi nevrute despre diverşi oameni din sat pe care maică-mea îi cunoscuse în tinereţea ei.

Dar Ganesh şi cu mine eram stârniţi de chestiunea cu bivoliţa, aşa că îl bombardam pe unchiul nostru cu tot felul de întrebări. Voiam să ştim cum o cheamă, cât lapte dă şi ce mănâncă. Eu am îndrăznit chiar să stărui într-atâta, încât să-i smulg făgăduiala că-mi va da voie s-o mulg, s-o duc la păscut şi chiar s-o iau cu mine la Nowshera.

În cele din urmă, şoseaua se termină eu o ulicioară, la răscrucea din faţa postului de jandarmi din Daska, şi şareta se strecură printr-un bazar risipit de-a lungul uliţei înguste. Ţăranii adunaţi pe acolo adresară saluturi unchiului Sharam Singh şi mamei, binecuvântându-ne şi pe noi. Trecurăm apoi pe o alee, aflată în faţa casei impunătoare a bunicului Nihal Singh. După obicei, se turnă puţin untdelemn la colţurile pragului, şi noi intrarăm, foarte intimidaţi, într-o curte interioară. Ne intimida şi mai mult faptul că, respectând tradiţia, mama plânse când o îmbrăţişa pe bunica Gujri, o femeie înaltă şi bine făcută. Apoi ea îngenunche înaintea bunicului Nihal Singh, care ieşi dintr-o odaie din fund. Era un bătrân

uscăţiv, îmbrăcat în alb; avea un nas vulturesc, ochi de şoimi şi o bărbuţă albă, frumoasă.

— Spuneţi bunicii şi bunicului cuvântul „mă plec la picioarele voastre” – ne îndemnă mama.

Amândoi copiii am împreunat mâinile şi ne-am aplecat până am atins picioarele bătrânilor.

Bunica ne-a sărutat de mai multe ori, în timp ce bunicul ne-a mângâiat pe cap şi, luându-ne pe rând faţa în mâini, ne-a întrebat în ce măsură am moştenit spiritul lui înflăcărat şi din cale afară de îndrăzneţ.

Cum eram de felul nostru obraznici şi fără teamă, ne-am suit amândoi în poalele halatului său şi l-am întrebat pe bunic dacă ne va îngădui să luăm cu noi, la

Nowshera, bivoliţa de care ne vorbise atât de mult unchiul Sharam Singh. Auzindu-ne, bunicul Nihal Singh izbucni în râs şi ne pofti să vedem dacă ne place măcar cum arată bivoliţa. Şi întrucât el se lăsa atras repede în joaca noastră, datorită căreia ne închipuiam că o s-o luăm pe Suchi, noi l-am îndrăgit imediat. Ascultam cu urechile ciulite veşnicele lui poveşti, pline de mici anecdote şi proverbe bine întoarse, prin care ne-a făcut să înţelegem o mulţime de lucruri cu privire la bivoliţa Suchi şi la celelalte vite din şopronul cel mare în care se aflau ele legate. În câteva secunde, în mod spontan, ne-am şi împrietenit cu el, de parcă l-am fi cunoscut de când lumea şi l-am fi avut mereu lângă noi de când ne-am născut.

Când am ieşit din bezna adâncă a şopronului vitelor în amurgul care se lăsa peste cerul albastru, casele de lut din Daska păreau că se cufundă într-o linişte deplină. Apoi, pare-se din depărtările nesfârşite, de sub acoperişurile turtite, străbătu până la noi zumzetul unor rugăciuni şi descântece rostite în şoaptă şi răsunară gonguri şi clopote. Bunicul Nihal Singh contribui şi el la aceste sunete cu vocea lui profundă, recitind într-un murmur o rugăciune a neamului Sikh, învârtind mătă-niile în mână şi adresându-ne din când în când câte o frază grăbită, cu glasul întretăiat. Se ocupa între timp de noi, ca să ne vadă că ne spălăm pe faţă, apoi ne dădu să mâncăm nişte pâiniţe bine

crescute, carne şi legume stropite din belşug cu unt.

După care ne-a urcat pe rând pe scăriţa şubredă de lemn, până la terasa de deasupra hambarului principal al casei, unde fuseseră rânduite paturi în şir. Când bunicul Nihal Singh ne-a aşezat pe propriul lui pat, şi-au făcut apariţia ceilalţi unchi dinspre partea mamei, Dayal Singh şi Sardar Singh, care fuseseră plecaţi într-un sat vecin.

— Iată-i pe nepoţii noştri – le spuse bunicul.

— Aha, seamănă mai mult cu mama lor decât cu tatăl lor – zise unchiul Dayal, un uriaş cu o faţă bună şi zâmbitoare. Trebuie să-i ţinem aicea, să nu-i mai lăsăm să plece.

— Poate vor să mănânce nişte dulciuri – zise unchiul Sardar, care avea o faţă roşie şi strălucitoare ca un măr pârguit. Am să mă duc să le aduc nişte zahăr-candel – zise el, îndepărtându-se grăbit.

Nu-mi dau seama dacă modul simplu în care se purtau cu noi aceşti săteni sau căldura cu care ne împlineau dorinţele a făcut să-i îndrăgim atât de repede. Cred că mai mult decât orice ne-a cucerit în chip definitiv căldura pe care o răspândeau şi generozitatea ospitalităţii lor. Şi asta datorită şi faptului că, pe măsură ce creşteam, relaţiile cu părinţii deveniseră nu numai ostile, dar şi indiferente, iar noi ne transformasem în nişte animale supuse. Izbucnirea bruscă a flăcărilor din aceste suflete simple şi frumoase ne-a încălzit până în adâncul inimii, umplându-ne de noi emoţii, stârnindu-ne ca o comoară tainică pe care am fi descoperit-o într-o grămadă de gunoi.

Şi giuvaierul cel mai de preţ, cel mai râvnit din această comoară era Nihalu, cum îi ziceau bunicului chiar şi băieţii lui – dat fiind că această familie unită trăia într-o atmosferă afectuoasă şi lipsită de orice fel de constrângere sau etichetă.

— Eu am luptat pentru Khalsa – ne spuse bătrânul, povestindu-ne viaţa lui de soldat din timpul ultimului război purtat de neamul Sikh împotriva britanicilor. Şi eu ştiu că mama voastră e şi ea o răzvrătită ca şi mine, deoarece eu i-am insuflat ura împotriva englezilor, care ne-

au cumpărat cu ajutorul trădătorilor, nefiind în stare să ne supuie printr-o înfrângere… Eu am luptat pentru Khalsa şi nădăjduiesc că, făcându-vă mari, veţi ajunge şi voi, ca şi mine şi ca şi mama voastră, nişte răzvrătiţi împotriva asupritorilor străini. Nu trebuie să ajungeţi slugile lor, cum a ajuns tatăl vostru…

După ce ne îndemna să ne convingem de nevoia răzvrătirii, bătrânul cădea adesea în câte o lungă visare şi se cufunda în propriile sale gânduri, şoptind laude la adresa înţelepţilor şi continuând să învârtă mătăniile. După aceea, tocmai când Ganesh şi cu mine eram pe punctul de a aţipi, deodată ne trezea din nou cu vreo cuvântare îndrăzneaţă.

— Da, băieţi, aşa să ştiţi, că eu am luptat pentru Khalsa, dar au fost şi alţii, ca de pildă vărul meu, Harbans Singh, care s-au lăsat cumpăraţi de englezi şi au ajuns moşieri, şi s-au îmbogăţit punând mâna pe pământurile altora. Dar să nu uitaţi, băieţi, că oricât de uscată ar fi pâinea săracilor, sacul cu zilele lor e mai bogat…

După care se adâncea din nou în amintirile şi viziunile sale, pornind să-şi recite cu glas monoton rugăciunea, în timp ce se juca mereu cu mătăniile. Barba-i albă şi veşmintele-i albe străluceau în întunericul nopţii. Câte un licurici săgeta aerul, coborând de pe acoperişul hambarului şi trecând pe la marginea paturilor, de parcă s-ar fi dus până la capătul nopţii. Se făcea nevăzut, până ce venea alt licurici, luminându-mi ochii şi nelăsându-mă să dorm.

— Averea vine aşa, orbeşte, la cine se nimereşte, dar să ştiţi, copii, că cine ară pământul sau bate arama nu moare de foame – reîncepu bătrânul Nihalu. Şi eu am izbutit să ţin toată casa asta mare. Am muncit din greu, împreună cu unchii voştri, dar suntem fericiţi, pentru că oamenii care muncesc bine mănâncă cu mai multă poftă decât regii. Cât despre bunica voastră, ce să vă mai spun? Grânele vechi, untul proaspăt şi o nevastă bună sunt cei trei stâlpi ai raiului!

— Dar raiul unde e, bunicule? E în cer? am întrebat

eu neastâmpărat.

— După învăţătorul nostru sfânt Nanak Dev – începu bunicul – raiul este atunci când toate visurile omului se realizează. Este viaţa ideală…

Şi el continuă să explice astfel principiile învăţatului Nanak, cu citate ample din *Guru Granth*, cartea sfântă a neamului Sikh; citatele ne adormiră curând, cu sunetele versurilor arhaice, ajutate fiind şi de natura abstractă a doctrinelor pe care le cuprindeau. Îmi amintesc însă că în seara aceea m-am străduit din răsputeri să nu adorm, pentru că la ora la care întunericul din jurul nostru se adâncea tot mai mult, podurile şi acoperişurile caselor începură să freamăte de mulţimea ca

’234

menilor. Peste tot se auzeau râsete, rugăciuni, şoapte înfundate, de parcă satul întreg ar fi fremătat de agitaţia unor oameni din ce în ce mai numeroşi. Ai fi zis că se întorc de la munca zilei în liniştea şi alinarea nopţii, plutind alene la suprafaţa vieţii…

Dis-de-dimineaţă ne-a trezit unchiul Dayal, care ne-a întrebat dacă n-am vrea să ieşim la câmp. Ne propuse de asemenea să mergem să ne scăldăm în apele canalului, înainte de răsăritul soarelui. Deşi mai eram cu ochii cârpiţi de somn, cuvintele lui avură un efect magic asupra noastră: nu ştiu cum se făcea, dar din ziua în care am început să ne plimbăm pe malurile râului Lunda, având ca scop principal deprinderea de a înota, supravegheaţi fiind de tata, ideea înotului reprezenta pentru noi o atracţie mult mai palpitantă şi mai fascinantă decât cele mai multe lucruri de pe lume – în afară doar de dulciurile („ceva bun”) şi de fructele uscate din cutia de lemn a mamei, păstrate special în acest scop. Din această pricină, şi eu şi Ganesh am sărit imediat în sus, frecându-ne la ochi şi ampiedicându-ne în propriile noastre picioare, dar murind de nerăbdare. L-am urmat pe unchiul Dayal, care ne-a spus că bunicul Nihalu şi unchii Sharam şi Sardar sau şi dus pe câmp de cum s-a crăpat de ziuă, la „pani din junglă”.

— Dar ce este „pani din junglă”, unchiule Dayal? am

întrebat eu, abia aşteptând să-l revăd pe bunicul, dat fiind sentimentul de caldă prietenie pe care mi-l produsese bătrânul.

— Băiete, aicea, în sat, noi mergem pe câmp să ne uşurăm şi să ne îmbăiem, lângă nişte puţuri sau canale, şi ăstora le spunem noi „pani din junglă”.

M-am amuzat la auzul acestor cuvinte şi am mers mai departe, zbenguindu-mă de îndată ce-am ieşit din vâlcea şi am ajuns pe potecile înguste, care mărgineau lanurile. Picături grele de rouă, căzute peste noapte, împodobeau firele de iarbă şi plantele. De fapt erau atât de grele aceste picături, încât pentru mintea mea naivă constituia un subiect de mare mirare cum se poate întâmpla o asemenea minune, această alăturare extraordinară a unor picături de apă de vârful fiecărui fir de iarbă sau de corolele florilor; neizbutind să ajung la înţelegerea acestui lucru, am încercat să strâng roua scuturând-o în palme, ceea ce constituia, bănuiesc, felul meu de a dezlega misterul.

Întrucât am rămas în urmă tot jucând acest joc, unchiul Dayal Singh a început să se ocupe de tăierea ramurilor unei *melia*, pentru a face din ele nişte *datane* – periuţele de dinţi ale băştinaşilor, despre care se zice că din punct de vedere medical fac bine la gingii. După ce a retezat şi făţuit destule periuţe dintre acestea, m-a strigat şi am mers mai departe, alăturându-ne mulţimii de bărbaţi, femei şi copii, care se şi strânseseră pe drum, îndreptându-se către canal.

În timpul în care ne-am făcut nevoile şi apoi am pornit la drum, străbătând câmpul până la malul micului canal, soarele se ridicase bine pe cer. Acum, fiecare picătură de rouă ajunsese să arate ca un vârf de lance, împotriva căreia trebuia să te lupţi cu paloşul. Am luat securea unchiului Dayal şi am început să dau o bătălie cu cactuşii aceea cu frunzele ascuţite. În timpul luptei m-am sălbăticit şi am alergat atâta, încât până şi blândul unchi Dayal, care nu mă ocărise până atunci, s-a văzut silit să-mi ceară să nu mă agit atâta.

Numai că pe mine nu era uşor să mă astâmpere

cineva, iar războiul meu împotriva plantelor nu constituia decât un preludiu la emoţiile noilor aventuri de pe canal. Asta cu atât mai mult cu cât Ganesh se şi dezbră-case şi intrase în apă, plescăind în toate părţile. Mi-am scos şi eu repede hainele şi m-am afundat lângă mal, şi de acolo am început aşa, de-al dracului, să-l stropesc pe Ganesh, fără să ţin seama câtuşi de puţin de protestele sale. Asta l-a supărat pe frate-meu, care a încercat totuşi cu duhul blândeţii să mă mai ţină în frâu. Eu, însă, nu voiam în ruptul capului să-mi părăsesc jocul, până ce şi el şi-a ieşit din fire şi a început să ţipe să mă astâmpăr. Atunci m-am supărat eu pe el şi, năpustindu-mă asupră-i, am sărit la bătaie. Atâta ne-am bătut, că era cât p-aci să ne înecăm, încât unchiul Dayal a fpsţ nevojţ să sară în apă şi să ne despartă.

— De ce vrei să te baţi cu fratele tău mai mare? m-a întrebat unchiul Dayal.

— Pentru că e nesuferit şi supărăcios şi nu vrea să se joace cu mine – i-am răspuns.

— Nu trebuie să te baţi cu nimeni – m-a sfătuit unchiul.

Dar cu toate că l-am lăsat pe Ganesh în pace, mi-aduc aminte că în răspunsul îndrăzneţ pe care i l-am dat unchiului, cu privire la atitudinea mea ostilă faţă de fratele mai mare, am atins într-o oarecare măsură în mod instinctiv principalele mele divergenţe cu el. Şi întrucât aceste cuvinte fuseseră rostite în atmosfera sălbatică liberă, deschisă, a satului, în care aerul însuşi te molipsea de o anumită căldură şi o reacţie jucăuşă, aproape spontană faţă de ispitele vieţii, aceste cuvinte au ajuns să exprime de-a pururi, începând cu clipa aceea, părerea mea asupra lui.

După ce am înotat în canal, ne-am dus cu unchiul Dayal la dumbrava de lângă puţ, care se afla în mijlocul ogoarelor familiei, nu departe de sat. Acolo, bunicul Nihalu ţinea sfat, aşezat pe un pat împletit jumătate la umbră şi jumătate în bătaia soarelui.

Lanurile de muştar, care se întindeau de jur-

împrejuru-i, erau galbene-verzui, iar frunzele copacilor de deasupra capului său erau verzi-cenuşii; pământul pe care-l cuprindea cu vederea-i ageră era auriu, bogat; iar el însuşi, cu faţa lui albă şi zâmbitoare, înconjurată de zăpada bărbii, semăna foarte bine cu unul dintre învăţaţii pe care-i văzusem în tablourile cu înţelepţii conducători ai sectei Sikh, pe pereţii casei din Nowshera a lui Chattar Singh, şi de data aceasta, poate chiar mai mult decât în seara anterioară, am simţit molipsitoarea sa căldură sufletească, veselia aceea naturală cu care accepta totul şi te făcea să te simţi în largul tău, aşa că eu, unul, nu mai aveam nevoie să fac năzbâtii pentru a mă remarca.

Când ne-am aşezat cu toţii pe pat, unchiul Sardari a adus un ulcior cu zer, nişte plăcinte rotunde şi fructe murate de mango, pentru ca să ne luăm gustarea.

Curând după ce noi şi unchii noştri Sharam şi Dayal, care părăsiseră lucrul ogorului ca să vină să mănânce, am gustat aceste feluri delicioase, a apărut un bărbat deşirat şi scofâlcit, cu o înfăţişare ciudată: ochi holbaţi şi bărbuţă ascuţită, dar fără mustaţă. Omul acesta s-a aşezat lângă bunicul Nihalu.

— Unchiule Nihalu – zise el, clipind din ochi – mi s-a părut că miroase a mâncare, aşa că m-am înfiinţat şi eu.

— Vino, Fazlu, vino pe capul nostru, vârâ-te-n ochii noştri – zise bunicul, făcându-i semn unchiului Sardari să-i dea şi lui Fazlu o porţie de mâncare.

— Ah – zise Fazlu – prietenii trebuie să-i încerci la nevoie, vacile în februarie, şi pe gospodine când a rămas cămara goală.

Cum bunicul nu se atingea de mâncare, ci îşi făcea de joacă învârtind mătăniile şi continuând fără încetare să mormăie rugăciunile de dimineaţă, se înstăpâni câtva timp tăcerea. Asta după ce Fazlu şi-a rostit zicala cu tâlc. Bătrânul a remarcat acest lucru, a ridicat din sprâncene şi a zâmbit blând. Fazlu, însă, părea că nu se simte în largul său. Începu să scuture din umeri şi să spună „nu-nu-nu” din cap, refuzând mâncarea, în timp ce întindea totuşi mâna ca s-o primească.

— Băieţii ăştia trebuie să fie nepoţii tăi, unchiule – zise Fazlu, măsurându-ne pe amândoi cu ochii care dădeau să-i iasă din capul de cocoş ce avea drept creastă un turban portocaliu şi, aidoma cocoşului, începu să cârâie, chiar în timp ce înfuleca de zor din mâncare. Fără doar şi poate sunt băieţi drăguţi – continuă el, în timp ce înghiţea două plăcinte dintr-odată – deşi ăsta micu' are să fie un mare bandit, socotind după felul în care l-a luat la pumni pe frate-su mai mare acolo pe canal, în sus. Ai putea să juri că e un adevărat fiu al lui Sundariai, că şi ea tare certăreaţă mai era ca fată… Dar fie ca Allah, Dumnezeul nostru, să le dea o viaţă lungă… Bănuiesc că având un tată tobă de carte, o să ajungă şi ei nişte funcţionari engleziţi. Asta e de la sine înţeles. Eu, unul, aş fi vrut să vină aicea şi bărbatul lui Sundariai, pentru că el ar fi putut să-mi scrie şi mie o cerere, de care aveam nevoie. Pentru că, după câte mi-a ajuns mie la ureche, s-ar părea că sahibul Bahadur, ajutorul de perceptor, urma să reducă anul acesta impozitul pe pământ tuturor ţăranilor săraci. Şi de aceea mă bate şi pe mine gândul să bag şi eu o cerere…

— Dar unde ai auzit tu asta, Fazlu? întrebă unchiul Dayal.

— Păi, măi frate-meu, eu fac parte din casta Arainilor, şi mulţi oameni din frăţia noastră au ajuns în dregătorii înalte. Nu se poate să nu fi auzit de Chaudhri Shahab-ud Din, şeful jandarmilor, şi pe urmă mai e şi avocatul, Sheikh Abdul Qadir. Şi mai sunt şi mulţi alţii încă… Şi aşa se face că eu aflu şi veşti pe care voi nu le aflaţi, pentru că eu îmi ţin întotdeauna urechile ciulite.

— Da, da, şi ochii deschişi! zise unchiul Sardari ironic.

— N-ai decât să râzi de mine cât vrei, frăţioare, dat fiind că eu am doar un petic de pământ pe care cresc ceapă, pe când tu faci parte din familia funcţionarilor Haveli; numai că eu am creier din belşug, pe care nu l-am folosit niciodată.

— De asta nu încape îndoială – zise unchiul Dayal. Tu ar fi trebuit să-ţi foloseşti mai mult creierul şi mai puţin

trupul.

— Dacă şi-ar fi ruinat şi creierul, punându-l prea mult la încercare, aşa cum şi-a ruinat trupul – zise unchiul Sardari – ar fi dus-o încă şi mai rău acuma.

— Va să zică, voi credeţi că m-aş fi ţicnit dacă aş fi ajuns şi eu un funcţionar învăţat! constată Fazlu, indignat.

— Haide, haide, nu luaţi în râs un om mai în vârstă – spuse Sharam Singh, adresându-se fraţilor săi.

— Fazlu al nostru e un adevărat diamant, aşa să ştiţi! zise bunicul, ca să-l mai împace pe oaspete.

— Sigur, sigur, un diamant neşlefuit! mai zise şi unchiul Sardari.

— Mie nu-mi place minciuna aceea care jigneşte sentimentele oamenilor – zise Fazlu cu o voce îndurerată – deşi, după cum ştiţi prea bine, nu-mi displace câtuşi de puţin gluma.

— Bea niţel zer şi răcoreşte-te un pic – îi spuse Sardari, ca să-l mai îmbuneze.

— Aşteaptă numai o clipă, să-mi aduc ceaşca – zise Fazlu.

Zis şi făcut: adunându-şi faldurile cearşafului în care îi era înfăşurată partea de jos a trupului, Fazlu plecă, grăbindu-se pe cât putea, dat fiind că era infirm.

— Dar cine este acest Fazlu, bunicule? am întrebat eu.

— Ei, băiete, e şi el un ţăran care şi-a pierdut mai tot ogorul din cauza datoriilor, până ce a rămas doar cu un răzor de legume şi a ajuns să fie calul de bătaie al unchilor voştri hazlii.

— Nu e numai calul nostru de bătaie, ci al întregului sat! zise Sardari.

— Teme-l e de urgia Domnului, Sardari! îi răspunse atunci bunicul.

— Tată, unii oameni s-au mulţumit numai să aştepte şi s-au învăţat să-şi plângă mereu soarta; unul dintre ei este şi Fazlu – zise Sardari. Uită-te numai la felul lui de a vorbi…

— În ciuda vorbăriei lui – spuse bunicul cu tristeţe –

el nu e în stare să-şi deschidă inima şi să-şi spună tot oful. Mai sunt şi lucruri pe care voi, cei tineri, nu le puteţi înţelege. Şi sufletul închis şi mut al lui Fazlu, pe care şi-l tăinuieşte sub avalanşa vorbelor, nimeni nu poate să-l cunoască.

Eu n-am prea prins tâlcul spuselor bunicului Nihalu, după cum n-am înţeles nici de ce era aşa de trist când vorbea despre Fazlu, pentru că mie Arainul mi se părea tot atât de comic cum i se păruse, fără îndoială, şi unchiului Sardari.

— Ia uite-l că vine cu ceaşca lui! zise unchiul.

Îl vedeam pe Fazlu apropiindu-se, cu acelaşi umblet de infirm ca şi mai înainte, când fugise la straturile lui de legume.

— Uite, băieţi – ne spuse el mie şi lui Ganesh – v-am adus un dar din grădina mea.

Şi ne dădu câte un morcov.

— Hei, dar ei sunt băieţi cu carte, orăşeni, unchiule Fazlu, nu sunt măgari – zise Sardari.

— Sunt băieţii mei – zise Fazlu. Uite, băieţi, vă mai dau şi ceva pe care să-l duceţi mamei voastre în dar.

Şi ne dădu un coş plin cu cepe.

— Ceapă! râse Sardari batjocoritor.

— Ba nu, flori, băiete – zise bunicul. Apoi, cu o expresie aspră pe chip, el i se adresă unchiului Sardari: Dă-i lui Fazlu zer.

După ce se aşeză jos şi primi zerul, Fazlu rămase cu capul plecat. Acum ochii nu-i mai ieşeau din găvane, ci, dimpotrivă, se întoarseră parcă înăuntrul făpturii sale. Faţa-i arsă de soare şi vânt pălise, iar barba aproape că se unea cu părul de pe piept. Într-o străfulgerare mi s-a părut că prind sensul tristeţii Arainului şi „sufletul său mut, pe care şi-l tăinuieşte sub avalanşa vorbelor”.

— Duceţi-vă, copii, şi jucaţi-vă la fântână – ne îndemnă bunicul Nihalu, curmând tăcerea care urmă. Duceţi-vă şi staţi călare pe scăunel şi îndemnaţi juncanii.

Mi-am dat seama că, aidoma lui Fazlu, bunicul fusese şi el copleşit de tristeţe şi voia să-i spună ceva ţăranului.

De aceea, am pornit într-o goană către fântână, fericit la gândul că pot să mă învârt la nesfârşit, aşezat pe scăunelul de lemn din mijlocul roţii pe care o învârteau tăuraşii ca să scoată apă în găleţi.

Ganesh veni după mine, dar eu izbutisem să mă îndepărtez destul de mult, ca, lăsându-l în urmă, să-mi asigur plăcerea de a mă urca primul pe scăunelul roţii…

Deasupra unduirilor îndepărtate ale câmpurilor, cărora le slujeau drept hotar pereţii dărăpănaţi ai caselor de lut din sat, se vedeau tot mai mulţi oameni care, pe măsură ce dimineaţa înainta, ieşeau la treburile zilnice. Unii dintre ei trecură pe lângă noi în pâlcuri, cu sape şi târnăcoape pe umeri şi coşuri sub braţ; se vede

treaba că mergeau să sape şanţuri. Unii mânau tăuraşii înhămaţi la carele pline de bălegar, care treceau pe drumul de ţară. Unii apăreau în zare ca nişte puncte pe linia orizontului: arau miriştile sau păzeau vitele care păşteau. Stând pe tronul meu din axul roţii învârtite de juncanii înjugaţi la această zgomotoasă moară persană, fericirea, emoţia şi ameţeala mea nu mai cunoşteau margini. Simţeam că nu-mi mai încap în piele de bucurie. Aici scăpasem de toată vorbăria în legătură cu exerciţiile de matematică pe care trebuia să le fac, cu repetarea lecţiilor, cu memorarea lor, în umbra permanentei ameninţări de a fi pocnit peste faţă de învăţător, ocărit cu asprime de mama sau de tata. Toate acestea rămăseseră la Nowshera. Aici era doar o lume deschisă, nemărginită ca şi cerul, la fel de misterioasă ca şi o cimilitură ţărănească din cele pe care ni le spunea mama în serile de tihnă, cerându-ne să le ghicim înţelesurile. Mintea şi trupul meu se aliară cu această privelişte minunată şi în această contopire am uitat până şi de veşnicele gâlcevi cu Ganesh. Aşa se face că de bună-voia mea am acceptat să împart cu el plăcerea călăritului pe scaunul din vârful roţii.

Către amiază, strălucirea şi răcoarea dimineţii făcură loc fierbinţelii. Atunci am început, cu Ganesh, să ne jucăm închizând ochii pe jumătate, ca să vedem spectrul de culori

al curcubeului izvorând din aburul tremurător al câmpiei. Ne-am jucat până când ne-a pălit foamea şi oboseala.

Întrucât se părea că familia bunicului ajunsese la un ritual pus întru totul în armonie cu nevoile fiecărui ceas al zilei, apăru şi mâncarea: o aduse un băieţel din sat, deoarece bunica era prea ocupată ca să vină chiar ea. Trebuia să se ocupe de o sută, ba de o mie de treburi în legătură cu pregătirile care se făceau în vederea apropiatei căsătorii a lui Sharam Singh. Ne-am adunat cu toţii în umbra copacilor, în jurul bunicului, şi ne-am pus pe mâncare. Nu lipsea nici mălaiul, care-ţi făcea cu ochiul să-l mănânci cu frunzele de spanac, şi de data aceasta plutind în unt, nu lipsea nici brânza proaspătă de vaci, nici paharele cu zer. N-am să uit niciodată lăcomia cu care m-am aruncat asupra acestei mâncări gustoase, pentru că era prima dată când nu aveam pe nimeni în preajmă care să ne atragă atenţia să mâncăm mai puţin şi pentru că farmecul şi calitatea meselor erau alcătuite în bună parte şi de mărimea porţiilor pe care ni le puneau în faţă unchii noştri şi de încurajările stăruitoare ale familiei să mâncăm mai mult.

Când s-a sfârşit masa, părea că se răspândeşte asupra noastră, a tuturor, precum şi asupra întregului pământ, o toropeală: era urmarea, pe de o parte, a mâncării cu care ne ghiftuisem, iar pe de altă parte a căldurii în creştere şi a luminii orbitoare în care era scăldat peisajul. Înainte de a ne da bine seama ce se întâmplă, ne cufundasem într-un somn adânc, pe cel de-al doilea covoraş, întins lângă patul bunicului Nihalu.

Când ne-am trezit, în cursul după-amiezii, era destul de târziu. Unchiul Sardari se afla ceva mai departe de noi şi storcea nişte zeamă răcoritoare de migdale. Ne-am spălat pe faţă cu apă rece de la fântână. Apoi am căpătat zeamă de migdale – o băutură care e atât de mult pe gustul oamenilor rafinaţi, încât mie nu mi-a plăcut. Cât p-aci s-o scuip, îngreţoşat.

Unchii noştri tocmai îşi terminaseră treburile: Sharam dăduse forma potrivită şanţului de apă, iar Sardar

storsese migdalele. Acum erau cu toţii gata de plecare.

— Dacă vrei să iei bivoliţa aia cu tine – îmi spuse unchiul Sharam – vino cu mine să-ţi arăt cum trebuie să-i faci scăldătoare, să-i dai nutreţ şi s-o mulgi.

Eu n-am aşteptat să fiu poftit de două ori, ba am ţinut morţiş să duc nişte tulpini de plante de nutreţ bivoliţei şi tăuraşilor. În timp ce Ganesh a rămas să-l însoţească pe bunicul Nihalu în drum spre casă, eu am pornit-o cu unchiul Sharam să luăm bivoliţa de la văcarul care o dusese cu turma la păscut în ziua aceea.

De ambele părţi ale drumeagului pe care veneau vitele se stârniseră nori groşi de praf, care într-o oarecare măsură îţi întunecau vederea. Aşa că unchiul Sharam a trebuit să se străduiască mult până s-o re

16*

cunoască pe Suchi. Când a găsit-o, i-a ieşit înainte, învăluiţi în aburii şi în praful auriu din atmosferă, am pornit cu bivoliţa către eleşteu, ale cărui ape albăstrii păreau b foaie de sticlă împinsă dincolo de sat. Câinii din ogrăzi lătrau la vite, bărbaţii şi femeile ţipau într-o hărmălaie de glasuri şi cerul întreg răsuna de strigătele pe care văcarul le adresa fiecărui animal din turmă, ca să nu se rătăcească, ci să meargă drept acasă. În după-amiaza aceea, buna dispoziţie generală mă cuprinse şi pe mine, pătrunzându-mi în întregul trup; era un sentiment bogat, sănătos, plin de viaţă, de veselie şi voie bună, ivit la această oră a prafului stârnit de turmele ce se întorceau. Această bună dispoziţie era sporită de plăcerea pe care mi-o procura faptul că stam călare pe bivoliţă. Mi se părea că e a mea şi că o pot duce acasă, în cantonamentul de la Nowshera, oricând aş fi vrut, chiar şi în clipa aceea.

Se pare însă că bivoliţa Suchi nu împărtăşea gândurile mele, având pe ale ei proprii. Ea a simţit prezenţa unei persoane străine pe spinare, după cum se pare că a mai simţit că această persoană străină este mititică şi prăpădită. Am impresia că această prezenţă nu prea îi plăcea, pentru că de cum am schiţat doar gestul de a o îmboldi cu picioarele, ea s-a hotărât să alerge drept în

eleşteu şi să încerce să mă înece.

Unchiul Sharam a rămas complet paralizat de hotărârea lui Suchi. Regretând că a făcut greşeala de a mă aşeza călare pe bivoliţă şi temându-se ca nu cumva să mă înec, a început să strige la mine, ocărându-mă pentru că i-am dat pinteni. Se pare că Suchi n-a înţeles despre ce e vorba şi crezând că strigă la ea, s-a simţit şi mai insultată. Drept care a grăbit şi mai mult pasul, a intrat în apă şi, sforăind şi mugind ca turbată, a început să-şi croiască drum către mijlocul eleşteului. În aceste împrejurări, date fiind mişcările ei agitate, a fost o adevărată minune că m-am putut menţine în locul acela destul de şubred de pe spinarea bivoliţei, unde eram cocoţat. Nu încape îndoială că eram cât se poate de tulburat şi că am început să ţip de spaimă, numai că nimeni nu mi-a putut auzi strigătele.

Atunci, un băiat din sat s-a aruncat în apă şi a înotat repede până la locul unde se împotmolise Suchi. Băiatul m-a ţinut bine, până ce unchiul Sharam a apucat să se dezbrace şi a înotat într-acolo, ca să-mi vină în ajutor. El m-a luat pe umeri şi a înotat către ţărm, furios la culme şi îngrozit la gândul că s-ar fi putut să mor.

Acum venea partea grea: cum s-o convingi pe Suchi să nu mai fie atât de burzuluită pentru că un copil de o şchioapă a călărit pe spinarea ei! Şi s-o convingi să se întoarcă acasă!

A fost nevoie de vreo două ceasuri, în care vreo cinci şase oameni, înarmaţi cu prăjini, s-au luptat să scoată bivoliţa din apă şi din mâlul de pe fundul eleşteului.

Mă tem că unchiul Sharam nu mi-a iertat niciodată necazurile teribile pe care i le-am produs în după-amiaza aceea.

— La urma urmei, tu eşti orăşean, şi încă şi un om învăţat! râse el de mine.

Când am ajuns acasă am dat de o zarvă şi o forfotă cumplită în curte, legate tot de pregătirile de nuntă.

Într-un colţ al curţii, un cofetar gras, gol până la brâu, prăjea plăcinte de făină albă, destinate a fi împărţite pe la vecini. Două ajutoare, nişte oameni cam soioşi, tot

băgau mâinile, îndemânatice de altfel, într-o căldare şi învârteau nişte găluşte cu prune.

Lângă casa unde urma să aibă loc festivitatea, mai mulţi croitori erau foarte ocupaţi, cosând cu degete îndemânatice nişte broderii vechi pe nişte eşarfe mari de mătase.

Femeile stăteau în pragul şurii celei mari şi turuiau fără oprire din gură.

Unchiul Sharam, Ganesh şi cu mine am ajuns la şopron, mânând-o înaintea noastră pe Suchi. Deodată mi-a răsunat în urechi glasul mamei – un ţipăt ascuţit ca al unei păsări rănite. Apoi am auzit-o plângând şi protestând când glasurile celorlalte femei îi întrerupseră şirul vorbelor.

O mai văzusem pe mama plângând şi altă dată, la Nowshera, când tata se purta aspru cu dânsa sau când eram eu bolnav. O mai văzusem plângând şi când o covârşise sentimentul că a făcut o mare greşeală însurându-l pe fratele meu cel mai mare, Harish, cu analfabeta de Draupadi. Totuşi, niciodată până atunci nu o mai auzisem scoţând un strigăt de desperare ca acela care îmi ajunsese acum la urechi.

M-am repezit către ea, urmat de Ganesh. Degeaba însă, n-am putut să ne apropiem de ea; ne-a intimidat zarva şi zăpăceala femeilor, care gesticulau violent, răstindu-se una la alta, izbucnind în ţipete stridente, ocărându-se pentru răul pe care şi-l făcuseră una alteia.

Bunica veni şi ne întrebă dacă nu vrem să mâncăm nişte *mathi*.

Auzind această propunere, mama izbucni deodată cu o furie cumplită:

— Nu, nu şi iar nu! Copiii mei n-o să mănânce nimic în casa voastră! Cum se poate una ca asta? Eu am venit aici socotind că vă veţi da seama că nu voi mai înghiţi insultele şi ocările pe care mi le-aţi adresat când am fost ultima dată acasă. Dar văd că nu-mi puteţi ierta norocul şi faptul că tatăl copiilor ăstora are mai mulţi bani decât ceilalţi gineri ai tăi…

— Dar n-ai decât să-ţi ţii banii pricopsitului de

bărbat-tu şi nu ne mai bate nouă capul cu ei! o întrerupse Amnt Kaur, sora văduvă a mamei.

— Voi, caic v-aţi mâncat soţii de vii – strigă mama – voi sunteţi pricina tuturor supărărilor acestora! Tu i-ai mâncat zilele lui bărbat-tu şi acuma, că l-ai băgat în pământ, nu poţi suporta să-l vezi pe al meu în viaţă. De când erai copil nu puteai să mă suferi, pentru că tata îmi dăduse mie pe imână cheile casei. Şi eu ştiu că nu poţi suferi nici acuma să vezi că am legată la cingătoare o legătură mai mare de chei. Dar ştii bine că dacă bărbat-tu a murit, asta e numai şi numai din vina ta. Eu nu m-am apucat să-l omor sau să-i dau otravă. Nu trebuia să alergi într-una şi să-l neglijezi ori de câte ori era bolnav. N-ar fi trebuit să-ţi placă aşa de mult să porţi numai haine frumoase şi pur şi simplu să lâncezeşti aşa, tolănită în pragul casei mamei…

— Hei, dar cine eşti tu, ca să mă dăscăleşti? ţipă Kaur. Tata te-a iubit atât de mult, încât pentru niciunul dintre noi nu i-a mai rămas nici timp, nici bani… Şi întrucât tu erai cea mai mare, el ţi-a dat cele mai multe giuvaieruri ca zestre. Ce rău ar fi dacă s-ar întoarce nişte bani la familia lui, în locul acelor podoabe?

— Ia te uită cum s-au întunecat minţile oamenilor – răspunse mama. Aha, acuma vă pare rău de tot ce am. Dar ce giuvaieruri am primit eu ca zestre? O pereche de cercei de aur şi două brăţări de argint! Mama e aici, de faţă, aşa că poate spune singură…

— Ba nu, Sundariai, noi ţi-am mai dat şi un colier – zise bunica.

— Apăi văd eu că şi tu mă duşmăneşti şi-mi stai împotrivă! Nu-ţi aduci aminte că tocmai atunci colierul era amanetat? Şi chiar astăzi mi l-ai arătat: se află printre obiectele pe care le daţi de zestre lui Sharam Singh, pentru mireasa lui. Vai de mine şi de mine, cum puteţi să minţiţi în halul ăsta?

— Tu socoti că toţi sunt porniţi împotriva ta – zise mătuşa Amnt Kaur.

— Păi aşa şi este. Aşa este! strigă mama. De cum am

intrat pe uşă, aţi şi început să bănuiţi tot felul de lucruri pe socoteala mea. Vai de sufletul meu! Mi se rupe inima când văd că nu mă pot întoarce în casa tatii, fără să fiu înjosită şi insultată.

Şi mama plânse, compătimindu-se pe sine însăşi.

Supărarea ei ne întrista şi pe noi, aşa că, niciuna nici două, am început şi noi să plângem. Ne speriase şi intensitatea gâlcevii, iar pe de altă parte voiam să participăm şi la tristeţea mamei.

— Haideţi, băieţi – zise mama. Hai să ne pregătim de plecare! Eu nu mai pot să rămân aici, unde văd că sunt privită cu ochi răi. Bine făceam dacă nu veneam.

— Acuma n-ai să spui că oi fi eu de vină! zise Amnt Kaur.

— Haide, taci din gură – îi zise bunica.

— Da, da, Amnt Kaur, nu aşa trebuie să vorbeşti şi să te porţi cu sora ta cea mai mare – interveni şi o vecină. Dar tu, Sundariai, surioară, n-o băga în seamă. Nu uita, la urma urmei, că e şi ea văduvă…

— Nu vreau pentru că sunt văduvă să mă compătimiţi! protestă Amnt Kaur.

Mama părea istovită. Compătimirea celorlalte femei o făcea să verse şi mai multe şiroaie de lacrimi.

Chiar în clipa aceea s-a întâmplat că a intrat pe uşă bunicul nostru, Nihalu.

Văzând-o pe mama în ce hal era, auzind-o cum suspină cu sughiţuri, se apropie de ea, o mângâie pe cap şi-i spuse cuvinte de alinare:

— Fetiţa mea, femeile astea din sat nu ştiu cât de bună eşti. Niciuna dintre fetele mele nu a slujit aşa de devotată ca tine pe oamenii sfinţi pe care îi aduceam eu acasă. Şi, de fapt, de când ai plecat tu, înţelepţii nici nu mai dau pe-aici. Casa asta nu mai e sfântă acum. Şi nici nu mă mai bucur de binecuvântarea pe care numai prezenţa ta luminoasă o aduce casei mele. Astea sunt invidioase pe tine. Amnt Kaur e văduvă şi ştii că…

— Tată, tu întotdeauna ai ţinut partea ei, împotriva mea – zise Amnt Kaur, începând să plângă.

— Ei, haide, vino-ţi în fire, că doar şi tu eşti femeie în toată puterea cuvântului. Ce ţi-a venit să plângi în halul ăsta?

— În orice caz, eu vreau să plec – stărui mama în hotărârea ei.

— Fata mea, cum poţi să spui una ca asta? Cum vrei să pleci fără să binecuvântezi căsătoria fratelui tău prin prezenţa ta în mijlocul nostru? Şi pe urmă, gândeşte-te şi la mine: vreau să-i am pe aceşti nepoţi o vreme în preajma mea.

Noi ne frecam la ochi şi suspinam. Nu înţelegeam toate pricinile acestei sfezi, dar atmosfera de supărare era suficientă pentru a ne umple ochii de lacrimi, însă când bunica a adus două farfurii de bronz pline cu prăjituri şi găluşti cu prune şi le-a pus dinaintea noastră, ne-am împăcat şi ne-am liniştit destul de repede.

În timp ce mâncăm, amurgul se lăsa asupra curţii casei în care ne aflam. Atunci s-au aprins opaiţele mici de lut. Toate femeile, în afară de mama, care se întinsese istovită pe un pat, şi în afară de Amnt Kaur, care se retrăsese în camera ei, se strânseră pe acoperişul tindei şi începură să cânte din tamburină şi să dea glas unor melodii populare.

Am cerut şi eu voie să mă duc pe acoperiş printre fete. M-am aşezat în poala verişoarei mele Durgi, fata mătuşii Amnt Kaur. Tocmai atunci, femeile potriveau şi acordau tamburinele, ca să bată măsura.

Îmi amintesc perfect de bine şi astăzi de căldura plăcută a poalelor lui Durgi, de parfumul respiraţiei ei, pe care-l simţeam când îşi întindea gâtul lung şi frumos. Îmi stăruie amintirea prietenoasă a genunchilor ei şi catifeaua fină a glasului ei luminos, când cânta refrenele. Adormind în seara aceea cu capul pe coapsele ei, mi-au rămas întipărite în minte crâmpeie din cântecul popular „Lachi”, care avea un caracter ştrengăresc:

„Aşa, aşa, într-un sat erau două Lachi, şi cea mai mică dintre ele a făcut buclucul cel mare. Aşa, aşa, Lachi, brăţările tale n-au mai fost terminate; Băieţii au murit

câştigând bani ca să le plătească, Aşa, aşa, Lachi…”

Eu ţineam foarte mult s-o mulg pe bivoliţa Suchi, să ar ogoarele cu cei doi tăuraşi, Thiba şi Rondu, să toc nutreţul pentru animale cu meliţa, aşa cum îi vedeam făcând pe unchii dinspre partea mamei, Sharam, Dayal şi Sardar. Ei, însă, îmi răspundeau invariabil cu vorbele:

— Tu eşti orăşean, şi încă ai şi învăţat pe deasupra! Căutam atunci bucurie şi distracţie în tovărăşia verişoarei Durgi.

Ceva mai mare decât mine, ea se desprinde din atmosfera de bucurie şi supărare a primei mele vizite la Daska ca o ciudată floricică, răspândind un parfum bogat, aidoma miresmei bobocului de trandafir când îi plesneşte găoacea primăvara. Şi aşa cum o floare se face încetul cu încetul simţită de oameni, tot aşa părea şi ve-rişoara Durgi să pătrundă în sufletul meu, nu numai cu anumite aspecte ale personalităţii ei, ci cu întreaga ei făptură. Ai fi zis că trăieşte în urechile mele, cu tărăgăneala plăcută a glasului ei; că doarme în ochii mei; aroma trupului ei îmi umplea nările, iar mişcările trupului ei tânăr şi plin de viaţă, pe care-l urmăream în zbenguielile ei neîncetate, o lega tot mai strâns de imboldurile fiinţei mele. Poate că toate acestea se datorau faptului că simţurile mele erau ca nişte braţe larg deschise, gata să primească toată căldura care radia din corpul ei. Sau poate sufletul meu se învârtea într-un dans pe muzica pe care o cânta sprinteneala ei. Sau poate a fost doar întâlnirea întâmplătoare în conştiinţa mea a mai multor impresii pe care mi le făurisem despre ea la această vârstă fragedă, înainte chiar de a o cunoaşte?

Mi-a arătat toate păpuşile pe care şi le făcuse din petice de pânză, umplute cu bumbac. Şi, bineînţeles, am rugat-o imediat să-mi facă şi mie una.

Cu o căldură şi o mărinimie pe care nu le găsisem niciodată la colegii mei de şcoală, se apucă imediat de lucru. Luă nişte vată din coşul care se afla lângă vârtelniţa maică-sii, o băgă într-o pernuţă lungă de pânză proastă şi-i cusu capetele. Îndoită în două şi prinsă din câteva împunsături de ac, în special la partea îndoită, curând

pernuţa căpătă cap şi două picioare lungi. Cu ajutorul unui fir de aţă neagră, iată că se iviră şi ochii ei mari – ca şi gura şi urechile păpuşii. Ne-am dus apoi la croitor, care era până peste cap de ocupat cu confecţionarea hainelor de nuntă, şi l-am pisat să ne dea petice de mătase colorată şi un fir de aur. Curând, cu degetele ei îndemânatice, Durgi izbuti să confecţioneze un turban, o haină şi pantaloni strâmţi pentru eroul ei, îi dădu un paloş făcut din poleială şi în felul ăsta mi-l înfăţişă pe viteaz.

Apoi mă duse la casa ei de păpuşi şi, aşezând eroul alături de o nimfă, sărbătorirăm căsătoria păpuşii mele cu păpuşa ei.

După care dânsa compuse un dialog improvizat între mireasă şi mire:

— Bărbăţele, de unde vii tu? Cum te cheamă? Şi ce daruri mi-ai adus? Flori de iasomie sau *molsari*?

— Dragostea mea, ţi-am adus fiinţa mea întreagă şi o ghirlandă de flori de *motia* ca să ţi-o pui la gât şi trandafiri ca să ţi-i prinzi de rochie.

— Dar ce dulciuri ai adus?

— Ţi-am adus nişte pere dulci şi plăcinte fierbinţi cu griş şi brânză.

— Or fi nişte otrăvuri, pe care le-a făcut cofetarul!

— Ba nu, sunt bunătăţi dulci, la fel de dulci ca şi urările mele, pe care aşijderea ţi le-am adus.

— Bine, am să adaug la ele parfumul răsuflării mele. Şi atunci Durgi puse două păpuşi să se îmbrăţişeze şi să se sărute. Ea recită pentru] mine şi câteva cuplete, numite *chhand-uri*, după care îeânnodă firul povestirii întâmplărilor dintre cele două păpuşi, legându-l de noi doi cu o putere de sugestie extrem de convingătoare. Partea cea mai ciudată e faptul că timiditatea de care suferisem altă dată dispăru cu totul şi mă văzui intrat în miezul spectacolului ei, pătruns de tâlcul celor văzute şi absorbit toată ziua de povestirea fetei.

Am pornit împreună la casa olarului din sat şi am adus de acolo vase mici, jucării pentru bucătăria noastră imaginară. Am mai căpătat şi o căruţă mititică de lut, trasă

de nişte juncani, tot de lut, precum şi un fluier de lut, o păsărică închisă în colivie şi câte şi mai câte o-biecte de uz casnic care se găsesc în orice gospodărie ţărănească. De la ţesătorul satului am adus un cot de pânză, din care să croim nişte haine. Am făcut rost şi de vârful unui fir de plumb, pe care l-am căpătat de la lăcătuş. Din casa văcarului am adus laptele. Apoi ne-am dus la templu, pentru ca să sfinţim toate acestea. Am turnat puţin lapte pe altarul zeului cu cap de şarpe aflat la picioarele ficusului. Ne afundasem în aşa măsură în joc, încât uitasem cu desăvârşire de masa de prânz. Ceea ce a făcut ca mamele noastre să ne caute cu desperare, foarte îngrijorate de ce ni s-ar putea întâmpla. S-au urât încă şi mai mult din pricina afecţiunii evidenţe care se născuse între Durgi şi mine.

Dar masa de prânz nu a întrerupt viaţa idilică pe care ne-o făurisem. Curând ne aflam în leagănul prins de două bârne pe veranda casei lui Durgi şi pluteam în înaltul cerului. Verişoara mea era aşezată pe o pernă, iar eu cuibărit în poalele ei, ţinându-mă strâns de ea, pe de o parte de teamă să nu cad şi pe de altă parte datorită încântării pe care mi-o aducea vecinătatea trupului ei. Şi în timp ce leagănul cobora şi urca prin văzduh, Durgi cânta necontenit o melodie cu un refren de-a dreptul obsedant:

„A venit primăvara, surioare, Primăvara e aici.

Iar albinele au plecat în căutarea florilor, ia să le prefacă în miere, surioare…”

Înainte de a-mi da bine seama unde mă aflu, am adormit: mă toropise zbenguiala din cursul dimineţii, mâncarea îmbelşugată de la prânz şi căldura aromitoare a după-amiezii.

M-am trezit către seară şi mare mi-a fost mirarea văzând că Ganesh, fratele meu, îmi luase locul în preajma lui Durgi: se jucau împreună cu pietricele.

La început, mahmur încă datorită siestei îndelungate, n-am făcut decât să le urmăresc joaca. Unul dintre ei arunca pietricelele în aer şi le prindea pe dosul mâinii, aruncându-le din nou, şi apoi prinzându-le în palmă; pe

acestea le considera câştigate, după care le culegea pe celelalte de pe jos, una câte una, dacă, aruncându-le în aer, reuşea să le prindă împreună cu celelalte.

Stârnit de îndemânarea de care păreau să dea dovadă Ganesh şi Durgi, am vrut să mă alătur şi eu jocului lor.

Din păcate, însă, Ganesh nici nu vru să ia act de intenţia mea.

Şi, ceea ce a constituit o lovitură surprinzătoare şi totodată dureroasă pentru sufletul meu naiv, nici măcar Durgi nu s-a arătat câtuşi de puţin doritoare să mă primească în jocul lor.

Atunci, într-un elan furtunos, am întrerupt jocul lui Ganesh, sinulgându-i pietricelelş din mână.

Faţa lui Ganesh s-a crispat de supărare şi, furios, mi-a tras o palmă.

Bineînţeles, într-o asemenea situaţie nu se putea să nu plâng: şiroaie de lacrimi au început să-mi curgă pe obraji şi suspinele nu mai conteneau.

Ganesh şi cu uşuratica mea „mireasă” s-au dus la celălalt capăt al încăperii şi şi-au reluat jocul, în timp ce eu mă zvârcoleam pe podea, plângând cât mai tare, pentru ca, doar – doar, să mă audă cineva şi să mă ia în seamă.

Când am văzut însă că nu vine nimeni, am alergat în curte, frecându-mă la ochi şi suspinând, şi i-am spus mamei că Ganesh şi cu Durgi m-au bătut.

Mama, care era poate şi cu nervii epuizaţi după bătăliile pe care le dăduse cu o zi înainte în familie, se înflăcăra împotriva lui Durgi:

— Dar cum îndrăzneşte această Durgi, această fetiţă de văduvă, să-l bată pe băiatul meu?

— Să nu-mi spui mie „văduvă”! răspunse Amnt Kaur, mama lui Durgi. Eu, să fiu în locul tău, aş avea mai multă grijă de băieţi.

— Şi cine te-a bătut, şi Ganesh? întrebă mama.

— Ba nu – am minţit eu. Durgi m-a bătut.

— Ei vezi? spuse mama. Fiică-ta e de vină! Ce să mă mir, la urma urmei, dacă o fi semănând cu tine?!

— *Ni ja*, *ni ja*! strigă Amnt Kaur. Las-o pe fiică-mea în pace! Crapi de ciudă că n-ai şi tu o fată şi că n-ai fost în stare să faci decât băieţi!

Mama s-a înfuriat nevoie mare când s-a văzut ironizată în felul acesta.

— De ce ţii neapărat să profiţi de cearta asta a copiilor, pentru ca să mă ataci iarăşi pe mine? zise ea. Ieri mi-ai mâncat viaţa bârfind tot felul de lucruri cu privire la soţul şi la casa mea. Acuma încerci să te răzbuni pe mine, pentru că am născut băieţi. Şi astea toate pur şi simplu pentru că tu n-ai fost în stare să faci măcar un singur băiat! Cum poţi să fii aşa de josnică?

— Tu eşti josnică, nu eu! zise Amnt Kaur. Auzi vorbă! Cine n-are bani, nu poate fi ticălos. Numai oamenii care au bani câţi aveţi voi pot fi ticăloşi 1

— Dar spune-mi, te rog, ce ţi-am făcut, ca să te porţi aşa de rău cu mine? protestă mama.

— Întreabă şi tu pe alţi oameni ce părere au despre tine! Numai tu eşti în stare să refuzi un împrumut până şi propriilor tăi fraţi! Tu l-ai convins pe bărbatu-tău, să nu ne dea decât o sumă prăpădită – vreo două-trei sute acolo!

— Vai de mine, dar parcă s-a prăbuşit cerul asupra pământului! strigă mama. Ia uită-te la nerecunoscătorii ăştia! Şi eu care întotdeauna le-am dat bani, pentru câştigarea cărora bărbatu-meu trudeşte din greu, şi nu le-am cerut măcar un gologan înapoi. Cum poţi să mă acuzi pe mine că n-am vrut să vă dau?

— Degeaba ţipi tu ca să te aperi, că nimeni n-o să te creadă – spuse Amnt Kaur. Adevărul este că tu nici nu mai faci parte din familia noastră şi din neamul nostru. Ai părăsit satul şi ai ajuns o orăşeancă. Iar acuma ai ajuns să şi dispreţuieşti neamul în care te-ai născut. Bătrânul nostru părinte nu ştie că tu nu vrei să-l ajuţi şi că ai prins obiceiurile zarafilor, şi ale negustorilor, şi ale funcţionarilor engleziţi în mijlocul cărora te-ai dus să trăieşti.

— Haide, haide! strigă mama. Cum poţi să spui asemenea lucruri?

— Ba ăsta e adevărul adevărat – răspunse Amnt Kaur.

— Dar ştiu că m-am bucurat de o primire bună în casa părintească! spuse mama cu lacrimi în ochi. Întotdeauna când am venit la Daska, a trebuit să plec cu inima frântă de durere.

— N-ai decât să vii şi tu cu un zâmbet luminos pe buze, şi atunci ai putea să pleci cu inima veselă – spuse bunica Gujri.

— Dacă ţi-ai iubi neamul părintesc mai mult decât familia soţului, ai putea să fii mai fericită – spuse o altă bătrână, care şedea prin apropiere.

Aceste imputări au covârşit-o. Nemaiputând să le îndure, îşi ascunse faţa în văl şi începu să plângă în hohote.

— Mai bine nu veneam! strigă ea.

Întrucât cearta cu Durgi se prefăcuse între timp în acuzaţii reciproce, mai amare şi mai grave, între mama şi rudele ei din sat, începui să regret că eu fusesem pricina acestor izbucniri. Cu toate acestea mi-am amintit că şi în ziua precedentă mama şi mătuşa Amnt Kaur îşi vorbiseră pe acelaşi ton supărat, aşa că mi-am dat seama că nu trebuia să mă ţină nimeni de rău: nu eram vinovat.

— Unde mai e şi nenorocitul ăla de Ganesh? întrebă mama. Spune-i să vină încoace şi să se pregătească de plecare. Mergem acasă.

— Ia nu ne mai necăji cu ameninţări de felul acesta! strigă mătuşa Amnt. La urma urmei, de ce-ai mai venit, dacă tot aveai de gând să strici cheful tuturor plecând tocmai acum?

Pe mine m-a speriat pur şi simplu strâmbătura care s-a ivit pe faţa întunecată a mătuşii Amnt, când a rostit aceste vorbe. Pe de altă parte, ochii îi erau injectaţi şi începuse să facă spume la gură. Asta e pricina pentru care nu am izbutit să mai uit vreodată furia cu care arunca potopul de vorbe duşmănoase asupra mamei. Chiar la vârsta aceea fragedă am simţit, după cum îmi aduc aminte, înverşunarea şi duşmănia care se ascundeau îndărătul atacului îndreptat împotriva familiei noastre. N-am uitat nici antipatia care s-a născut deodată în mintea mea

împotriva mătuşii şi împotriva satului ei. S-a ivit la fel de repede ca şi reacţia de căldură firească pe care mi-o treziseră bunicul, casa lui mare şi câmpurile lui deschise. Rămânând acolo, nu-mi dădeam seama dacă trebuie să-mi păstrez sentimentele afectuoase faţă de Durgi, datorită prieteniei cu care m-a înconjurat în dimineaţa aceea, sau dacă se cuvine mai degrabă s-o urăsc pentru că în aceeaşi zi m-a părăsit.

Asta m-a făcut să încerc sentimentul unei nesiguranţe cu privire la desfăşurarea vieţii.

Mama s-a şters la ochi şi s-a ridicat în picioare. Apoi s-a dus în şură ca să pregătească bagajele. M-am dus după ea şi am văzut-o plângând cu suspine, în timp ce strângea lucrurile noastre într-o legătură. Din când în când mi se părea că a înnebunit, pentru că o auzeam vorbind cu ea singură, în şoaptă, fără să înceteze însă a plânge. Şi poate pentru că voia să plângă în toată voia, până s-o răcori, mă luă în braţe şi mă strânse la piept, izbucnind în hohote din ce în ce mai sfâşietoare.

Apoi îşi veni în fire şi-l rugă pe Ganesh, care se ivise şi el între timp, să pună bocceaua pe cap, pe când ea ridică geamantanul. Şi aşa o pornirăm la drum.

Câteva femei din vecinătate, tot din neamul nostru, îi spuseră mamei:

— Nu pleca, Sundariai! E un semn rău când pleci aşa! La urma urmei, de câte ori nu se ceartă surorile între ele?

Dar nici bunica Gujri, nici mătuşa Amnt Kaur nu scoteau o vorbă.

— Uite, vezi? Ele vor să plec – spuse mama, făcând semn cu capul către cele două femei. Lor nu le-a părut bine c-am venit aici, aşa că nu văd ce rost ar avea să mai rămân.

În clipa aceea, tare aş fi vrut ca bunicul sau vreunul din fraţii mamei să se ivească de undeva şi s-o convingă pe mama să rămână; în adâncul inimii mele mi-era o cumplită frică de întunericul care începea să se lase. Din păcate, însă, n-a venit niciunul din ei. Aşadar, am luat-o la picior,

părăsind curtea, trişti şi oropsiţi, întocmai ca o familie de orfani.

— E prea târziu ca să găsim vreo căruţă sau vreo trăsură cu care să ajungem la Gujranwalla – spuse mama. O să stăm în templu.

Ea spuse unei calfe a croitorului, un băiat care lucra în tindă, să ne ridice bagajele şi să ne conducă până la templu.

Bărbaţii şi femeile din sat se uitau chiorâş la micul alai pe care-l forma familia noastră. Unii oameni îi puneau întrebări mamei:

— Dar de ce pleci aşa de curând, surioară? Şi tocmai acu', înaintea nunţii? Dar ce s-a întâmplat?

Mama nu răspundea nimic. Nu făcea altceva decât să plângă.

Dar n-apucarăm să trecem de capătul uliţei, că, iată, se şi iviră cei trei unchi ai mei, Sharam, Dayal şi Sardar Singh. Cu toţii se îndoiră din şale şi se prosternară la picioarele mamei, ţinând-o locului.

— Iartă-ne – ziseră ei. Femeile astea sunt nebune. Te-au supărat, surioară. Ai dreptate să fii furioasă. Dar cum o să putem noi să îndurăm ruşinea pe care ne-ai face-o dacă ai pleca înaintea nunţii?

— Dar eu cum aş putea să rămân, când ştiu că propria mea mamă e pornită împotriva mea şi n-are ochi să mă vadă? întrebă mama, la rândul ei.

— Tata o să-i spună vreo două vorbe astăzi – spuse unchiul Sardar. Să ştii că şi pe mine m-a dat afară din casă odată pentru că am îndrăznit să mă joc cu prietenii mei. Vino, soră mai mare, întoarce-te şi ai să stai în odaia mea.

— Nu vreau – spuse mama. Am să rămân peste noapte la Dharamsalla, şi mâine dimineaţă am să găsesc eu vreo căruţă cu care să plecăm la Gujranwalla.

— Să ştii că n-o să îngăduim picioarelor tale să se urnească din loc, decât pentru ca să te înapoiezi – se îndărătniciră unchii mei.

Îi îmbrăţişară picioarele, aşa cum stăteau, plecaţi la pământ, şi o ţinură locului preţ de câteva minute.

Cu timpul se strânse o mulţime de săteni în jurul nostru, însoţind cu rugăminţile lor cererea unchilor. Până la urmă, glasurile lor acoperiră cu totul glasul mamei.

Şi aşa s-a făcut că micul nostru alai s-a întors iar în casa cea mare.

Numai că, de data asta, unchiul Sardar ne-a luat pe toţi şi ne-a condus în camera lui. Era o încăpere micuţă, cu tavanul jos, situată deasupra casei unde urma să aibă loc nunta. Avea nişte ferestruici de lemn sculptat şi pe pereţi străluceau nişte tablouri vechi, înfăţişând pe cei zece înţelepţi, părinţii bisericii sectei Sikh.

Ganesh şi cu mine ne-am aşezat la ferestre şi am început să privim alaiul ţăranilor care treceau pe uliţă, Curând am şi uitat de cearta îngrozitoare la care fusesem martori, iar mama noastră a adormit, istovită de *yj* – Povestea unui copil indian oboseala şi de necazurile îndurate în după-amiaza aceea.

Unchiul Sardar Singh ne-a strâns la pieptul său şi ne-a cucerit pe amândoi, momindu-ne cu zaharicale dintre cele mai bune. Deşi n-a putut-o convinge şi pe mama să mănânce, ne-a adus nişte carne gătită de la cea mai bună ospătărie din sat.

După-masă au venit nişte tineri prieteni de-ai lui, care l-au rugat să ne cânte ceva. Cu glasul lui cât se poate de melodios, el a recitat câteva fragmente din lunga baladă „Hir şi Ranjha” de Waris Shah.

Glasul lui părea că izvorăşte din înflăcărarea luminoasă a unei puteri ciudate. El se unduia pe rotunjimile cântecului minunat, în dulcea limbă simplă a ţăranilor din Punjab. Curând păru că încălzeşte inimile tuturor, ca un foc plăcut. Toţi cei de faţă strigau „bravo, bravo”, ca să-l încurajeze pe cântăreţ. Şi când intona refrenele pline de dor şi de chin ale eroinei Hir, care tânjea după eroul Ranjha, unduirile glasului său lăsară loc unei încântări tăcute, care umplu odaia. Farmecul încăperii fusese sporit între timp de căderea întunericului.

N-am să uit niciodată seara aceea. Măcar că n-am pătruns pe deplin conţinutul baladei lui Waris Shah cântată

de unchiul meu şi în care se povestea despre dragostea dintre Hir şi Ranjha, farmecul molipsitor al glasului său mă vrăjise. Îmi simţeam pielea încreţindu-se şi sufletul meu de copil se îndrăgosti definitiv de limba punjab. Acest sentiment de preţuire a limbii n-a mai dispărut nicicând. Atât de sonore şi de încântătoare erau ritmurile ei în mintea mea de copil, crescut până atunci în spiritul unui respect deosebit pentru pălăvrăgeala englezească din cantonament şi de asemenea în dispreţuirea limbii simple a orăşenilor din Punjab, încât mi s-a părut că am păcătuit grav când n-am iubit cu veneraţie fiecare vorbă rostită de mama. Undeva, înăuntrul fiinţei mele, s-a născut ideea că, în ciuda dependenţei mele totale de mama, am fost, toţi patru copiii, mai mult ai tatii decât ai mamei. Atunci am înţeles într-o oarecare măsură pricina glumelor pe care le făcea unchiul Sharam pe socoteala noastră, sub cuvânt că suntem „păsări de oraş" şi „funcţionari engleziţi". De aici am dedus şi sensul ostilităţii pe care o manifestau bunica şi mătuşa Amnt Kaur împotriva mamei şi împotriva familiei în care intrase prin căsătorie…

În orice caz, cred că clin seara aceea datează o nouă dragoste care m-a cuprins faţă de mama, pe care am ajuns să o privesc, în ciuda faptului că rudele ei o considerau trădătoare a satului, ca însăşi sufletul acestui sat, Daska. De acum înainte, toate poveştile şi fabulele pe care ni le spunea, toate cântecele pe care ni le cânta aveau să îmbrace în adâncurile tainice ale minţii mele o haină fascinantă, superioară aerului de vrajă pe care-l aveau basmele şi poeziile din cărţile mele de şcoală. De fapt, cântecele simple ale nealmului Punjab, intonate cu glasul melodios al unchiului Sardari, au spart zidurile casei în care trăiam noi înăuntrul cantonamentului, au dărâmat cazarma de la L-ai Kurti şi bungalow-urile sahibilor de pe râul Lunda. Ele m-au condus de-a curmezişul multor pustietăţi cu movile şi stânci, de-a lungul marii şosele principale, către un tărâm fără zări, cu peisajele nesfârşite ale Punjabului central, cu un cer deschis care se îndepărta tot mai mult spre coline şi munţi încă necunoscuţi mie.

Atât de puternic m-a mişcat imaginea satului, precum şi starea de încântare pe care mi-o dădea, încât, în timpul unei pauze a recitărilor unchiului Sardari, am întrebat-o pe mama dacă Raia Rasalu din Stalkot, cu povestea aventurilor căruia ne fermecase ea la Nowshera, trăise vreodată la Daska sau fusese pe acolo, dat fiind că, din câte auzisem eu, Stalkot se afla doar la o poştă depărtare de satul ei. Mama mi-a spus că foarte mulţi regi şi eroi au trecut prin satul Daska.

În timp ce mă pierdeam în gândurile stârnite de nepotolita mea sete de a şti totul, se părea că văd chiar nişte vagi siluete care trec dincolo de razele arzătoare

17*

ale soarelui şi intră în adâncurile de peşteră ale zilelor de demult sau se pierd în întunecimile adânci din noaptea trecutului. La cererea prietenilor lui, unchiul Sardari mai cântă şi alte balade răscolitoare. Una dintre ele aparţinea poetului Bullhe Shah. Pricina pentru care mi-a rămas întipărită în minte este că se vorbea în baladă tot de dragostea dintre Hir şi Ranjha. Iată cum suna:

După draga mea
Inima-mi tânjeşte.
Unii-ndrăgostiţi
Râd mereu, glumesc.
Alţii plâng, bocesc.
Rătăcind sub soare
n primăvara-nfloritoare.
Dar mie nu-mi zâmbeşte
Nicio floare, nicio stea.
După draga mea
Inima-mi tânjeşte.

Era, oare, starea de nostalgie cuprinsă în cântecul acesta care mă răscolise atâta sau faptul că satul Daska fusese învăluit în farmecul primăverii, când am sosit noi acolo? Nu ştiu care era pricina, dar aceste versuri mi-au stăruit în minte, pe când cele originale ale lui Waris Shah mi-au rămas doar ca un refren. Bănuiesc că ceea ce m-a cucerit a fost simplitatea acestei poezii, spre deosebire de

povestirea lui Waris Shah, care era complicată şi greoaie. Îmi amintesc, de pildă, că vorbind despre Waris Shah şi despre ceea ce voia el să spună, unchiul Sardari pretindea că poetul a descris în douăzeci de feluri diferite o copită de cal. Dar uneori ajungi să cunoşti frumuseţea atingând doar marginea fustei unei fete. Mintea unui copil înfloreşte tot aşa de straniu ca şi desfacerea bobocului şi coacerea fructului: atingerea uşoară a căldurii soarelui îl poate face strălucitor întocmai ca razele acestuia!

În seara aceea, când toată lumea a plecat, şi după ce am mâncat cele aduse anume pentru noi de unchiul Sardari de la ospătăria satului, ne-am urcat pe terasa de deasupra camerei sale şi ne-am culcat acolo. Atât de puternic îmi pătrunseseră în inimă refrenele pe care le-a cântat despre dragostea dintre Hir şi Ranjha, încât înainte de a adormi m-am ţinut scai de unchiu-meu ca să-mi spună iar povestea aceea. Şi cu toate că mama m-a ocărit pentru că mă fac atât de urâcios şi mi-a cerut să-l las pe unchiul să se culce, amintindu-mi cât de mult a făcut el pentru noi, era greu să mă convingă cineva să renunţ la insistenţele mele.

Unchiul Sardari era tânăr şi, pe deasupra, un om cu inima caldă şi generoasă. A început să ne spună, mie şi lui Ganesh, toată povestea. Îl ascultam cu atenţie, măcar că adeseori, din cauza oboselii, clipeam, cu pleoapele grele ca plumbul. Ochii mi se înceţoşau adesea de povara somnului şi de vreo câteva ori mi-a căzut capul în piept. Povestea însă, în gura unchiului, era plină de vioiciune şi mi-amintesc cuvintele lui, deşi mare lucru nu pot să zic că înţelegeam pe vremea aceea.

— Se zice că Hir era fata lui Khera, domnitorul unui mic regat din nordul Punjabului. Când era încă mică, tatăl ei a făgăduit-o de logodnică lui Saida, fiul lui Cucak, domnitorul unui regat vecin. Hir a crescut şi a devenit o fată de toată frumuseţea. Faima frumuseţii ei s-a răspândit de-a lungul şi de-a latul ţării.

Un alt domnitor, care-şi avea aşezarea nu departe de Punjab, era tatăl a opt fii. Cel mai tânăr dintre ei, Ranjha,

era o mândreţe de băiat. Tatăl lui îl iubea, ţinea la el cala ochii săi din cap. Asta a stârnit invidia fraţilor lui. Atât de tare îl pizmuiau, încât, la moartea tatii, l-au surghiunit pe Ranjha, fără să-i dea măcar cea mai mică parte din regat.

Văzându-se astfel nedreptăţit, Ranjha a rătăcit vreme îndelungată prin ţinuturile sălbatice învecinate, până ce a ajuns pe malurile râului Chenab. Uitându-se în dreapta şi în stânga în căutarea unui bac cu care să treacă de partea cealaltă, dădu cu ochii de o barcă frumoasă. El îl întrebă pe barcagiu dacă ar vrea să-l ducă dincolo „dar acesta îl refuză. Cum Ranjha era din cale afară de-obosit, îl întrebă dacă nu i-ar da voie să se odihnească un pic în barcă. Barcagiului i se făcu milă de tinerelul: acesta şi încuviinţă. Culcându-se pe patul moale şi răcoros de pe fundul bărcii, adormi de îndată.

Nu trecu multă vreme şi un zgomot îl trezi. Deschizând ochii, Ranjha o văzu pe Hir stând lângă patul lui.

La început, Hir se supără foc pe barcagiu, pentru că dăduse voie unui străin să se urce în barca ei. Dar de îndată ce Ranjha îi vorbi şi o mustră pentru că se arăta atât de puţin omenoasă faţă de un călător obosit, faţa ei se lumină într-un zâmbet. Atunci se întâlniră pentru prima dată privirile lor. Atâta a fost de ajuns pentru ca cei doi tineri să se îndrăgostească.

Frumoasa Hir îi dădu lui Ranjha o slujbă de văcar, ca să-l poată avea în preajma ei. După aceea, în taină, Hir venea să se întâlnească în fiecare zi cu Ranjha. Dar întâlnirile acestea tainice dintre Hir şi Ranjha ajunseră să fie cunoscute. De aceea, Khera şi-a măritat îndată fata după Saida.

Hir s-a întristat când s-a văzut silită să se despartă de Ranjha şi nu voia nici măcar să stea de vorbă cu soţul pe care i-l dăduse taică-su.

Ranjha a fost surghiunit din regatul lui Khera. Atunci a plecat să locuiască la Rangpur, oraşul în care fusese dusă Hir de către soţul ei. El umbla prin oraş, dar nu-şi arăta faţa adevărată, ci se îmbrăcase în hainele unui om sfânt,

ale unui fachir. Aşa a ajuns să se întâlnească cu Hir. Cu ajutorul lui Sathi, sora lui Saida, el a fugit într-o noapte împreună cu iubita lui. În aceeaşi noapte a fugit şi Sathi împreună cu iubitul ei.

Saida şi-a trimis soldaţii ca să-i urmărească pe îndrăgostiţi. Sathi şi cu iubitul ei au scăpat de urmăritori.

Însă Hir şi cu Ranjha au fost prinşi şi aduşi înapoi. Saida i-a trimis în faţa judecătorilor. Aceştia i-au osândit: pe Ranjha la surghiun, iar pe Hir să fie ţinută sub pază.

După ce-au fost pedepsiţi astfel, în oraşul Rangpur a izbucnit un foc cumplit. Lumea zicea că toate acestea s-au întâmplat din pricina suspinelor fierbinţi ale lui Hir şi ale lui Ranjha, care au aprins temeliile oraşului.

Căsătoria lui Hir a fost desfăcută şi ea a căpătat voie să-l revadă pe Ranjha, care a fost chemat înapoi.

Îndrăgostiţii s-au întors în casa părinţilor lui Hir, şi de data aceasta au fost primiţi cu braţele deschise.

Ranjha plecă singur către casa lui, dorind să-şi aducă şi fraţii, să se veselească la nunta lui cu frumoasa Hir. Dar între timp, fratele şi unchiul fetei, care nu puteau să-l sufere pe Ranjha şi se prefăcuseră amabili doar aşa, de ochii lumii, îi spuseră că iubitul ei a fost ucis.

Hir căzu jos, pierzându-şi cunoştinţa. În timp ce era leşinată, fratele şi cu unchiul ei îi dădură să bea nişte otravă. Nu trecu multă vreme şi fata muri de-a binelea. Ei au trimis apoi un sol la Ranjha, care să-i vestească moartea lui Hir.

Ranjha se întoarse cu iuţeala vântului şi a gândului ca să afle adevărul. Atunci îl duseră la mormântul lui Hir.

Ranjha n-a putut să îndure lovitura cumplită şi a nu-i rit plângând pe mormântul iubitei.

N-ajunseseră să se împace cum se cuvine – mama, bunica şi mătuşa Amnt – că, chiar a doua zi de dimineaţă, izbucni între ele o ceartă cumplită.

Pe de o parte datorită afecţiunii şi respectului pe care-l avea pentru mama, şi pe de altă parte din dorinţa de a aduce împăcarea în casă, bunicul Nihalu propusese ca Ganesh să fie „cavaler de onoare” la nunta unchiului

Sharam Singh. El urma ca, în după-amiaza aceea, să fie aşezat călare pe un cal în spatele mirelui, când alaiul nuntaşilor avea să meargă până la casa miresei, în celălalt capăt al satului. Dat fiind că această propunere a venit din partea bătrânului, toată lumea a ascultat-o în tăcere şi se părea că este întru totul de acord. Cât timp bunicul a stat pe patul lui din curte, înşirând mătăniile, noi ne-am bucurat de o mulţime de favoruri, am căpătat bomboane şi am băut zer. Dar de îndată ce bătrânul a plecat la fântâna de pe ogor, mătuşa Amnt Kaur a şi dezlănţuit o nouă ofensivă împotriva mamei.

La început a umblat prin curte mormăind în fel şi chip în sinea ei. Apoi a început o şopoteală tainică la urechea bunicii. Mai târziu, când mama i-a spus lui Ganesh să se ducă şi să se îmbăieze la fântână, mătuşa a început să vorbească tare, cu multă înverşunare:

— Da, da, du-te şi freacă-te bine, ca să-ţi cureţi jegul de pe trup, maimuţoiule, de vreme ce urmează să călăreşti în urma mirelui. Foarte prost o să-i meargă lui Sharam Singh dacă o să aibă drept cavaler de onoare o dihanie aşa de urâtă ca tine.

— Vai de mine, a venit sfârşitul lumii! S-a răspândit bezna asupra lumii! Cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa cu băiatul meu?

— Nu e niciun fel de beznă – răspunse Amnt Kaur. E limpede pentru toţi că pe lumea asta cine are bani poate să cumpere orice. În epoca asta rea, în zilele fierului, zarafii şi dregătorii engleziţi sunt în vârful piramidei. Iar bieţii ţărani nu au încotro şi, nerămânându-le altceva de făcut, trudesc ca robii. Copiii noştri umblă goi şi-i arde soarele de cum se nasc; şi goi şi arşi de soare rămân toată viaţa.

— Cei care sunt roşi de ură îşi fac singuri viaţa amară – îi răspunse mama.

— Atunci ce să facem? Să ne înghiţim pur şi simplu scuipatul şi să aşteptăm să ne înece potopul? strigă mânioasă mătuşa Amnt Kaur.

— Surioară – i se adresă mama cu blândeţe – doar nu l-am rugat eu pe Bapu să-l propună pe băiatul meu să

meargă călare în urma lui Sharam Singh.

— Cu cât te prefaci mai blândă, cu atât îţi dai mai tare arama pe faţă – o necăji mai departe Amnt Kaur.

De când te-ai dus să stai la oraş, ai devenit tare mieroasă. Ia nu mai face pe nebuna cu noi dându-ţi aerele astea de femeie din lumea mare, că nu ţi se potrivesc!

— Vai de mine şi de mine! oftă mama. Ce să mă fac oare, dacă lumea asta e aşa de rea?...

— Noi, cei din casa asta, suntem sinceri şi deschişi la inimă şi nu spunem decât adevărul – zise cu dispreţ Amnt Kaur. Şi să ştii că şerpilor nu le şade bine să pară că-s mâhniţi!

— Hai, copii, să mergem – zise mama întorcându-se către noi cu desperare.

Până atunci stătusem la umbră pe patul bunicului. Neştiind ce atitudine să luăm în faţa acestei sfezi care ne intimida, stăteam descumpăniţi şi ne frecam palmele una de alta, chipurile să ne curăţăm murdăria.

Un răstimp a fost tăcere. Eu, care abia aşteptam să văd bomboanele despre care ştiam bine că se împart la nuntă de către părinţii miresei, simţeam că toată lumea mea de vis ameninţă să se prăbuşească dacă mama se hotărăşte să plece.

— Te rog foarte mult să nu ne strici atmosfera plăcută, care vesteşte a bine – zise bunica Gujri. Ce ne tot ameninţi în fiecare clipă? Dacă vrei să pleci, n-ai decât. Călătorie sprâncenată! Pentru că taică-tu te-a răsfăţat, mai crezi şi acum că tu eşti nevasta lui, şi nu eu…

— Vai de mine! strigă mama. Dar cum poţi tu, mama mea, să susţii aşa ceva? Cum poţi să mă urăşti în halul ăsta? Cum poţi să fii atât de veninoasă?

— Ia nu te mai preface – răspunse bunica. Tu ai adus veninul în colţii tăi. Mi-aduc aminte foarte bine…

— Şi totuşi ea chelălăie mereu, susţinând că e nevinovată – adăugă mătuşa Amnt.

Mama nu era în stare să mai suporte aceste insulte, aşa că, ridicându-şi vălul ca să-şi acopere faţa, începu să plângă.

— Nu mai plânge, mamă – i-am spus eu, apropiindu-mă de ea cu paşi mărunţi.

— Povestea unui copil indian

Ganesh stătea pe patul bunicului; pălise de teamă şi de supărare.

— Haideţi, băieţi, plecăm – suspină mama.

Am ştiut că de data asta hotărârea ei nu mai poate fi întoarsă.

— N-ai decât să plângi cât vei pofti – zise mătuşa Amnt, împietrindu-se şi mai tare. Nu trebuie să ţii pe nimeni de rău: numai pe tine însuţi. Poate crezi cumva că pentru toate astea poţi să ne arunci nouă în spinare vina!

— Dă-mi, Doamne, răbdare! strigă mama.

Eu i-am înconjurat gâtul cu braţele şi am rugat-o să nu plângă.

Încurajată de înţelegerea mea afectuoasă, care părea că-i dă puteri noi prin simpla atingere a mâinilor mele, mama se uită la bunica şi la mătuşa Amnt şi strigă:

— Dacă există un Dumnezeu în ceruri, atunci să ştiţi că voi două o să plătiţi pentru că m-aţi alungat. Uite, plecăm. Plecăm.

— Ei, du-te odată şi nu începe acuma să ne blestemi cu limba ta, aia afurisită, tocmai în ziua asta frumoasă – o provocă Amnt Kaur.

Mama se ridică de pe locul ei şi, plângând amarnic, îşi strânse copiii.

Bagajul nostru rămăsese gata făcut în odaia unchiului Sardari, încă de la cealaltă tentativă de plecare.

Mama plecă şi se întoarse cu un băiat de ţesători pe care-l cunoştea şi care locuia prin vecini. Cu el se formă alaiul nostru, care porni spre casă.

La ora aceea timpurie, bunicul fiind dus la fântână, iar fraţii mamei ocupaţi cu tot felul de treburi pregătitoare ale ceremoniilor de după-amiază, nu mai veni nimeni care să ne întoarcă din drum.

Dar acum a fost rândul nostru să ne pornim pe plâns, deoarece ne mâhnea teribil faptul că nu i-am mai putut vedea pe bunicul şi pe unchiul Sardari înainte de plecare.

Iar ghidul gâlcevii dintre bunica, mătuşa Amnt

Kaur şi mama începu deodată să ne apese. Ne temeam de ce va zice tata, când o să audă despre cele întâmplate. Teama era cu atât mai mare, cu cât tata era bine cunoscut pentru obiceiul lui de a fi de partea altora în toate certurile, împotriva membrilor propriei lui familii. În adâncurile tainice ale inimioarei mele simţeam că duşmănia dintre mătuşa Amnt şi mama n-o să-mi mai ofere nicicând vreun prilej de a mă juca şi hârjoni cu verişoara Durgi, aşa cum făcusem în dimineaţa anterioară.

Odată ajunşi în dreptul secţiei de poliţie a satului, mama a găsit un căruţaş cu care s-a tocmit mult timp şi când, în cele din urmă, au ajuns la o înţelegere, ne-a urcat pe toţi în căruţă. Când roţile acesteia au început a hârâi, ultima mea nădejde de a mă mai întoarce la Daska s-a cufundat în noaptea unui somn adânc.

După starea de aprins dar trecător entuziasm pe care am încercat-o la Daska, viaţa şi-a reluat cursul normal şi potolit al zilelor când fericite, când triste de la Nowshera.

Când îmi aduc aminte de această perioadă a copilăriei mele, am tendinţa s-o văd străbătută de un dor melancolic, aşa cum văd mai toţi oamenii trecutul, tânjind după zilele fericite şi nevinovate ale vremii apuse, în care „cerul ne înconjura de pretutindeni”. Pentru unii oameni, viaţa copilului este „o epocă de aur”, o experienţă scurtă şi plină de bucurii, chiar prea scurtă în comparaţie cu dezamăgirea care urmează înaintării în vârstă şi răspunderii. Există totuşi destule dovezi care să demonstreze cât de falsă este această părere cu privire la farmecul vrăjit al copilăriei, precum şi nesinceritatea şi artificialitatea oamenilor care au făcut o asemenea afir

maţie. Pe de altă parte, n-ar fi adevărat nici dacă am spune că toţi copiii sunt nişte martiri. În bună parte, starea de desperare şi de însingurare a copilului se datorează nerăbdării lui de a creşte mare, de a ajunge la demnitate şi respectabilitate, ca şi puieţii de copaci, care încearcă să se

întindă aidoma arborilor maturi, înainte măcar de a fi lăstărit ramuri; tot aşa de grea este şi lupta celor mici, în străduinţa de a cunoaşte, de a şti totul despre viaţă, aşa cum îşi închipuie ei.

Această jalnică stare se datorează în mare parte lipsei de înţelegere pe care oamenii vârstnici o manifestă faţă de copii. Ei şi-au şi uitat propria copilărie. De aceea îi ignorează pe tineri sau aplică unele criterii de judecată zămislite de propria lor experienţă de adulţi, de multe ori cu totul individuală şi particulară, amestecată însă şi cu idei foarte pretenţioase cu privire la ceea ce este bun şi potrivit pentru copiii în creştere… Dar în marea închisoare a Indiei din acele timpuri, îndeosebi în „temniţa taberei înarmate", cum îi zicea tata cantonamentului, atât fericirea deplină, cât şi mizeria cumplită a copilăriei alternau cu o anumită atmosferă sordidă, născută dintr-un snobism local, agravată de caracterul împietrit pe care trebuia să ţi-l făureşti ca să poţi trăi între soldaţii cu inima îngheţată. Se luptau cu toţii ca să se apere de pericolele Curui Marţiale şi în fiece clipă căutau să se bage pe sub pielea sahibilor albi – inflexibili, impenetrabili, superiori.

Eu îmi dădeam seama într-o oarecare măsură de situaţia tatii. Bineînţeles, nouă, tuturor, ne place să ne simţim cât de cât superiori altora şi, dintr-un fel de mândrie născută din sentimentul de adoraţie pe care îl aveam pentru tata, care îmi părea un erou, mi se părea firesc ca familia noastră să treacă drept cea mai distinsă din neamul argintarilor şi arămarilor de la Amritsar. Tot aşa de firesc mi se părea, şi totodată mai presus de orice îndoială, faptul că tata era un om învăţat, un funcţionar cunoscător al limbii engleze, preţuit de toţi şi bucurându-se de o mare influenţă.

Dar cu ochiul acela naiv şi, în acelaşi timp, fără ascunzişuri al copilului înzestrat cu simţ de observaţie, destul de ager ca să distingă artificialitatea acestui prestigiu, am remarcat contrastul dintre nivelul nostru de viaţă din casă, destul de sărăcăcios, şi traiul relativ luxos pe care-l duceau până şi muzicanţii din casele însoţitorilor

regimentului. Şi cu toate că adeseori mi se atrăsese atenţia să nu vorbesc niciodată despre economia gospodăriei noastre, şi nici despre indiferent ce se petrecea în casa noastră, eu nu arareori pălăvrăgeam cu oricine mă câştiga cumpărându-mă cu o bomboană sau cu un bănuţ. Vorbeam vrute şi nevrute despre tot ceea ce spuneau şi făceau părinţii mei.

Îmi dădeam seama de faptul că familia noastră era privită cu un uşor dispreţ, pentru că ne trăgeam din meseriaşi şi nu din luptători şi pentru că strămoşii noştri crezuseră în Aga Khan. Şi eu auzisem din întâmplare pălăvrăgeala din casa lui Chattar Singh, ca şi pe cea din templul învăţatului Jay Ram: şi unul şi altul vorbeau de şansele pe care le-ar avea de a-l face pe tata să se pensioneze, convingându-l în acest sens, în taină, pe sahibul cutare sau cutare. Dar toate acestea nu m-au îngrijorat atât de mult, ba nici nu mă sinchiseam de ele măcar, aşa cum mă preocupa masa sărăcăcioasă şi puţintică din casa noastră. De asemenea mă supărau sfaturile de a începe să pregătesc examenul viitor, chiar a doua zi după ce terminam un examen. Asta datorită ideii că nu trebuie să pierd nicio zi şi nici măcar un ceas spre a câştiga prestigiul familiei, trecând examenul de admitere. Voiam să mă joc cu vopselele şi cu penelurile pe care ni le trimisese de Crăciun colonelul Longdon, dar eram bătut pentru că-mi iroseam timpul de pomană. Nu mă puteam duce să zburd şi să mă joc după pofta inimii şi nici nu aveam voie să umblu fără rost prin casă, ci trebuia să fac exerciţii de aritmetică.

Toate visurile şi închipuirile năstruşnice, toate vremelnicele emoţii iscate de capul meu de drăcuşor erau înăbuşite. Ceasurile se lungeau până ajungeau zile, zilele se lungeau mereu până ajungeau tot mai multe şi mai nesfârşite, şi se părea că vor trece veacuri întregi până voi ajunge băiat mare, înalt şi liber… Fireşte, în ciuda fricii de a fi ocărit, nu consideram poruncile date drept literă de evanghelie. Întrucât n-aveam de-acasă bani de buzunar, călcam codul ce guverna viaţa familiei mele şi nu mă sfiam

să întind mâna ca să primesc un bănuţ când mi se oferea. De asemenea, plecam cu câte un soldat până la bazarul regimentului şi acceptam să primesc în dar nişte bomboane sau să fiu tratat cu un pahar de lapte, în ciuda avertismentului mamei că oamenii de la munte nu sunt demni de încredere şi ar putea „să mă strice”. În special mama îmi interzisese să iau până şi cel mai mic lucru de la secretarul comandantului de companie Garka Singh, care încercase o dată să mă „strice” sărutându-mă şi ciupindu-mă de obraji. Impresiile pe care mi le-au produs aventurile clandestine au rămas adânc întipărite în mintea mea.

Şi totuşi, mai puternice decât toate aceste impresii au rămas în mintea mea stările de teamă ascunsă de care sufeream, disciplina cruntă din casă, severitatea şi asprimea care ne guvernau – efectul codului militarilor britanici asupra minţii tatălui meu.

Mâncarea care se găsea în casa noastră era întotdeauna simplă şi foarte obişnuită. Tata avea dreptul, pe lângă alocaţia de optsprezece rupii – alocaţie de sublocotenent de culoare – să capete şi o raţie zilnică de făină, linte, sare, unt presat şi zahăr de la regiment. Aceste alimente i se eliberau prin negustorii care le furnizau diferitelor companii. El n-a cumpărat niciodată alte alimente pentru casă, din cauza cheltuielilor pe care ai fi trebuit să le facă. Aşadar, familia trebuia să se întreţină cu raţia respectivă, în afară de cazul când mai căpătăm în plus câte un mic cadou – un căuş de făină sau alte alimente, dăruite de bunăvoie de către negustori, ca un fel de mită spre a obţine de la tata unele avantaje sau diverse servicii. Mama era o bună administratoare, aşa că familia avea în suficientă măsură alimentele principale. Dar nu puteam să zicem că ne bucuram şi de o varietate a mâncărurilor, şi cu atât mai puţin de niscaiva delicateţuri. Veşnic, aceeaşi pâine cu linte, şi din când în când şi alte câteva legume. Aşteptam cu nerăbdare cadoul rar al unui coş cu fructe, care se ivea când şi când în casa noastră. Dar chiar şi din aceste poame ne înfruptam în prea mică măsură, şi n-am să uit niciodată bătaia pe care am primit-o

de la tata, pentru că am furat fructul de mango.

Dacă în raţia primită sau în coşurile trimise de casa muzicanţilor afghani sau mahomedani, cu ocazia vreunei sărbători, primeam şi ceva carne – dat fiind că la asemenea zile mari fiii profetului jertfesc capre – tata lua porţia cea mai mare. El era foarte trupeş şi se presupunea că cheltuieşte o cantitate enormă de energie stând la masa lui de la birou, pe când noi, „ştrengari ticăloşi”, care nu făceam altceva decât să ne jucăm, să zburdăm şi să umblăm hai-hui toată ziua, căpătăm câte un ciolan cu sos.

Tot taică-meu era cel care se bucura de dreptul exclusiv de a mânca toate ouăle din coşurile trimise de vreun binevoitor sau de vreun împricinat de la Nowshera sau Peshawar, de vreun om care avea nevoie de serviciile lui. Tata lua câte două ouă de pe o poliţă înaltă, aflată pe verandă, la care noi nu puteam să ajungem, şi unul i-l dădea mamei, să i-l prăjească dimineaţa. Îl mânca singur, în timp ce nouă ne lăsa gura apă şi nu îndrăzneam să ridicăm ochii din farfurie, ca să nu ne crească pofta. Uneori mama făcea o omletă din două ouă şi atunci, după ce pleca tata la birou, ne dădea şi nouă câte o porţie. Dar cum tata ţinea probabil socoteala ouălor din coş, când ne prăjea ouăle nu era nici ea apărată de teama că tata ar putea s-o prindă şi s-o acuze că le-a mâncat ea, care era vegetariană. Din laptele bătut pe care-l cumpăra tata, socotindu-l destul de ieftin, ne dădea într-adevăr şi nouă câte o ceaşcă în fiecare seară.

Nu e de mirare, deci, că niciunul din noi n-a crescut atât de voinic ca Eugen Sandow, aşa cum doream noi să ajungem privind pozele acestui uriaş, pe care le avea tata în cartea lui cu exerciţii de haltere. Numai Shiva, când a mai crescut, a început să fure bani de acasă şi să mănânce pe ascuns. Aşa se face că a atins o înălţime respectabilă şi a luat asemenea proporţii, încât lumea socotea că trebuie să fie fratele nostru mai mare.

Aşa cum eram privaţi de mâncare, tot aşa se întâmpla şi cu hainele: purtarea tatii era călăuzită de ideile de „simplitate”, cum prefera el să-şi boteze zgârcenia, şi

de dorinţa de a păstra banii. Ultimele haine pe care ni le făcuse datau de pe vremea căsătoriei lui Harish, cu excepţia tunicilor şi pantalonilor pe care ni-i cosea mama cu mâinile ei. Le confecţiona din diferite bucăţi de pânză de bumbac şi stofă kaki de lână pe care Surjan nu putea să le justifice în socotelile şi facturile magaziei intendentului. Lucra la o maşină nouă de cusut, marca Singer, pe care i-o adusese Garka în dar din Anglia, pe vremea când slujise ca aghiotant al regelui George.

Hainele ni le croia întotdeauna mari şi, cu toate acestea, trupul nostru creştea repede şi veşmintele rămâneau mici, sau intrau la apă când le spălau slujitorii regimentului. Arta curăţirii hainelor pe care o stăpâneau aceşti oameni se reducea la baterea lor cu bolovani. Când ceream cu insistenţă să ne cumpere alte haine, tata ne amâna mereu, până când găsea el un prilej să-l slujească într-un fel sau altul pe Surjan, plutonierul de la intendenţă, pentru ca prietenul lui să fie la rândul lui amabil cu el, oferindu-i o bucată de stofă de la magazie. De obicei, tata şi cu Surjan erau veşnic ocupaţi să alcătuiască un front unit împotriva lui Chattar Singh, conţopistul intendentului. Dar cum era nevoie de luni de zile pentru ca tata să găsească prilejul favorabil de care am amintit, noi plângeam şi „îi mâncăm zilele mamei”. Ea îşi punea mâna la inima care părea că-i slăbeşte mereu şi până la urmă scotea la iveală vreo bucată de postav pe care o pusese ea la păstrare într-o ladă de-a ei. O croia şi ne făcea tunică şi pantaloni. Numai că noi doream haine elegante, lucrate de croitori. Neavând încotro, acceptam însă şi hainele făcute de mama, pentru ca să le purtăm pe acasă. Bineînţeles, intuiţia ţărănească a mamei nu-i dădea în acelaşi timp şi îndemânarea aceea necesară pentru a croi şi a coase cum trebuie la maşină costumele noastre.

Aşa că noi ridicam pretenţii, ceream, aşteptam şi pe urmă iarăşi ridicam pretenţii, până ce tata găsea prilejul nimerit să-l servească pe Surjan, iar plutonierul intendentului trebuia să-i întoarcă amabilitatea, pentru ca să se dezoblige, şi în cele din urmă ne dădea nişte pânză

de dril kaki sau nişte serj. Acum noi trebuia să aşteptăm până ce Ramzan, „maistrul croitor al regimentului”, ajungea şi el să aibă vreo obligaţie de plătit tatii, aşa ca să fie în situaţia de a ne face fiecăruia dintre noi, gratis, un costum. Ramzan ne lua măsura pentru haine, pentru că tata i le ducea la timp în vederea acestui scop: un respectabil funcţionar învăţat putea uşor să pretindă tributul bunăvoinţei de a fi servit. Dar niciun meşteşugar, nici chiar într-o ţară obişnuită cu plata şi răsplata favorurilor, nu putea să-şi permită irosirea timpului lucrând costume pentru copii, când statul îl plătea să facă şi să repare uniformele soldaţilor şi când trebuia să câştige şi el un ban peste leafă, confecţionând haine civile soldaţilor, şi când mai avea pe deasupra şi atâtea lucruri rămase în urmă, încât, străduindu-se să le facă faţă, „maistrul croitor” rămăsese fără gene!

Săptămâni de zile, Ganesh şi cu mine ne înfiinţam în atelierul lui nenea Ramzan şi-l băteam la cap pe bietul om. Bunul croitor ne arăta toată bunăvoinţa, rugându-ne să-i punem aţă în ac, dar majoritatea întrebărilor şi rugăminţilor noastre erau înăbuşite de zgomotul asurzitor al maşinilor de cusut pe care le mânuia el şi cu calfele lui. Numai când se întâmpla să se ivească vreo întârziere în plata lucrărilor lui Ramzan de către Biroul Administraţiei şi era nevoie ca tata să pună o vorbă bună pe lângă sahibul adjutant, pentru ca să grăbească niţel lucrurile, „maistrul croitor” scotea la iveală pânza noastră, punea mâna pe ea şi, în timpul liber, se ocupa de hainele noastre. Întrucât erau croite în condiţii atât de grele şi în grabă, hainele noastre nu căpătau niciodată aspectul elegant şi modern pe care îl doream cu atâta ardoare. Îndeosebi jachetele lăsau de dorit! Ele erau un fel de corcitură între stilul englezesc şi cel indian, ajungând la lungimea unei jachete englezeşti, cu piepţii întăriţi, dar folosind gulerele strânse în maniera indiană. Eu, unul, eram teribil de dezamăgit, întrucât mi se părea că se prăbuşeşte tot idealul meu de anglicizare şi până la urmă nici n-aş mai fi purtat de loc hainele, dacă nu m-ar fi silit părinţii.

Cam la fel se întâmpla şi cu pantofii, deşi aci se adăuga şi un element obiectiv. Bineînţeles, tata nu putea să-l pună pe Surjan, magazinerul intendentului, din acelaşi leat eu dânsul, să ne dea nici cizme de artilerist, nici pantofi obişnuiţi de-ai soldaţilor indieni, aşa cum primea el însuşi, pentru că încălţările obişnuite ale militarilor, chiar şi ale copiilor de trupă – ale copiilor care sunau din trâmbiţă – erau mult prea mari pentru picioarele noastre. Pe de altă parte, Saudagar, bătrânul ciubotar al regimentului, nu se ţinuse de cuvânt: trecuse cam vreun an de când ne luase măsura ca să ne facă fiecăruia câte o pereche de ghete englezeşti.

În timp ce Ganesh ştia că toate sunt zadarnice, eu, unul, nu aveam odihnă şi zi de zi mă duceam să-i bat capul lui Saudagar, în timp ce el asuda, lucrând la jambierele şi cizmuliţele ofiţerilor englezi. Îşi punea oche larii şi îşi întipărea pe faţă o expresie de profundă supărare. Avea o mutră serioasă şi înţeleaptă, cu atât mai mult cu cât purta şi barbă. Căuta măsurile şi, după o zadarnică cotrobăială, spunea că le-a pierdut. Îmi lua iarăşi măsura şi mă întreba dacă n-aş vrea să revin a doua zi, ca să-l văd punându-se cu adevărat pe treabă. Bineînţeles, când veneam a doua zi, îşi găsea fie aceeaşi scuză, fie alta asemănătoare şi îmi făcea o mică punguţă, cu care să mă mulţumesc. Şi în ziua următoare, în timp ce era ocupat ca de obicei cu terminarea lucrărilor întârziate, mă mai momea niţel, spunându-mi câte o poveste de groază despre animalele de pe dealuri ale căror piei puteau fi argăsite, ca să faci din ele cele mai frumoase perechi de pantofi şi cizmuliţe, precum şi haine, care, în mod miraculos, îl făceau pe omul care le purta nemuritor. Îmi vorbea despre şerpii pe care i-a prins şi i-a pus la saramură, despre broaştele pe care le-a pregătit cu piper, şi alte mirodenii, şi despre tot felul de asemenea minuni, după care iarăşi mă amâna pe a doua zi.

Timp de luni de zile am umblat amândoi cu picioarele goale pe potecile bolovănoase, pentru că pantofii noştri vechi ajunseseră ferfeniţă, dar şi pentru că Ganesh socotea că dacă umblăm astfel, curând o să ne crească picioarele şi

o să devină destul de mari ca să putem purta bocanci de artilerist. Nenorocirea era însă că soarele arzător cocea pământul la ora amiezii şi picioarele noastre se crăpau şi se umpleau de băşici.

Apoi, într-o bună zi, a venit dintr-un sat vecin un cizmar care ceruse, pare-se, permisiunea comandantului regimentului să stea la răscrucea din faţa cazărmii şi să repare încălţămintea trecătorilor. Tata l-a ajutat să obţină acest privilegiu, în ciuda dispoziţiilor oficiale. Drept mulţumire pentru această favoare pe care i-o făcuse tata, cizmarul ne-a luat măsuri, mie şi lui Ganesh, ca să ne facă nişte pantofi cu broderie de aur stil Peshawar. Dar omul a trebuit să cumpere autorizaţia şi necesitatea acoperirii cheltuielii făcute, precum şi nevoia de a-şi câştiga existenţa din prăpăditele de lucrări pe care le făcea celor câţiva oameni care treceau pe-acolo, îl împiedicau să ne termine pantofii.

În fiecare după-amiază, când ne întorceam de la şcoală, îl întrebam când se va apuca de pantofii noştri. Ca şi ceilalţi meseriaşi dintr-o lume de molâi, şi el ne făcea veşnic promisiunea vagă că se va apuca mâine de lucru. Dar bietul cârpaci n-avea bani nici măcar cu ce să-şi cumpere instrumentele necesare de lucru, dat fiind că îi mergea foarte prost treaba cu dresul câte unui pantof din an în paşte, şi la preţuri foarte scăzute. Cu toate acestea, noi continuam să ne înfiinţăm cu regularitate în fiecare după-amiază la taraba lui, atraşi fiind nu numai de promisiunea iniţială pe care i-o făcuse tatii în ceasul acela de restrişte, ci şi cu speranţa luminoasă că ne va face o pereche frumoasă de pantofi englezeşti, cu care el căuta să-şi asigure un răgaz mai mare faţă de stăruitoarele noastre pretenţii.

În cele din urmă, când n-a mai fost chip să continue cu zadarnicele sale făgăduieli, iar pe de altă parte neputând aduna din micile lui câştiguri destui bani ca să-şi cumpere toate uneltele trebuincioase confecţionării pantofilor noi, s-a dus şi, cu economiile lui sărăcăcioase, ne-a cumpărat două perechi de pantofi ieftini, de felul

celor pe care-i purtau locuitorii oraşului Nowshera. În felul acesta a satisfăcut cererile fiilor funcţionarului cu ajutorul căruia reuşise să obţină privilegiul de a sta la răscruce ca să câştige o masă pe zi şi al cărui cuvânt ar fi putut, pe de altă parte, să ducă la retragerea acestei autorizaţii. Dar când ne-a adus acasă pantofii şi noi am văzut că sunt două perechi de încălţări de modă locală şi de calitate foarte proastă, am început să facem mofturi şi n-am vrut nici în ruptul capului să le încercăm. Conştient însă de faptul că nu avea voie să ia mită, şi nici să aştepte ca mita primită să fie pe placul copiilor lui, aşa cum ar fi făcut alţi şperţari mai curajoşi, tata şi-a ridicat glasul şi ne-a redus la tăcere, astfel că ne-alm supus mâniei sale teribile pe care o simţeam că fierbe în mârâitul lui de tigru. Până la urmă pantofii sau de vedit a fi niţel cam mici. Am bombănit şi-am tot miorlăit prin casă vreo câteva zile, până ce o palmă pe care am încasat-o eu peste faţă şi o papară zdravănă pe care a primit-o Ganesh au pus capăt protestelor noastre.

Am suportat amândoi cu răbdare băşicile pe care ni le făceau pantofii, până ce ele ameninţau să ne facă picioarele nutoai umflături. Atunci tata a luat într-adevăr pantofii să-i ducă la oraş ca să-i mai lărgească niţel, urmând să plătească din buzunar costul acestei operaţii. Când i-am primit înapoi erau într-adevăr mai uşori la purtat. Distracţia pe care ne-o procurau când îi ungeam cu grăsime ca să le înmuiem ţesătura ne-a făcut să uităm repede de durerea picioarelor şi a inimii şi până la urmă obişnuinţa a făcut să se şteargă din noi şi ultimele urme de amărăciune.

Dar liniştea familiei noastre era mereu tulburată. Când nu exista niciun fel de animozitate între părinţii noştri şi lumea dinafară sau între ei şi noi, copiii, atunci propriile noastre certuri răsunau între pereţii încăperilor şi casa întreagă era copleşită de strigătele sălbatice, de ocările cu care ne gratificam unul pe celălalt. Într-adevăr invidia dintre Ganesh şi mine creştea din ce în ce mai mult, transformându-se într-o duşmănie pe faţă.

Vina acestei stări de lucruri nu poate fi împărţită în

mod egal între Ganesh şi mine. Trebuie să mărturisesc că în cea mai mare măsură eu purtam vina acestei stări de duşmănie între fraţi. Ca un fel de compensaţie pentru Constituţia mea de copil bolnăvicios, ţineam cu tot dinadinsul să capăt o voinţă proprie, care înclina mai mult către încăpăţânare; de aceea mă arătam a fi un omuleţ independent, orgolios, agresiv şi lipsit de menajamente faţă de semeni. Îmi plăcea să fac pe grozavul şi să mă afirm în dauna altora.

Afecţiunea exagerată pe care mi-o arăta mama mă încuraja. Ea era atât de mândră de naivele închipuiri, de jocurile şi isteţimea mea, încât începuse chiar să găsească tot felul de sensuri mistice în cele mai multe capricii şi zburdălnicii de-ale mele. Era firesc ca

Ganesh să privească cu ochi răi această absurdă tendinţă a mamei de a mă proteja necontenit.

De pildă, când mi-am făcut o praştie dintr-o ramură de copac despicată ca o furcă, cu care voiam să trag în păsările, ea a spus că Dumnezeu m-a inspirat să făuresc tocmai arma cu care fusesem rănit de sahibul Cunningham, pentru ca în felul acesta să pot să mă răzbun pe el.

O ştergeam pe furiş din camera de zi, în dimineţile calde şi liniştite de vară, şi mă aşezam într-un colţ al verandei, unde mă apucam să-mi făuresc un bungalow ca acela al sahibilor. Reproduceam atmosfera necesară instalând în mijloc un scaun vechi şi rupt şi împrăştiind peste tot diverse cataloage vechi ale magazinelor Whiteway Laidiaw & Co. Ba chiar uneori, luându-mi inima-n dinţi, nu vedeam niciun motiv să nu folosesc lada de ambalaj din verandă drept W. C, măcar că n-avea scaun de closet. Mă puneam foarte serios pe treabă construind această casă în stil englezesc, fiind convins că vreo câteva zile de tâmplărie vor putea, cu puţină imaginaţie, crea un model perfect. Şi bucuria mea de a profita de libertatea alcătuirii unui plan atât de ingenios nu mi-o putea strica nici căldura şi nici sudoarea abundentă care mă năpădeau. Într-o oarecare măsură, însă, această plăcere era

adumbrită de teama ca nu cumva Ganesh să dea buzna peste mine şi să mă facă de ruşine, găsindu-mă în toiul treburilor.

Preferam să mă joc în taină, mai ales că vorbeam cu un alt copil, un tovarăş invizibil de joacă, o prietenă, după cum mi-o imaginam. Aşa o făurise închipuirea mea. Cred că o dată o auzisem pe mama vorbind cu cineva că atunci când o să mă fac mare o să mă căsătoresc cu o englezoaică micuţă şi drăguţă. Eu am prefăcut această sugestie într-o închipuire atât de puternică pe cât permiteau atributele simbolice ale unei existenţe de sahib.

— Hallo! strigam eu, folosind singurul cuvânt englezesc pe care-l cunoşteam atunci, şi apoi, adresându-mă tovarăşei imaginare, îi spuneam: „Tish-mish, tish-mish, bish”… Aşa credeau soldaţii că vorbesc englezii. Pe urmă alergam după ea urmărind-o prin toată veranda şi, dacă plângea, îi mângâiam părul frumos, auriu şi îi acopeream toată faţa cu sărutări. Într-o bună zi, mama m-a prins jucând acest joc şi, cu credinţa ei de femeie iniţiată în puterea necunoscutului, se întreba dacă nu cumva era chiar adevărat ceea ce vedeam eu. îi venea greu să creadă că trăiesc într-o lume imaginară. Dacă într-adevăr aveam puterea să văd ceva oare rămânea ascuns privirilor altora, se putea să fiu un spirit binecuvântat, născut reîncarnat, din pântecele ei. La urma urmei se putea să fiu chiar zeul Krishna, care mă jucam cu femeile. Dar şansele canonizării mele ca sfânt au fost năruite de Ganesh, care mi-a cerut unul dintre lucrurile adunate de mine, şi de către tata, care a zâmbit dispreţuitor când mama i-a povestit despre arta mea actoricească.

În afară de credinţa că în mine se află un „viitor mesia”, ale cărui capricii ea le lua drept semne spirituale de bun augur, mama mă trata cu acea bunătate firească manifestată faţă de odraslele ei şi pe care o moştenise de la strămoşii ei săteni. Ea însăşi fiind un produs al naturii, care îşi reprima pornirile în chip destul de superficial prin aerul respectabil dobândit în urma căsătoriei cu o persoană „cu prestigiu”, ne lăsa să ne zben-guim în praf,

ca nişte fiinţe primitive. Nu ne dădea prea multă atenţie, ne prevenea doar din când în când împotriva molimelor care ne-ar ameninţa. De aceea, când mă vedea într-o dispoziţie de drac împieliţat, pus pe stricăciuni şi pe revoltă, îşi lua tălpăşiţa, după ce mă ocăra doar aşa, de formă. După părerea ei, încapă-ţânarea mea conţinea germenii puterii şi fermităţii caracterului, în felul meu uşuratic de comportare, ca vedea doar buna dispoziţie pe care aveam s-o am ca om mare şi capacitatea necesară înfruntării necazurilor vieţii. Veselia mea fără margini o considera drept manifestare a marii îndurări a sfinţilor, care o despăgubeau de atitudinea ei plină de tristeţe în faţa vieţii.

Ganesh fusese umilit încă din zilele în care eu repetam papagaliceşte, dar cu multă elocvenţă, limbajul oamenilor mari, fiind silit să-mi recunoască superioritatea, având o putere de memorizare mai bună ca a lui.

Şi cum mama îmi dădea şi mai multă importanţă, umflându-mi orgoliul, mă străduiam necontenit să-l necăjesc şi să-l provoc la ceartă, ştiind că datorită sănătăţii mele delicate mi se va îngădui să scap uşor, dacă vreun diferend între noi ajungea să fie arbitrat şi judecat de curtea supremă a părinţilor noştri.

Modul cel mai sigur de a stârni furia fratelui meu, după cum descoperisem, era să pun stăpânire pe vreunul din obiectele care constituiau proprietatea sa.

Datorită unui caracter foarte calculat şi apucător, precum şi printr-o folosire foarte grijulie a lucrurilor, Ganesh izbutise să adune o grămadă de caiete, de creioane roşii şi albastre, de panglici roşii, de pene de gâscă, de peniţe etc., pe care noi le căpătăm mereu de la tata – însărcinat cu administrarea papetăriei biroului. Eu, în schimb, îmi iroseam de obicei porţia mea cu o nepăsare şi cu o nechibzuinţă totală. S-ar fi zis că o făceam anume, ca să pot după aceea râvni la comoara fratelui meu.

Într-o după-amiază când Ganesh fusese trimis să facă nu ştiu ce drum, am descoperit depozitul lui, ascuns îndărătul unei lăzi din odaia de zi. Scormonind printre

obiecte, l-am jefuit de două din cele mai bune creioane roşii, de două albastre, de un caiet şi de diferite alte mărunţişuri.

Imediat am început să mâzgălesc şi să desenez cu ele în caiet. Cu scrisul meu de copil, talpa gâştei, făceam litere mari cât o pagină întreagă şi desene fantastice, care se întindeau în continuare de la o pagină la alta.

Cum mă lăsam pe spate, cu capul în mâini, ca să-mi admir opera din toate părţile, aidoma unui artist format, care se retrage de la şevalet să-şi examineze mai bine tabloul din depărtare, s-a nimerit tocmai atunci să apară pe neaşteptate Ganesh. Recunoscându-şi creioanele şi caietul, se năpusti asupra mea, cu furia aceea care îl caracteriza şi datorită căreia îi dispărea în chip subit răbdarea şi viclenia.

— Dar ce-i? De ce vă certaţi? strigă mama din bucătărie.

— Ia uită-te, mamă, ce-a făcut! ţipă Ganesh, indignat de vandalismul meu.

Shiva începu să plângă când îl văzu pe Ganesh că mă bate, deşi eu nu eram de loc în inferioritate, oi dimpotrivă. Ganesh mă lovea cu piciorul şi cu cotul, dar eu îl ciupeam, îl zgâriam şi-l muşcam de unde puteam.

Mama se repezi să ne despartă.

— Ia uită-te, mamă! spuse Ganesh, şi faţa lui se strâmbă într-o încruntare de nevinovăţie jignită şi îndurerată.

La vederea mamei, el se feri, se dădu într-o parte.

— Măi răule, de ce faci atâta gălăgie? Ce ţi-a făcut? îl ocărî mama.

— Mi-a furat creioanele şi-mi mâzgăleşte caietele – spuse Ganesh.

— Îi desenam faţa lui urâcioasă – am spus eu. Ia uită-te ce urechi lungi are!

Mama privi mâzgălelile şi spuse doar atât:

— Nu mai râde de frate-tu, băiete, şi dă-i înapoi creioanele, că ăsta e în stare să-şi mănânce fripţi stăpânii! Am să-ţi găsesc ţie altele.

— Uite, mamă, asta eşti tu, în poza asta, şi dincoace e tata – i-am spus eu, arătându-i uriaşele caricaturi.

— Ia să văd şi eu – spuse mama şi, fără să recunoască din liniile trase de mine ceva care să semene a om sau obiect, spuse totuşi ca încurajare: Vai, ce drăguţ! Trebuie să-i arăţi şi tatii, când s-o întoarce acasă.

Ademenit de promisiunea mamei că-mi va da alte creioane, atei renunţat la prada pe care pusesem mâna. Cu caietul, însă, nu s-a putut face nimic.

Ca, şi cum ar fi fost predestinat să-şi atragă mânia părinţilor, chiar şi atunci când eu eram vinovat, Ganesh se plânse tatii în seara aceea de felul cum îi stricasem caietul. Tatăl ţipă la amândoi:

— Am să vă frâng oasele, porcilor, dacă nu încetaţi cu certurile astea. N-am eu destule necazuri la birou, ca să-mi mai împuiaţi şi voi capul când mă-ntorc acasă? Mi-aţi nenorocit viaţa. Eu îmi sparg capul ca să câştig cele trebuincioase tuturor şi iată răsplata pe care o capăt! Mamă nepricopsită ce eşti!

— Dar ce-am mai făcut, ca să mă ocărăşti aşa? protestă mama. Şi de ce-i faci porci, că doar sunt copiii tăi!

— Dar ei de ce nu sunt în stare să împartă frăţeşte ceea ce au? izbucni tata. Aşa o să se bată şi pentru averea mea, când am să mor? Mai bine îi şterg cu totul din testament şi-mi las banii unui azil, decât să se apuce să se certe între ei şi să strice armonia familiară. Apoi glasul lui scădea, căpătând un aer obosit, dezamăgit şi plin de compătimire pentru propria sa persoană: Ce rost are să slujeşti această căţea, care este guvernul, doar pentru ca să-ţi întreţii odraslele? Uită-te la porcul ăla mai mare, la Harish! Priveşte-l cât e de nerecunoscător!…

Pe această temă, tata şi cu mama erau complet de acord şi de îndată ce discuţia lor ajungea aici, se şi uita de cearta noastră prostească şi care stârnise vorbăria.

Astăzi rareori mi se întâmpla să văd un copil şi să nu mă întreb spre ce cale tainică sau acţiune violentă tinde mintea lui, ce aventură ciudată şi neprevăzută plănuieşte,

cum se schimbă nuanţele sufletului său? Asta pentru că, privind înapoi, către primii şapte ani ai propriei mele copilării, pe jumătate inconştientă şi pe jumătate conştientă, mă văd – în ciuda rigorilor lumii ţinute în chingile strâmte şi în regulile stricte ale cantonamentului, cu toate tabuurile sale – curgând ca un pârâiaş, acum strălucitor şi vioi, datorită razelor soarelui care se joacă în apele lui, acum întunecat din cauza lacrimilor fierbinţi de mâhnire, dar veşnic curgând, prelingându-mă printre zăgazurile şi barierele ivite în cale sau trecând în goana calului peste ele, ca să le dărâm sau să le zvârl cât colo, slab şi lihnit de foame, turtit de măreţia soarelui sau umflat

2 SZ

şi zgomotos, dar neînfricat. Bineînţeles, eu nu ştiam direcţia în care mă îndreptam, şi adeseori eram gata să-mi schimb drumul, dar în linii mari se poate spune că şi eu curgeam paralel cu alte pâraie similare, învecinate. S-ar zice că eu şi impulsurile creatoare care sălăşluiau în adâncul fiinţei mele eram atraşi reciproc prin cine ştie ce magnetism interior şi totodată ne îndreptam, împinşi de o forţă irezistibilă, către fluviul mare al vieţii, care curgea nu departe.

Tocmai în forţa motrice a acestor impulsuri creatoare am găsit eu compensaţia tuturor privaţiunilor din zilele monotone şi şterse, în timpul cărora omul creşte, transformându-se din embrion în copil. Astfel, când mă gândesc la taberele militare de la Mi-au Mir şi Nowshera, mi-amintesc de vraja multor aventuri, nu numai în adâncul propriilor mele visuri şi fantezii, ci şi în lumea largă de afară. Unele momente cărora li se spune, de obicei, că sunt puncte culminante, fac să strălucească în amintire acele zile până ce primele terenuri de joacă ale copilăriei capătă înfăţişarea celei mai fericite epoci a vieţii mele, poate pentru că era şi cea mai nevinovată şi mai intens trăită.

Nu mi-aduc aminte care anume au fost orele vrăjite când simţurile şi inima mi se deschideau în faţa frumuseţilor şi a spaimelor, stăruite şi cuprinse în peisajele

frontierei. Dar mi-aduc aminte că, apropiindu-mă de vârsta de şapte ani, anumite privelişti şi sunete mi s-au întipărit şi au rămas neşterse în minte, alcătuind fundalul stabil al tuturor amintirilor mele din anii de mai târziu. Într-adevăr, atât de vii stăruie în mintea mea aceste impresii, încât chiar şi acum, dacă închid ochii, pot să realizez ţesătura exactă a atmosferei care domnea la prânz în cantonamentul de la Nowshera şi în faţa ochilor mei toate particulele minuscule de lumină, în culorile curcubeului, se învârt ca într-un caleidoscop. Bineînţeles, lucrurile mai mari din acest peisaj îmi par ca nişte născociri ale închipuirilor mele pretimpurii, care nu pot să îmbătrânească niciodată prin repetiţie.

19*

Fără doar şi poate, priveliştile erau bogate pe vremea aceea. Dar din bogăţia imensă de lucruri care impresionau simţurile, îmi amintesc câteva elemente dominante.

Un exemplu erau scările cerului – munţii golaşi, de culoarea aramei şi a ţărânei, care se întindeau dincolo de albia secată a râului, la marginea cazărmii Malakand, ca nişte uşoare protuberante văzute de aproape, dar ridicându-se mai departe la înălţimi colţuroase şi ameţitoare, cu povârnişuri şi vâlcele abrupte. Se pierdeau, apoi, în ceţurile despre care ni se spunea că învăluie lanţul Hindu Kush. Iar în văgăunile crestelor cenuşii se adăposteau colibe de piatră, care păreau integrate în dealurile pământii – bordeiele afghanilor, cumplit de întunecate şi din care ieşeau valuri de fum, prin uşile sărăcăcioase. Între muchiile şi stâncile munţilor, pe micile tăpşane, creşteau nişte recolte mizerabile de grâu sau de porumb, în timp ce sperietoarele de ciori mă înspăimântau totdeauna cu gâturile lor de bambus, în vârful cărora se aflau pălării occidentale, ferfeniţite. Mi se spusese că afghanii pun în aceste sperietori strigoii soldaţilor britanici ucişi de ei în războaie.

De-a lungul râului Lunda, pe drum, se scurgeau mereu caravanele de măgari, cămile şi oameni; animalele erau încărcate cu piei şi cu blănuri, cu cărămizi şi saci cu

grâne sau cu baloturi de frunză. În urma lor lăsau nori de praf şi amintirea conducătorilor de caravane „care îşi îndemnau animalele cu beţele lor lungi. Erau îmbrăcaţi în nişte tunici ponosite. Femeile afghane, foarte harnice, treceau şi ele pe-acolo în şalvarii lor roşii şi în tunicile negre, cărând pe cap grămezi de lemne sau ulcioare cu apă. Păreau la fel de sălbatice ca bărbaţii lor. Aveau ochi de şoim şi nasuri vultureşti, deşi se purtau foarte blând cu copiii lor şi cu copiii altora, cum eram şi eu de pildă. Îmi amintesc că primeam de câte ori mă întâlneam cu ele bucăţi mari de pâine şi murături. Asta când cutreieram pe meleagurile lor. Bătrânii, scorojiţi din pricina vârs tei şi a trudei de care aveau parte în lunga lor viaţă, păzeau turmele de oi şi capre; ei erau favoriţii mei. Mi se păreau prea slabi pentru a putea face vreun rău cuiva – măcar că acasă mi se atrăgea mereu atenţia că am să fiu răpit într-o bună zi, dacă voi umbla mereu cu păstorii, nepăzit de nimeni şi bătându-mă pe burtă cu ei.

Dincolo de peisajul primitiv al colinelor şi al munţilor, dincolo de oraşul meu natal Peshawar şi dincolo de trecătoarea Khyber, unde fusese tata, în lumea pe care mi-o alcătuisem în vremea aceea, conducător era padişahul din Kabul. Regatul Afghanistanului, pe care-l stăpânea acesta, era legat de ţara noastră prin marea şosea principală, pavată cu pietre mărunte. Acolo unde începea acest drum, în faţa marelui pod de cale ferată, care se arcuia peste râul Lunda, mizeria cartierelor orăşeneşti de lângă fabricile de cherestea trăda existenţa unei alte lumi, care avea să lase semne adânci în mintea mea.

Acolo, pe un colţ pustiu, tăiat de nenumărate făgaşuri, din care se despărţea un drum lateral ducând către bazarul Sadar, se aflau care şi căruţe într-o dezordine nemaipomenită, răspândind un miros acru de balegă şi de paie. Şi totuşi, colţul acela era vesel, răsuna de strigătele surugiilor şi ale clienţilor într-o veşnică tocmeală, răsuna de nechezaturile cailor, de loviturile de ciocan ale fierarilor, care făureau pe nicovale potcoave pentru tot felul de animale de povară, în faţa dughenelor prăpădite.

Mi-amintesc că, trecând pe-acolo şi manifestând cel mai mic semn de oboseală, trebuia să suportăm asaltul căruţaşilor, care veneau strigând şi trăgându-l pe tata fiecare spre căruţa lui, anunţându-şi preţurile şi tocmindu-se. Tata, însă, nu răspundea decât foarte rar acestor propuneri, aşa că noi ne târam picioarele cum puteam până acasă, sub pretextul că dorim să facem mişcare sau pentru că urma să mai cumpărăm câte ceva la bazar, deşi de fapt, bănuiesc eu, pricina adevărată a renunţării la căruţă era cheltuiala drumului până la cazarma Malakand.

Aşadar, către bazar ne grăbeam noi. Şi acolo, inima mea se umplea de fericire la vederea grămezilor de fructe, rânduite în straturi, coş peste coş, în gheretele micilor alei – merele cu obrajii roşii, ciorchinii de struguri negri, la vederea cărora îţi lăsa gura apă, strugurii albi ce se odihneau în vată, în cutii rotunde de lemn subţire, rodiile stacojii, piersicile, prunele şi smochinele uscate, migdakle şi nucile! îmi bătea inima de credeam că-mi sparge pieptul. Vorbeam peltic, strigând mereu, cu voce. plângăreaţă: „Vreau şi eu! Vreau şi eu!...” Şi cum mai strigam de plăcere, dacă tata ceda din când în când vreunei rugăminţi şi cum mai trăgeam de darurile primite, ducându-le până acasă, plin de nerăbdare!

Nu voi uita niciodată piaţa de carne unde se îmbulzeau mahomedanii, lovindu-se de hălcile de oi sau de berbecii întregi care atârnau de cârligele de fier. Familia noastră, deşi hindusă, îşi păstra totuşi ataşamentul faţă de secta ismailită a lui Aga Khan şi nu mânca decât carne tăiată de un măcelar mahomedan, care îşi făcea meseria recitind versuri din Coran, după cum cer preceptele religioase. Întrucât familia încerca să tăinuia & că faptul, numai eu eram trimis la bazarul Sadar, însoţit de Clayton, ordonanţa administraţiei, sau de vreun muzicant mahomedan, deoarece carnea era hrana mea favorită.

Cu ocazia acestor excursii, am ajuns să cunosc lumea cuptoarelor de plăcintă şi a ospătarilor din bazar. Pe mesele lor erau munţi de făină albă, piramide de pilaf, dulciuri, şi pe toate roiau muştele şi se aşeza praful şi

funinginea cuptoarelor. Totuşi, aceste mâncăruri miroseau atât de tare din pricina mirodeniilor iou care erau gătite, încât şi acum îmi lasă gura apă când mi se întâmpla să trec pe lângă o asemenea dugheană, oriunde, pe cuprinsul Indiei.

Îmi închipui că aveam ochii mari şi că ochii aceştia ai mei nu se închideau niciodată, deoarece sunt în stare şi acum să revăd totul, dar absolut totul: pe toţi bărbierii care se aşezau în faţa micilor tarabe, ea să-i poată rade în cap pe afghan! să le potrivească bărbile şi mustăţile, sau să le taie unghiile cu nişte cuţitaşe ce mi se păreau mie foarte primejdioase, îmi amintesc de trăsăturile limpezi ale prostituatelor de pe străduţele lăturalnice, obrajii lor vopsiţi cu un ruj prost, şi urechile şi gâturile lor încărcate de giuvaieruri de argint; ajunsesem să-mi dau seama de starea cetelor de leproşi murdari şi zdrenţuiţi, a cetelor de cerşetori pe jumătate goi, galbeni şi sfrijiţi, rugându-se să le dai de pomană un gologan, miorlăindu-se şi binecuvântându-i pe trecători şi nemaicontenind cu alungarea stolurilor de muşte care le ciupeaţi rănile de pe faţă şi de pe mlâini.

Simplul contrast al murdăriei şi mizeriei străduţelor întortocheate şi a fundăturilor, pe de o parte, faţă de blocurile cele mari cuprinzând magazinele persane, de marea şosea principală, pe unde se plimbau sahibii europeni, precum şi faţă de prăvăliile hinduse din bazarul Sadar, frecventate de soldaţi şi de alţi oameni curaţi şi destul de înstăriţi, pe de altă parte, m-au făcut atunci să preţuiesc viaţa noastră boierească, ca fiind privilegiul unei pături superioare, ce se bucura de o condiţie mai bună datorită castei nobile căreia aparţineam şi ştiinţei de carte

Copilăria este o vârstă a acceptărilor şi eu nu puteam să fac nimic altceva decât să cedez ispitei pe care o stârnea starea de euforie a soldaţilor care prădau tarabele, nu puteam decât să cedez ispitei plină de favoare de a cutreiera orăşelul, de parcă ar fi fost al meu propriu, strălucirii şi căldurii saluturilor şi vorbelor schimbate între negustorii locali şi tata, precum şi favorurilor cu care ne

copleşeau pe noi, copiii samuraiului din cantonament…

Aceste zile fericite, îmbelşugate, vesele sau triste, nu aveau din păcate să mai dureze prea mult.

Într-o bună zi, când tata ne-a luat la o serbare câmpenească, organizată de prietenii săi de la oraş, pe malul râului Lunda, lângă podul de bărci, şi când, împreună cu mama, cu Ganesh şi cu Shiva luam prânzul îmbelşugat, „înghiţind” totodată briza răcoroasă care adia pe câmpiile înfierbântate, coborând de-a lungul apelor râului, o ordonanţă de-a regimentului veni în grabă la tata, asudând şi cu respiraţia întretăiată, şi îi spuse că sahibul „cölnel” îl cheamă la bungalow-ul lui.

— Lua-l-ar dracu’ de guvern şi de stat! strigă tata. Nu ne lasă nici măcar o clipă în pace, pe căldura asta! Ce-o mai fi vrând de la mine, acuma, pe-nserat?

— Se zice că ar fi izbucnit războiul în Anglia, domnule sublocotenent – zise ordonanţa, împleticindu-se la vorbă.

— Ce război? exclamă tata, îngrijorându-se deodată.

— *Jang*! *Jang*! *Larai*! zise soldatul.

Tata sări în picioare, făcându-se galben-verde la faţă, îşi luă rămas-bun de la prieteni şi o porni în mare grabă, spunându-i mamei:

— Mamă a lui Harish, du băieţii acasă!

— Ne-am nenorocit! strigă mama, adunându-ne pe toţi, luându-şi rămas bun de la prieteni şi grăbindu-se spre casă.

Când am ajuns la marginea prăfuită a drumului albicios, dădurăm de o îmbulzeală şi o zarvă nemaipomenită: în mijlocul forfotei măgarilor care răgeau, a cailor care nechezau legaţi de căruţe, printre scârţâielile şi pârâielile carelor cu boi, cu roatele neunse, în mijlocul fumului focurilor molcome aprinse la marginea drumului de către asprii chervangii afghani şi de femeile lor îmbujorate la faţă, ca să-şi umple narghilelele, se auzeau bătăile sinistre ale tobelor, însoţite de un cor de strigăte:

— *Jang*! *Jang*! *Jang chir gaija*! *Jang Larai*! Mama se uită la soarele care apunea într-o orgie de roşu însângerat

în partea de vest a cerului şi spuse:

— A venit sfârşitul veacului rău de fier, în care trăim!

Ştirea pe care ne-a adus-o ordonanţa când luam aer pe malul râului Lunda a fost confirmată de către să

23 a hibul „cd nel” şi de către ordinele primite a doua zi dimineaţă, de la cartierul general al armatei. O jumătate din Regimentul 38 de munteni Dogra urma să fie ataşată regànentului-frate, al 41-lea de munteni Dogra, şi să plece la război, în cadrul diviziei Lahore. Cealaltă jumătate trebuia să meargă la Malakand în Chitral, un avanpost situat mai în sus, spre frontiera de nord-vest, ca s-o întărească împotriva ameninţării unui eventual atac, prin Afghanistan.

În chip subit, un linţoliu de tristeţe păru că se aşterne asupra întregului regiment, odată cu sosirea acestor ordine, şi fiecare aştepta cu nerăbdare şi cu o chinuitoare îngrijorare să i se hotărască soarta, să ştie încotro trebuie să meargă. Într-adevăr, era nevoie de oarecare timp pentru a separa companiile destinate a fi trimise în străinătate de cele ce aveau să rămână mai departe la baza lor.

Aproape jumătate din militarii regimentului sufereau de diaree, fie din cauza alimentaţiei, fie datorită drogurilor pe care le-au înghiţit ca să obţină un certificat medical cum că ar fi inapţi pentru serviciul activ. Unii dintre ei au încercat să vândă sforile de moşie pe care le mai aveau ei sau rubedeniile lor, să-şi facă rost de bani, în cantitate suficientă, ca prin mituirea celor influenţi să se poată feri de a intra în contingentul care se îndrepta spre tărâmurile morţii.

Şi tata se afla în panică, pentru că nu ştia încă ce soartă îl aşteaptă. Chattar Singh suferea de friguri şi relaţiile dintre familiile noastre au devenit dintr-odată foarte cordiale, părinţii noştri ajungând să facă chiar şi două vizite pe zi în casa lui Gurdevi. Noi, copiii, profitam de acest lucru, pentru că izbuteam să căpătăm o mulţime de zaharicale aflate în cutiile cu „ceva bun” din amândouă casele.

— Sahibul colonel rămâne la partea sedentară – o lămuri tata pe mama într-o bună zi, când se afla în bucătărie şi îşi lua gustarea de dimineaţă, meditând la propria-i soartă. Şi el ţine la mine. Aşa că ar fi foarte probabil ca el să-mi ceară să stau aci cu el. Pe de altă parte, maiorul Carr, sahibul adjutant, s-a a. igajat ca voluntar, anunţându-şi dorinţa să meargă la război. Partea proastă este că şi el ţine la mine şi s-ar putea să-l convingă pe sahibul colonel ca să mă trimită cu dânsul…

Spre deosebire de zilele acelea de după atentatul împotriva lordului Hardinge, când se temea şi se ruga chiar la Dumnezeu ca nu cumva să cadă în dizgraţie în faţa sahibilor, acuma tata ţinea şi voia eu tot dinadinsul ca sahibii să-l dea afară sau să-l scoată la pensie.

Dar, cum e zicala: „Dacă dorinţele s-ar transforma în ploi, ţăranii ar fi împăraţi”. Aşa că tata a trăit şi el zile întregi de nelinişte şi încordare. Şi întrucât el era primul care intra în posesia ordinelor şi telegramelor sosite de la cartierul general al armatei, trăia într-o stare de nervozitate extremă, neştiind cum ar putea face pentru a împăcatemerile sale proprii şi cele ale soldatului de rând, cu optimismul pe care-l manifestau civilii din ţară.

— Toţi rajahii şi maharadjahii se dau tumba, repezindu-se care mai de care să ofere guvernului serviciile şi resursele lor – îi spuse el mamei. Iar Aga Khan s-a oferit ca prim recrut; tot aşa, un rajah bătrân ele şaptezeci de ani s-a înscris şi el ca voluntar, ca să meargă şi să lupte. Foarte ciudat mi se pare.

— Tată, dar unde e războiul? l-am întrebat eu, care ascultasem cu urechile ciulite toate aceste veşti pline de gravitate.

— În apropierea Angliei, băiete – spuse tata.

— Dar cum s-a pornit? am continuat eu cu întrebările!

— Păi, băiete, kaizerul Germaniei, sultanul Turciei şi padişahul Austriei sunt de o parte, iar padişahul Angliei şi cu restul lumii sunt de cealaltă parte.

— Iarăşi este lupta dintre panduşi şi kuruşi, cum

scrie şi în *Mahābhārat* – zise mama, mai înteţind focul din vatră, stârnind lemnele aprinse. O clipă se opri, se şterse la ochii-i care-i lăcrămau de fum, oftă, clătină din cap şi apoi zise: Zău dacă nu-i îngrozitor, când te gândeşti la toate distrugerile care o să urmeze I

Dar dacă o fi adevărat, cum umblă vorba, că sahibul Aga Khan s-a alăturat padişahului englezilor, atunci poporul englez o să câştige, fără doar şi poate. Doar Aga Khan este încarnarea lui Sri Krishna II Maharaj…

— Poftim, Aga Khan, parcă el ar fi Dumnezeu! protestă tata.

— Ia te rog, nu-ţi bate joc de cele sfinte – zise mama. Cine ştie dacă nu cumva Aga Khan are puteri miraculoase. Şi cine ştie ce forţe nevăzute acţionează în acest război!…

— Dar bine, mamă, în legendă se spune că panduşii erau în număr de cinci, pe când kuruşii erau o sută – am început eu să discut conform înclinaţiilor propriei mele logici. Acuma, dacă Aga Khan este o încarnare a lui Sri Krishna, fără doar şi poate că el ar trebui să fie de partea kaizerului şi a colegilor lui, şi nu de partea padişahului englez şi a aliaţilor săi!

Tata zâmbi auzind acest argument zdrobitor pe care-l găsisem eu.

— Maula Bux, paznicul magaziei – începu Ganesh să vorbească foarte apăsat, ca să se poată vârî şi el în discuţie – zice că sultanul turcilor este ca şi Tamerlane şi a proclamat un război sfânt, pentru ca să răspândească islamismul în lume…

— E, haide, haide, nu mai pierde vremea plecându-ţi urechea la toate pălăvrăgelile din regiment – îl certă tata. Să ştii că pe timp de război legile sahibilor sunt foarte aspre împotriva celor ce răspândesc zvonuri.

— Ei, dar nu ţipa aşa la băiat ori de câte ori deschide şi el gura – protestă mama. O fi ceva adevărat şi în vorbele lui.

— Vai de mine, dar cum poţi să fii aşa de proastă? spuse tata, începând să se enerveze.

— Orice ai zice tu – continuă mama, convinsă de

adevărul explicaţiilor ei metafizice – lumea a început să se clatine, aşa cum e ea aşezată pe coarnele taurului care o sprijină. Sri Krishna II Maharaj îşi va arăta mâna lui nevăzută. Mai mult ca sigur că o să fie un cutremur, deoarece viciul înfloreşte, iar virtutea se ofileşte. Toate astea sunt din vina acestor străini, mai ales englezi, care au inventat maşinile… şi care îl sfidează pe Dumnezeu.

— Dar eşti nebună, femeie – zise tata. Asta nu are nimic de-a face cu Dumnezeu.

— Vei fi crezând tu poate că sunt nebună – zise mama – dar oamenii nu se bat între ei decât dacă sunt ticăloşi. Războiul acesta a fost prorocit în cărţile sfinte: s-a spus că în vârsta minciunii, lumea întreagă va fi măturată de flăcările unui foc uriaş şi atunci va începe un ev nou şi va domni binele.

— E adevărat ce zice mama? l-am întrebat pe tata.

— Nu, băiete, mama aiurează – îmi răspunse el.

— Ei, lasă c-ai să vezi tu, când o să te mistuie flăcările – îi replică ea.

După cât se pare, previziunile ei nu s-au adeverit, deoarece tata a primit ordin să rămână la rjartea sedentară, care avea să se instaleze pe graniţă, la Malakand. Întrucât tata ştia că dacă ar fi luptat în război, faptul acesta ar fi cântărit foarte greu în balanţă şi ar fi constituit un capital moral important la întoarcerea de pe front, el a fost puţin dezamăgit. De fapt părea că nu-i pasă de nimic, pentru că, după cum am avut noi impresia, el a manifestat o oarecare uşurare la primirea acestei veşti, care punea capăt aşteptării sale încordate. S-a resemnat foarte uşor să facă toate aranjamentele pe care le pretindea această situaţie.

Eu simţeam într-o oarecare măsură că în lume se pregătesc evenimente uriaşe, dar asta mai ales datorită miturilor şi legendelor în care le îmbrăca mama pe toate. Altminteri, noi, copiii, holbam ochii, fără a pricepe mai nimic, la mişcările de trupe, la întocmirea bagajelor proprii, în puternica lumină a soarelui arzător care, aşa părea, îşi bătea joc de oameni râzând, când toată lumea

plângea. Iar sufletele noastre încă sfioase şi încă netrezite la viaţă se plecau triste, ca şi capetele noastre. În mijlocul întregii mizerii strălucea o singură speranţă de fericire: aşteptam cu nerăbdare să ne vedem casa de la Amritsar, unde urma să mergem cu mama şi să începem şcoala. Eu, care tânjeam după tovarăşi de joacă de vârsta mea, îmi închipuiam că merg într-o splendidă lume nouă, în care trăiau mătuşa De-vaki şi unchiul Pratap – cei care-mi deschiseseră gustul mâncărurilor cu carne – că merg într-o lume în care se afla şi casa noastră. În mintea mea trasam iarăşi contururile unduioase şi strălucitoare ale oraşului-minune Amritsar, amestecând bucuria anticipaţiei cu un gust al noutăţii, al imensităţii şi minunăţiei care se întindeau înaintea mea.